

Vatra veche

Vatra veche

9

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul V, nr. 9(69), septembrie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

„La început, a fost iubirea” • Ilustrația numărului Balazs Klara

Aurel Codoban - Amurgul iubirii

SUMAR

Nichita Stănescu inedit, de M.N. Rusu/3
Vatra veche dialog cu Daniel Drăgan, de Nicolae Băciuț/4
Poeme de Daniel Drăgan/5
Vatra veche dialog cu Daniel Vernet, de Ecaterina Țarălungă/6
Vatra veche dialog cu Teofil Răchiteanu, de Viorica Manga și Marin Iancu/8
Roata amintirilor, poem de Teofil Răchiteanu/9
Eminescu și Haidegger, de George Popa/10
Întâmpinare, poem de Nicolae Băciuț/10
Eseu. Parabole și pericope (Andrei Pleșu), de Stelian Gomboș/12
Simbolismul numărului trei... (Ion Minulescu), de Horea Porumb/15
Poetul sub zodia limbajului precar (Ana Blandiana), de Viorel Chirilă/17
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/19
Eugen O'Neill și fundalul expersionist, de Dumitru Velea/20
Floarea (Fernando Pessoa), de Iulian Dămăcuș/21
A vorbi – a scrie corect. Hoți de cai, de Gheorghe Moldoveanu/22
Poeme de Claudia Voiculescu/23
Aniversări. Nun multa, sed multum (Constantin Cubleșan), de Marian Barbu/24
Poeme de Bianca Marcovici/25
Poeme de Doina Cherecheș/25
Cronica literară. „...pe unde umblă Dumnezeu” - crește un înger (Dumitru Ichim), de Nazaria Buga/26
„Lumină din lumină...” (Vasile Popovici), de Maria Apetroaiei/29
Poeme din rugul neliniștii sacre (Maria Mânzală), de Cezarina Adamescu/31
Războiul de țesut vise al Corneliei Jinga Hetrea, de Răzvan Ducan/32
Transcrierea fonetică a iubirii (Luminița Zaharia), de Gheorghe A. Stroia/33
Niciun castel de nisip ... (Stejerel Ionescu), de Melania Cuc/33
În intimitatea poeziei (Cristina Emanuela Dascălu), de Dragoș Păduraru/34
Carnetul roșu din sertar (Camelia Iuliana Radu), de Lucian Gruia/35
Roman de strictă actualitate (Livi Nicolae Dârjan), de Luminița Cornea/36
O poveste tristă – singurătatea (Mariana Juster), de Ion N. Oprea/37
Chiar și dincolo de moarte (Mircea Dinutz), de Ion Roșioru/39
Consacrare și dialogul cu sine (Titina Nica Țene), de Mihaela Rotaru/41
O carte despre un spațiu geografic (Vasile Faur), de Mircea Moț/42
Pro memoria (Vasile I. Bunea), de Iulian Dămăcuș/43
Opere uitate scoase la lumină (Livia Ciupercă), de Vasile Larco/43
Poeme de Cristina Emanuela Dascălu/44
Petru Poantă, Memoriale, de N.B./44
Poeme de Violeta Deminescu/45
Oameni pe care i-am cunoscut. Mircea Iorgulescu, de Veronica Pavel Lerner/46
Poeme de Melania Cuc/47
Poeme de Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu)/48
Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești cu ÎPS Selean, de Luminița Cornea/49
Purtarea Crucii, de Gheorghe Nicolae Șincan/50
Receptări ale *Miorișei* (Irina Goanță, Ștefan Goanță), de Irina Ciama /51
Pâinea noastră cea de toate zilele, de Ioan Marinescu-Puiu/53
Frumoasă-i țara, poem de Nicolae Nicoară/53
Calendarul popular, de Elena Mera/54
Ancheta Vatra veche. Casa Memorială „N. Iorga”, de Luminița Cornea/55
Poeme de Adrian Botez/56
Starea prozei. Doartrei, de Ioan Gheorghisor/57
Ketchup, poem de Marian Hoțca/57
Grupuri de noduri, de George Anca/58
Poeme de Coriolan Păunescu/60
Starea prozei. E timp pentru toate, de Corina Lucia Costea/61
Poeme de Dorian Marcoci/62
Excelsior. Odă (în metru antic), de Vasile Gribincea/63
Starea prozei. Lidia, draga de ea!, de Dorina Vladi/65
Poeme de Iuliu Ionaș/66
Poeme de Dumitru D. Silitră/67
Starea prozei. A nu fi Om, Nu le mai văd, de Decebal Alexandru Seul/67
Filosofia practică. Fericirea, de Valeriu Gherghel/68
Poeme de Maria Mănuță/68
Biblioteca Babel. Peter Kroc, de Flavia Cosma/69
Biblioteca Babel. Louise Dupré, de Flavia Cosma/70
Biblioteca Babel. Zhivka Balthadzhieva, de Alexandra Boțan/71
Biblioteca Babel. André Cruchaga, de Alexandra Boțan/72
Jurnal de călătorie. Am văzut sfârșitul lumii, de Alexander Bibac/73
Atentat la umanitate, de Cristina Bîndiu/74
Colțul negativist, de Darie Ducan/75
Poeme de Mariana Zavati Gardner/76
Curier/77
Poeme de Iulian Barbu/79
Catrene de Vasile Larco/80
Colocviile de la Liebling/80
Elevi scriitori: Septimiu Moldovan/81
Scena. Cehov, „Livada de vișini”, Jurnal de repetiții, de Cristian Ioan/82
C.P. sau profesionalismul prin excelență, de Cristian Ioan/83
Șevalet. Eminescu în viziunea luchianescă, de Cosmina Marcela Olteanu/85
Pictorița Klara Balazs, de Voica Foișoreanu/86
Literatură și film. De la Freud la budism, de Alexandru Jurcan/88

„Lumea din adâncuri”

“Flori în nori”

„Câmpiile cerului”

Ilustrația numărului BALAZS KLARA

NICHITA STĂNESCU Inedit

TOT DESPRE TINE

Tot despre tine e vorba, tot despre „tu”,
Tot despre aer și despre ce se petrece în el.
Uite, voi lovi cu lingurița în frunze și ele vor suna
ca de obicei.

Val trist, val sărat înfășurând cu fața-nlăuntru
imaginea lungă a după amiezii,
lăsând să se rostogolească-ntr-o parte
coaja de lămâie stoarsă a soarelui.

Printre strigăte, printre silabe, pești portocalii
fac și desfac aceeași teoremă a lui Pitagora.
Din ochiul drept și zboară o pasăre bătând
asurzitor din aripi.

Acum se vor fotografia pe pieptul și pe umerii mei
toate umbrele.

Acum voi fi dezvoltat și se va privi prin scheletul
meu
alb, ca printre locurile goale dintre ramuri.

Tot despre tine însă va fi vorba, tot despre „tu”.
Se va spune pe-ndelete cum stai pe ouă,
Se va descrie amănunțit cum dai din aripi
și din nou vei fi poreclită cu o mie de nume,

Dintre care cele mai frumoase vor fi
Pământul, Apa, Aerul, Focul,
iar cele mai plăcute
Iarba, Peștele, Pasărea, Inima...

*Texte comunicate de criticul și istoricul literar
M.N. Rusu (New York), și fac parte din volumul
inedit Nichita Stănescu, „Gabrifoița”, în curs de
apariție la editura Nico.*

Nichita Stănescu
autoportret 1974

NOI SUNTEM DOI

Noi suntem doi, tu ești singură,
de acolo te lăsăm să faci ce vrei tu.

Noi îți dăm două inimi,
una o ținem în mine,
cealaltă o ținem în tine.

Chipul tău îl facem să semene
cu chipul nostru,
așa cum monezile sunt aidoma
celor două apăsări brutale
ale tiparului care le naște.
Noi doi suntem două ramuri
ale tale.

Una izbucnită spre lună,
din dragostea ta pentru cer,
Alta izbucnită din pântecul tău,
din dragostea ta pentru pământ.
Noi și cu tine am vrut să fim
unu.

Dar materia care urăște
adevărul
ne-a pedepsit și ne-a făcut trei.
Noi suntem doi și tu ești singură.
De-aceea tu ne stăpânești,
de-aceea tu ești regina
pentru că noi doi suntem la fel.
Iar un lucru aidoma altuia
nu există, decât
în monotonele povestiri
despre fericire.

19 mai 1964

Nichita Stănescu

Vatra veche dialog

Daniel Drăgan

„Foarte mulți cronicari s-au învățat să scrie fără a citi cărțile la care se referă”

- *Ne apropiem de împlinirea unui sfert de veac de la evenimentele din decembrie din 1989. S-ar putea vorbi de o schimbare de direcție în literatura română?*

- Da și nu. Da, dacă ne referim la micuța bucățică de timp câtă a fost între 1944 și 2014. În primii ani postbelici, literatura română părea că a pornit pe un „drum nou”. Eu nu cred. Este adevărat că în curgerea fluviului literar au intervenit ramificații (și înfundături) meandre și băltiri. Dar, din perspectivă istorică, literatura și-a văzut de drum. Traiectul marelui fluviu, cu toate accidentele de curgere a rămas marcat cu opere care s-au dovedit capabile să-i întrețină continuitatea. Chiar și în acele obsedante decenii au creat Preda, Călinescu, Barbu. Au continuat să producă Arghezi, Blaga, Cassian, Voiculescu, Radu Gyr, până și Sadoveanu a scris un superb *Nicoară Potcoavă*. S-au ivit Labiș, Nichita și două pâlcuri poetice memorabile: șaizeciștii și optzeciștii. Lista ar putea fi prelungită, coada cometei se desfășoară pe distanțe stelare. Scriitorii au scris. Unii au scris la închisoare, alții la mănăstire, alții la Sinaia sau la Mogoșoaia. Însă, oricât am întinde de el, filonul vital este mult mai subțire decât cel antebelic. Altfel spus, literatura, atât cât a putut, și-a văzut de drum. Nu a făcut întoarceri și cotituri. Cotiturile le-au făcut alții. Și au devenit băltoace. Și au pierit. Schimbarea produsă după 1989, privită istoric, nu este nici cât schimbarea hărților rutiere ale patriei. Și ea, schimbarea, nu privește nici substanța, nici chiar mijloacele meșteșugului literar. Aș zice că e o schimbare de debit.

Fluviul a devenit mai tumultuos (și mai turbure). Producția literară se revarsă în viituri, aluviuni de nulități, putregaiuri, resturi menajere. Îmi imaginez formațiunile multicolore și poluante ale pneurilor (și penurilor) care trec din amonte în aval. Nu e deloc ușor să fii azi critic literar și să stai cu undița-n mână, doar-doar o ciupă din momeală peștișorul de aur.

- *Ați constatat transformări flagrant cameleonice la autori care s-au exprimat în ambele talgere de timp, înainte și după decembrie 1989?*

- Da, copleșitor de multe, dar numai cere exemple că mă bălbâi. Și n-am stat să fac clasificări, cântăriri, învinuiri. Într-o anumită măsură și numai până la un punct, modificări de la o etapă la alta sunt firești, țin de evoluția autorului și de transformările societății care musai se reflectă și în operă. Și o modifică într-o bună măsură (dar nu numai în bine) însăși piața cărții, care își impune valorile sau nonvalorile ei. Transformările flagrant cameleonice de care întrebi au căpătat cel mai adesea forma răsturnată a schemelor teziste. Lupta de clasă s-a întors pe dos. Comunismul de devenit călău și torționarul și-a pus epoleții de erou. Este cazul să observăm că astfel de barbare răsuciri (transformări flagrant cameleonice) nu s-au produs în straturile de sus ale atmosferei literare, ci jos, la nivelul deșeurilor (uneori) pestilențiale. Niciunul din marii creatori nu a făcut salturi și răsuciri spectaculoase. Cel mult, continuându-și filonul militant în favoarea valorilor umaniste, democratice, pe care le-au cultivat anterior, au căpătat mai multă libertate de expresie (stânjenitoare uneori). Ceea ce era încifrat și abscons sub epiderma scrierii a ieșit la suprafață (pierind misterul, spulberându-se halourile). Cred că ceva asemănător mi s-a întâmplat și mie. După *Tare ca piatra* (Cartea Românească, 1987), *Ursa Mare* (Dacia, 1988), *Pre-*

simțirile (Cartea Românească, 1989) și mai ales *Ultima tinerețe a Mariei Suru* (Astra, 1982) scrisul meu, rămas cam „fără perdea”, risca să mă arunce în brațele romanului polițist alb-neagra. Cam zece ani m-a costat efortul de adaptare, perioadă în care „am exersat” publicând abia în 1999 *Stăpânii lumii*, încă marcat cu semnele unor indecizii asupra manierei de exprimare.

- *Nichita Stănescu spunea că „Poetul nu are biografie. Biografia lui este de fapt propria lui operă, mai bună sau mai rea, mai măreață sau mai puțin măreață.” Poate o biografie compromite, afecta receptarea unei opere? Există nedreptăți strigătoare la ceruri făcute unor scriitori, când s-au cântărit operele pe același cântar cu calitatea lor de colaboraționiști ai regimului comunist?*

- Există.

- *Cum se vede polarizarea centru - provincie, azi, în viața literară?*

- Ca întotdeauna. Cine este cel mai aproape de cutia cu favoruri este cel mai favorizat. De critică, de editori, de media... Dar nici criticii, nici editorii, nici media nu au talent de dat și nu pot face un scriitor să fie mai bun sau mai rău. În cele din urmă, cărțile vorbesc.

- *Aveți a vă reproșa ceva din ceea ce ați făcut înainte de 1989?*

- Am.

- *Cum percepeți receptarea cărților dv. recente, a operei dv. în integralitatea ei?*

- „Opera mea”, ca să preiau sintagma, este inegală. Se întinde pe o perioadă de șaizeci de ani. Cele mai reprezentative scrieri încep să apară prin 1984 cu *Ursa Mare, Mărgelile roșii, Tare ca piatra...* Dar măsura talentului meu (atât cât există – dacă există) cred că am dat-o după 1989, în *Stăpânii lumii, Părintele Thom, Caravana, Ciurma boilor, Biedermeier, Mehmed și Ținutul logofanilor*, aflat în tipografie. Cele mai bune cărți ale mele au fost cele mai puțin citite de critici. Cândva, editurile se simțeau datoare să trimită semnale criticilor, fiind mult mai interesate de soarta cărților pe care le editau. Astăzi, criticii (îndreptățiți?), neputând cum-păra tot ce apare, așteaptă să primească noile ediții de la autor. Eu abia dacă am reușit să semnalez unor prieteni apariția cărților mele, necum să trimit către zeci de reviste →

NICOLAE BĂCIUȚ

semnale, când știu că pe alocuri zac pachete nedesfăcute. Cheltuiala treacă-meargă, dar nici timp n-am avut. Am avut eu însumi mult de citit și, ca să am ce trimite, a trebuit mai întâi să scriu. Misiunea mea asta este.

- *Am putea vorbi de o depreciere a actului critic, este astăzi critica mai puțin autoritară?*

- Este mai puțin vizibilă. Puzderia de reviste satisface în rubrici cenușii de recenzii orgoliul și vanitățile unei puzderii de critici pe cât de complezenți pe atât de lipsiți de spirit și de talent.

- *Talent?*

- Desigur. Fără talent, nici măcar un sfârâiac nu se poate face că nu sfârâie. Adică face *fâs* și gata. Nu sfârâie ca sfârâiacul lui Creangă, o veșnicie! Dar să mă întorc la critici. Cei mai prestigioși critici literari sunt striviți sub presiunea solicitanților (și solicitantelor, de!) și cu greu mai simt motivația unei răspunderi de rang academic, sunt ademiniți de foiletistică, ba chiar își consumă energia în pasiuni politice. Ca să nu mai vorbim despre lejeritatea cu care foarte mulți cronicari s-au învățat să scrie fără a citi cărțile la care se referă.

- *Diferă culisele vieții literare de acum, față de ce se întâmplă în vremuri înroșite ideologic? Câtă literatură, atâta ideologie, câtă ideologie atâta literatură?*

- O, nu! Poți avea ideologie cu carul și literatură (beletristică, evident!) deloc. În vremurile înroșite exista o presiune ideologică și cerința de a ideologiza arta. Astăzi nu ne mai presează nimeni și, totuși, mulți colegi s-au învățat ca boul cu jugul și nu mai pot scrie altfel decât tezist sau încifrat. E greu să te desprinzi. Mie mi-au trebuit, cum zisei, vreo zece ani... Noroc că Dumnezeu a fost îngăduitor cu mine și mi-a dat zile.

- *Vă interesează literatura tinerilor scriitori? Ați reținut vreun nume?*

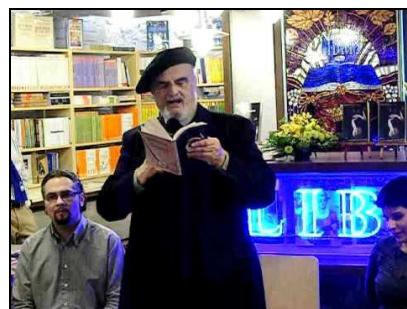
- Mă interesează și mă contrariază. Sunt foarte mulți tineri talentați. Se scrie mult și bine. Poezia este zona cea mai prolifică și pot face o listă cu cel puțin o sută de poeți care „postează” pe internet, în reviste, în librării poezie citibilă, confortabilă, chiar plăcută. Poți citi șapte zile pe săptămână poezie, dar întrebarea este, cu ce te alegi? Cu foarte puțin. Nume? N-am să dau multe nume, ci unul singur. Laurențiu-Ciprian Tudor.

Este aproape necunoscut. Dar pot paria pe o mare, apropiată izbândă. Are conștiință poetică și – deopotrivă – cum cerea Preda, *are vână*. Cei care vor citi noua lui carte, *Jurnal de cuplu*, n-o vor uita niciodată. La urma urmei, contează nu ce-ți place când citești, ci cu ce rămâi după ce ai citit.

- *Iată o realitate contrariană: în multe orașe mici, viețuiesc publicații culturale, literare. Ce se întâmplă în Brașov?*

- Este o revanșă pe care așa-zisa provincie crede că o aplică așa-zisei Capitale. Publicații culturale viețuiesc și viermuiesc, dar să nu ne îmbătăm cu apă de robinet. Puține au program, selecție, strălucire. Asta nu înseamnă că existența lor e regretabilă. Nu. Fertilitatea solului literar este dată și de cantitatea (și de calitatea, desigur!) valorilor mici, a plantelor (și bălăriilor) care se descompun spre a hrăni speciile performante.

- *Se vorbește de manelizarea culturii, a dialogului cultural. E o bătaie dominată de forța inimaginabilă a subculturii, iar instituțiile de cultură nu mai au... muniție. Unde se*

poate ajunge, cine ne poate întoarce din rătăcire cultura ?

- Întrebarea conține răspunsul la întrebarea anterioară, asupra căreia nu m-am grăbit să vorbesc. Nu cred că mai există un mare oraș al țării (cu excelentă tradiție culturală) ca Brașovul, unde cultura (și mai ales literatura) să fie atât de dureros ocultată.

Dar eu nu cred că tocmai cultura este în rătăcire. Cultura unui popor se modifică extrem de lent. Îi trebuie secole, milenii. Și nu poate fi dirijată. La noi este în suferință viața instituțiilor. În suferință zic, nu în rătăcire. Sunt în rătăcire diriguitorii obtuzi, a căror „cultură” se mărginește la fotbal, discotecă, bar și se consumă în costisitoare festivaluri fals folclorice și maneliste.

Piețele publice din marile orașe au aproape permanent „invitate” formații „de top”, trupe zgomotoase plătite cu bani grei din sărăcuțele bugete locale.

De ce așa? Așa se cere. Asta place publicului... alegător. Manelizarea se confundă cu electorizarea și invers. Instituțiile culturale nu că au terminat muniția, s-au terminat și se termină ele însele.

Cât timp în jilțurile conducătoare ale acestor instituții (dar și în sferile puterii de stat), ținând sub obroc oamenii cu adevărat cultivați, adevărata inteligență, vom sui cu votul nostru maneliști și plagiatori, cât timp în scaunul ocupat cândva de corifeii ai culturii naționale (Heliade Rădulescu, Al. Odobescu, Dimitrie Gusti, Vasile Conta, Titu Maiorescu, Theodor Rosetti, Spiru Haret, Petre Poni, Mihai Ralea, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Andrei Pleșu ș.a.) vom planta persoane care se mândresc cu faptul de a nu avea niciun *biped* în familie și care privesc limba română ca pe o limbă „străină”, nu ne putem aștepta la mai mult.

DUS

Nu te da dus!

Nu te doboare somnul sau frigul până nu te cheamă patronul de sus,
până nu auzi cucurigu
la ferma chizbuită a galinaceelor peste care vecinul e as.

HOHOTE MARI AUZIND

Uite-l cum aleargă cu cuțitul în mână
să taie cocoșul cel gras.
Tânăra femeie nu exista decât în zile cu soț,
rupea macaroane deasupra oalei cu supă
și macaroanele trozneau ca sentimentele
vreascuri călcate-n picioare.

De ce râzi?

Întreba el hohote mari auzind.

Nicăieri nu se mai afla pentru el o altă oală cu supă.

Nicaieri nu se mai afla pentru ea o altă oală cu supă.

DANIEL DRĂGAN

Vatra veche dialog Daniel Vernet

Director general pentru probleme internaționale al ziarului „Le Monde”

-Suntem, fie cei din Europa de Est, fie din Occident, moștenitori și urmași ai războiului rece, ai marii încleștări dintre ceea ce erau atunci stânga și dreapta politică. Ce mai reprezintă ele astăzi pentru Europa Unită și în perspectiva integrării atator țări din Est?

- Împărțirea în stânga și dreapta în Europa e rezultatul unei îndelungi tradiții istorice. Partidele de dreapta și de stânga s-au format prin luptă politică între ceea ce noi numim, în Franța, pe de o parte, partide ale mișcării și, pe de alta, partide ale conservării, adică de stânga și de dreapta. Într-o țară ca România, care n-a cunoscut democrația vreme de decenii, trebuie că e mai greu pentru partidele politice să găsească o bază socială sau fundamente ideologice. Pe de altă parte, în sânul Europei liniile sunt pe cale să se schimbe. Observați cum s-au format coaliții în Parlamentul European în ciuda faptului că, să zicem, conservatorii, adică dreapta și centrul dreapta au, pe hârtie, o majoritate aritmetică. O altă coaliție, o altă majoritate s-a format pentru a refuza comisia propusă de domnul Barroso între liberali, verzi, stânga socialistă, extrema stângă. Prin urmare, eu cred că, în decursul anilor, și România o să-și găsească un echilibru într-o configurație, să zicem politică, apropiată de alte țări europene. Dar trebuie și să spunem că Europa, ca subiect, divizează familiile politice tradiționale. În sânul stângii există pro și anti-europeni, în sânul dreptei există pro și antieuropeni și, pe deasupra, vine chestiunea aderării Turciei la

Uniunea Europeană, care divizează o dată mai mult. După liniile diferite care se disting există pro-europeni pentru adeziunea Turciei, pro-europeni contra, anti-europeni pentru, anti-europeni contra. Prin urmare trăim, vedem o anumită flexibilitate a peisajului politic în Europa.

- Există încă semne ale războiului rece în fenomenele și aprecierile contemporane?

- În ce privește aprecierea țărilor din Europa Centrală și Orientală, mă refer în mod special la România, trăsăturile războiului rece au dispărut practic. Chiar, paradoxal, se poate spune că relațiile dintre Franța și România erau, în perioada războiului rece, poate mai pozitive decât au fost după căderea comunismului. Pentru că, într-un fel care mi se pare de-a dreptul nejustificat și exagerat, Ceaușescu era considerat un fel de De Gaulle al Europei de Est, care încerca să fie independent față de Moscova, așa cum De Gaulle încerca să fie independent față de Washington. Problemele care se pun acum apropo de lărgire, de integrarea României și a Bulgariei în Uniunea Europeană sunt mai curând probleme care privesc înaintarea reformelor economice, lupta contra corupției, supravegherea frontierelor, lupta contra criminalității organizate.

- Rusia, ca parte importantă a lumii în echilibrul politicii de globalizare, va face parte din Uniunea Europeană ori va fi un partener de dialog al acesteia?

- Da, Rusia e o țară foarte importantă nu numai pentru Uniunea Europeană, ci pentru relațiile internaționale în general și tipul de raport pe care-l va stabili Uniunea Europeană în anii următori cu Rusia este esențial pentru viitorul continentului. Dar acest raport, aceste relații depind mult de evoluția internă a situației chiar în Rusia.

- Și în Cecenia?

- Da, de pildă, ce se petrece în Cecenia depinde de felul în care Puterea de la Moscova va reuși sau nu să rezolve această problemă cecenă altfel decât prin forță. Dar nu e vorba numai de Cecenia, e vorba de tot sistemul politic din, care pune probleme.

- Dar observați că Rusia a și făcut o alianță cu Statele Unite în ce privește tratamentul aplicat Ceceniei vizavi de tratamentul aplicat Irakului.

- Da, să spunem că există interese comune, ori convergente sub semnul luptei contra terorismului, dar, pe de altă parte, americanii, Bush însuși, au adus o serie de critici cu privire la

decizia anunțată de Putin, de pildă, la încheierea mandatului guvernatorului, la reforma sistemului electoral al Dumei pentru eliminarea micilor partide. Toate aceste măsuri, care merg în sensul întăririi autoritarismului sistemului rus, trebuie că-i neliniștesc pe europeni.

- Revin la România. Ea este plasată între Est și Vest, va fi frontiera viitoarei Uniunii Europene. Care va fi rolul României aflată între Rusia și Uniunea Europeană?

- E adevărat, din punct de vedere geografic, România va fi la granița orientală a Uniunii Europene - dar între ea și Rusia mai există cel puțin două state care, ce-i drept, nu pot fi numite state-tampon, însă ambele, adică Ucraina și Moldova - iar în ce privește Moldova, România are interese particulare - e adevărat deci că structura relațiilor Uniunii Europene din 2007 față de România și vecinii ei din Est e un subiect foarte important: cu acești vecini vor intra într-un parteneriat privilegiat, se va vedea dacă au vocația de a intra în Uniunea Europeană în 10-15 ani. În ce privește Rusia, este o cu totul altă chestiune: creșterea succesivă a Uniunii Europene se face, dar în momentul de față e greu de luat în discuție această chestiune. Dar cred că este evident că țările care se află la frontiera de Est a Uniunii Europene vor avea un rol esențial în definirea relațiilor cu vecinii Uniunii.

- Vă propun în continuare să abordăm chesiunea Dunării, fiindcă e vorba despre axul Europei, de vărsarea ei în Marea Neagră, care face frontieră cu Rusia, pe urmă e vorba de Forțele de Fier, care controlează parțial Marea Mediterană.

- Cred că, într-adevăr, parcursul Dunării e un element extrem de important pentru Uniunea Europeană, pentru legătura între Vest și Est, între Europa de Nord și Europa de Sud, și deci e important ca Uniunea Europeană să redefinăască, să redeseneze acest spațiu. Grecia e deja membră a Uniunii Europene de mai bine de douăzeci de ani, iar acum Uniunea Europeană va fi, într-un fel, completată pe flancul ei de sud-est prin intrarea României și Bulgariei în 2007, dar, în același timp, cred că trebuie depășită și ideea similarității între coordonatele geografice și cele geopolitice, fiindcă suntem în perioada globalizării, a armei nucleare, care abolește orice frontieră, a armelor de distrugere în masă, geografia ca atare →

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

joacă poate un rol mai mic decât avea acum cincizeci de ani ori acum un secol.

- *Ar putea spune Uniunea Europeană despre Marea Mediterană „Mare nostrum”? Adică Turcia va face parte din Uniune?*

- Numai în parte ar putea spune, desigur, fiindcă mai sunt țările de pe țărmul sudic al Mediteranei, Maghrebul, Mashraikul, care n-au vocația intrării în Uniunea Europeană.

- *Dar sunt țări francofone...*

- Unele dintre ele, da, și cu ele trebuie stabilită o cooperare strânsă. În ce privește Turcia, este o chestiune diferită, fiindcă Turcia e candidată la intrarea în Uniunea Europeană și negocierile chiar vor începe și vor dura probabil multă vreme, ani, dacă nu un deceniu. Marea întrebare e posibilitatea ori imposibilitatea pentru Uniunea Europeană de a integra o țară mare.

- *Musulmană.*

- De cultură musulmană.

- *Dar n-ar putea fi tocmai asta breșa de intrare în dialog – psihologic vorbind – a Uniunii Europene cu celelalte țări musulmane? Fiindcă e vorba de o cultură musulmană, dar și laică.*

- După părerea mea, problema este că Uniunea Europeană n-are de gând să devină un fel de ONU, fiindcă, efectiv, dacă pui drept criteriu doar economia de piață și democrația, de ce să nu fie și Australia membră a Uniunii Europene? Dar trebuie să știi să te limitezi. Chestiunea frontierelor Europei este o problemă reală, dacă nu vrem ca Uniunea Europeană să se dilueze într-un fel de zonă de liber schimb ori de nou ONU, unde nu se decide nimic. Dar Turcia este un caz particular. Discuția despre adeziune a fost deschisă pentru Turcia. E o țară mare, de cultură musulmană, și tratamentul care i se va rezerva Turciei va influența procesul de integrare și al altor țări europene de cultură, de influență, de tradiție musulmană.

- *Din fosta Iugoslavie în principal. Până la urmă trebuie spus că Uniunea Europeană a fost fondată în anii războiului rece. Ca să se opună la ce?*

- Integrarea europeană a fost decisă mai ales pentru două rațiuni: prima – pentru a încadra reconcilierea franco-germană, a doua – pentru a organiza Europa Occidentală în fața blocului comunist. Într-un anumit fel, aceste două rațiuni nu-și mai au sensul: blocul comunist a dispărut, iar reconcilierea franco-germană este o afacere reglată, care, firește, nu mai are

nevoie de cadrul Europei Unite, deoarece cooperarea dintre cele două țări se dezvoltă. Cred că Uniunea Europeană a depășit aceste două rațiuni originare, și acum vocația ei este, pe de o parte, de a unifica țările continentului, iar pe de altă parte, în această unificare, integrare, să găsească mijloacele de a deveni un actor internațional.

- *Aș vrea să ating și chestiunea religiilor. Uniunea Europeană ca Occident este mai ales catolică și Europa de Est este mai ales ortodoxă. Cum se vor înțelege și accepta?*

- Da, Uniunea Europeană era mai ales catolică era valabil la origini, în Europa celor șase, dar chiar și atunci componenta protestantă în Germania era deja foarte puternică. Dar odată cu intrarea Europei de Nord în Uniune, începând cu 1995, s-a întărit componenta protestantă. Cu adevărat se poate spune că Uniunea Europeană a fost fondată de la început pe baza creștinismului occidental și nu a creștinismului oriental, ortodox. E adevărat, dar culturile sunt, în același timp, extrem de diverse, erau și în mica Europă a celor șase, unde catolicismul juca un rol, dar și tradiția laică franceză, deci această coabitare, această coexistență a culturilor, a tradițiilor a funcționat bine în Europa celor șase, a funcționat bine în Europa celor 15, cred că e posibil să funcționeze și în Europa celor 25. Nu e vorba despre asimilarea unei culturi alteia, nu e vorba de concurență, de competiție, e vorba de respectarea convingerilor, tradițiilor, originilor tuturor țărilor membre, tuturor popoarelor membre ale Uniunii Europene. Eu cred că toate aceste culturi vor continua să existe una lângă cealaltă sub marea umbrelă a culturii globale, globalizate.

- *Identitățile culturale – nu doar naționale – vor fi respectate?*

- Eu cred că identitățile sunt respectate și vor fi. Ba chiar, într-un

anumit fel, vor fi întărite, fiindcă globalizarea provoacă uneori reflexe identitare.

E foarte important ca fiecare să aibă dreptul și posibilitatea de a-și afirma identitatea lui și de a trăi după tradițiile lui, după cultura lui, de a practica religia care pe care o dorește, când are una, dar cei care n-au religie au și ei dreptul să nu aibă nici una, și, în același timp, trebuie evitată replierea identitară, apărarea identității cu ghearele și cu dinții contra celorlalți, fiindcă acest tip de repliere identitară duce la conflicte, conflicte etnice, conflicte religioase, așa cum s-a văzut în anii 1990 în fosta Iugoslavie.

- *Prin urmare credeți că oamenii care vor colinda liberi prin Europa sunt doar purtători ai propriei lor identități, pe care n-o afirmă în exterior?*

- Eu nu spun că nu trebuie s-o afirme în exterior, eu spun că această afirmare nu trebuie să se facă împotriva celorlalți și că nimeni nu trebuie să aibă, din pricina culturii lui proprii, sentimente de superioritate asupra altora, ci spun că un anumit număr de principii și de valori comune trebuie respectate: democrația, drepturile omului.

- *Dați-mi un exemplu.*

- De exemplu, drepturile femeii etc. Se poate ține seama de culturi diferite, dar eu cred că respectul drepturilor omului, respectul drepturilor femeii, respectul minorităților, respectul valorilor democratice trebuie să fie principii împărtășite de toată lumea, în orice caz în Uniunea Europeană.

- *Aș dori să vă pun o ultimă întrebare: cum vedeți integrarea României, ce importanță are ea pentru Uniune?*

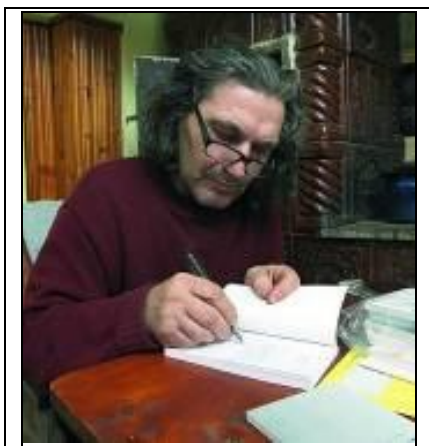
- Nu e rolul meu să transmit mesaje, dar aș vrea să spun că largirea Uniunii Europene, mai ales intrarea României, e un pas istoric, necesar, dorit, dar, în același timp, trebuie să fim conștienți că aceste largiri pun multe probleme, mai întâi Uniunii Europene, dar și, nu trebuie să uităm, țărilor candidate, aceluia care vor intra. Sunt provocări care se impun și unora și altora și nu trebuie să credem că drumul va fi ușor.

Dimpotrivă, cred că va presupune eforturi și de o parte și de alta, dar care probabil merită să fie făcute.

- *Mulțumesc.*

28 octombrie 2004, „Le Monde”

Vatra veche dialog

Teofil Răchițeanu

DORUL DE RĂCHIȚELE

-Sunt de-a dreptul impresionat de cultul pe care îl ai pentru Avram Iancu, căruia i-ai închinat și o carte.

-Este, între toți eroii neamului românesc, preferatul meu. Personalitatea lui Avram Iancu a generat o întreagă literatură, prin care s-a reliefat dârzenia, inteligența și clarviziunea prin care i-a condus pe românii din Ardeal în lupta lor pentru libertate. Mai puțin însă s-a arătat ce s-a întâmplat cu el după ce revoluția s-a încheiat și roadele ei au fost, cu cinism, confiscate de împăratul habsburg și clica lui de politicieni. Jertfa sa și a lăncierilor săi n-a contat în ochii lor. Cu cinismul ei, în veci condamnat, clica vieneză a anexat un bun ce nu-i aparținea - libertatea Ardealului, care singur și-o dobândise și care pentru Iancu și ai lui era tot ce aveau mai sfânt. Ca cinismul să fie dus până la capăt, lui Iancu i s-a luat chiar și puțința de a se apăra, fiind, temporar, închis, palmuit și umilit într-o închisoare împărătească. În fața acestei umilințe, Iancu s-a clătinat, barierele lui psihice au cedat, mintea lui cea atât de strălucitoare a intrat într-o tragică noapte, care nu va mai avea vreodată zări. Iancu cel mândru din zilele revoluției a devenit un „mort viu”, care, fantomatic, apărea ici-colo în peisajul înlăcrimat, de atunci, al Apusenilor. O jale incomensurabilă i-a cuprins inima și sufletul, un sentiment de o grandoare metafizică pe care doar unul ca el putea, atunci, să-l întrupeze. Iancu a devenit un Rege Lear al Ardealului,

cum, inspirat, a spus, cândva, Octavian Goga. Noaptea în care sufletul Iancului a căzut a fost adânc-tragică. Sunt convins că doar un geniu de mărimea lui Shakespeare ar putea să o exprime în totalitatea ei. Am încercat în volumul ce i l-am dedicat Crăișorului, cu câte contur acestei tragedii, căci de mulți, de atât de mulți ani înnoptat – singuraticul său suflet nu m-a lăsat să dorm. Jalea lui îmi bulversează încă ființa ca o stihie, căreia nu e chip să mă împotrivesc. Încercând să o exprim, am crezut că mă pot elibera de ea, dar n-am deloc sentimentul că am reușit. Atât e tot ce am putut. Poate, în viitor, alții vor putea mai mult și mai bine, căci tragedia Iancului e un subiect mereu inepuizabil. Pe cerul sufletului românesc, Iancu e o stea cardinală, iar lumina ei are puritatea lacrimii. Să o venerăm.

- Privind în jur, suntem copleșiți de frumusețea sălbatică a Țării în care trăiți, rămas, după cum ar fi spus Alecsandri, „în starea primitivă a Firei”. Să vedem în poezia dumitale o anumită nostalgie a Primordialului?

- Evident, evident. Când pășesc pentru prima oară în fața unui peisaj, deal, vale, râu sau stâncă, primul gând care-mi dă târcoale este, într-adevăr, legat de cum vor fi arătat acestea imediat după momentul Facerii. Starea primordială a tot ce ne înconjoară e un gând care mereu nu mă lasă să dorm, dar îmi dă prilejul să am fie luminoase, fie terifiante visuri. De multe ori, se întâmplă să mă visez zburând, sub mine se perindă mări, munți, stânci, prăpăstii adânci, păduri în delir, împrejurul meu, într-un fantastic alai, zboară vulturii bătrâni, mă ating cu aripile lor, deasupra și dedesubtul

meu tălăzuiesc nori, aripile mele sunt puternice, mă înalț sau cobor cu ușurință, țiui de plăcere, de frumusețe, de fericire. De frumusețea, de fericirea pe care i-o prilejuiește omului visul. Dacă eu, ca om, știu să zbor, chiar dacă uneori în vis, înseamnă că odată am știut cu adevărat să fac asta, acum nu mai pot s-o fac, dar vorba lui Adrian Popescu, „îmi aduc aminte”...

- Între prietenii de la oraș ești bine cunoscut și evocat cu dragoste, toți au amintiri frumoase despre căsuța dumitale din munți. Toți știu că aici se poate dormi gratis, se poate mânca un păstrăv la jar, se poate sta, în seri prelungi, la un foc uriaș, și se poate povesti câte-n lună și-n stele, toți câți au trecut pe aici se întorc la oraș cu dorința de a reveni cât mai repede cu puțință în munții care le-au devenit și lor dragi. Numește-i, te rog, pe câțiva dintre cei care ți-au fost oaspeți.

- L-aș numi, în primul rând, pe Geo Gogza, a cărui vizită am evocat-o în mai multe rânduri, dar cu deosebire în prefața cărții *Rânduri către tineri ardeleni*, care cuprinde corespondența sa cu mine, cu Ilie Rad și Viorel Mureșan. Cu acel prilej, Geo Bogza a descoperit la Răchițele, deasupra cascadei „Vălul miresei”, o stâncă ce avea un profil straniu. Semăna cu un cap de sfînx. Eu privisem de multe ori acea stâncă, dar nu remarcasem asemănarea. Simțul lui de reporter specializat și-a spus cuvântul. Mi-a spus că e „Sfînxul de la Răchițele”. De atunci acelei stânci așa-i spun toți: „Sfînxul de la Răchițele”, descoperit și botezat de Geo Bogza. Au mai trecut pe la mine Horia Bădescu, Adrian Popescu, Petru Poantă, D. Cesereanu, Nicolae Mocanu, Miron Scorobete, Alexandru Vlad, acesta din urmă a scris chiar o povestire, de vreo 50 pagini, în care m-a făcut personajul principal. Titlul ei e chiar *Teofil*. Personaj într-o carte a sa m-a făcut și Viorel Căcoveanu, în romanul *Învinsii*, consacrat rezistenței unui grup de anticomuniști din Apuseni – „Grupul Șușman”. În această carte foarte multe pagini sunt consacrate familiei mele, tragic implicată în rezistența anticomunistă din anii '50 ai secolului trecut. →

MARIN IANCU

Încă de prin 1980, intenționau să mă viziteze unii membri ai Cercului Literar de la Sibiu, Doinaș, Ioanichie Olteanu, I. Negoitescu, Cornel Regman, Eta Boeriu. Era programat, ca în această formație, să-mi facă toți o vizită în Apuseni.

Cu toți aceștia mă aflu în bune relații, am cores-pondat cu fiecare dintre ei, unele scrisori, de la Doinaș, Regman, Ioanichie Olteanu le-am publicat, altele așteaptă ocazia potrivită să o fac.

-În cele din urmă, peste acestea a venit tăvălugul lui '89-'90. Ce s-a ales de toate aceste proiecte?

-Vremurile au fost peste oameni și proiectele mele nu s-au mai realizat.

Eu am rămas aici, în singurătatea Apusenilor, unde am continuat să scriu. Mi-am sponsorizat două cărți într-un mod original. Pe banii primiți drept onorariu pentru *Somn de voevod* și *Planete de melancolie*, apărute înainte de '89, mi-am cumpărat o făneață pe care o coseam, făceam câteva clăi de fân, fânul îl vindeam, căci pe atunci erau cumpărători de așa ceva. Acum locurile s-au pustii, s-au golit de țărani, nu mai are nimeni nevoie de fânul făcut de mine. În schimb, mi-au venit în ajutor cerbii din pădurile prin care hălăduiesc. În fiecare an, în perioada februarie – martie, cerbii își leapădă coarnele, urmând ca în locul lor să le crească altele noi, cu o ramură mai mult pentru fiecare an. Ei bine, eu cunosc drumurile cerbilor, umblu pe urmele lor, găsesc coarnele lepădate de ei, le potrivesc în așa fel ca să fie perechi, ies, la drum, în calea turiștilor care le cumpără. Negociez prețurile. O pereche de coarne cu 7-8 ramuri costă de la 1500 lei în sus. Cu bani din vânzarea coarnelor de cerb mi-am tipărit ultimele 2 cărți. Anul trecut am împlinit 70 de ani, îmi planificasem publicarea unei antologii de autor, foarte selectivă, dar n-am avut banii necesari. În această primăvară, am găsit o singură pereche de coarne de cerb. Bună, dar nu îndeajuns încât pe banii ce-i voi lua pe ea să ajungă pentru tipărirea antologiei. Sper ca la primăvară să găsesc cel puțin alte două perechi. Le voi vinde pe toate trei și s-ar putea ca banii obținuți pe ele să-mi ajungă pentru un tiraj minim al proiectatei antologii.

-Sunteți creatorul unui topos, unul dintre cele mai inconfundabile ale spiritualității românești, acesta tinzând să capete atributele de atemporal și aspațial, atât de proprii unor asemenea locuri în care „viața și moartea se uită”. Pe când „Poemele de la Răchițele”, dată fiind similaritatea condiției asumate de către poetul Teofil Răchițeanu cu a autorului „Poemelor de la Ieud”?

- Viața mea are ca fundal Apusenii cu istoria lor impregnată de mari suferințe. Lumea Munților Apusului, cu istoria și suferințele lor, răzbate, pentru cine vrea să vadă, în poemele mele.

Cel care a văzut asta mai bine decât oricine altul a fost Artur Silvestri, la propunerea căruia „Asociația Română pentru Patrimoniu” mi-a acordat în 2006 „Premiul de excelență”, pentru ansamblul operei și pentru introducerea în poezia românească a lumii munților Apuseni. Ce reprezintă Apusenii pentru mine am relatat în versurile acestor poezii. Cât privește *Poemele de la Răchițele*, chiar am proiectul unei asemenea cărți. Se numește nu „Poemele”, ci *Cu rouă de la Răchițele*. Cerbii care să mi-o sponsorizeze probabil că de acum urmează să se nască.

-Ce reprezintă scrisul pentru dumneavoastră?

- Nu știu în mod precis de ce scriu. Știu că îmi place să scriu, că n-aș fi eu dacă n-aș scrie. Îmi sunt, evident, primul cititor.

Recitesc mereu ceea ce scriu, mai ales poeziile. Îmi știu aproape toate poeziile pe dinafară. Dacă mie însumi îmi plac, îmi spun că trebuie să mai fie oameni cu suflet ca al meu și că o să le mai placă și lor. Așa cum scriu, bine sau rău, pe placul sau nu al unora-altora, am totuși cititorii mei care-mi trimit scrisori sau îmi telefonează, felicitându-mă pentru cutare sau cutare poem sau vers.

N-aș spune că nu mă simt bine atunci când cineva îmi laudă, argumentat, câte ceva din ceea ce am scris. Dacă n-aș fi scriitor, aș fi fost muncitor de pădure, căci în pădure m-am născut, în pădure am crescut, în ea trăiesc și în ea o să mor. „*Fiul sunt al pădurii / Și nu mă mănacă lupii...*”

ROATA AMINTIRILOR

**Drumurile acelea
Dintotdeauna alergând
înaintea călătorului,
Pădurile acelea
Ca niște mari pajuri galactice
Fălfâind prin slăvile cerului
Întunecînd lumea
Cu umbrele lor;
Arborii aceia prelungi
Din cari, tainice porți
deschizându-se,
Ieseau fetele pure ale
munților,
Fetele acelea,
În miez de noapte,
În mari dumbrăvi,
În cânt
Destrămându-se;
Casele acelea mărunte
Ca niște paznici ai
singurătății,
Înșirate la marginea lunii,
Visând numai munți;
Apa aceea
Izvorâtă direct din privirile
Mamei
Peste care cerul
Cu albastrul lui sfânt
Lin mai lacrimă;
Oamenii aceia
Ce-au cutreierat Țara
Atârnați de boturile cailor
Și cărora le-au brumat ochii
Cu răsufletul lor;
Femeile acelea
Ce-și creșteau în pântec
păcatele
Și-n nopți de cumplită
fierbințeală,
La o răscruce a patimilor,
Își înghiteau lăutarii
Și-și blestemau bărbații
amețiți
Pe drumurile Făgădăului...**

(1964)

TEOFIL RĂCHIȚEANU

Eseu

Eminescu și Heidegger

Orice idee despre absolut este negativă.

M. Eminescu

(II)

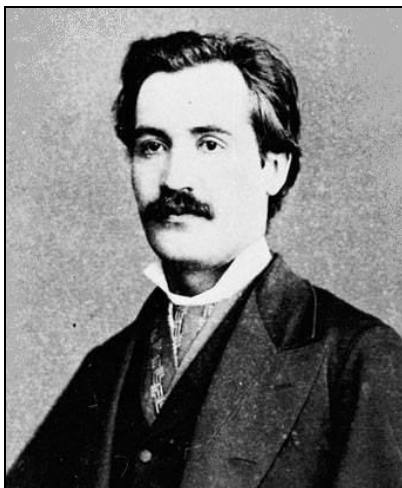
Limbaajul - casa Ființei

Limbaajul, afirmă Heidegger este cel care „spune”, exprimă Ființa, instituind astfel ființarea umană. Limba este deopotrivă loc de adăpost al ființei și locaș al esenței omului. „Menirea rostirii despre ființă ca destin al adevărului e legea supremă a gândirii”. Din acest motiv, sunt necesare profunzimea meditației și grija deosebită privind rostirea.

Există două feluri de limbaj: cel *cotidian*, în care cuvântul este neautentic, însemnează decădere, degradare - și prin utilizarea căruia suntem dominați „în stare de pradă” a lumii, - iar pe de altă parte, există limbajul autentic, care este cel *poetic*. În concepția lui Heidegger, salvarea omului, dar și a Ființei, constă în instituirea de prezenturi absolute smulse timpului heraclitian cu ajutorul poeziei, al artelor.

Or, analog, Eminescu relevă importanța limbii în structurarea sensibilității și a gândirii. Limba modulează viziunea, activitatea spirituală - și conduce viața în diversele ei manifestări. „Din mii și mii de vorbe consistă-a noastră lume... Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră... Limba și legile ei dezvoltă cugetarea”... „Omul în limba sa își simte deplin inima”. Iar Heidegger: „Limba este deopotrivă loc de adăpost al Ființei și locaș al esenței omului”; și, inspirat de Hölderlin, Rilke, Ștefan George, filozoful din Freiburg postulează, că rolul de a întemeia ceea ce el numește *Casa Ființei*, aparține poeziei.

Așa cum am discutat în „*Deschideri metafizice eminesciene*” (2007), Casa Ființei pe care geniul eminescian, conștiință supramundană, și-a construit-o în lumea omului prin graiul poetic, constituie un templu armonios, a cărui boltă este arcuită de cuvântul *sfânt*, având o deschizătură care unește cerul cu pământul, precum în panteonul roman din Roma. Pereții sunt transparenți, alcătuiți din *mit* și *vis*, catalizatori care transmută lumea în idealitate, iar *dorul* constituie ferestrele deschise ale spiritului pentru

comuniunea cosmică. Apoteotic, *inefabilul* transfigurează sanctuarul.

Răspunderea față de cuvântul poetic a fost pentru Eminescu o adevărată dramă: „Ah! Atuncea și se pare/ Că pe cap îți cade cerul:/ Unde vei găsi cuvântul / Ce exprimă adevărul?” (Criticilor mei). „Și eu, eu sunt copilul nefericitei secte/ Cuprins de-adânca sete a formelor perfecte” (Icoană și privaz).

Pentru că a trăi poetic înseamnă a se face clar și transparent sieși în valoarea noastră eternă, afirmă Heidegger.

ÎNTÂMPINARE

de Ziua Limbii Române

Nu am crezut că o să ai o zi, când ale tale-s toate, cuvânt care ne ești în nume și pentru tine toate ne sunt date.

Tu ești pământ, cum ești și cer, tu ești izvor, cum ești și mare, tu, limba-n care m-am născut ca rugăciune și-nchinare.

E ziua ta în fiecare zi, te naști în noi, cu fiecare, noi nu vom fi, dar tu vei fi mereu o binecuvântare.

Nu am crezut să ai o zi, dar, fie,....

căci ziua ta e cât un an și anul tău e cât o veșnicie.

NICOLAE BĂCIUȚ

30 august 2014, în crucea nopții

Picturalitatea eminesciană

În cartea *Holzweg – Drum prin pădure* - pentru a demonstra faptul că opera de artă este cea care face deschiderea iluminatoare către adevărul Ființei, că ea instituie Ființa, Heidegger dă exemplul tabloului *Ghetele*, din prima perioadă, olandeză, a creației lui Van Gogh. Această pânză este „*deschiderea a ceea ce perechea de ghete este în adevăr*”. Căci conformitatea cu *fiindul* este esența adevărului, prin artă noi experimentăm prezența în ființarea lucrurilor.

Lirica lui Eminescu este o ideală demonstrare a acestei teze heideggeriene, în sensul că prin imagini de o deosebită plasticitate, amintind creații din marea artă, poetul instituie lucrurile evocate în prezența adevărului lor, a ființării lor. Amintim câteva. În poezia *Venere și Madonă*, apare mai întâi o expresivă evocare sculpturală, model Afrodita din Cnide a lui Praxiteles - „*Venere. marmură caldă, ochi de piatră ce scânteie./ Braț molatic ca gândirea unui împărat poet*” - și apoi imaginea Madonei din galeria rafaelică: „*Rafael, ...te-a văzut plutind regină printre îngerii din cer / Și-a creat pe pânza goală pe Madona Dumnezeie./ Cu diademă de stele, cu surâsul blând vergin./ Fața pală 'n raze blonde, chip de înger, dar femeie./ Căci femeia-i prototipul îngerilor din senin*”. Versurile finale ale *Doinei* - „*Îndrăgi-i-ar ciorile/ Și spânzurătorile!*”, amintesc tabloului lui Pieter Bruegel cel Bătrân, *Coțofana pe spânzurătoare*, unde țărani petrec în jurul spânzurătorii și a pasării malefice, persiflând în acest mod stăpânirea spaniolă. În poezia *Despărțire*, versurile - „*Din zarea depărtată răsără' un stol de corbi./ Să 'ntunece tot cerul pe ochii mei cei orbi*” - evocă tabloului lui Van Gogh - *Corbi deasupra unui lan de grâu*, pictat cu câteva zile înainte de tragica autoliză a pictorului. Tabloul lui Rembrandt, *Orbirea lui Samson*, se suprapune dramaticei scene din *Scrisoarea a V-a*: „*Biblia ne povestește de Samson, cum că muierea./ Când dormea, tăindu-i părul, i-a luat toată puterea./ De l-au prins apoi dușmanii, l-au legat și i-au scos ochii/ Ca dovadă de ce suflet stă în pieptii unei rochii*”. Imagini din seria *Nuferilor* lui Claude Monet deschid scena din *Lacul*: „*Lacul codrilor albastru/ Nuferi galbeni îl →*

GEORGE POPA

încarcă;/ Tremurând în cercuri albe/ El cutremură o barcă”; totul este prezent, inclusiv tremurul impresionist al apei exprimând descompunerea luminii în atomi fotonici din pânzele de la Orangerie. Aceeași pulverulentă fotonică în poezia *Cu mâine zilele-ți adaogi...* - „Priveliștile sclipitoare/ Ce 'n repezi șiruri se diștern,/ Repaosă nestrămutate/ Sub raza gândului etern”.

Problema libertății metafizice

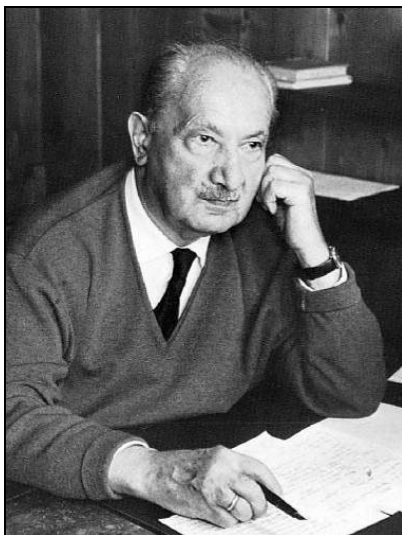
Pentru Heidegger, libertatea este temeiul întregii existențe, însemnând *posibilitatea ființării* - ”a lăsa să fie acest existent”.

Adevărul Ființei este prin excelență Deschisul libertății către ontologic, o lumină care permite *Dasein*-ului să irupă în totalitatea existenței. Astfel, libertatea omului constă – pe de o parte - în proiectarea sa în lume, depășirea, transcenderea de la Ființă la *Dasein*. iar pe de altă parte – în capacitatea supunerii și fidelității față de Ființă. Este o libertate derivată din libertatea abisală a Ființei.

Misterul libertății se află în acest proces al izbucnirii omului în lume, prin care acesta devine răspunzător de sine și capabil de a-și depăși condiția creând istorie, o lume a sa pe care o stăpânește. Heidegger afirmă că nu atât omul posedă libertatea, ci este posedat de ea, libertate care nu este nici morală, nici alegere, nici disponibilizare spre orice puțință, ci este un destin care ne dăruiește lumii.

Libertatea transcendentală însemnează, scrie Heidegger, a ne ridica deasupra întregului existent, pe care îl înveșnicim cu ajutorul artei.

Pe de altă parte, fiind promis morții, o experiență a nimicului, omul are libertatea de a trăi pasional posibilitatea morții, în conștiința că moartea poate fi eliberarea spre o posibilitate extremă a existenței, idee similară celei a lui Rainer Maria Rilke, care afirma că moartea este partea mai mare a vieții pe care nu o putem vedea, dar pe care o vom întâlni dincolo. Omar Khayyam, deschidea și el perspectiva unui dincolo de viață și moarte: “Te îngrozește Moartea? Neantul te-nspăimântă?/Ci din Neant se-nvoaltă a Ființării floare./Purificați într-însul, un suflu ne avântă Dintr-o Viață-Moarte, spre-o mai înaltă stare.”

În ce privește pe Eminescu, viziunea și experiența sa creatoare relativ la eliberarea metafizică îmbracă următoarele trepte suitoare.

a. **Poezia.** Cuvântul este eliberat din rostirea cotidiană degradantă, și transformat prin taumaturgia poetică.

Ca atare, poezia este „Înger palid cu priviri curate,/ Voluptuos joc de icoane și cu glasuri tremurate,/ Strai de purpură și aur peste țărâna cea grea”. Ceea ce este numit este scos din vremeire și transformat în prezent etern - *nunc stans* al lui Boethius.

Astfel, Eminescu se întâlnește cu ideea lui Heidegger: “esența poetică a gândirii salvează domnia adevărului Ființei”.

b. **Geniul.** Așa precum am mai relevat, pentru Eminescu, geniul nu aparține ordinii ontologice a lumii umane, vine dintr-o sferă necunoscută, dincolo de cea a lui Dumnezeu, astfel că acesta nu-i poate dezlega cifrul (postuma *Lume și Geniu*, denumită de G. Călinescu *Povestea magului călător în stele*). Geniul se eliberează de materialitate, din „corpul cel urât”, prin sacralizarea lumii străine unde se află aruncat.

Heidegger consideră că omul nu este el însuși decât alături cu „alții” – *Mitsein* – care „i-au răpit ființa”. *Dasein*-ul se dizolvă în lumea din jur. Eminescu afirmă însă că geniul este o conștiință transmندانă aflată în afară de orice imixtiune și dependență.

Ca atare, plasându-se supraincitoric, el singur posedă libertatea de a crea, adică de a imagina o hipostază axiologică inedită a ontologiei.

c. Libertatea metafizică absolută.

Având în vedere că atât Ființa, cât și onticitatea umană constituie determinări, libertatea absolută trebuie să le depășească pe amândouă. Mai mult, neantul fiind intrinsec Ființei, Eminescu postulează ideea scurtcircuitării atât a ființei cât și a neființei.

El imaginează o tensiune de eliberare în mers continuu, dat fiind că Ființa și neantul amenință neîncetat absolutitatea eliberării.

Este suprema formă de eliberare metafizică, formulată și de Giordano Bruno, care încredința „intellectului eroic”, capacitatea de a înfăptui acest suș extrem printr-un zbor care nu se oprește niciodată.

Într-un cuvânt, discuțiile privind problema libertății se petrec la Heidegger în cadrul conceptului Ființei, în timp ce pentru Eminescu eliberarea radicală trece dincolo de antinomia fire-nefire.

În concepția lui Heidegger, dintre cei doi oficianți ai existențialului - gânditorul și poetul - cel dintâi rostește *Ființa*, iar poetul numește *sacral*. “Ei locuiesc aproape pe munții cei mai separați”. Dar la Eminescu, la fel ca și la Hölderlin, cei doi se află reuniți pe aceeași creastă. Sacralizând, ei nu doar au rostit, ci *au întemeiat Ființa*.

Și e de precizat că la Eminescu adevărurile poetico-metafizice reprezentă intuiții, acele „fulgurații intelectuale” de care vorbea, și nu concluzii în cadrul unui „sistem” de gândire preconcepționate, al unei formule teoretice mai mult sau mai puțin dogmatice.

Un sistem filozofic poate fi contestat, nu și un poem. Pentru că primul este un complex de supoziții, un agregat de ipoteze – iar poemul este un absolut. În cartea sa, *Eminescu și India* (Eminesciana, ed. Junimea, 1978), Amita Bhose afirmă: „Eminescu nu a fost un filozof și a fost mai mult decât poet; el a fost un *darsanik* (cel care vede), un *kavi*, (poet înțelept)”. Iar „înțelepciunea poetică” a lui Eminescu a fost aceeași ca a lui Hölderlin: “*Numai o vară*, una singură,/ *Dăruieți-mi, puternice Zâne,/ Și-o toamnă în care să se pârguie cântu-mi...//Dacă-ntr-o zi lucrul sfânt ce-n inimă-mi/ Sălășluiește - Poemul - mi-a izbutit,/Voi fi trăit ca zeii, și n-am râvnit mai mult.*” (Către Parce)

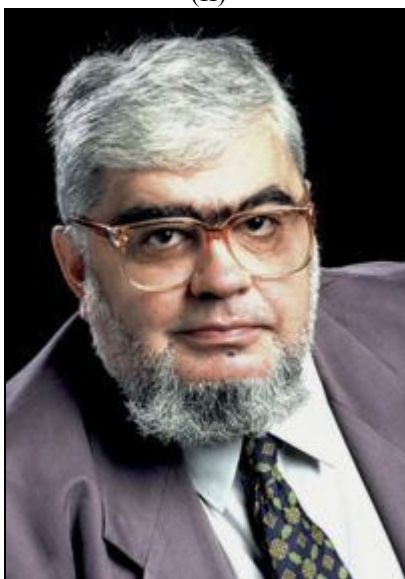
Eseu

Parabole și pericope

percepute ca adevăruri sacre în
concepția filozofică a lui Andrei

Pleșu...

(II)

Desigur, cartea lui Andrei Pleșu se adresează, cum s-a spus, „degustătorilor de stil rafinat, melomanilor livrești, care vor ritmul unei fraze de rasă, și filozofilor care vor să învețe cum poți mânui nuanțe contrare fără a te încurca în capcanelor” (Sorin Lavric), oferind nu doar o lectură adecvată a pildelor biblice, ci și o mărturie a modului în care metabolismul cultural al autorului s-a raportat la aceste texte. Pildele lui Iisus sunt, pe de o parte, repere ale gândirii umane expuse somațiilor transcendenței, plasticizate sub forma unor narațiuni esențiale și, pe de alta, ele degajă, în semantica lor densă și austeră, ideea de indicație sau interdicție: „Pentru cei pregătiți, El trebuie să funcționeze ca o *indicație*, iar pentru cei nepregătiți – ca o *pedică*, sau ca o *interdicție*... A găsi un procedeu care să li se potrivească tuturor implică o mare subtilitate strategică: trebuie, pe de o parte, să lași mereu deschisă perspectiva «ințării», dar, pe de alta, să ai precauția de a revela voalând, de a bloca ferm accesul celor opaci”.

Analitica receptivității (transpusă în plan spațial și simbolic) pe care o întreprinde filozoful exploatează cele două registre distincte, care structurează semantismul paradoxal și subtil al parabolilor – un registru al dezvăluirii, al arătării și altul al

camuflării: „Fiecare își va lua partea sa, căci parabolele sunt *semnal* revelator pentru unii și *camuflaj* prudent pentru ceilalți. Ele ascund dezvelind și dezvăluie acoperind, în funcție de amplasamentul spiritual al receptorului. Altfel spus, parabolele cheamă și totodată țin la distanță. Știutorii recunosc valoarea indicativă a decorului, în vreme ce, pentru neștiutori, același decor este opac.

Prin urmare, Parabolele seamănă cu un asemenea decor, cu o imagerie anume gândită pentru a conspira și deconspira în același timp o comoară ascunsă”. Ce altceva este, oare, Adevărul ca poveste decât modularea extazului transcendenței în carnea catifelată a unei epici exemplare, ce transpune, inefabil, nevăzutul în văzut, indeterminatul în determinat, necuprinsul în spațiul minimal al enunțului aforistic. Theodor Baconsky observa, de altfel, că „Iisus Hristos fiind Cuvântul, descifrarea parabolilor este necesarmente logocentrică – dar deloc platonizantă – într-o totalizatoare armonie a contrariilor. Căci Domnul Iisus Hristos însuși Se *prezintă* (adică rămâne prezent) în atmosfera atemporală a pildelor: ambiguu și fulgerător, provocator și constant, transparent și impenetrabil, simplu și labirintic, dăruit și ferm, apropiat și inaccesibil, disponibil și fugitiv, divin și uman... El este adevăratul Subiect al parabolilor și pe El îl cercetează, de fapt, Andrei Pleșu în această carte discret mărturisitoare de îndoieli depășite și certitudini mereu chestionate”.

Pentru autorul acestei cărți, cunoașterea nu este o aptitudine inertă a conștiinței, o ipostază statică, ci, dimpotrivă, presupune mobilizare și motivație intențională („Cunoașterea nu se exprimă doar ca mod de a gândi, ci și ca *fel de a fi*, iar acțiunea nu este doar mobilizare motrice, ci și *fel de a înțelege*”). Relevante, pentru modul de a gândi și interpreta parabolele biblice, sunt și aserțiunile privitoare la ascultare, la autoritate și smerenie: „Evident, recunoașterea unei autorități exterioare sinelui propriu seamănă a «cedare de suveranitate». Ceea ce câștigi este însă mai prețios decât ceea ce pierzi. Câștigi o vindecătoare *comuniune* cu autoritatea care «te umbrește». În spațiul evanghelic, umbra (*schia*) este altceva decât întunericul (*skotos*, *skotia*). Ea poate fi efectul unei

revărsări de har, al unei iradiieri benefice.

Capacitatea de a umbri (*episkiazo*) terapeutic este apanajul autorității care a trecut prin episodul adumbririi de sine, al jertfei”. Provocatoare și erudită, cartea lui Andrei Pleșu este un model de elevat demers hermeneutic, eliberat de orice prejudecăți sau inhibiții, demers ce își află în adecvare, sugestivitate elegantă a stilului și optimă raportare la Dumnezeire, calitățile sale primordiale.

(Iulian Boldea – Parabola ca adevăr sacru <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2371>)

În altă ordine de idei, ca să simți cât de bizară este cartea lui Andrei Pleșu, o minimă idee despre locul parabolilor în corpul scrierilor evanghelice se impune și este binevenită. În acest scop, metoda cea mai tăioasă rămâne reducerea la absurd. Altfel spus, modul cel mai sigur de a afla rostul parabolilor este să-ți imaginezi și să-ți închipui că Iisus Hristos nu ar fi făcut uz de ele. Ar fi ocolit forma pericopică și le-a fi spus discipolilor adevărul gol-goluț. Rezultatul ar fi fost fie consternarea unor minți care nu pot pricepe nimic, fie spaima dată de o perspectivă deloc înduioșătoare. Ține de alcătuirea debilă a spiritului uman ca să nu suporte prea mult adevăr spus dintr-odată, iar Iisus Hristos le spune: „mai am multe a vă spune, dar nu le puteți purta“ (*Ioan*, 16,12).

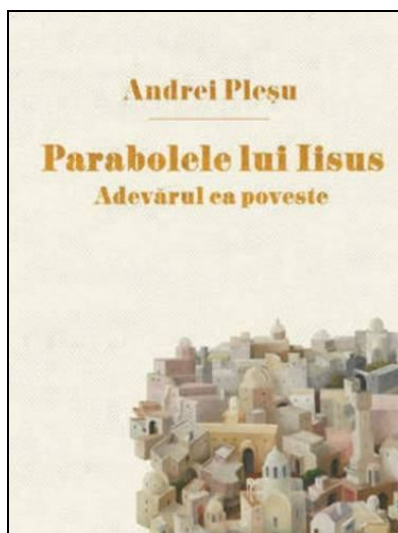
Cu alte cuvinte, în miezul parabolilor, dincolo de forma încifrată a înțelesului lor, stă o intenție de menajare a minții apostolilor. A vorbi în pilde este un mod de a le cruța fragilitatea. Mai mult, este o garanție că adevărul ajunge la urechile lor. Ca un om să fie receptiv la transcendență, trebuie îmbiat cu un șir de povești enigmatice. Lipsa poveștii nu numai că ar ține numenul departe de lume, dar l-ar condamna pe om la neînțelegere. În plus, în fața marilor întrebări ale existenței („întrebările rusești”, cum le numește Andrei Pleșu, exemplu „care este sensul vieții?”, „ce este iubirea?”), nu poți răspunde silogistic, prin argumente logice, ci doar pe ocolite, prin secvențe diegetice. Ce intrigă la →

Dr. STELIAN GOMBOȘ

volum este că, vorbind despre înțelesul parabolilor, Andrei Pleșu se întoarce mereu la condiția receptării lor. Putința receptării (sau a nereceptării) devine laitmotivul cărții și deopotrivă criteriul de clasificare a pericopelor hristice. Unghiul bizar în care se așază autorul face ca parabolele să fie povești autoreferențiale: mesajul lor este despre riscul de a nu le înțelege mesajul. Până la urmă, nu cheia de înțelegere contează, ci condiția pe care trebuie s-o îndeplinești ca să te poți apropia de spiritul pildelor. Hotărâtor și decisiv nu este dacă nimerești „interpretarea adevărată” (expresie fără sens dată fiind bogăția infinită de nuanțe exegetice), ci dacă te pui în situația de a primi interpretarea, oricare ar fi ea. Iar pentru asta e nevoie de receptivitate. Toată structura cărții lui Andrei Pleșu stă pe acest termen: receptivitate. Ești receptiv, înseamnă că solzii ți-au căzut de pe ochi și poți înțelege. Nu ești receptiv, inima împietrită va bloca întâlnirea cu mesajul evanghelic.

Sub unghiul toleranței față de latura înțelegibilă a pildelor, Andrei Pleșu este un apărător al lui Iisus. Dacă pericopele sunt ezoterice, vina neînțelegerii nu ține de obscuritatea emițătorului divin, ci doar de proasta plasare a receptorului uman. Gura dumnezeiască nu greșește, doar mintea omului este failibilă. Dacă suntem imuni la pilde este fiindcă ne-am exclus singuri de la împărtășirea misterului din ele. Am rămas în afara tainei, dar nu pentru că Iisus Hristos, arătând cruzime selectivă, îi izgonește pe unii și îi preferă pe alții, ci din cauza înlemnirii din suflet. Iisus Hristos a venit pentru toți, dar nu pentru oricine, asta însemnând că trebuie să te aduci în acea stare de spirit prielnică primirii parabolilor. De aceea, defectele care ne împiedică să fim primitivi sunt: indigența minții (dezinteresul și prostia), consimțirea euforică (exaltarea fără temeii), sufocarea spiritului cu grijile lumești, excesul de spirit critic (vigilența încruntată care nu se angajează în nimic), opacitatea agresivă. De cealaltă parte, însușirile care înlesnesc primirea mesajului pericopic sunt: îndrăzneala și perseverența, creativitatea, răbdarea plină de speranță.

Potrivit lui Andrei Pleșu, în spu-

nerea pildelor Iisus Hristos arată o tactică retorică bine cumpănită: este vorba de dislocarea simțului comun, de înlăturarea clișeelelor, de repudierea formulelor fixe. Din acest motiv, vorbele sale nu pot fi prinse în tiparele vreunei ideologii. Iisus Hristos nu numai că își contrariază discipolii, dar chiar se contrazice singur: uneori încurajează smerenia, alteori laudă îndrăzneala, respinge păcatul trupesc și totodată ia apărarea femeilor de moravuri ușoare, ne vorbește de uși care se deschid dacă bați în ele și apoi avertizează asupra ușilor care rămân închise, oricât ai bate, deplânge dezbinarea dintre oameni și apoi tot el mărturisește că a venit să aducă dezbinarea. Iată de ce prelucrarea politică a vorbelor sale este ilicită.

Tocmai de aceea Andrei Pleșu nu rabdă lectura lor ideologică (după tiparul feminismului și al corectitudinii politice), cum de altfel nu acceptă alte trei tipuri de lectură deformantă: 1) interpretarea literală, când nu vezi decât sensul de primă instanță și ignori contextul; 2) interpretarea alegorică, când găsirea unei analogii intuitive oferă o cheie care elimină orice discuție ulterioară („După ce comunică cititorului că, în cazul “Făcliei sub obroc”, făclia este Iisus Hristos, obrocul – legea veterotestamentară, iar sfeșnicul – Biserica drept-credincioșilor, nici cititorul, nici exegetul nu mai au nimic de făcut. Rien ne va plus!” – p. 284). În plus, chiar dacă din principiu putem spune că hermeneutica pildelor este inepuizabilă, posibilitățile de înțelegere alegorică s-au încheiat. Secolele de acrivie catolică și protestantă au săpat șantierul

evangheliilor până la fund, noutăți sub unghiul analogiilor nemaiputând să apară; 3) interpretarea marcată de savantlăcuri sterile, când dorința de a fi neapărat ingenios îți inspiră asociații de idei care nu au legătură cu textul. Este ca atunci când citești printre rînduri și pierzi din vedere să mai citești rîndurile...

Dincolo de amănuntele pericopice, ce izbește la volum este maniera verbală a autorului, jocul și dansul cuvintelor în pagină.

Andrei Pleșu se află în posesia unui aparat lexical ai cărui fermenți pot digera orice temă asupra căreia se apleacă. Că vorbește de îngeri sau de critica plastică, de Constantin Noica sau de politica zilei, Andrei Pleșu are un suc al glandelor chilifere cu care, dinlăuntru unui vocabular propriu, poate macera orice subiect într-o manieră frapant de personală. La Andrei Pleșu, există o cochetărie a adjectivelor care culminează într-o concizie tăioasă, de vocabule scurte și totuși simandicoase. Cine vorbește de „musculatura morală excesivă” a unor interpreți sau de „receptaculul optim al credinței” face stil în timbru personal. Este ca un protocol savuros de potrivire a cuvintelor grație unui imbold de a găsi formule memorabile în marginea a orice, de aceea atenția cititorului este deseori absorbită de o virtuozitate expresivă care pune în umbră parabolele. Stilul cu care Andrei Pleșu atinge o temă duce la eclipsarea ei treptată, grație unui efect de întunecare prin contrast.

Strălucirea de expresie a comentariului dăunează parabolei comentate, care rămâne stingheră într-un colț al paginii, ca un obiect acoperit de un goblen a cărui țesătură este prea rafinată. Maniera atică a pildelor este întrecută de stilul asianic al volumului, Andrei Pleșu fiind prea subtil pentru niște tâlcuri epice care, înainte de inteligență, cer bobul de muștar al credinței.

Numai că Andrei Pleșu are o natură rece, care împrumută cărții aerul glacial al eseului fără emoție, de aici impresia de cercetare minuțioasă făcută de un spirit căruiă virtutea înfrorării îi repugnă. Mișcându-se în orizontul implicit al credinței de ordin creștin, volumul nu transmite o emoție și nu trezește un sentiment, în afara desfătării subînțelese de ordin estetic. Volumul este ca un laborator aseptice în care dialectica nuanțelor →

nu stă pe un filon afectiv. Grija de a nu cădea în dulceața omiletică a predicilor patetice l-a împins pe autor la o analiză de concepte din care ghimpele efuziunii a fost tăiat.

La fel, rezerva față de accentele categorice, care trădează asumarea unor certitudini tari, menite a fi propovăduite cu nerv prozelitic, i-a dat lui Andrei Pleșu obișnuința afirmațiilor relative, și din acest motiv inteligența lui scilicet are un straniu efect dizolvant: pruncii nu sunt chiar inocenți, nerușinarea (anaideia) este uneori bună, iar săracii cu duhul nu sunt defel proști.

În fond, ne mișcăm în tărâmul speranțelor, nu al certitudinilor, și de aceea orice perspectivă este posibilă. Și atunci cine va gusta volumul? Intelectualii grăbiți nu, căror aplombul speculativ al lui Andrei Pleșu le va insufla resemnarea neputinței de a-l pricepe.

Preoții ortodocși nu, care îi vor reproșa că îl degradează pe Iisus Hristos la treapta unui povestaș care se complace în basme cu tâlc.

Rău-voitorii nu, care îi vor imputa că împrumută prea mult din tehnica occidentală de exegeză evanghelică.

Iar credincioșii obișnuți iarăși nu, fiindcă în locul unor meditații fierbinți, dătătoare de consolare și mângâiere, vor da peste analiza severă a unor etimologii sofisticate.

Simplu spus, volumul se adresează degustătorilor de stil rafinat, melomanilor livrești care vor ritmul unei fraze de rasă, și filosofilor care vor să învețe cum poți mânui nuanțe contrare fără a te încurca în capcana lor. În contra filantropiei evanghelice, Andrei Pleșu nu scrie pentru toți și în nici un caz pentru oricine. (Sorin Lavric - http://www.romlit.ro/receptivitatea_pericopelor)

Mai bine zis, este un volum oarecum în răspăr, care se adresează colegilor "din intelectualitatea laică", autorul considerându-se "de o inadecvare teribilă", un "conservator reacționar", deloc "în pas cu vremea". A insistat să scrie această carte pentru că "este mai bine să fii cuplat la actualitatea Bibliei decât la actualitatea jurnalelor de știri, care devin biblia contemporană."

Altfel spus, "În cartea de față, va fi vorba despre poveștile spuse de Isus, în efortul Lui de a-i familiariza pe cei din jur cu metabolismul

împărăției Sale. Sarcina pe care și-o asumă e imposibilă, așadar este pe măsura divinității Sale: are de vorbit despre lucruri inevidente, are de oferit ajutor, fără să cadă în rețetă și abuz doctrinar, și are de dat nu doar materie de reflecție, ci și motivație de viață, suport existențial", spune Andrei Pleșu. "Sunt perfect conștient de amplasamentul inconfortabil al întreprinderii mele.

Din unghiul specializării teologice, pot apărea ca un intrus deopotrivă prezumțios, insuficient «îmbisericit» și, pe alocuri, prea disponibil pentru autori necanonici și spații religioase din afara creștinismului. Pentru cruciații secularizării și,

Balazs Klara, "Miezul pământului"

în general, pentru spiritul vremii voi face, dimpotrivă, figură de «reacționar», sensibil, în mod inexplicabil, la texte și idei revoluate. Îmi asum, cu scuzele de rigoare, aceste "portrete", dar îmi fac iluzia că încercarea mea își poate găsi un rost și într-o tabără, și în cealaltă.

Cred (și sper), de asemenea, că există o sumedenie de cititori căroră lectura textului meu le-ar putea face măcar tot atâta bine cât bine mi-a făcut mie scrierea lui..."

În concluzie, volumul *Adevărul ca poveste - Parabolele lui Iisus* are o bibliografie enormă, în latină, greacă, ebraică, franceză, germană, engleză, subsolurile atârnă greu de note ultrasavante.

Excelentul capitol introductiv este folositor oricui vrea să înțeleagă necesitatea parabolei ca pildă camuflată. Există aproximativ o sută de parabole, Andrei Pleșu se ocupă de 34 - între ele: lucrătorii nevrednici ai viei, sămânța bună și neghina, grăunțele de muștar, smochinul neroditor, vameșul și fariseul, slugile

veghetoare, portarul, furul, sămânța care crește singură, fiul risipitor, judecătorul nedrept și văduva stăruitoare, talanții, drahma pierdută, cele zece fecioare, casa zidită pe stâncă, nunta fiului de împărat, oaia pierdută, oile și caprele, peticul de postav nou la haina veche, vinul nou în burduf vechi, făclia sub obroc ș.a.m.d.

"Cui vorbește Iisus? Am constatat că discursul său nu exclude pe nimeni, că vizează, în final, o «descoperire» globală, fără discriminare, dar că ceea ce nu poate (respectiv nu vrea) să facă este să siluiască libertatea auditorilor săi. Este dreptul fiecăruia să rămână "în afară", să adopte o formă sau alta de nereceptivitate, de surzenie programatică, cu toate riscurile pe care un asemenea amplasament le implică." (Stelian Țurlea - <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/parabolele-lui-iisus-de-stelian-turlea-10399307>)

Așadar, în încheiere, vom reține și sublinia că poate pe unii i-ar putea intriga modalitatea de abordare a unor probleme de hermeneutică de către un filosof. Ori eu, unul, nu văd a fi nimic ne la locul lui. Alții s-ar putea împiedica de limbajul folosit de Andrei Pleșu.

Pe mine m-a bucurat modul în care profesorul și-a încheiat prelegerea: un subtil îndemn la citirea Sfintei Scripturi.

Biblia a ajuns un fel de relicvă pentru marea parte a românilor pravoslavnic. Ne amintim de Evanghelia doar când ajungem duminica la Sfânta Liturghie. Nu mai vorbim de reflectarea pe marginea textelor sfinte.

Și totuși, "Parabolele lui Iisus au rezistat binișor și în vremuri mai grele ca ale noastre. Ni s-a părut că trebuie să li se dea o șansă și acum, că în nimbul lor respiră, tenace, teme și soluții fără dată și fără patină muzeală.

Dacă, din când în când, am reușit să formulăm întrebarea potrivită, nu ne rămâne decât să sperăm că încercarea noastră își va găsi, la rândul ei, cititorul potrivit". "Căci, altfel spus, nu uitați că suntem, de cele mai mute ori, în afara regulii, în afara propriului nostru proiect, în afara rostului nostru original. În afară. Am pierdut contactul cu interogația esențială, cu interioritatea întrebărilor ultime"... (Andrei Pleșu).

Simbolismul numărului trei în Liturghiile profane ale lui Ion Minulescu

“Pot iubi fără cuvinte”...

Hermann Hesse – *Siddhartha*

Numărul trei, număr popular, număr simbolic, număr mistic. Unu: totul a început de la El, nimic nu există în afară de Unu, în afară de El, totul e UNU. Numărul Doi, e lumea creată. Sunt tot atâtea sarcini pozitive cât și negative, suma tuturor sarcinilor electrice din univers e zero, totul în lume se însumează la zero, dar lumea e alcătuită din contrarii: cald-rece, lumină-întuneric, bine-rău, *yin* și *yang*.

Numărul DOI mai simbolizează însă și bornele. N-ai cum să cuprinzi totul și, instinctiv, îți fixezi hotarele cunoașterii, borna mică și borna mare, infinitul mic și infinitul mare, microcosmosul și macrocosmosul. Cunoașterea lumii sensibilă e limitată de aceste borne, dincolo de care nu ai cum să te aventurezi. Dualismul, care te inunde, e inseparabil de existența acestor borne. Chinezii pot și azi explica aproape totul prin dualism și prin relațiile ciclice dintre cele cinci elemente care s-au “condensat” din suflarea caldă (*yang*) și cea rece (*yin*) atunci când s-au născut “cele zece mii de lucruri”.

Numărul Trei aduce împăcarea cu dualismul. Da, e posibil să depășești bornele asociate cu numărul doi! Când cunoști trei dintre termenii unei proporții, poți să-l determini pe următorul, altfel inaccesibil. Așa s-a calculat, cu peste două mii de ani în urmă, mărimea piramidei lui Keops, măsurând lungimea umbrei unei tije înfipite în pământ, de înălțime cunoscută și comparând-o cu lungimea umbrei piramidei. Printr-o proporție, așadar, prin TREI, ai acces la *inaccesibil*, îl poți intui, îl poți cunoaște - prin rațiune, prin inteligență, prin *logos*. Extrapolând acest raționament, ai acces, așadar, *la sacru* prin gândire, prin rațiune, prin verb. Religia Europei occidentale e una gândită. Oameni ca tine au înălțat și înălță catedrale ca să ajungă prin armonie la divinitate - prin arhitectură, prin

calcul, prin artă, prin geometrie, prin forme, prin percepții materiale, prin creații ale mintalului. Da, din păcate, se comunică cu sacralul prin minte, nu cu inima.

E adevărat că și gânditorii orientali (hinduși, budiști,...) vorbesc despre ascensiunea la sacru prin mintal sau, mai precis, dincolo de mintal, căci acesta din urmă n-ar fi decât plafonul de nori care acoperă calea spre veritabila Cunoaștere. Prin destrămarea norilor, ajungi la Lumină, ajungi să descoperi cine ești și cui aparții, ajungi să identifici Lumina cu Pacea și Iubirea. Orientalii mai asemeiesc iureșul gândurilor cu vântul, care agită apele și care maschează vederea comorii ce zace ascunsă în suflet, pe fundul lacului. Poate că iureșul de gânduri n-are alt scop decât să te “anestezieze”, că să uiți că ești muritor. El nu caută să-ți ofere Adevărul, ci doar confortul personal. Mintalul te minte (jocul de cuvinte n-o fi întâmplător!) chiar și atunci când te face să crezi că ai ajuns să-l întrezărești pe Cel care n-ar trebui să aibă nici chip, nici nume. Poate însă că viziunea respectivă nu este decât o proiecție, deghizată “după chipul și asemănarea ta”, o soluție confortabilă la problemele tale existențiale. Strategia mintalului ar fi, deci, aceea de-a te amăgi, de a-ți oferi soluția facilă, rațională, rupându-te, parcă, de propriul tău corp - și prin asta privându-te pur și simplu de latura fizică a bucuriei de a exista - și de a muri, căci nu există viață fără de moarte și refuzul morții e echivalent refuzului de a trăi.

Religia, cultura, tradiția noastră occidentală acordă mintalului monopolul cunoașterii (inclusiv cunoașterii cu litera C mare). Nu știu unde și când s-o fi pierdut Cunoașterea prin inimă, accesul la sacru prin intuiție, fără cuvinte, fără a trece prin etajul mintal, ci prin “rugăciunea inimii”, termen ortodox, despre care ne vorbesc vechii noștri patriarhi bizantini! Adică, am uitat că putem fi uniți cu Unul, rămânând noi înșine, fără a fi trecut prin cele trei numere! Cred că acesta ar fi mesajul “Liturghiilor profane” ale lui Ion Minulescu. În celelalte poeme ale aceluiași autor, numărul trei e folosit cu nemiluita - trei devenise un număr monden. În „Liturghiile profane” numărul Trei pare a avea, însă, o rezonanță deosebită, mistică.

UNU este “*Casa celui care n'are nici sfârșit/ Nici început...*” (*Götterdämmerung*).

DOI, prezent în succesiunea și inseparabilitatea vieții și a morții, e reconciliat prin întoarcerea la Unitate: “*Cine-o să ne-adoarmă'n inimi teama zilelor de-apoi?*” (*Götterdämmerung*).

Numărul TREI, sau tricolorul Nebuniei, e credința rațională, care sălășluiește în minte și nu în inimă: “*Iar tricolorul Nebuniei închis cu grijă'n câte-un cuțar/ De craniu omenesc*” (*La umbra crucilor de lemn*).

Dualistă mai e Cumințenia și Nebunia, la fel ca albul și negrul - preoților propovăduitori ai sacrului prin rațiune (“ai tricolorului”) fiindule asociat negrul: “*Preoții'mbrăcați în negru ca și cioclii, [...]/Încrunțați privesc mulțimea albă adunată-n stradă - ...*” (*În orașul cu trei sute de biserici*).

La Minulescu, vântul care agită apele lacului ce ascunde comoara sau norii care împiedică accesul spre Lumină sunt asemuite cu dangătul clopotelor, care-ți evocă o haită de lupi ce urlă: “*O, nu te-apropia de mânăstire/ Căci clopotele care sună-n turlă/Sunt haitele de lupi flămânzi ce urlă!...*” (*O, nu te-apropia de mânăstire*).

În speranța contopirii cu această lumină, Minulescu te îndeamnă să i te închini, cum o făceau pe vremuri, la un moment dat, egiptenii, care preamăreau pe zeul Aton: “*Ce-ți pasă de nu știi ce te-așteaptă/ →*

HOREA PORUMB

Când ce te-așteaptă nu-i scris nicăieri/? De vrei, ridică-ți brațele spre soare/ Și dacă poți, învață de la el/ Ce-i fericirea vieții viitoare...” (O, nu te-apropia de mănăstire).

Simbolismul Luminii - pacea și iubirea - nu aparțin, însă, compartimentului rațiunii - și nici într-un caz “Mănăstirii” (sublinierea îmi aparține): “*O, nu te-apropia de Mănăstire/ Căci crucea ei/ Și negrele-i zidiri,/ N’adăpostesc nici pace,/Nici iubire!*” (*O, nu te-apropia de mănăstire*).

Mănăstirea e neagră, căci e zidirea minții: “*Asculți cum sună clopotele’n turlă –/ În turla albă-a negrei Mănăstiri?...” (O, nu te-apropia de mănăstire).*

“Tricolorul” rațiunii e sursa credinței “învățate”, a credinței omului de rând: “*Trei cruci de lemn –/Trei cruci enorme de lemn, vopsit cu trei culori/Păzesc pe marginea șoselei fântâna celor credincioși...” (La umbra crucilor de lemn).*

Dacă-l privezi pe om de religia “învățată”, e ca și mort, iar, odată cu el, amorțește tot orașul: “*Nu mai sună nici un clopot –/ nici un clopot de aramă;/Și orașul cu trei sute de bisericici/De trei zile,/Pare-a fi pictat în dosul unui geam de panoramă!...” (În orașul cu trei sute de bisericici).*

Pe adevărații zei, omul din vremurile de demult îi simțea cu sufletul, fără intervenția mintalului, era în comunicare cu ei, dar îi “iubea fără cuvinte” (ca să-l parafralez pe Hermann Hesse). Minulescu regretă tocmai această dispariție a vechilor zei. Cei “cuminți”, cei care simțeau “cu inima”, constată triumful Nebuniei, deplâng amurgul zeilor (Götterdämmerung), a adevăratei comuniuni a omului cu Creatorul: “*Cei Cuminți privesc plângând – /[...]Iar Nebunul stă deoparte și zâmbește fredonând:/ Götterdämmerung!...” (Götterdämmerung).*

Minulescu mai plânge și instituționalizarea credinței. Cum ar fi să ne imaginăm orașul cu cele “trei sute de bisericici”, evident făcute ca să “pară”, ca să se vadă, plantate la fiecare colț de stradă?...

***

Ideile susținute în *Liturghiile profane* vizează spiritualitatea. Ele sunt grave în esența religioasă, vădit „conservatoare”, nostalgic tradiționalistă (de parcă ar fi subodorat

venirea post-modernismului) – deci, în aparentă contradicție cu orientarea liberală a simbolismului. Dacă a preferat o poezie cu aspect ludic, este pentru a putea transmite, într-o manieră aparent glumeată, un mesaj sobru, împăcând astfel ambele laturi ale dilemei.

Lungă vreme, experiențele spirituale ale umanității au fost catalogate și cenzurate. Omul s-a străduit să le facă compatibile cu restul cunoștințelor despre lume, cu mulțimea fenomenelor naturii, cu legile ei, prin rațiune, după principiul “tricolorului”, al celor trei numere: parcurgi lumea sensibilă (numărul Doi) prin experiență directă și o intuiești pe cealaltă prin rațiune (numărul Trei).

Progresul materialismului a îngrădit însă tot mai mult dimensiunea verticală a existenței, l-a dezobișnuit pe om de ideea absolutului. Că nu mai putem discerne limbajul simbolic al fațadelor catedralelor (vezi ce-am scris cu câțva timp în urmă despre “Limbajul simbolurilor”) denotă declinul conștiinței noastre perceptive, vidul senzorial, emoțional, reflectiv, sentimental și transcendențial care ne caracterizează.

Am ajuns să nu mai trăim nici în eternitate, dar nici în prezent. Credem că am devenit mai inteligenți, dar am pierdut ceea ce e dincolo de inteligență. Ba, nu mai știm face nici distincția dintre veritabilul “spiritual” și o simplă trăire psihică. Pe de o parte, Lucifer, prăvălit în tenebre și rupt de Lumina divină, continuă încă s-o imite cu succes. Victimele se lasă și acum, ca și Faust odinioară, prinse de falsa lui strălucire. Pe de altă parte, chiar și experiențele spirituale autentice te expun la riscul de a te

Balazs Klara, „Dincolo de niciunde”

arde cu focul. Căci e vorba de focul ... divin! Ajungi să-l întrezărești după un îndelung parcurs interior și nu trebuie să te repezi să ți-l însușești, ca hoțul acela din parabolă, care, nepregătit fiind, îl fură, se arde și se îneacă odată cu el. Altfel spus – și revin aici la ideea “tricolorului” – nu te lansezi în căutarea Infinitului din spațiul îngust dintre cele două borne!

Aparținem, e drept, celei mai recente civilizații terestre, dar și singurei care respinge ca fiind superstiții sau manifestări paranormale anumite fenomene psihice recunoscute fără dificultate de către toate celelalte.

Extazul mistic este o realitate, la fel ca și experiența de proximitate a morții (în câteva milioane de cazuri, în SUA, 1 din 8 indivizi au străbătut faimosul “tunel”), ca și intuirea morții premature a nou-născutului (premoniții exacte, documentate în 25% din cazuri), ca și, de altfel – cine ar fi crezut! – efectul benefic al ... rugăciunilor colective și anonime pentru succesul unor intervenții chirurgicale grele, de care literatura medicală universitară începe să abunde. (Ideea n-ar fi nouă: cu titlu de curiozitate, amintesc faptul că, prin secolele 12-13, membrii unor comunități evreiești recent instalate în apusul Europei plăteau *batlani*, care se rugau dimineața și seara în numele “titularilor” aflați la muncă!)

Toate aspectele enumerate mai sus arată că legătura cu sacralul e inerentă omului și că această comunicare nu trebuie neapărat să treacă prin rațiune.

Astfel de trăiri iraționale te fac să descoperi că apariții unui tot, că lumina ce-o întrezărești la capătul tunelului e Pace și Iubire, că ea reprezintă o părticică a Luminii imuabile și că se află... în tine. Vechiul adagio, “*Mens sana in corpore sano*” poate fi interpretat drept o incitare să revii la propriu-ți corp, la senzații, la a-ți asculta respirația, bătăile inimii, lăsând mintalul deoparte, căci acesta, prin discursul său interminabil, ar vrea să te separe de trup, să te reconforteze prin “soluția” rațională - de unde interesul în soluția “inimii”, vechea soluție, cea naturală, cea care nu trece prin cele trei numere, cea care pare să fi dispărut odată cu amurgul zeilor.

Poetul sub zodia limbajului precar

(I)

Condiția poetului și a cuvântului este o dimensiune esențială a liricii Anei Blandiana, regăsită în majoritatea volumelor sale. Poetul, poezia și cuvântul se polarizează în aceleași ipostaze ca și universul în care se mișcă cogito-ul acestor texte, de la componente ale unui proiect paradiziac la cele ale unui infern. Uneori poetul (văzut din exterior ca un Celălalt) devine o conștiință pervertită, duplicitară, demnă de oprobriul celor care-i descoperă compromisurile, altele (când eul se identifică cu această funcție social-existențială), poetul e o conștiință ce și apără cu tenacitate statutul moral și artistic, puritatea și libertatea gândului și a creației. La rândul lor, cuvântul și poezia, acuzate uneori de trădarea sensurilor și intuițiilor poetului, devin limbaj mistificator, altele limbaj întemeietor, cu funcție orfică, revelația intrupându-se prin ele în configurații imagistice acceptabile. Momentele de contemplare pașnică, de ființare heideggeriană în și prin limbaj, se întemeiază pe încredere în verb, fără disonanțe, ca un rău acceptabil; contemplarea exasperată a derivei mundane își apropiază „cuvântul bolnav”, limbajele dispuse să trădeze. Aorgicul mundan se întrește firesc și prin acest deficit exasperant în planul comunicării. Acuzațiile cuvântului vizează nu numai eșecurile din planul poetic, ci și faptul că a devenit un mecanism de comunicare socială pervertit. Ca expresie a socialului, cuvântul mistificator, limbajul degradat trădează adevărul, esența mesajului din relațiile cu semenii devine factor manipulator. Conștiința poetică se trezește frecvent asaltată de o serie de coduri false, limbaje alterate, mistificatoare a adevărului tragic din jur, altele lamentația devine elegie a incomunicării cu profunzimele. Criza vizează, în acest caz, limbajul mitic în declin, înstrăinarea de vocile adâncurilor, de codul lor de semne. În fața lor eul își plânge neputința de a înțelege și a se face înțeles.

Dilemele poetei Ana Blandiana legate de limbaj și carențele lui, au întâi **întemeiere estetică**, pot fi legate de conflictul ideatic și estetic dintre generații, de fondul mai general de contestare manifestat de generațiile

tinere împotriva convenționalizării limbajelor și a tabuizării obiectului de artă. Iar un veritabil neomodernist porcede la drum cu un strategic proces de contestare a lucrurilor acumulate până la el pentru a putea refonda noul la care visează. Noul trebuie să se legitimeze printr-un refuz al convențiilor învechite, dogmatizate. Refuzul e justificat de sentimentul că limbajul în care a plonjat, creație a epocii, e învechit, ascunde tendințe de reificare și obiectivizare a formelor lumii, ucide fluxul viu al adolescenței, iar întoarcerea împotriva lui e punctul de la care poate începe recuperarea lui. Îi contestă limitele pentru că numai de aici poate începe refondarea lui, găsirea de soluții proprii de remediere și mai ales de întemeiere a propriului limbaj. Deconstruirea limbajului Celorlaltă face necesară și posibilă inovația proprie. Mai întâi e nevoie de mitul limbajului precar, ce trimite la o realitate descentralizată, pentru a se ajunge la mitul limbajului total, întemeietor de lumi și sensuri. Toată această dramă a limbajului devenită elegie a incomunicării are și unele **fundamente morale**, este o formă de disidență, de sfidare a puterii totalitare și a mistificărilor sale. Refuzul limbajului ascunde un refuz al ordinii mundane, al pervertirii negrului în alb sau al captivității în libertate. Alta este **fondarea filozofică**, contestația limbajului trebuie raportată, nu are cum fi altfel, și la poziția filozofilor existențialiști, ce dominau epoca, referitoare la limbaj și capacitatea lui de a surprinde ipostazele alienării și autenticității ființei. Inflația de

cuvinte mistificatoare trimite fără îndoială spre alienarea prin „vorbăria cotidiană” a lui M. Heidegger, acuzată de filozof că ajunge să obnubileze adevărata condiție a omului, tragismul funciar al acestuia. Revolta împotriva limbajului ține de „mitul luptei cu inerția”, definitiv pentru toți șazeciștii, sub care se ascunde refuzul programatic al realului în favoarea căutării esențelor. Există și o **justificare intrinsecă**, de dialectică a viziunii poetice. Poezia Anei Blandiana în substanța ei profundă rămâne credincioasă mai ales celui de-al doilea mit, pomenit mai sus. Avem mereu un „flux” al sensurilor existențiale fundamentale, transfigurate în viziune, ce hrănesc poemele, altfel de neconceput, în lipsa unui sens structurant major. Momentele de criză, de suspectare a limbajului sunt atunci un element ce trebuie să contrabalanseze prea ferma emisie de sensuri fundamentale. E bine de spus că periodicele crize, văzute ca un dureros „reflux al sensurilor”, nu sunt depășite definitiv, acestea revin, chiar dacă nu vor ajunge la o refondare radicală a limbajului, ele vor impune măcar o refondare a adevărului uman, a sensului existențial în care ne scaldăm.

Să vedem cum se conturează această dramă a alienării prin limbaj în texte. Mitul cuvântului pervertit se configurează prin opoziție cu vremurile mitului orfic. La începuturi, eul liric credea în fundamentala identitate dintre cuvânt și obiect, era în posesia forței magice a verbului. Primele sale cuvinte rostite erau întemeietoare de lumi, orice vorbă rostită „dezlănțuia în cer planete”, rostirea copilăriei mai conserva o bună parte din resursele orifice originare. În amintire e încă prezent: „cântecul care-mblânzea/ Și fiarele”. Față de acele vremuri ale deplinei stăpâniri asupra forțelor verbului și ale rostirii, prezentul apare ca regresiv, o alterare a condiției poetului și a limbajului. Conștiința nu mai poate reedita superba ipostaziere orfică, cântecul ei nu mai poate salva obiectele din moarte: „Cântând încerc să ies din moarte/ Și totuși moartea nu se curmă./ Nu cred destul să nuntorc ochii/ Ca să mă văd venind din urmă” (*Unde-i mândria, Călcașul vulnerabil*). Orfica salvare din →

VIOREL CHIRILĂ

moarte nu mai funcționează, vinovate ar putea fi subrezirea crezului mitic, a modului străvechi de a gândi, încrederea în sinele original și în valorile pe care ar trebui să le salveze. Climatul în care poetul este nevoit să creeze este pervertit, limbajul lumii – de asemenea. În acest context, e greu să mai creadă în eficiența poeziei de a salva lumea din haos: „Și astfel mă pierd. Unde-i mândria/ Strict necesară de a crede/ Că orice vorbă-a mea rostită/ Dezlănțuie în cer planete ?” Conștiința lirică se descoperă astfel grav dezechilibrată, pradă derutei și descurajării. Amintirea vârstei orfice este un reper cu funcție de muștrare pentru vinovăția de a o fi depășit sau trădat. În același timp, prin ea se măsoară prăpastia dintre cele două moduri de a fi-în-lume: cel mitic și cel „dezvrăjit”, din prezent. Conștiința poetică ajunge să regrete decizia, de a se aventura în lumea limbajului, a artei, prin ieșirea din anonimul omului prozaic, din orizontul existenței neproblematizate, pentru ipostaza inconfortabilă de artist ce nu se poate desfășura pe deplin, ce nu mai are privilegiile limbajului mitic: „De ce această renunțare/ La fericitul somn comun./ Dacă nu pot din cel mai grav/ Clopot al lumilor să sun?” Renunțarea la „fericitul somn comun”, la comoditatea existenței banale, nu aduce satisfacția așteptată; intrarea în spațiul artei, în lumea întrebărilor grave, nu se întregeste într-un cântec pe măsură. Vocea eului liric este departe de a fi echivalentă cu doritul „clopot al lumii”.

În același volum, poeta incrimina alienarea prin limbaj într-o semnificativă meditație decepționată de funcțiile acestuia, intitulată *Darul*. „O meditație, am zice, în perspectivă anti-orfică, întrucât, este de părere Ion Pop, cuvântul nu mai poate fi confundat cu realitatea originală, el nu mai este o *lume*, ci doar un *semn* al ei, nu cântec *al lumii*, ci *despre lume*. Actul creator poate fi așezat astfel sub semnul vinei tragice, întrucât întreprinde prin destin, contactele originare, secătuiește, ucide viața lucrurilor.” În loc ca vorba sa „să nască în cer planete”, poeta constată că are soarta regelui Midas: „Tot ce ating se prefacă în cuvinte”. E o problemă de libertate a spiritului care se descoperă captiv într-un limbaj străin, inadecvat elanului său interior. Cuvântul se

interpune între Eu și lume, acesta nu mai mediază dorita percepție a lucrurilor. Eul ar vrea să se bucure de cunoașterea directă a formelor existentului, ca obiecte și experiențe: „cer”, „mere”, „dragoste”, „arbori”, „munți”, dar actul cognitiv e falsificat de intervenția cuvântului opac, perturbator, care anulează contactul direct cu viața. Cuvântul pe care îl are la îndemână este o umbră palidă a obiectului, o imagine deformată a realității. Cuvintele sunt semne decăzute, care alterează orice contact cu realitatea originală, ele videază viața de esența sa. Actul creației este pândit de intruziunea cuvântului mistificator, care poate oricând deforma imaginea și valorile realului, natura și autenticitatea trăirilor și gândurilor. Obiectele cunoașterii rămân ascunse, inaccesibile, sub platoșa de cuvinte și percepția nu mai ajunge la ele. Experiența existențială e alterată de contrafacerea livrescului, de limbajele ce și-au pierdut transparența mediatoare. Pretutindeni dă numai peste limbaje mincinoase. Acest pericol al căderii în verbiage, în „literaturizare” este semnalat de poetă într-un monolog marcat de conștiința eșecului: „Cerul nu pot să-l privesc – se înrouează de vorbe,/ Merele cum să le mușc împachetate-n culori ?/ Dragostea chiar de-o ating, se molezează în fraze”. Poeta acuză verbiagele specifice discursurilor mistificatoare: „Vai mie, vai, arborii nu scutură frunze/ Numai cuvinte cad toamna bătrâne și galbene./ Munții înalți îi iubesc dar se clatină munții/ Sub povara împachetate sunete”. Indignat de mistificările limbajului social și artistic, eul ar vrea să dea foc tuturor cuvintelor pentru a dezbrăca lume de prezența lor nefastă. Conștiința nu ezită a imagina un incendiu purificator în care toate inerțiile limbajului să fie anihilate: „Aș vrea să adun vorbele toate-ntr-un

loc,/ Să le aprind, să dezbrac lumea de ele”. Prima reacție a conștiinței este revolta, intervenția radicală. Evaluând consecințele gestului punitiv și purificator, eul constată că acestea ar fi însă la fel de tragice, căci fără cuvinte, trupul lumii s-ar scoroji iremediabil „ca prințul cu piele de porc din poveste”. În acel foc al răzbinării apocaliptice, – icon poetic recurent – ar arde nu numai cuvintele vinovate, ci și lumea obnubilată de ele, adică adevărul esențial și tragic interzis de ele, dosit pe partea lor interioară: „Odată cu ele ar arde și lumea lipită/ Pe partea interioară-a cuvintelor ca-ntr-un album.../ Nu știu eu oare desparte sau nici nu se poate desparte/ Lumea de lumea cuvintelor mele de-acum?” Eul e în impas, încă nu știe, nu poate disocia între limbajul furnizat de societate, pe care e înclinată să-l accepte ca al său, și lumea fenomenală adevărată, ce nu pare să se regăsească el. Deocamdată, se manifestă această deziluzie în fața limbajului, în primul rând al celorlalți sau învățat de la ei, și mai puțin „al meu”. În momentele de grație, totuși „cuvintele mele” pot contura o lume interioară viabilă, alta decât cea trecută prin grilele mistificării. În curând, „lumea” exterioară și „lumea cuvintelor mele” se vor separa cu toată claritatea, la fel și limbajul duplicitar al celorlalți de limbajul propriei poezii. Această lume împachetată în cuvinte și în sunete mincinoase desemnează o realitate utopizată, alterată de „literaturizare”, cu care poeta se va război mereu. Prin urmare, cuvintele sunt vinovate că nu mijlocesc cunoașterea autentică, sunt oglinzi mistificatoare ce perturbă bucuria contactului cu fenomenele. Ideea revine într-o formulare mai concisă și ambiguă în poezia *Amân mereu*. Indecizia în fața cuvintelor este inhibantă, neîncrederea în cuvinte amână actul artistic. Transpunerea în cuvânt a trăirilor, a dilemelor ființării e relaționată cu moartea spiritului din viziunea existențialistă, unde orice cădere în rutină a ființei înseamnă mortificare. Ezitarea în fața limbajului este legată de teama de mortificare a propriilor sentimente, pentru că transpunerea lor în limbaj poetic înseamnă anularea lor: „Amân mereu să trec precum în moarte-n cuvinte”.

AMURGUL IUBIRII

(XXIII)

Un exemplu de mediere reușită descoperim într-una din prozele lui Milan Kundera din *Ridicole iubiri*. Un medic de succes, aflat într-o stațiune în concediu, remarcă surprins că, deși în orașul său era plin de succes, aici nimeni nu pare să fie atras de el, e chiar ignorat cu desăvârșire de orice prezență feminină. Ideea foarte bună pe care medicul o are este să-și invite soția, o cunoscută actriță, să petreacă o zi cu el în stațiune. Plimbarea pe care cei doi o fac la braț prin centrul stațiunii atrage toate privirile. După plecarea soției, medicul devine din nou un bărbat cu succes la femei, constatând că "femeile nu caută bărbatul frumos. Femeile caută bărbatul cu trecere la femei frumoase".¹⁴ Găsim aici una din cele mai clare, aproape simplificate, prezentări a mecanismului dorinței triunghiulare: este nevoie de prezența mediatorului, a cuiva în sine dezirabil, cum este pentru femeile aflate în stațiune actrița pragheză, care să indice obiectul dezirabil, obiectul iubirii.

Dar poate cel mai complex caz este cel al "cochetăriei", caz în care nu putem descoperi un mediator distinct, întrucât ființa iubită se dedublează în obiect și subiect sub privirea celui care se îndrăgostește.¹⁵ Dedublarea produce un triunghi al dorinței ale cărui vârfuri sunt ocupate de îndrăgostit, iubită și corpul acesteia. Prinsă în triunghiul dorinței, iubita dezvoltă o dorință îndreptată spre sine care imită dorința iubitului, adică se dorește pe sine însăși sub ochii iubitului. Restul ia forma mecanismului medierii duble: cochetăria provoacă dorințele și se sustrage în același timp acestor dorințe. Cochetăria se preferă pe sine întrucât se crede preferată de alții; ea

caută dovezile acestor preferințe, dar se sustrage lor și este "nepăsătoare" față de ele. "Nepăsarea", indiferența față de iubit este consecința dorinței îndreptate spre sine însăși, spre propriul corp, iar iubitul vede în acest comportament al ei o autonomie divină, o moștenire deplină a lui Dumnezeu, de care el se simte lipsit. Mediarea dublă creează un cerc vicios în care insistența ardoare a iubitului și cochetăria iubitei care se sustrage se potențează reciproc.

Absența unui mediator care să-i desemneze ca obiecte dezirabile - fie a unuia efectiv prezent, fie a unuia implicit, ca în "cochetărie" — este explicația pentru faptul că putem vedea adesea în jurul nostru femei sau bărbați frumoși de care nu se interesează nimeni și există de asemenea femei sau bărbați mai puțin atractivi, dar în jurul cărora roiesc pretendenți. Dacă cineva e obiectul unei iubiri, al unei pasiuni, atunci există un mediator și, brusc, atrage și dorințele altora. Dacă cineva anume ne dorește, atunci ne vor dori mai mulți, dar dacă cineva anume nu ne dorește nimeni nu o va face.

Cu alte cuvinte, soluția pentru a declanșa o iubire este să-ți procuri un mediator. Se poate recurge la "cochetărie", cu condiția ca această atitudine să fie, cel puțin pentru început, ușor oscilantă: adică să existe o mișcare indicată a dorinței. Când cei doi stau față în față, ceea ce este extrem de important este ca unul din ei să atragă atenția celuilalt. Iubirea este atrasă de devenirea din ființă, deoarece doar în procesul devenirii se poate naște speranța. Cochetăria, prin mișcarea constantă între cele două imagini în care s-a dedublat (subiectul și obiectul), pare a spune celui ce o admiră: "jocurile încă nu sunt făcute: între mine și mine, mai este loc și pentru tine". Cochetăria este asemeni unei prăzi ce dorește să fie capturată. Mișcarea, oscilația o face vizibilă, o face mai ușor de reperat. În iubirea amorsată de "cochetărie", percepția posibilului pretendent trebuie să oscileze între admirație (dezirabilitate) și speranță, conform modelului stendhalian.

Alteori se recurge la un mediator fictiv, așa cum fac mai degrabă domnișoarele manipulative decât cele cochetă, care vizând o persoană anume descoperă în proximitatea ei pe altcineva - cu cât mai apropiat, cu

atât mai bine -, asupra căreia își revarsă simpatia pentru a crea aparența că ține la ea. Concurența face să se nască sau intensifică dorința, iar apropierea între oameni sporește concurența. Mai există însă și o altă cale, mai subtilă: aceea de a te propune pe tine ca un fel de mediator negativ pentru a schimba fluxul dorinței. Această situație, care e inversul cochetăriei, poate fi privită ca o ipocrizie, dar poate fi interpretată și ca o "asceză din dorință". Forma ei simplă constă în a te preface interesat apetitiv de ceea ce altora li se pare lipsit de interes și a te preface dezinteresat de ceea ce altora le pare plin de interes. Există aici o disimulare a dorinței proprii care te scutește de concurența directă și o redirecționare mimetică a dorințelor celorlalți, care iarăși, indirect însă, te scutește de concurență. Atunci când te îndrepti spre cineva, cu așteptarea de a primi ceva de la el sau cu intenția de a-i cere ceva, apare în limbajul comportamental o mișcare instinctivă prin care celălalt se ferește. Este un gest observat la copii: când un copil îl vede pe celălalt că se îndreaptă spre el, chiar dacă nu-și poate da seama de ce vine celălalt, își acoperă, își ascunde instinctiv jucăriile. Invers, îl poți face pe celălalt darnic sau generos oferindu-i tu ceva mai întâi, deschizându-i garda apărării posesive. Darul declanșează dorința de a dărui. Această manipulare a dorințelor e adusă la o perfecțiune extremă de un copil inocent cum este Tom Sawyer, pe care mătușa lui îl pedepsește să vopsească gardul. Tom începe munca înconjurat de copii care disprețuiesc și deplâng situația. Cu toate că îi displace, Tom face totul însă pentru a arăta - și o afirmă explicit - că vopsitul gardului nu este o pedeapsă, ci una din marile lui plăceri. Este persuasiv prin durata simulării și îi convinge pe ceilalți de plăcerea de a vopsi gardul inversând fluxul dorinței până într-atât încât ceilalți copii sunt dispuși să plătească "plăcerea" de a vopsi gardul cu tot felul de jucării, micile lor "comori".

¹⁴ Milan Kundera, *Cartea risului și a uitării*, București, Univers, 1998, p. 15.

¹⁵ Vezi la J. P. Sartre, în *Ființa și neantul*, analizele despre iubire, sadism și masochism...

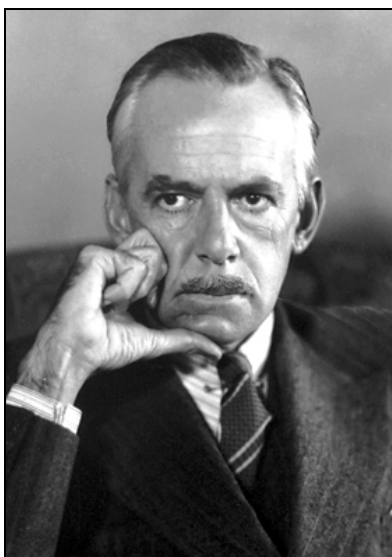
AUREL CODOBAN

EUGENE O'NEILL ȘI FUNDALUL EXPRESIONIST

Teatrul american este stimulat în procesul său de maturitate, din prima jumătate a secolului al XX-lea, de cele două tendințe ale teatrului european, oarecum divergente: cea realistă și naturalistă și cea simbolistă și expresionistă, îndeosebi, prin propensiunile de avangardă. Cum teatrul lui Eugene O'Neill este piatra de temelie a teatrului american, ambele aceste tendințe se regăsesc în intimitatea sa. Se cunoaște că în deceniile al doilea și al treilea ale secolului trecut, influența expresionistă cuprinde scena americană de la dramă la regie, de la scenografie la spațiul neconvențional de joc. Mardi Valgemaie a cercetat, într-un studiu, influența expresionismului în teatrul american, și în altul a corelat opera lui O'Neill cu expresionismul german. Consideră că „*inceputul mișcării moderne în drama americană, fertilizând chiar și sterilul peisaj de pe Broadway*” a fost marcat de premiera din noiembrie 1920 a piesei **Împăratul Jones**, de O'Neill, la **Compania „Provincetown Players”**, prin care s-a făcut vădită capacitatea teatrului american de „*a concretiza stări subiective de spirit*”. (Această companie, care a pus în scenă numai piese de avangardă și în premieră absolută, care i-a dat „certificatul de naștere ca dramaturg” lui Eugene O'Neill, și nu numai acestuia, jucându-i aproape toate piesele într-un act și o mare parte dintre celelalte, s-a înființat în 1915 și, odată cu prăbușirea Burselor din New York, și-a lăsat cortina definitiv în octombrie 1929.)

Aceleași trăsături moderne, expresioniste, se surprind și în următoarea premieră, **Maimuța păroasă**, din 1921.

În timpul studiilor de la Harvard, din 1914-1915, O'Neill învață germana pentru a citi în original opera lui Nietzsche și teatrul lui Wedekind. Iar când începe colaborarea cu Teatrul din Provincetown, în 1916, este deja familiarizat cu tendințele din teatrul european, cele două piese **Împăratul Jones** și **Maimuța păroasă** construindu-le după tehnici

expresioniste: acțiunea desfășurându-se într-o succesiune de „*stațiuni*”, personajele concentrate în jurul unei idei-forță, de forare în straturile adânci ale psihismului și de relaționare cu **absolutul**.

În 1921, criticul de teatru, Kenneth Macgowan, prieten al dramaturgului, publică volumul **Teatrul de mâine**, care cuprinde o amplă expunere și analiză a expresionismului dramaturgului german, Georg Kaiser. O'Neill îi va spune, ulterior, criticului că, în anii 1920-1921, „*parcursese întregul spectru, de la extremul naturalism până la extremul expresionism, înclinând mai mult spre cel de-al doilea decât spre primul*”. Dramaturgul le recomandă celor de la Teatrul din Provincetown să cuprindă în repertoriul stagiunii 1923-1924, piese din Wedekind, Hasenclever și Strindberg – din acesta din urmă, **Sonata fantomelor**. Strindberg îi va deveni treptat piatra din unghi în viziunile teoretice asupra teatrului. În cuvântarea rostită cu prilejul decernării Premiului Nobel, în 1936, O'Neill amintește despre „*datoria pe care o avea față de Strindberg și de expresioniștii germani*”. O influență puternică asupra teatrului american, asupra dramelor lui O'Neill a avut-o și filmul expresionist **Cabinetul doctorului Caligari** al lui Robert Wiene (premieră: Berlin, 27 februarie 1920), prin dezarticularea viziunilor, de sorginte maladivă, și deformarea imaginilor vizuale. La acesta, se adaugă și intră în consonanță freudismul, desfășurat peste Atlantic și ajuns în vogă pe

noul continent. O'Neill este creatorul **monologului interior** în teatru, al refulărilor în subconștient și reverberațiilor în conștient.

Elemente și determinante expresioniste se găsesc în mai toate piesele lui O'Neill, de la **Împăratul Jones** și **Maimuța păroasă**, trecând prin **Anna Christie** și **Toți copiii lui Dumnezeu au aripi** (1924), ori, mai ales, prin **Marele zeu Brown** (1926), **Râsul lui Lazăr** (1928), și sfârșind cu trilogia **Din Jale se întrupează Electra**, **Straniul interludiu**, sau postuma **Conace mai falnice**. Autorul consideră că adevărata contribuție a expresionismului consistă în „*calitățile dinamice*” din structura dramei și a evidențierii lor din psihismul personajului. Pentru el teatrul este, cum spune în prefața, rămasă în manuscris, la drama **Marele zeu Brown**, un spațiu în care „*urcăm pe un plan de unde putem pătrunde în lucrurile necunoscute dinlăuntrul și de dincolo de noi înșine*”. (Mardi Valgemaie, **Expressionism in the American Theater**, p. 196; *apud*. Dan Grigorescu, **Istoria unei generații pierdute: expresioniștii**, Ed. Eminescu, Buc., 1980).

Și criticul de teatru N. Carandino îl așează pe Eugene O'Neill în eflorescența americană a **expresionismului**, dar pune un mai vădit accent pe **freudismul** operei acestuia: „*Încă din ciclul primelor sale piese într-un act, O'Neill este bântuit de problemele obscure ale subconștientului, de tot ceea ce la un moment dat poate erupe imprevizibil la suprafața conștiinței. Fără o cunoaștere sumară a freudismului, multe din piesele mari ale scriitorului american nu se pot înțelege*.” (**Radiografiile teatrale**, Ed. Eminescu, Buc., 1976, p. 191).

În **Anna Christie** (piesă făcând parte din explozia oneilliană, scrisă în 1920, publicată în 1922 și jucată întâia oară de Arthur Hopkins, la Vanderbilt Theatre, la 2 noiembrie 1921), elementele expresioniste consistă în **reducțiile la primordialitate**. O corabie pe mare devine un simbol al lumii și omului, a vieții triumfătoare asupra instabilului și un **spectaculum mundi**. →

DUMITRU VELEA

Floarea

(I)

lui Pessoa e singura adevărată. Ea crește numai pentru ea („egoismul natural al florilor”), preocupată fiind „fără să-și dea seama/ doar să înflorească”, de altfel, „singura (lor) misiune pe această lume”. Doar florile și răurile pot exista, dincolo de rațiune/reflecție, pur și simplu. Florile contemporane, asimilate oarecum de civilizație „din straturile aliniate ale parcurilor/ ai zice că se tem de poliție...” Poetul e sigur că florile „înfloresc la fel/ și au aceleași culori din vecie”, pe care primul om „le-a atins cu gingășie” curios să afle „dacă vorbeau...”. Pessoa, *Opera poetică*, Humanitas, 2011. Să fi aflat că vorbesc? Să-l fi făcut ele, să vorbească? Cel mai probabil, de moment ce cuvântul e folosit pentru cele mai fine/sensibile mesaje: „De-aș avea și eu o floare/ Mândră dulce răpitoare”, o copiliță, de fapt, căreia poetul popular și Eminescu i-ar cânta „încetșor/ șoptind șoapte de amor.” Eminescu, *Poezii-proză literară*, Cartea Românească, 1978. Să fi

semănat primul om care-a admirat floarea, cu cel din poezia lui Ienăchiță, în sensul emoției la vederea ei: „Într-o grădină,/ lâng-o tulpină/ Zării o floare, ca o lumină;” Primul o atinge „cu gingășie”, iar celălalt își pune întrebări: „S-o tai, se strică/ S-o las, mi-e frică” îngrijorat nu atât de soarta florii cât de pierderea fetei frumoase, că „vine altul și (m)i-o ridică”. Ienăchiță Văcărescu, pag.46, vol. *Poezii Văcărești*, (introd. de Paul I.Papadopol), Ed. Cugetarea-G.Delafraș, București, 1940. Un altfel de egoism, implicând soarta altei persoane...

Și apoi filosoficele versete 15. „*Omul!* zilele lui ca iarba și înflorește ca floarea de pe câmp.” 16. „Când trece un vânt peste ea, nu mai este,” „și (17) locul pe care-l cuprindea, n-o mai cunoaște”. *Biblia*, Psalmul, 103. Și încheind cu Pessoa: „Dar ce are de-a face cu un asfințit cineva care urăște și iubește?”... Florile trebuie doar să existe și să înflorească, la fel și poetul, pentru că „jalnic e să nu știi să înflorești!/ Și să trebuiască să pui vers peste vers (...)” ca și cum ai

Balazs Klara, „Floare de vânt”

clădi o casă, lucru inutil, „Când se știe că singura casă artistică e întreg Pământul” în care cele două flori, Floarea și Poetul („care surâde, florile privind”) trebuie să trăiască „Lăsând vânturile să (le) cânte ca să(-i) adoarmă”. E cel mai elocvent îndemn de întoarcere spre/la natură. Nici floarea nici poetul nu fac apel la dezbatere, reflecție, nu filosofează asupra condiției lor, știind că adevărul este în ei și „în divinitatea (lor) comună”.

IULIAN DĂMĂCUȘ,
citindu-l pe Fernando Pessoa

→Lumea nu este atât de vastă încât să nu încape într-o corabie! Să ne amintim de Arca lui Noe, încăpătoare încă și pentru toate perechile de viețuitoare ale pământului. Corabia lui O'Neill din **Anna Christie** poartă pe Chris cu fiica sa, Anna și pe naufragiatul Mat Burke, aceștia doi devenind viitoarea pereche pe apele mării. Fiica lui Chris, bătrânului lup de mare, „uitată” la o fermă și atinsă de pervertirile și mizeriile uscatului, ajunsă pe mare se purifică în contact cu elementul primordial. Iar irlandezul naufragiat, Mat Burke, „sol al mării” sau ca și cum s-ar fi născut din apă, sălbatic și puternic, se îmblânzește în contact cu iubirea, își elimină sălbăticia. Anna Christie și Mat Burke sunt readuși, datorită forței regeneratoare și purificatoare a mării, parcă la ziua dintâi, la minunea iubirii. Între apele de jos și apele de sus navighează o corabie salvatoare a omului ca ființă pură și liberă, a familiei, îndreptată spre simbolicul port al Africii de Sud, Capul Bunei Speranțe. Marea împlinește prin magia și viclenia ei

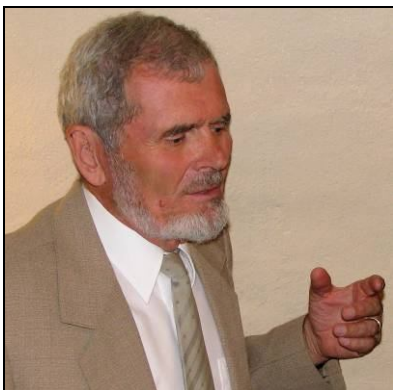
Balazs Klara, „Visul pietrei”

ceea ce trebuie să se împlinească. **Marea are funcție de destin.** Nu întâmplător, soarta a fost numită de cei vechi, cu un cuvânt din spațiul întinselor ape, **fortuna!** Ea este personajul principal, așa cum spune și autorul: „*Eroul piesei Anna Christie este duhul mării*”. Marea cu primordialele ei ape **ne** vorbește odată cu celelalte personaje, **ne** răsfășă, **ne** încearcă și **ne** supune iubirii și morții. Prin ea se realizează exemplarul text al purității și libertății omului. Pe mare se ridică altarul iubirii, se aude aspra și pura cântare a cântărilor, în „*foșnirea mățăsoasă a mărilor cu sare*”, ca să zicem cu cuvintele lui Ion Barbu, se află și neștiutele cimitire ale omului.

Personajele lui O'Neill prinse în mrejele bătrânei vrăjitoare, cum îi

zice mării Chris, învinuind-o și blestemând-o, **vin din ceață și dispar în ceață**, este ca și cum s-ar zice din pământ ești făcut și în pământ te întorci. Sau cum a zis Avraam lui Dumnezeu: „*eu care sunt pulbere și cenușă*”. Ultimele cuvinte ale piesei: „**CHRIS** (se uită afară în noapte... *Cufundat în gânduri întunecate, își leagă capul și murmură*): Ceață, ceață, ceață! Vreme căinoasă! Nici nu vezi încotro s-o iei! O știe numai marea asta afurisită!” Ceața este unirea dintre aer și apă, este, după cum spun toate cosmogoniile, locul aceluia **nepătruns primordial**. Personajele de pe corabia Simeon Winthrop („*O ceață deasă învăluie corabia, care plutește nemișcată, pe apa liniștită*”) apar ca din ceață, se smulg din ceață, din acest **nepătruns primordial**, din acel loc **genetic**, unde odihnea, cum stă scris, Duhul Sfânt, ele vin ca de la începutul lumii, par primordiale și au funcții aidoma.

În această reducere la primordialitate și smulgere din primordial consistă forța personajelor și **expresionismul** lor, fundalul expresionist al piesei **Anna Christie**.

HOȚI DE CAI

Furtul de vite nu era o raritate în sat, doar că hoții de vite se ocupau numai de asta. Sau aproape numai de asta. Furau numai vite. Cum a fost cu calul lui Ionică Minciună. O frumusețe de cal, de toată nădejdea. Într-o bună dimineață, însă, nu l-a mai găsit în grajd. În jandarmi nu-și punea nimeni vreo nădejde, hoții rămânând mereu neprinși sau nedovediți. Așa că Ionică Minciună veni la Catinca să o roage s-o cheme pe sor-sa Ileana de Cîrlige, renumită în ale ghicitului, să-i spună dacă își va mai găsi calul sau nu. Ileana veni în aceeași zi, adusă, mai în voie, mai pe sus, de Buzdrugea, băiatul mai mare al Catincăi, date fiind insistențele păgubașului. Seara avu loc primul ghicit. Ghicitul în bobi, „bobii mei vrăjiți, bine știți, bine ghiciți“, avu rezultate favorabile: „Nu azi, nu mâine, dar calul va fi găsit“. Ca rezultatul să fie sigur, trebuia să fie confirmat încă de două ori, cu ghicit altfel, căci în bobi mai toate femeile se pricepeau a ghici, iar prețul primit era același pentru oricare ghicitoare. Dar era ghicitul cel mai ieftin, care se răsplătea nu cu bani, ci cu o sită de mălai, bine îndesat și cu vîrf, sita pe fundul căreia se trăgeau și se alegeau bobii.

Urma ghicitul în cărți, iar aici una era Ileana lui Petrache Mocanu; nu prea își avea pereche. Era dintre cele mai vestite prin părțile locului. După descîntatul și plata, de data asta în bani, a cărții cu care se tăiau cărțile, ca să aibă tăria de a tăia despicînd binele de rău, cărțile începură să-și arate tăria, prin felul în care se înșirau și își combinau valorile și culorile. Înaintea ultimei cărți ceața învăluia totul într-un mister desăvîrșit sau cel puțin așa reieșea din spusele Ilenei, ea

însăși pîrînd a vorbi din altă lume, cu voce gîtuită. Se întoarse și ultima carte, cu un răsuflet de ușurare al celei ce o întorsese. „Ți-am spus de ieri, explică ea după o tăcere ce părea a nu se mai termina. M-aș fi bucurat să-ți dau vestea cea mare, că ai să-l găsești, dar, cum am mai spus, nu e chiar așa. Uite valetul ăsta de spatie, care ești dumneata, a picat peste o damă care îi încurcă drumul spre izbîndă, dar izbînda e sigură. Obstacolul n-o să reziste“.

Ionică Minciună, care nu se știa cu aplecare spre femei, o privi cu neîncredere. „Ce să caute o femeie aici?“. „Măi omule, n-ai înțeles. Nu o femeie. Aici nu-s femei, ci dame. Nu-i tot aia. Femeia-i femeie și dama-i damă. Femeie sînt și eu, dar nu sînt o belea, iar dama asta din cărți zice că vei mai da de o belea pînă vei găsi calul. Dar asta va face ca bucuria de a-ți găsi calul, nu azi, nu mâine, cînd va fi, va fi mai mare“.

Spre seară, începu să se înnozeze, ceea ce însemna că pentru ghicitul al treilea, în stele, trebuia să mai aștepte. Dar norii trecură și noaptea veni cu un cer ca sticla. Ghicitul putea avea loc, numai că de data asta trebuia să fie tainic, doar în prezența celor doi, ghicitoare și păgubaș, fără nici un alt mator; stelele au rețineri cînd sînt mai mulți de față. Ca doi îndrăgostiți, cei doi se retraseră pe dealul din fundul grădinii să stea de vorbă cu stelele. Și taifasul a durat destul. Cei care îi așteptau se plictisiseră deja și se pregăteau să plece la culcare. Cînd, în sfîrșit, au apărut, ambii aveau fețele luminoase. Mai ales Ileana. Ieșise cum spusese mai înainte. „Trebuie să fii bucuros. Ai să-l găsești, dar nu azi, nu mâine. Și acum am să-ți mai spun un lucru care mă face să cred că-l vei găsi, dincolo de ghicit: mie nu-mi pare rău că ți l-au furat“. Ionică se întunecă. „Adică cum, vrei să spui că ție chiar nu-ți pare rău că mie mi-au furat calul? Și mai vrei să cred în ghicitul tău?“. „Păi să crezi, i-o tăie Ileana. Cînd îți pare rău după un lucru pierdut și furat, tot pierdut se cheamă că e, e pierdut definitiv, e dus pe apa sîmbetei, dar dacă nu-ți pare rău se cheamă că tot al tău e, că mai devreme sau mai tîrziu tot al tău va fi“.

Ionică Minciună nu știa ce să mai spună. Se uita nedumerit la cei de față. Oricum nu mai avea ce pierde, decît nădejdea, așa că măcar asta să-i

rămînă. Nu știa atunci că, mai tîrziu, cînd își luase nădejdea de a-l mai găsi, cumpărîndu-și alt cal, avea să-l găsească în tîrgul de vite, la o căruță din margine. Se uita la ce mai rămăsese din mîndrețea lui de cal și aștepta să apară cineva, să vadă ce și cum, făcîndu-și socoteala cum să poarte discuția. Pînă seara nu apărui nimeni, drept care se gîndi să înhame calul, ca să ia și căruța, preț pentru cît îi fusese calul furat. Se răzgîndi însă repede; dacă fusese furat calul de cine bănuia el, era mai bine să se lase păgubaș, așa că dezlegă calul de la căruța nu se știe cui, îl legă la praștie la căruța lui și plecă acasă. Tot avusese dreptate a lui Mocanu de la Cîrlige; pînă la urmă, nici azi, nici mâine, cum spunea ea, calul a fost găsit. Adică a găsit ce mai rămăsese din el, o coajă de cal care nici nu prea mai semăna cu calul lui.

Între timp, satul fusese martorul unei întîmplări aproape de necrezut, ce-l avea în centru pe unul din bănuții, niciodată dovediți hoți de cai. Se răspîndise deodată vestea că Sterea, despre care toată lumea știa că se ocupa cu furtul cailor, a murit. Se întîmplă mereu ca cineva să moară, numai că Sterea murise pe neașteptate, dar pe neașteptate de tot. În zorii zilei, zi de vară, cu zori prelungiți, un vecin se trezi cu el la poartă ținîndu-i calul de coamă. Nu putuse dormi, ieșise afară să stea pe prispă și auzise o vită rupînd păpușoi în grădina alăturată, așa că se duse să vadă ce e. Cum recunoscuse calul vecinului s-a gîndit că cel mai bine era să-l ducă acasă. Discuția se cam încheiase aici și ar fi trecut neobservată dacă după vreo două ceasuri nu s-ar fi răspîndit vestea că Sterea a murit, iar cel mai tare se miră vecinul căruia îi adusese calul. Nici nu voia să audă, cum să moară, dacă puțină vreme în urmă îi adusese calul din grădina vecinului, stătuse cu el de vorbă și nu dăduse vreun semn că s-ar putea să moară? Dar murise. Și asta se mai văzuse; mai moare omul fără să dea semne. Ceea ce a urmat însă l-a impus pe Sterea în amintirea sătenilor, nu numai ca hoț de cai. În ziua înmormîntării, s-a pornit cortegiul spre cimitir, după toate regulile, cu popa în frunte, cu lumea adunată, să vadă de-i adevărat sau nu că Sterea a murit. Cînd a fost →

**Prof. univ. dr.
GHEORGHE MOLDOVEANU**

la intrarea în cimitir, cei din apropierea sicriului au rămas înmărmuriți, scoțind un o – o – o prelungit, cu ochii fixați asupra sicriului. Din poziția lui din sicriu, Sterea ridicase o mână, arcuită, ca și cum ar fi vrut să atragă atenția că ar vrea să spună ceva. După ce popa a terminat partea de slujbă pe care o avea de făcut în acel loc, s-a uitat și el spre mort preț de câteva clipe, apoi și-a reluat mersul spre mormântul ce aștepta să-și ia în primire locatarul. Lumea începuse acum să ridă de cele văzute. Unii, mai poznași, au scornit că Sterea a ținut să-și ia rămas bun de la consăteni, care consăteni îi erau acum, chiar dacă el se aciuse de prin alte locuri. Alt motiv de rîsete. La mormînt, popa a ținut și partea din slujbă care mai rămăsese, după care urma acoperirea sicriului cu capacul, ce trebuia bătut în cuie. Dar cum să pui capacul, cînd mîna mortului, ridicată mult mai sus decît permitea capacul, făcea lucrul imposibil? Groparii au găsit soluția; doi au urcat deasupra sicriului și s-au apăsat cu toată forța de care dispuneau, aducînd brațul mortului la poziția normală pentru un mort. Capacul a fost pus la locul lui, mortul a fost și el pus la locul lui într-o tăcere de mormînt. Așa ceva nu se mai văzuse. A fost un semn dumnezeiesc, spuneau cei mai mulți, dar ce va fi putut să spună acel semn? Cei mai mulți vedeau în semnul cu pricina pedeapsa dumnezeiască pentru ce făcuse întreaga viață și așteptau ca și tovarășii de hoție ai lui Sterea să-și primească pedeapsa, dîndu-se astfel în vileag. Dar acești tovarășii, dacă vor fi fost, n-au fost aflați nicicînd. Apoi tăcerea s-a așternut și peste această întîmplare, și peste Sterea. Doar rareori cineva își mai aducea aminte, ca Ionică Minciună în timp ce-și ducea calul regăsit după îndelungă vreme acasă. „Toate își au rostul lor. Nimeni nu scapă de pedeapsa dumnezeiască, mai devreme sau mai tîrziu“, puse capăt Ionică gîndurilor sale.

Balazs Klara, "Între trestii"

De-aș mai ajunge...

De-aș mai ajunge, Doamne, în satul dintre râuri,
Să văd flăcăi și fete jucând acele
brăuri,
În zi de sărbătoare, pe margini stînd
bătrânii
Și-n cerurile nalte, în jocul lor
lăstunii,
Aș crede că vreo zână, ștergînd acest
„târziu”
M-ar mai purta prin locuri pe care eu
le știu
Că scăpărară taine și mituri și
povești...
Iar prin livezi mai fie iar merele
domnești
Și fluturi și albine pe crini și
crizanteme;
Și mama și bunica din visuri să mă
cheme
De pe prundiș de Neajlov cu maluri
de răchite
Ce-și aplecau pe apă coroane
despletite;
Și de-aș mai vede, Doamne, cirezile
cum vin
Tot aducînd cu ele miros de
rozmarin,
De iarbă crudă, de balegă, de câmp,
Mînate de ciurdarul cel negricios și
tâmp...
Și seara cum se lasă încetă peste sat,
Joiana cum se-apucă, domol, de
rumegat,
Și greierii, cum cântă, de peste tot i-
auzi
Din ierburi, de sub praguri și de prin
cei aguzi,
Și licuricii, Doamne, ca-n vîlmășag
de stele!
În cuiburi, pe sub streșini, dorm pui
de rîndunele...

.....
Ce tihnă era-n toate, ce așezare
blîndă,
Din pacea Ta cerească, Doamne,
renăscîndă!...

.....
Azi toate sunt pierdute, se-neacă-ntr-
un trecut
În care mama, tata și bunii de-nceput
Știau povești cu zâne și zmei din
nevăzut
Ornînd cu gingășie ulcelele de lut,
Și mai știau din semnul vreunui
vestitor
Cînd vine timpul ploii atît de roditor,
Sau cînd e cel mai bine să samene
ogorul

Sămînța să rodească, să-și
înmulțească sporul...
Ce înțelepți bătrânii, ce duși sunt în
demult
Și-i chem, și-n singurare aș vrea să-i
mai ascult...

.....
Iar azi copiii noștri, prea răzlețiți prin
lume,
Nu mai cunosc ce-i vatra cu foc și cu
tăciune
Și timpul lor prea iute se pierde-n
nălucire
Iar lumea mea se duce cu mine în
pieire
Fără ca ei să știe ce-i Dorul Absolut
Că glia plînge tare după acel
pierdut...

9 martie 2014
De cei 40 de Mucenici

Aici sau dincolo de soartă...

Aici sau dincolo de soartă
Sufletul mă mai îndură
Și-n mâna nevăzută poartă
Chipul meu de sub armură...

Eu rătăcită-n ceea hartă
Sau pe-o cale-n arătură,
Aici sau dincolo de soartă
Sufletul mă mai îndură...

Și undeva este o poartă
– Strigă o străină gură –
Dar este hăt, spre Marea Moartă,
Iar eu merg ca pe arsură

Aici sau dincolo de soartă...

6-7 martie 2014

CLAUDIA VOICULESCU

NON MULTA, SED MULTUM

Confratele Constantin Cubleşan, din Cluj-Napoca, împlinind 75 de ani, la 16 mai 2014, și-a întocmit un c.v. după obiceiul modern al autoscopiei. Sec și împlânzitor sub formele de exprimare ale limbii române!

Ordonat, până la pedanterie, deh!, profesor de talie!, și-a dispus preocupările multiple sub *specie aeternitatis*: **Poezie** (8 titluri), **Nu-vele**, **Povestiri**(7), **Romane** (4), **Literatură SF**(6), **Literatură pentru copii**(7), **Teatru**(3), **Dramaturgie** (7), **Dramatizări** (6), **Publicistică** (2), **Volume de critică și istorie literară**(51), **Cursuri universitare**(3), Coautor la două lucrări de anvergură: **Dicționar: 100 cei mai mari scriitori români** (2004) și **Dicționarul general al literaturii române**, 7 volume, 2004-2009.

Profesorul Constantin Cubleşan este prezent în antologii din țară și din străinătate, cu titluri individuale de cărți, apărute în limbile maghiară, germană, cehă, polonă, engleză, franceză, coreeană.

Depășind cu puțin suta, titlurile literaturii create de Cubleşan sunt suficiente pentru a mai trăi încă o viață, știind de acum că destinul scriptural și-l face omul, începând din clipa când simte că Dumnezeu i-a pus mâna pe cap. Iar el, înnobilatul, poate să zburde lejer sub aripile duhului Său. Fiindcă să ne înțelegem de la început: dacă Sadoveanu a scris peste o sută de titluri, se explică prin formele de nuanțare ale povestirii (deci, proză!).

Construcțiile care i-ar fi solicitat o arhitectură specializată poate că l-au ispitit, dar nu s-a grăbit să le abordeze. Și așa au și rămas.

La urma urmei, nu numai în spațiul românesc, ci și în alte culturi ale lumii, teoria capodoperei încă mai funcționează – văzut/nevăzut. În ciuda rezervelor pe care unii critici români din țară socotesc formularea, identitate creatoare, depășită, fără măsură.

Arborez o atitudine de bun-simț și voi rosti precum înaintașul cronicar, în fața unei așa diversități, fără interferențe falacioase, *să sparie gândul*.

Și totuși, ca unul care i-am urmărit scrisul, în toate departamentele de lucru invocate mai sus, afirm că *reperul bibliografic*, rămas de referință, în vremurile care vor veni, *este cel de critică literară*.

Domeniul în sine solicită *in nuce* cultură, flexibilitate de limbaj, orientare în domeniu, folosirea în cunoștință de cauză a proprietății termenilor, raportări textuale ale motivelor, temelor din literaturile înrudite cu prezența cazului în dezbateri.

Codoșii, ca să nu se mai întrebe retoric (ah, suntem români post-decembriști!) și Dumneata, omul de la Craiova, ai găsit că toate atributele de critică literară pe care le-ai enumerat sunt bine merți în oferta scriptică a lui Cubleşan?

Răspunsul este categoric Da!

Complementar, istoria literară stabilizează critica literară, ba poate s-o și focalizeze. Dezbateri de istorie literară impune într-un mod superior idei și principii. Vezi reîmprospătarea orizontului de critică și istorie literară privindu-l pe Eminescu (Un scurt popas pentru destule obiecții care ar trebui aduse aici, mă întreb, dacă au fost desființate toate pârgăile de difuzare centrală a cărții?)

Carte, despre cărțile... eminesciene ale lui Cubleşan, într-o situație normală a Țării, ar trebui să fie popularizate într-o colecție editorială de tip b.p.t. Dar suntem prea departe de o așa formulă generoasă a difuzării!

Cartea la care ne referim acum, postfestum, Constantin Cubleşan și-a intitulat-o destul de părelnic, ca într-o glumă de înțelepciune a unui latin – **Grăbește-te încet**. (Ed. Eikon, 2014, 340 pagini).

Zicerea *pă latinie* stârnește o vizibilă undă de autoironie, dar și o desfătare pur intelectuală. Cu atât mai mult cu cât autorul a convenit să adune câteva zeci de interviuri (29), purtate de-a lungul timpului cu diverși: scriitori, publiciști, colegi de catedră, editori, poeți, sociologi, epigramiști etc. etc., majoritatea dintre ei din zona Ardealului.

Dorința prefațatorului (Ilie Rad) era ca autorul să-și fi selectat și „interviuri publicate anterior [lui 1989], pentru a se vedea consecvența în atitudini, idealuri, convingeri, în condițiile în care Revoluția din 1989

a scos la iveală camelionismul multora dintre contemporanii noștri”.

Eu nu m-am învrednicit să urmăresc cronologia interviurilor, fiindcă n-am dorit să fac o dizertație clinică din ideea împărțirii vremurilor politice – înainte de '89 și după '89. Ca apoi, ghilotina s-o expediem într-un caz anume. N-am fi câștigat nimic revelator pentru Cubleşan, a cărui verticalitate, cel puțin de limbaj, în opinii și atitudini, erau bine cunoscute și-nainte și după, dovada viețuirii în echilibru pentru a sărbători 75 de ani.

Pe de altă parte, a-l felia pe atribute de muncă, - poet prozator ș.c.l.- într-un moment de mare sărbătoare pentru personalitatea lui poliformă, este o lipsă de chibzuință și decență. Constantin Cubleşan, care a slobozit atâtea inserturi de cultură, în specificul național, încât trebuie să te întrebi cum s-au organizat lobi creierului său în sentențe de comunicare, care circulă nestingherite din 1972, până în 2014, emițătorul rămânând statornic în gândurile sale.

Laolaltă, interviurile sunt o imagine vie a unor relatări de viață intelectuală a unui cărturar român care *a trăit printre cărți*. Oricând, pentru viitorii cercetători ai operei cubleşiene, interviurile din cartea aceasta rămân o forță documentară, o cârjă a mărturisirilor despre sine, a formulărilor pe viu, venite de la un cunoscător al cauzei. Cărțile sale de istorie literară - și despre Filimon, Delavrancea, Ioan Slavici, Ion Lăncrăjan și alți contemporani, sunt modele de critică aplicată, de analiză pe text și cu textul în față.

Istoricul literar a rămas scrupulos când a comentat creațiile lui Eminescu și Caragiale. Fațetele lecturilor sale au autenticitatea →

MARIAN BARBU

unor altfel de viziuni interpretative față de toți înaintașii în domeniu (unii dintre aceștia consacrați și fixați în timp. Ei bine, istoricul literar Cubleşan, stabilit, la rândul său în același domeniu, sau în aceeași matrice de lucru, are specificul său de a sonda și decide. S-au convins, cred, toți doctoranzii lui. Aparenta bonomie a Profesorului i-a apropiat mai bine, nu curtenitor, de textele care le-au fost încredințate pentru chirurgia cazului, numai că atunci, când anestezia a fost superficial făcută, autoritatea Dascălului s-a auzit pleznitor – *înapoi la argument*.

Fidelitatea lecturii constituie unica modalitate de colaborare cu Profesorul. El n-a fost vreodată adeptul lecturilor infidele. Pentru Domnia Sa, oglinzile retrovizoare ale citirii unui text, indiferent din ce perioadă a culturii române a fost formulat, se impune să fie perceput, înțeles ca atare, deci, și din perspectivă istorică, dar și din rezonanța în contemporaneitate. Altfel, *cui prodest?*

Cu o modestie, demnă de a fi luată ca exemplu, știind bine pe ce teren sau arenă ... critică intra în 1969, și-a intitulat cartea de debut în domeniu *Miniaturi critice*. Apărută, unde credeți?! , la Editura pentru literatură, din București. Deci, în fieful credulilor că numai Capitala este Centrul!

Și totuși...!(parcă ar zice micul buzdugan editorial! Zodia Taurului, nu!).

Întorcându-se la Cluj și la Alba Iulia, Constantin Cubleşan și-a îmbogățit panoplia editorială an de an. Peste timp, orașul de pe Mureș i-a devenit din ce în ce mai apropiat, și didactic, catalizator de energii intelectuale.

Dacă astăzi, la peste 75 de ani, numele lui Constantin Cubleşan nu poate lipsi din nicio bibliografie a literaturii române, indiferent de perioada consultată, se datorează exclusiv emițătorului de mesaj. El a focalizat esențe și limbaje de specialitate, apte de a fi luate în serios.

Peste timp, acestea au căpătat o aură de solemnitate și de revelație luminoasă. Receptorul rămâne să decidă neapărat despre meteorologia textelor cubleşiene : mult prea multe?!

Dar unghiul în care te-ai așezat tu interpretul de valori de care este ?

Sărituri peste garduri de sârmă ghimpată

Urcă ștacheta mai sus
fă vânt bun la proră,
usucă rufele comune
acasă,
desfă firul în patru, răspicat -
câte o apogiatură și un flagiolet
nu strică...
și uneori o șurubelniță.
deschide gura să taci,
ascultă copiii și marea,
respiră adânc.

Nu am regrete...

"evreul e otrava necesară
organismului" -
o filozofie a lui Cioran,
preluată, spre suprinerea mea
și de unii poeți actuali,
chiar folosită ca motto...
Nu am regrete, deci
Pentru că nu vreau să fiu folosită
De nimeni, vreodată -
E important să fim înțeleși și iubiți
Sau,
dacă ne respectați
Pentru, cel puțin, puterea noastră
De a supraviețui printre dușmanii ca
frunza
Și iarba...
Azi la malul mării a fost salvat un
OM
De la mare distanță de mal, înota,
l-au lăsat puterile, poate curentul de
apă
L-a luat spre adâncuri.
A făcut doar cu mâna
Dar cineva... l-a văzut la timp!
Și asta e important
Să vezi adevărul.

Noi ne salvăm singuri.

BIANCA MARCOVICI

SFÂRȘIT DE VARĂ

Sfârșit de vară,
spre care zări te mai îndrepti,
ducând pe umeri ca povară
povești cu nimfe și poeți ?

În jurul tău, ca o cometă,
eu gravitez prin univers,
sau ca un cânt ce se repetă
din nemurirea unui vers...

măsoare ochii tăi o vreme,
sau două vremi și jumătate,
apoi m-adună din poeme
și amintiri îndepărtate...

Curând, vom trece de hotare,
călătorind spre infinit,
iară averea mea cea mare
va fi cuprinsă într-un bit:

cât te-am iubit...

lacrimile-mi, munți de sare,
în adânc s-au prăvălit
peste ce și azi mai doare...

mi-e trupul sfâșiat de stele,
îl port cu greu, ca pe-o povară,
vor veni ploii să îmi spele
nemângâiată vară...

DRUM SPRE EMAUS

Lumea era suprapopulată,
învârsând curbele lui Gauss...

Cei mai mulți se striveau
reciproc
în bezmeticul joc,
iar eu, lipsită de o asemenea
dotare,
eram în mare frământare
și încercam o fixare,
departe de bocanci păcătoși,
de coate noduroase,
de piepți trufași,
de umeri înălțați cu năduf
și toate astea
tot mai sus m-au dus...

Am pornit doar cu o aripă,
un fel de zbor frânt,
iar amintirea acestui pământ
speram să mă întoarcă,
când alte sfere mă preluară
cu vraja muzicii de seară
și, cu antigravitație,
mă îndreptam spre altă
destinație,
neprevăzută-n curbele lui
Gauss...

era pe drumul spre Emaus...

DOINA CHERECHEȘ

Cronica literară

-- "pe unde-a umblat Dumnezeu", crește un înger

La începuturile literare, "în noaptea sfântă din grăunță", a scris haiku, a evoluat spre tanka - forme ale poeziei extrem orientale, în care trăirea e sugerată doar în câteva exemplare silabe (*Păsărea cu șapte aripi* amintește de motivul heraldic al *păsării cu trei picioare* din ținuturile - arhipelag și peninsule - ale Soarelui-Răsare). Și ce este mai subtil, mai plâpând și mai aproape de simplitatea dumnezeiască decât un haiku de Bashō engravat pe o piatră, într-o grădină japoneză, păstrată în feeria lampioanelor!

Aici, totul este esențializat, până la linia continuă - cea care era căutată și de Brâncuși: "Am șlefuit materia pentru a afla linia continuă. Și când am constatat că n-o pot afla, m-am oprit. Parcă cineva nevăzut mi-a dat peste mâini"¹. Transferăm această importanță mărturisire a sculptorului pentru că ea își revarsă rostul și în scrierea unui poem, în a căruia structurare, poetul trebuie să trăiască asceza desăvârșită a textului. După toate canoanele.

Este ceea ce arta poetică occidentală a fixat: "Prinde elocvența și rupe-i gâtul". Amintit de orice *introducere în poetică*, acest vers al unui poet francez a făcut carieră.

Dar, prin această reducere la esențial, la diafaneitate, la *haiku*, pășim în "pământul transfigurat"² care are, printre avatarurile sale, și "frumusețea care va salva lumea".

Acest tărâm al diafaneității e un tărâm în care poetul își spune: "Aici nu sunt decât eu!" Dar el este generos și smerit foarte și împrăstie viziunea sa, într-un joc de artificii interminabil. Tot ce atinge, tot ce privește are șansa de a deveni poem, în alchimia tainică a proceselor și transferurilor în creație. Deși, "tot ce-am strâns e pleavă". Cu toate acestea, în jocul cu îngerii "de-a v-ați ascunselea", "cu poemul meu / L-am ospătat până-n amurg pe Dumnezeu". Iată de unde plecăm.

Și, peste toate, începutul de lume, "clipa înspăimântată" în vortexul

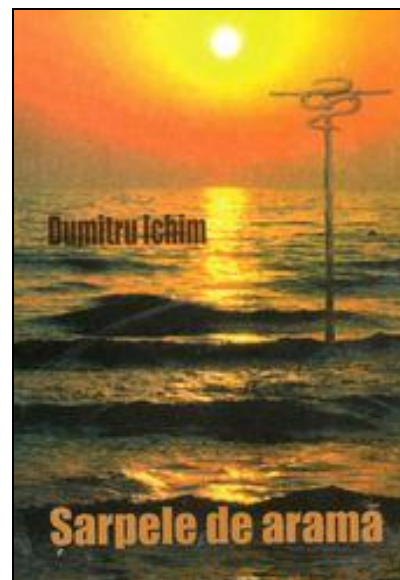
cosmic: *Ev αρχη ην ο λογος...* Dar și bucuria de a trăi în Urania, în lumina corpusculară - cea "urzită", "fără de stative, fuscei, hemoglobină".

Câteva poeme mi-au amintit o întâmplare cu un copil căruia i-am spus: "Ai 4 ani și tu ai un înger. Roagă-te, cu îngerul tău, pentru mine!" După o cărăruie și o colină, el m-a întrebat: "Spune-mi: îngerul meu crește odată cu mine?"

În poezia lui Dumitru Ichim, crește un înger, care apără spațiul, păpădiile, narcisa, orhideea, trifoiul, bujorul, șofranul, trandafirul, trandafirul sălbatic, trestia, o albină, crinul plecat dintr-o icoană, crinul "cu patru aripi gata pentru zbor", "un cireș ce peste noapte înflorise", magnolia, salcâmul care înflorește "pe limba sa"; apără copilul de "stingătorul de lumânări", a cărui "vorbă / întotdeauna a fost veche / ca iarna putrezind"; dar iată, în preajma copilului, și un "înger mai mic / o fi adormit pe jos / și trebuie să-l care pe umăr / până-n pătuțul lui / din norul curat de culcare". Căci, "prin ochii copilului / trece o umbră / mult mai subțire / ca borangicul serii / în ecou..." Aflăm că "împărăția-i dată / celor ce-nfloresc / să zboare / cu toate patru aripi deodată". Universul floral nu are, în el, nimic exotic, nimic străin pentru că este nevedit din "flori / din neamul celor ce se aduc / în Vinerea Mare pe epita". Copilul, mereu prin preajmă cu "firul subțire de rază", anunță: "Am aflat cine lucrează / în spatele somnului Meu / și Mă trezesc prin livada de vis / pe unde-a umblat Dumnezeu".

Este "copilul universal" care atinge pânza de miracole a lumii: el spune mereu: "Știu!" Scoasă din "ascunzișul hainei" sale, copilul atinge universul, cu o narcisă. Copilul, el însuși "mai înalt decât crinul", îl ceartă pe Archange Gavriil, dintr-un trefond ușor suprarealist, că și-a pierdut crinul său, ca pe un fiu: "Te-ai rățait / de îngerul tău păzitor? / Nu-ți fie teamă, am să te ajut".

Discursul vesperal al Îngerului (care își desfășoară peste tot filologiile sale), fie și ca "semn al depărtării", apare în contrast cu "stingătorul de lumânări" - "demonul din a XXI-a vale"³ care sparge și amenință simetria lumii, iar lezarea

simetriei pune accente pe viața copilului - le Petit Prince - care, prin narcisa lui, restaurează teritoriile: ale sale și ale altora.

Fiecare poem are o epică ("vântul care ridică stuhul").

"Pe scurtătura drumului de apă", "drumul apei" desfășoară și el tensiuni epice: "dă-mi moștenire pustiul / așa / cum numai dunele / știu-!" dar "pleiadele / treceau pe lângă ei înflorind / cu lumina în șoapte". Un alt înger "desena pe unda apei / precum un inel / tămăduitoare trecere". Rezolvarea poemului e dureroasă: "Ia patul tău... / că se cuvine ca îngerul morții / în patul tău să moară". E posibil ca îngerul, în cele din urmă, să spună: "Eu sunt Raphael îngerul. Și, de am băut și de am mâncat la masa aceasta, doar ochilor voștri li s-a părut aceasta"⁴. Coborâm în anghelologie.

Textul trimite la o proză (foarte scurtă) a "ultimului val" românesc: "ploile care se întorc în cer"⁵ - cu umbra lui Dumnezeu peste oameni, în "jocul secund" pe care numai Dumnezeu îl îngăduie ca atare.

Poezia caută, precum Pilat din Pont, "Adevărul / umbra lui / în numele tuturor urmelor". În "Vinerea Mare", "copilul universal"⁶ vede în albină un înger. "Omoar-o să nu te înțepe!", îi spuse, din lume, mama. "Mamă, dar oare / nu mi-ai spus / că la moartea lui Doamne-Doamne / nu se lucrează / că-i Vinerea Mare?" →

NAZARIA BUGA

¹ PetreȚuța, *O întâlnire cu Brâncuși*, în Rev. *Rațiunea Mistică*, 2009.

² Ioan Alexandru, *Pământ transfigurat*, B.P.T., Ed. Minerva, 1982.

³ Cum l-ar fi numit, la mijlocul veacului trecut, în *Surăsul Hiroshimei*, E. Jelebeanu.

⁴ Cartea lui Tobit.

⁵ Dan Stanca, în rev. *Rațiunea Mistică*, 1994.

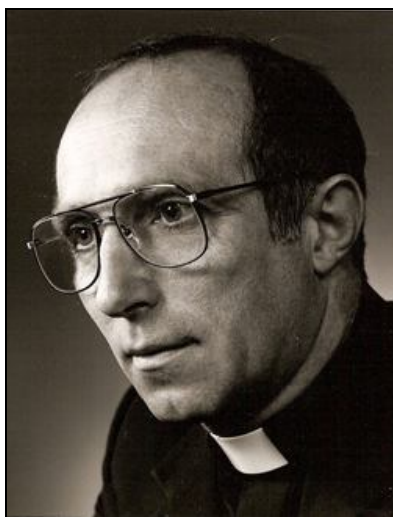
⁶ G. Călinescu l-a bătut pe Ion Creangă, în *Amintiri*, că ar reflecta universul "copilului universal".

Poetul este arghezian, în căutările și suișurile sale: "Lasă-mă să Te sorb din lumină / până se va face întuneric / peste tot pământul" sau "Cuprindemă / și arde-mă de-i cu puțință / în învierea Ta ca să mă strâng". Îl descoperim pe Arghezi (din *Duhovnicească, Heruvic, Psalmi, Între două nopți*), cu al său "Vreau să te pipăi și să urlu: Este!" ori în "Sufletul meu deschis ca șapte cupe / Așteaptă o ivire din cristal".

Întrebarea este ("când unul dintre noi / deja se pierduse / celuilalt în oglindă"): ce s-ar fi ales de această Poezie - cu motivele, temele și subtemele ei - dacă autorul ar fi rămas în această Românie profundă, ancorată, cu dramele ei, în Dragonul Carpat; România - generatoare, la nesfârșit, de polisemie și metaforă? Consider că autorul, în ceea ce-l privește - esențial -, a înfăptuit raptul cel mai dureros: și-a smuls rădăcinile "adânc înfipte în pământul neamului"⁷ său: "tăcere subțire și albă / din miresmele pâinii".

Pentru că poezia sa, "ca-n stema-mpărătească-a unui spic", este scrisă - cu toată universalitatea teologală a motivelor - de parcă ar fi încă aici, în România, patria durerilor-fantomă dar și a epifaniilor cotidiene: aici unde "transcendentul coboară"⁸ și "doar numai ție ți-a fost hărăzit / ca să bei / din primul potir de lumină". Dar poetul, în pofida tuturor distanțelor, se face o "scară plină de îngeri / corcoduș înflorit în noaptea de denii".

Elementele predicative suplimentare (din mica "filocalie vorbită"), dubla determinare sintactică, evaluările de sintaxă, fenomenul de dizlocare - atât de drag achizițiilor postmoderne, toate, și multe altele, creează acele fericite "sfere lexicale", prin care *Șarpele de aramă* își dobândește autonomia. Fiind "o piatră" pentru "templul său", e timpul să-și aibă definit acel teritoriu, numai și numai al său, în "pustiul" și-n metafizica acestei lumi. Arsenalul poetic provine din registre diferite ale românei vorbite, din "polenul de faină" (fluierul stâniei, pită, căușul palmelor, fărâma de pâine, hălăciuga, scrin, hultani, hârbă,...), pe care autorul le transfigurează, în rostul lor, uneori,

"cu totul și cu totul de aur", căci "era căușul palmelor de înger / plin de minune și apă". Trăim, prin poezie, într-un univers transfigurator: "vârful lui de toiag / după lovirea în piatră / precum un migdal înflorise". "Învățați de la sămânță întâi... / iar toate celelalte le voi întoarce vouă".

Și, pornind de la o formulă ca aceasta, s-ar putea scrie un Acatist: "Marie / și pururea Fecioară / așteptărilor mele-mpumută / Pruncul tău și-al Duhului Sfânt". O împrumutăm noi înșine ca pe o rugăciune, cea mai scurtă. Unul din marii duhovnici ai Ortodoxiei⁹ spunea: "Împrăștiati chipul Maicii Domnului".

Făcând abstracție de titlurile care secvențiază ansamblurile, această carte are traseul unui poem de amploare, este recursul la Geneză și la frumusețea de neegalat a trăirii în lumina fără asfințit a Evangheliei. Este o "împrăștiere", un elogi adus Mariei, "loc de întâlnire între Dumnezeu și om"¹⁰. Arhetipul feminin, acoperământul fragilității omenești, "cu Pruncul înfășat în axion". Este o sesizare (cu mijloacele prozodiei) a ontologiei femininului: univers în care "singurul lucru nou sub soare" este Întruparea Fiului

lunii: chemarea de a-L întrupa. Arhetipul *Teotokos* este suveran, dincolo de sacerdoțiu și de ierarhie. Iar "cea mai frumoasă mamă din lume" își desfășoară, cu egalitate desăvârșită, lecția ei de pedagogie sacră: mereu ea "privește spre Copil / din spatele lui Dumnezeu". Iată poemul care edifică: "Pentru că tu ești mama, / ești la fel de frumoasă / ca această piatră ce ți-am adus" / grăi către Fecioară / Copilul Iisus. / "E rotunjită de ape și vise / pe dinafară" / Are pleoapele-nchise, dar nu doarme / somnul rotundului greu / ca Iacob la capăt de scară. / Piatra aceasta își amintește / ceea ce nimeni nu știe / cum îngerii cântau lui Dumnezeu / pentru prima dată lumina rostind-o / cu numele ei de Marie, / din rază în rază / ecoul suind. / Piatra aceasta nu doarme. / Ascult-o! / Perdeaua e trasă. / Tăcerea-i întreagă, / Cu pleoapele închise, / se roagă ca tine, / la fel de frumoasă, / Lumino! / Cum ar putea să doarmă / când Dumnezeu de departe / s-a întors acasă!"

Iată și o definiție a oglinzii: "o apă / în care ai putea să te vezi / ca și cum ai fi încă o dată". Era pe când "înflorise luna".

Oricum, poetul își are "jumătatea" sa "de inel deasupra oceanului".

Poemul navigheză peste acel tărâm "al salvării", soteriologie pe care o regăsim, până târziu, în exegeza teologilor care păzesc pragurile: Georges Barrois, Thomas Hopko, J. Meyendorff: "*La chute inaugure l'histoire du salut. La femme personnifie une énergie immanente à l'humanité qui s'oppose à la puissance du Mal, personnifiée dans le Serpent. Il y aura hostilité entre sa descendance et celle de la femme. Il la blessera au talon. Mais le Fils né de la femme lui écrasera la tête*"¹¹.

Dar iată, aflăm că "pe ascuns / plânse însuși Dumnezeu" - imagine care rămâne prin paradoxul ei. Asta, de-ar fi să ne referim la "pustiul" acestei lumi: "Am fost până la soare, / bătându-i în poartă, / dar nu era acasă". De fapt, poezia lui Dumitru Ichim e o răsturnare de canoane, e un tumult în care limba română se refractă, din nenumăratele fațete ale prisme. Se primenește, se schimbă la

⁷ Cum ar fi spus Sadoveanu, într-un jurnal *Anii de ucenicie*.

⁸ Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*, Ed. Cartea Rom., 1936

⁹ Ioan Negruțiu, *Accesul la memorial*, Ed. Sfântul Gheorghe-Vechi, Buc., 1999.

¹⁰ Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, traducere de Gabriela Moldoveanu, Ed. Christiana, București 1995; *Sacrament de l'amour (Le mystère conjugal à la lumière de la tradition orthodoxe)*, Éditions de l'Épi, Paris, 1962; *Le sacerdoce royal: état charismatique du chrétien*, în vol. *Le Mystère de l'Esprit-Saint* (autori: H. Cazelles, P. Evdokimov, A. Greiner), Maison Mame, Paris, 1968.

¹¹ *L'alterité homme-femme*, în *Le ministère de la femme dans l'église*, Les Editions du Cerf, 1987, Paris.

față ("Dă-mi rănilile Tale că tare mi-e frig"), arondată de multitudinea de sintagme care iau cu asalt ființa poetului - transferul de durată (și imperceptibil) de la "chip la asemănare", către un apex desăvârșit. Versul liber, departe de constrângerile formale, îngăduie limpezimi în apele sensului, defrișându-se și tulburându-se acele mâluri în care cresc neapărat rădăcinile crinilor.

Neologisme precum *hemoglobina*, *algebra*, *paradoxal* intră și ele în planul "atoateșătorului" ce-a "întrupat / din lumină primul trandafir". Dar neologismele stau cuminte pe lângă alte forme de tezaur: *porfira*, *vizon*, *fired de aur*, *ița*, *ghemul*, *spata*, *stative*, *fuscei*, *mosor*, *borangic*, *(ne)năvădit*, *"vorba proastă"* (cu sensul de "simplu"), *știubeiu*, *chiler*, *harang*, *"turta sfântă coaptă pentru Cină"*...

Poetul ("și-n slavă și-n osândă"), cel din alternativa kierkegaardiană, este fiul picăturii de apă, în chiar miracolul de a avea *apa* adusă din adâncuri de incantații colective și de solomonarii de altă dată; el îi contemplă "metamorfozele" "de rouă, promoroacă și boare, / stihie trecătoare / de curcubeu și mlaștină". Și trebuie să descoperim "cum scria cerul pe lut / cu litere în formă de cuie". Poetul se "îmbracă-n stih de sărbătoare / ce-o viață-n treagă l-am țesut cu calm". Poetul e locuit de Ierusalim, când "a doua oară se arată Dumnezeu". E momentul *epiclezei!* Trăim într-un univers floral, ca-ntr-un desen executat pe o mătase foarte fină: "la Cina de Taină / înfloresc din psalmi... cireșii". "Lacrimii mele îi este de-ajuns chiar și o șoaptă de înger". Aceste ultime sentințe enunță că poetul e familiarizat cu constrângerile diafane ale haiku-ului. Dintr-o "apocrifă" - au apărut atâtea - aflăm "pe iazul somnului, / că de pe patul de crini / plecase Maica Domnului", iar în locul ei - imagine de avangardă - "înflorise Coroana de Spini".

"Cum numai o mamă poate să fie colind", într-un sat atemporal din Valea Uzului, "s-au dus / cu colindatul, ca melcii-n cet urcând spre cer, cu casele în spate, cu tot satul..." Apoi, supra-spiritual, totul este jur-împrejurul "mesei de seară în Nazaret": "Ca în orice casă de la țară / e mai multă pace decât mâncare / dar destulă pentru prânzul de seară". Pe

ulițele satului ancestral, "miroase a colaci, a pâine coaptă" / și-a amintire veche / uscată-n busuioac".

"Gândurile", "vorbele", "zborurile" "visurile" "păcatele" fac, și ele, parte din viața complexă a poetului. Totul e Frângere.

Cartea este o apologie a bobului de grâu, într-un univers înmiresmat, agrest, familiar, căci "miroase a lumină / din pâinea aburindă de la Cină". Chiar "alfabetul luminii" e "aprins în sămânță", iar "Duhul e scris în grăunte". Viața e concentrată în universul mic, mereu pe miracolul posibilei germinații. Al Încolțirii fundamentale. Grăunță, grăunte, sămânță, dar și Spicul, "cu pecetea Duhului" sunt un elogiul al pâinii "cea spre o ființă", "Pâine / din fecioara-făină". Prefăcerile Pâinii, în acest efort al transsubstanțierii, vin dinspre sămânță, semințuri, clipa încolțirii din "țarini", până "la saci de grâu în colțul de hambar". E prețul rodirii și al ritmurilor sempiternice. Poetul e fericit pentru că i s-a spus: "Doar numai ție și-a fost îngăduit / ca să bei / din primul potir de lumină".

Peste roua grădinii arhetipale, peste roua trandafirului, poetul "macină stelele toate / până la ziuă". Mereu e tangent la eforturile "atoatecreatorului" și își are rostul bine definit, între alte elemente de fizică a pământului, căci i s-a spus: "din toate ale Tale, Te-adun cum pot, grădină! / De eu nu ți-aș fi umbra, cum poți să fii Lumină?"

"Florile au fugit din flori / și au rămas fructele. / Fructele au fugit din fructe / și au rămas semințele. / Semințele au fugit din semințe / și s-au ascuns în pământ. / Pământul a fugit din pământ / și s-a ascuns după frunze". Iată o evaluare evolutiv/involutivă a "lumii epifenomenale".

Cum "nu poate pieri fiul atâtor lacrimi", e vremea să se întoarcă Fiul Risipitor (omul, în finit/infinital problematicii sale), să se întoarcă din ecoul angoaselor care spulberă lumea, să se întoarcă din secolul contradictoriu și atât de nefericit: "Tată, mi-e noapte, Tată, mi-e frică! / Nu se mai vede drumul acasă / Lumina-i ruptă / Punțile toate s-au frânt sub dorul / de mine însumi, risipitorul"; "Doare tăcerea, dar eu tot te strig / De Tine mi-e foame și tare mi-e frig!". Este aici și acea "noapte groasă", "noapte grea", din recuzita argheziană.

Pentru că, în "transfigurarea paradisiacă a infernului terestru", trăim în *rezonanță* și în lumea "corespondențelor"; imaginea lui Iisus "pe marea-nvolburată" mi-a amintit de impresionanta partitură "Sfântul Francisc mergând pe valuri" - transpunere pianistică de către Franz Liszt a meditației de după "anii de pelerinaj". Franz Liszt - abatele, în cele din urmă.

Ne axăm pe simultaneitatea pe care o presupune arta tuturor timpurilor, în idee, intuiție, (im)permanență: Novalis fixa "calea ce duce înlăuntru" ("au dedans de soi même"), prin tulburătoarea afirmație, "l'éternité et ses univers, le passé et l'avenir sont en nous ou nulle part".

În acest univers pnevmatofor, Iisus Hristos a sosit în ipostaza Mielului (A) care s-a adus pe Sine ca Jertfă (Ω), Început și Sfârșit. Agnus Dei, la care se referă poetul: "în care Dumnezeu, / deodată, / se vedea pe sine însuși / pentru prima dată / ca Tată".

Nu în cele din urmă, trebuie să amintim respirația de prerie americană a poeziei veacului XX: William Carlos William, Wallace Stevens, Carl Sandburg, Ezra Pound, Edgar Lee Masters, Langston Hughes, Emily Dickinson (descoperită, ca poetă, în veacul amintit XX, deși trăise în secolul XIX); iar, într-un profund astăzi, Tess Gallagher, precum și scriitorul (traducătorul de poezie românească) Adam Sorkin,...

Poetul român, e de presupus, a îndurat influența "jurnalului" său american, la nivelul versului liber - tehnică ce i-a îngăduit să aibă - în excelsior - spațiul fulgurărilor poetice, sugerate mai înainte.

În "... drumurile care se despart și se afundă în lume"¹².

Șarpele de aramă e "jocul secund" barbilian, e "mântuitul azur", e Timpul care, "în curata răcoare", se reflectă pe sine, în alchimia dureroasă a Creației, e iluzia dintre Răsărit și Amurg, e vreascu care se face măr înflorit, sub puterea de nestăvilat a metaforei. Totul este metaforă, este sens și harismă care se transferă până în lumina materializată a Cuvântului. În *Șarpele de aramă*.

¹² Constantin Prut, *Căderea rătăcită*, Fundația InterArt Triade, Timișoara, 2012.

„Lumină din lumină...”

„Sete de albastru”, cartea scriitorului botoșănean, Vasile Popovici, apărută în 2013 la Editura VIF, cuprinde poeme de dragoste precedate de un cuvânt al autorului și de două imagini extrem de sugestive pentru mesajul transmis. Prima înfățișează perechea într-un spațiu crepuscular, un colț de „eden” biblic cu pomul cunoașterii martor al ispitei împlinite prin pecetea sărutului ce consfințește iubirea. A doua imagine sugerează, în opinia mea, „edenul” telluric, în care se revarsă cel cosmic, cu Eros și Thanatos îngemănați, omul făcând parte cu împlinirile și neîmplinirile sale din acest întreg plin de frumusețe și eternitate.

Între cele două imagini, autorul își mărturisește intenția, în stihuri sincere, pe un ton familial : „Închin această carte iubirii pe pământ! / Iubiți-vă! / E tot ce-aveți mai sfânt”!

Este, în fond, clasicul îndemn „Carpe diem”, adresat cititorilor de scriitorul de pe plaiurile eminesciene, în care reverberază peste timp ecouri romantice din Lamartine, de pildă din „Lacul”: „O, timpule, te-oprește! și voi, grăbite ore, / Lăsați al vostru zbor; / Cruțați pe-aceia care voiesc să se adore / Tot timpul vieții lor! / (...) O, să iubim! Ne-o spune și-a orelor chemare / și tot ce e sub cer”...

Prin cele 78 de poeme, volumul apare în ansamblul lui ca o odă închinată iubirii, o pledoarie făcută cu simțire caldă și sinceră a unui om pentru care iubirea este singurul sentiment sfânt și etern, temelie de nestrămutat a esenței vieții pe pământ. De aceea trebuie trăit cu intensitate, în toate formele lui, căci timpul este neiertător, iar risipirea și regretele nu pot să aducă decât surâsul placid al unor amintiri frumoase. Găsim apoi, exprimată într-o formă lapidară, o mărturisire „testamentară” a poetului, ajuns la vârsta maturității depline, pentru care ideea de sfârșit iminent care poate crea angoase, obsesii, poate fi anihilată prin înțelepciune și prin frumusețea sentimentului de dragoste ca un triumf al vieții. Liantul între inefabilul pământean și datul divin, dumnezeiesc, este în opinia lui Vasile Popovici iubirea: „Atât te rog / când eu voi fi sub cruce: / aruncă-mi nuferi albi / pe țărna-mbătrânită; / îmi voi păstra credința-n veșnicie, / c-ai fost și încă mai ești tăul / din care ies pe luciul ape / nuferi... nuferi albi”.

Confesiunea din preambulul cărții încântă prin dezvăluirea intențiilor unui

scriitor de a elogia prin stihuri alese iubirea „...care-ți înobilează lăuntricul până la subliminal”, folosindu-se de această oportunitate, oferită de fața albă a colii de hârtie, un mut și sigur confident, căruia i te poți mărturisi în voie, unde te poți regăsi și poți retrăi crâmpiele din frământările și fericirea ce ți-au fost hărăzite: „...iubirea m-a durut, un durut plăcut pe care l-am întreținut ca pe focul pe care nu-l dorești stins, stins de tot, ci întreținându-i arderea, chiar dacă și-a mai bicisnicit vâlvătaia până la molcomire”. În acest context, „Cartea mea esențializează dragostea-pasiune, transfigurând realitatea într-o alta, francă, platonice, imaculată, nevinovată, curată, ideală, altruistă, unde rațiunea pură este incompatibilă cu osmoza, nebiruind întotdeauna”, mărturisește autorul.

Emigrând într-o lume a începuturilor, poetul Vasile Popovici ne amintește în stilul-i jovial caracteristic, în „Inocență”, despre perechea originară, frământată și modelată din lutul serafic, neștiutoare de păcat și se întreabă de unde o fi apărut „jivina alunecoasă” care să le dea atâta...bătaie de cap!?

Periplul său mediatic între operă și receptorul predispus la reflecție fixează câteva poezii ca repere în care discursul liric îmbină plăcerea mărturisirii cu erudiția magistrului și experiența banală a oricărui dintre noi: „Mai știi”, „În stil alexandrin”, „Eu vreau femeia”.

Titlul volumului, „Sete de albastru”, e dat de una dintre poezii. El nu apare doar ca un element paratextual, ci cuprinde în simplitatea celor două substantive comune esența sentimentului cel mai „uman”, iubirea, văzută ca „panaceul absolute, care ne vindecă de Răul Universal”. Setea desemnează o stare fiziologică ce ar putea fi stinsă sau ar putea dispărea, firească, odată cu

moartea ființei. Dar în iubire ea nu piere, pentru că este îmborsită prin amintirile păstrate ca o efigie a celui alt sau este dăltuită în piatra crucii. Albastru nu e numai simbolul nemărginirii cerești, divine, ci și al abisurilor lăuntrice incomensurabile în care se adună, într-o viață de om, speranțe și visuri, împliniri și dezamăgiri, un paradis al iubirii și al fericirii prin care devenim „mai buni, mai altruști”.

Volumul debutează cu poezia „Mai ții tu minte”. Prin cele patru catrene, ce se constituie în tot atâtea întrebări retorice, se imaginează un remember al primilor fiori cu care miticul zburător învolbură mintea și sufletul protagoniștilor inocenți, pierduți în incertitudinea unui hățș sentimental: „Din largi fioruri s-au desprins porniri rebele / ca valurile-nvolburate-n neostoi / și tot privind aprinsul ca pe-un foc de iele / au ars pân' la cenușă fiorurile-n noi”?

„Gentillesse” este o discretă oscilare între contingentul familiar, dar limitat și lumea ficțiunii, a artei, a spațiului infinit în care totul e posibil, iar darurile promise sunt unice și inestimabile, excluzând însă...veșnicia.

Rezolvarea dilemei finit-infinit s-ar putea face printr-o „floare”, amintind de versurile eminesciene „...Eu pe-un fir de romaniță / Voi cerca de mă iubești” din „Floare albastră”, și astfel, printr-un joc inocent al ruperii petalelor s-ar putea ajunge, cum spune V. Popovici, la descifrarea enigmaticele întrebări, în stil hamletian: „To be or not to be”... Regretul unei neîmpliniri a setei de iubire o regăsim în „Povestea filelor albe”: „Povestea filelor albe / e tot ce-am lăsat netrăit, / sincope din dragostea care / în spuza jarului s-a mistuit”, pentru ca „În stilul alexandrin” să eternizeze fie și prin moarte frumusețea visului: „iar când veni-va zi, veni-va să murim, / să bem până la fund din cupa cu venin”. „Sete de albastru” exprimă în esență dorința neostoită a omului de a nu-și pierde nicidecum speranța și de a-și urma drumul „în recăutarea negăsirii”. Uneori îți trebuie o doză de cinism cu care să ai puterea să ucizi „toate darurile / izvorâte din fântâni fără fund/nescate”. În fond, în „Am ucis”... găsim o mărturisire a refuzării îndrăgostitului încercat de frustrări sau poate de o rațiune exacerbată: „Am ucis toate îmbrățișările / și chiar dragostea maternă am ucis-o; / eu, cu inima mea de piatră / și cu dragostea mea zdrobită, / chiar de piatra din sufletul meu”.

„Ascunsă dup' o stea” devine expresia căutării unei himere, a →

Prof. MARIA APETROAIEI

acelui inefabil după care aleargă debusolat orice tânăr visător, iar în „**Tu ești fata**”, îndrăgostitul trăiește iubirea inocentă, juvenilă, într-un cadru bucolic, feeric în care elementele tabloului reprezintă tot atâtea repere ce conduc spre universul lăuntric: „Tu ești fata după care/am plecat prin risipire/să te caut, să te-adun/”: „Te-am cules din roua ierbii/ (iarba verde de șopârle)/ pe unde trec/ cu stele-n frunte cerbii/...Îți curgeau pe fața-n purpur/ lacrimi, - bucuria regăsirii/- iară eu, - cu buze arse -/le-am sorbit cu-atâta sete/ bob cu bob”, încât certitudinea îi poate aduce, în sfârșit, liniștea: „Tu ești fata-/până astăzi, virtuală/și morgană, nu abstractă, ci/concretă, cu atâta prospețime/intr-o lume desuetă”. „**Și trupul tău**”... sugerează ideea că acesta devine, în numele iubirii, cea mai frumoasă ofrandă: „Și trupul tău atât de moale/ca zăpada proaspăt ninsă./ca fulgii zboru-și poposind,/ topindu-se în palman-tinsă”. În versuri de adâncă delicatețe, la fel ca și în creația populară, se exprimă împlinirea erotică a cuplului, definită prin gesturi pline de tandrețe: „Sfielnică și pură/părea efigie stelară-n infinit./ Că am mușcat obraznic/din mărul rumen,/pârguit,/ca fierul roșu/când îl bați s-a înroșit;/cerca ceva/să pună, dar nu a izbutit” („**Candoare**”). Martorii sunt, în mod firesc, componente ale naturii eterne: „și te afunzi în iarba necesită încă./lăsându-te în voia dulcelui sărut,/când, deodată, toate păsările-n luncă/au amuțit ori doar mi s-a părut” (**Romantică**). Iubirea totală presupune, uneori, dorința de cunoaștere absolută a partenerului, dar aceasta ar duce la aplatizarea „hieroglifelor” cu care fiecare suflet își scrie identitatea sau chiar la o decepție a celui care descoperă „cioburi colorate” în loc de „perle, nestemate”(„**Enigmă**”). Visul spulberat din „**Păcatul tău**” aduce după sine suspinul exprimat în versuri scurte ca într-o incantație în stil popular: „Doar suspinul/ca pelinul/știe-mi plânsul,/ știe-mi chinul/...Doară dorul/și izvorul/călătorul./setea știe-mi/curgă, vie-mi”!(„**Doară**”) iar prin „**Descântec**” invocă imaginea șarpelui ca expresie a păcatului dorit și trăit tumultuos într-o dezlănțuire carnală a erosului: „Buze fragă, ochii mură./Să-ți mușc țâță, să-ți pup gură./Sân rebel să îți dezmierd./Printre țâțe să mă pierd”!

În alte poeme, strigătul se domolește, semn că perechea și-a consumat prin trup și suflet clocotitoarea și misterioasa taină, iar acum își descoperă alte frumuseți ce par să mențină viu interesul și dragostea: „Cădea albastru/peste noi,/ pe-ntinderi,/ peste necu-

prins;/ ardeam/ca macii-n lan,/văpăi,/și soare mult./cădea aprins”. („**Îmblânzire**”) sau în „**Cules**”: „și-mi vine.../și-așa îmi vine ca o revărsare-n grinduri/șuvoi nestăvilit,/să mușc cu poftă/să-mi ostoiesc nesaful”.

Ipostaza de înger și demon în același timp, drept coordonate antinomice ale ființei iubite, constituie, în fond, acel „nerv” „dureros de dulce”, atât de râvnit de cine nu vrea ca tot ce a fost visat și dorit să se convertească, la un moment dat, într-o banalitate placidă și nesuferită: „Te voi culege/în mănunchi de primăveri/cum noaptea/îți culege-un cer de stele,/ să fii și îngerul/și demonul printre luceferi./să fii și demonul/și îngerul trăirii mele” („**Demonul angelic**”).

„Setea” și „Albastrul” apar și într-o dihotomie bine gândită în diverse poeme, precum „**Dor de sete**”, „**Neogoi**”, „**O picătură de albastru**”. În „**Privesc spre cer**”, albastrul ochilor iubitei devine o reflexie a spațiului nemărginit, poezia fiind reafirmarea aceluiași legământ al unirii și dragostei pe care Fortuna trebuie să le vegheze.

Noaptea devine aici ca și în „**Mai știi de noaptea- ceea...?**” o vestală a iubirii fericite ca în „**Imnurile**” lui Novalis: „Privesc spre cer de parc-aș face-un legământ/că de acolo-n nopți senine se cobor/ atâtea stele care până-n ziuă mor./ lăsându-ne dumnezeire pe pământ./ Privesc spre cer cu sete de albastru,/să se pogoare din senin Fortuna,/să fim doar noi sub cer, să fim totuna”.

Pe măsură ce ne apropiem de sfârșitul volumului, simțim tot mai accentuat tonul melancolic, elegiac potrivit pentru destăinuirea unei neliniști, stăpânite totuși cu înțelepciunea omului care știe că doar cosmosul stă sub semnul infinitului și atunci, prin interogații retorice discursul liric vizează crâmpoșele dintr-un timp fericit, revolut: „Când ne-am oprit/la

margine de crâng,/când poala lui cea verde/ ne-a-nvelit,/când iarba ne-a dat/așternuturi moi,/mai știi?/era aproape de zenit...” („**Mai știi...?**”). O tulburătoare și emoționantă declarație de dragoste, ca un legământ ce va dăinui dincolo de viață regăsim în poezia „**Să știi...**”. Simțim în tonul general al poeziei dorința testamentară de a împărtăși o iubire și o dorință, pătimașe, bine stăpânite, pe care poate nu a avut curajul să le mărturisească în atâtea oportunități pierdute în mod voit. Sau poate că nici nu a dorit acest lucru și astfel ele, în loc să dispară, au persistat înăbușit undeva, într-un ungher tainic al inimii, prilej pentru un periplu sentimental în amintiri: „Că nu ți-am spus-o nici în noaptea ceea,/să știi acum:/că te-am purtat, numai pe tine,/în vise și-n visări,/ca pe o dulce izbăvire”. De aceea foaia albă rămâne astfel confidentul fără grai, părtaş sincer și fidel al celor mai ascunse gânduri și ispite.

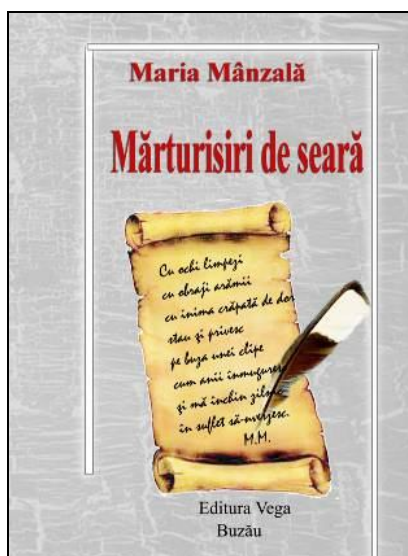
Și oare, cu ce măsură s-ar putea cântări intensitatea iubirii? Răspunsul îl găsim simplu exprimat în versurile: „Vrei să știi cât pot iubi?/Cât să nu te iau cu mine/ când veni, - veni-va zi”. („**Corolar**”). În „**Măi gropare!**”, transferă prin invocație în stil popular baladesc rugămintea testamentară ca, înțelegându-i regretul și durerea despărțirii de frumusețea vieții, între altele, acesta să-i dăltuiască un epitaf hazliu, asemenea celor din vestitul Cimitir vesel: „că din dragostea mea mare/ jumătate-a fost nebună;/jumătatea-a fost furtună”. și, dacă acel gropar rugat prin cuvinte simple i-ar putea da măsura despărțirii fizice în groapa nu prea adâncă, iubita rămâne să-i îplinească ceea ce ține de imaterial, de spirit, de menirea sa de mânuitor al stihurilor, averea cea mai de preț de care cu mânărie se desparte doar prin moarte. În schimb, consolarea care i-ar mângâia sfâșierea lăuntrică i-ar aduce-o nemurirea lui prin artă, prin poezie și implicit prin iubire.

Iubirea și poezia rămân comorile zămislite din inima, sufletul și mintea scriitorului Vasile Popovici ca trecător prin viață: „Aruncă-mi, draga mea,/ aruncă-mi pe sicriu/un bulgăre de poezie”! („**Bulgăre de poezie**”).

Și astfel, ajungând la final, constatăm că autorul cată să ne potolească și prin această carte „oleacă” din „Setea de albastru” învîtându-ne să-i urmărim pagină cu pagină pledoaria, să reflectăm, să hoinărim imaginar împreună cu el prin timpi luminați de frumuseți nebănuite pe care doar iubirea ni le poate da...

Balazs Klara, „Ciclón”

Ce timp mai propice pentru mărturisiri, ar fi decât seara? Seara, depozitara tainelor, a misterelor învăluite-n parfumul amintirilor de demult?

Autoarea, Maria Mânzală (*Mărturisiri de seară*, Ed. Vega) a ales ca la ceas de vecernii, în sunet blând de toacă, chemând la rugăciune, acest timp al zilei, pentru a intra în comuniune cu îngerii, cu oamenii, cu fenomenele și cu lucrurile, a ales ceasul când „*Urcă în viața mea, / un înfinit de răsărituri și apusuri / Toate într-o clipă de eternitate, de înfinită căderi și urcușuri*” – mărturisește autoarea în chiar primul poem programatic, intitulat „*Diagonala*” – o chintesență a gândurilor derulate molcom, la gura sobei, unor virtuali urmași sau poate sieși. Numai seara ființa își poate pierde materialitatea într-o suită de „*vibrații învăluitoare*” și mirajul pune stăpânire pe ea și e în stare să audă muzica astrelor, stări miraculoase de înălțare spirituală, echivalente cu scufundarea în Duh când întreaga existență devine o melodie sublimă, când dispar suferințele trupești și totul se răsfrânge în „*eternități roditoare*”. Luna, noaptea, adâncul, ceața și norii, suflarea de vânt, apusul, aripile nopții, hotarele răsăritului, dangătul de clopot, amurgul plin de stele, pâcla, târziul de toamnă, cerul și pământul, Carul Mare, Carul Mic, aripa plumburie a nopții, Calea Lactee, ceasul solar, luna lină, toate la scara timpului, întreg cosmosul cu fenomenele lui astrologice e prezent

și participă la trăirile poetice, ba chiar le generează și le preface-n cuvânt cu aură de Poezie. O poezie a fenomenelor naturale. O poveste parcă smulșă din stele.

Dar și, coborând pe pământ, „*cu ecoul de mână*”, poeta privește cum „*oglindea fântânii / despică lumea din lună*” (*Mergerea mea*).

Dar tot în acest rug se mai află și cuvinte sfioase care trec prin „*porțile rostirii*”, luminate și măiestrite „*de esența firii*”.

„*Rostirea își adună / cuvintele – cioburi de lună*” (*Cioburi de lună*) – tot la ceas tainic și iubirea dă în pârg și rodește strălucire. Poeta și-a propus să parcurgă „*prin fumul veacului viu*” – drumul spre sine, ceea ce nu e deloc la îndemâna oricui.

Acolo poți da de „*miezul amintirilor pribege*” de gânduri „*în arome de nimb*” și cântări care curg înapoi, spre începuturi. (*Mărturisire*).

Rar se întâmplă ca poezii să săvârșească o călătorie inițiată, de asemenea rezonanță interioară, căutând în adâncuri locul de unde survine ființa, acel dasein specific, de cele mai multe ori de negăsit, de nevăzut cu ochiul liber.

„*În vibrația cântecului / văd atingerea de taină / văd zorii împlinirii / în marea rostogolire / a mea și a firii*” (*Povești albastre*).

Pentru autoare, scrisul este nu o îndeletnicire de moment, ocazională, ci una adânc impregnată în ființă, drept pentru care mărturisește: „*Pe hârtia albă / a visului și / a libertății / simt fiecare suflare / nevăzută a cuvintelor, / o boabă de rouă / cuibărită pe-o creangă / de vis. / Eu devin tot mai pasăre / voi zbura noaptea / cu aripi de lumină*”. (*Lumina*). Foarte frumos crez poetic.

Nici satul nu e uitat în acest peisaj vespéral. Un tablou destul de idilic drapat în lumina ce amurgește ușor: „*În zare aleargă / un dangăt de clopot, / pe ulița satului înserarea în ropot / înalță și colbul și fumul îl toarce. / Șiragul de vite în sat se întoarce. / În poarta cea mare / foșnește dorul / mama înalță, cu*

zâmbet fuiorul, / întinde în zare / firul răsucit de prea mult timp. / Alerg și pulberea de lumină / stă de pază la poarta / unde foșnește dorul, / când mama înalță fuiorul”.

Uimitoare este afirmația poetei la un moment dat: „*Sunt un arc strălucitor / între două culmi dispărute*” (*Eden*). O altă poezie emoționantă este „*Emigrantul*” – „*Mă arde dorul de tine, tată, / acum când te întorci / înapoi acasă, / înapoi în țărână. / Nu mai sunt stăpână / pe cuvintele mele / Sunt obligată să vorbesc / prea multe limbi, / cu mine nu mă înțeleg*.”

Iar un pastel în vers alb, foarte reușit este „*Luna lină*”. În poezia „*În sat*” – există o imagine scilicet: „*ceasurile întunericului / ronțăie timpul. / Din toate părțile beznelor / se aud glasuri de lumină*. Fie și numai acest tablou minuscul, ne îndreptățește să credem în destinul fericit al acestei poete.

Pe bună dreptate, s-a spus că poetul este ființa care nu calcă țărâna, ci pășește ca pe valuri, într-o înălțare continuă de spirit. Și Maria Mânzală probează acest adevăr, cu sensibilitate, candoare și grație, ba mai mult, dorește să-l împărtășească și altora, chiar dacă oamenii nu înțeleg starea aceasta aproape de imponderabilitate. Dar tot în acest rug se mai află și cuvinte sfioase care trec prin „*porțile rostirii*”, luminate și măiestrite „*de esența firii*”.

Sânguina cu care Maria Mânzală și-a adunat în lada de zestre toate aceste experiențe, aproape mistice este lăudabilă. Ea le filtrează acum, la incandescența rugului de liniște din prag de seară și vine cu ele pe tava pe care, jăratul moncește și scânteiază, pregătit să hrănească sufletele reci ori molcuțe.

Nu e ușor să fii purtător de rug, pe umeri, pe creștet, în ochii arzători, pe buze, în inimă.

Răsfrângerea sinelui în rime, zidirea în edificiul Cuvântului pur constituie un deziderat major pentru această poetă, încă în ascensiune, încă în plin proces de limpezire, dar care promite atât de mult: Maria Mânzală, al cărei ideal este: „*voi fi atunci o simetrie / între măsură, ritmuri și idee. / Voi fi structură și cuvânt, / silabă, literă și cânt*”. (*Compoziție*).

Ce-și poate dori un poet mai mult?

CEZARINA ADAMESCU

„Războiul de țesut vise” al Corneliei Jinga Hetrea

Din suma de preocupări a **Corneliei Jinga Hetrea**, scrierea de poezii reprezintă o latură complementară picturii. Nu un apendice, nu o excrescență crescută supărător la locul își în timpul nepotrivit. Înflorința poeziei dă picturii sale un sens. Lucrul în fața șevaletului este o altfel de materializare a poeziei. Așadar, prin mijloace diferite, aceeași fațetă, o fațetă a feței sale din interior, dezvoltată, din preaplin de sensibilitate. Însăși autoarea spune despre „vârful penelului meu de poet” (poezia „**Herghelia de greieri**”), așa cum mărturisește și pendularea benefică între poezie și pictură, ca sens în viață, aș spune eu, și împlinire: „*Într-o pădure,/ m-a sărutat un izvor,/ de-atunci,/ cu limpezimea lui/ scriu poeme/ cu prospețimea lui,/ colorez florile...*” (poezia „**Odată**”). Așadar, „**Ut pictura poesis...**”, cum a spus **Horățiu**, la începutul versului 361, din „**Artă poetică**”.

Volumul de versuri „**Războiul de țesut vise**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2014, (care este și titlul unei poezii), continuă tematic volumele anterioare de versuri ale autoarei, având cuvântul, sub toate aspectele, „curea de transmisie” între Divinitate și lumea ternă, unde amintirile ocupă un loc prim. Uneori, ea însăși se vrea, cuvântul...”ce exprimă adevărul”. Fără semnul de întrebare...eminescian.

„*Și gândul mă îndeamnă/ să fiu și eu cuvânt/...*”, spune autoarea încă din motto-ul de la început de carte, cuvântul fiind și o formă regăsită: „*Să nu mă lași să rătăcesc/ și chemă-mă-n cuvinte/...*” („**Rătăcind**”).

Și chiar dacă majoritatea acestora sunt în notă de tristețe, față de „**Marea Trecere**”, ele, și cu ele, **Cornelia Jinga Hetrea** își așterne un drum inefabil al visului: „*Cuvintele plâng,/ unul peste celălalt,/ răsărind ciorchini/ cu boabe brumate,/ parfumând trecerea*” („**Crochiu**”). Mânuierea acestuia este o probă și de delicatețe,

necesară, pentru a nu strica echilibrul fragil al lumii: „*Cuvântul,/ mai calcă desculț,/ să nu strivească/ liniștea/ ce piere...*” („**Bune și rele**”). La persoana întâi singular, aceasta dezvăluie și scopul, dar și curățenia sufletească investită în acest scop: „*...zămislesc nemuriri/ în albe cuvinte*” („**Sârg**”).

Tatăl ei, bunicul, moșii, fratele și mai ales mama sunt reperatele cele mai dragi, de care amintește cu nostalgie, și chiar cu durere: „*De vorbă stau/cu cei ce-au plecat/ din prispa de durere*” („**Mâini de durere**”), afinitățile cu cea care i-a dat naștere fiind evidente: „*Mamă, îți plăcea să scrii scrisori...*” („**Scrie, mamă!**”). Sau: „*...și-n sălaș, pe-o rază,/ mama citea poeziile mele*” („**Trecerea peste coline**”).

Autoarea are un mesaj și pentru cel ce-i duce sângele mai departe: „*Copile, nu voi pleca de tot...*” („**Caută-mă!**”).

Uneori, simte că scrisul nu-i aparține în totalitate. Spune aceasta: „*îngerii scriau/ tot ce muritorilor/ ar trebui să transmit...*” („**Luna nebună**”).

Totuși, nădejdea toată o are și o găsește în Bunul Dumnezeu, pe care îl invocă ori de câte ori simte nevoia protecției divine: „*Doamne,/ când cu tine de vorbă stau,/ nu-i așa că în palme mă ții?!...*” („**Din clopot de chemare**”). Sau: „*...eu te caut, Doamne,/ și-n lacrimi de cerb,/ ce*

grundul din ape-l dezmiardă/...”: („**Suflete de poeți**”). Sau „*Doamne,/ nu lăsa să piară,/ lacrima de omenie...(.)...Pune, Doamne, al tău har/ să ne fie ziua miere...*” („**Rugăciune**”).

În mâinile Domnului, **Cornelia Jinga Hetrea** se simte „înfinită”, deși, spune ea, „*mocnind în adâncuri,/ viața mea se subțiază*” („**Firesc**”).

În volum mai apare și toamna, anotimp predilect al tristeții, apărând de asemenea, în diverse contexte, și alte cuvinte cheie ce creează înțelegerea rostului lumii și a mersului ei. Între penel și hârtia de scris, caută și (parcă) găsește mântuire în lumea terestră.

Totul sub apenta Divinului: „*cu toamna încerc să mă-mpac,/ dând strofei veșmânt cald...*” („**Urâta toamnă**”); „*Lacrimi înmuguresc/ în apa sfințită/ a Bobotezei,/ înălțând trup de cuvinte/ în rugăciune...*” („**Apa Sfințită a Bobotezei**”); „*Aș putea țintui timpul/într-o ramă,/ rugăciune/ pentru ce-a rămas...*” („**Timpul Rugăciunii**”).

O carte de poezie trebuie citită și mai puțin... povestită. Cartea de poezie povestită poate fi un preambul al cărții de poezie citite. O stârnire de apetit și chiar o invitație.

Vă invit, așadar, să citiți cartea **Corneliei Jinga Hetrea**. Ca să nu rătăciți prea mult în prozaicul vieții concrete de zi cu zi, excesiv de pragmatică.

RĂZVAN DUCAN

TRANSCRIEREA FONETICĂ A IUBIRII

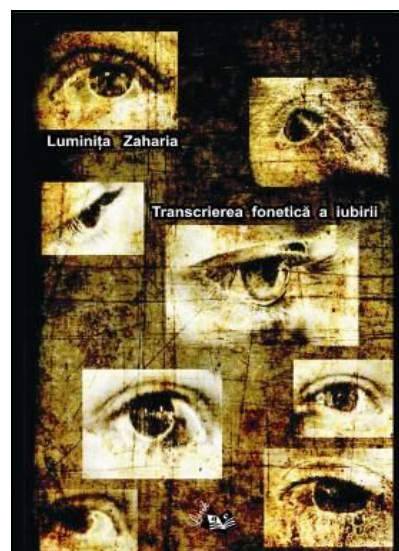
În contemporaneitatea liricii feminine, din ce în ce mai puține voci poetice se fac auzite, cunoscute ori recunoscute. Și asta, poate și datorită orgoliilor nejustificate, pretensei supremații valorice a unora asupra altora, nevoilor acerbe de recunoaștere, indiferent de cotațiile sinestezice pe care poezia lor o poate oferi. Distinctă, nonconformistă, încărcată de un mimetism teribil, profundă, viguroasă, cultă, ancorată în realitatea prezentului, dar dotată cu aripile inefabile ale visului, poezia Luminiței Zaharia câștigă din ce în ce mai mult teren, în primul rând prin varietatea compozițională, ideatica extinsă, dar și datorită acurateții prin care poeta împărtășește curgerile line din izvorul nesecat al muzei, ori modestiei sale mai mult decât recognoscibile.

Planuri ideatice multiple, forme de expresie pornind aproape din nimic și construind o asimptotică a iubirii,

descriu o cale corectă și surprinzătoare, ce nu se măsoară decât în pași înainte și nu în regresii absurde. E greu să califici poezia Luminiței, de fapt, însăși poezia este aproape imposibil de calificat. Ar fi ca și cum, pentru infinitele stări create, s-ar încerca disciplinarea, înscrierea și etichetarea lor, afectându-le astfel, grav, frumusețea și unicitatea.

Uneori argheziană, alteori blagiană, străbătută de subtile doze de umor minulesciene, lejeritatea și detașarea stănesciană, ori împrumutând din contemporaneitate accente sociale, poezia Luminiței Zaharia este VIE. La fel de vie cât poate fi un vis propriu, născut târziu în noapte și volatilizat în zorii zilei, pentru ca apoi să renască mai puternic, dând frumusețe fiecărui amurg.

Cu o activitate literară meritorie, semnând al zecelea volum de autor, inclusă fiind în unsprezece antologii de răsunet național și internațional, poeta bucureșteană completează galeria confrăților valoroși, lirica sa dovedindu-se inspirată și de mare

actualitate. În această taxonomie specială, IUBIRII i se întocmește o TRANSCRIERE FONETICĂ, nu atât în scopul redefinirii sale, cât pentru a reaminti cum să fie rostită, simțită și, de ce nu, transformată în izvoare cu apă vie.

GHEORGHE A. STROIA

Niciun castel de nisip pe drumul sihaștrilor

Cu cele două cărți de poeme, publicate în anul 2013, „**drumul sihaștrilor**”, editura Inspirescu, și „**castelul de nisip**”, Ed. Măiastra, **Stejărel Ionescu** își rostuiește rolul de poet în citadela literaturii contemporane.

Un „singuratic” în aparență, **Stejărel Ionescu** oficiază în numele Poeziei cu sensibilitatea poetului clasic, dar dincolo de forma textului liric, cititorul e plăcut surprins să găsească teme de abordare moderne, sintagme curajoase și construcții scilpitoare de filosofie mai mult sau mai puțin personală.

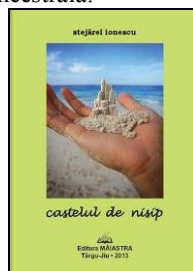
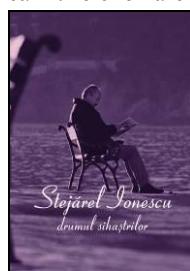
Bun observator al spațiului emoțional care îl înconjoară, poetul disecă probleme de viață și moarte. Nu o dată ia în derâdere moartea, prostia și hoția. Ironic, cu limba „ascuțită” și spiritul liber, poet cu har înnăscut, se joacă în cuvinte așa cum copiii deștepți se joacă cu bețele de chibrituri. Construiește „castele” verbale, alteori, și catedrale poetice, cărți ce vor rezista cu siguranță modei literare, capriciilor criticilor și cititorilor.

Calendarul, care stă, ca o sabie a lui Damocles, cu filele gata să se desprindă deasupra omului, anotimpurile adevărate și cele iluzorii, devin puncte de fugă pe o lucrare din care iese în evidență lupta Artistului cu nimicnicia: „*am deschis crucea de piatră/ și acolo era vântul*”, din (**tim**

în timp) este versul care, zic eu, îl caracterizează ca personalitate poetică pe **Stejărel Ionescu**.

Un sâmbure tare. Un om care se cunoaște pe sine și căruia poezia pe care o scrie îi dă dreptul să meargă la sigur pe propriul drum.

Și „drumul” este un jalon alb în peisajul voit gri al mulțimii subiectelor din texte. Este o margine de lume spre care poetul merge fără șovăire, construiește poezia cântând și este prins ca într-o chemare ancestrală.

Curgerea asta verbală, care strică adesea la un poet ajuns la maturitate, la **Stejărel Ionescu** a devenit calitate. Poetul, omul și Poezia au devenit o Treime pe care cititorul este obligat să o respecte, să o recunoască.

Simplitatea, credința, cunoașterea sunt motive de dezbatere filosofică în ambele volume semnate: **Stejărel Ionescu**. Cărțile mi se par a fi gemene, scrise în „oglinză” și, nu o dată, am dat peste o întrebare pusă în „**drumul sihaștrilor**”, al cărei răspuns l-am găsit în „**castelul de nisip**”, și invers. Este continuitatea ideilor care îl domină

poematic și pe care le îmbracă în veșminte puțin diferite (tehnic vorbind) dar păstrează pentru ele, acea personalitate puternică și inconfundabilă a demersului. Temele sunt universal valabile, sunt fără de sfârșit și fiecare poet le tratează după cum îi place, după cum reușește să-și ducă crucea pe Golgota-i creației până la sfârșit.

Stejărel Ionescu nu duce lipsă de inspirație. Nu rămâne în pană de subiecte pe care să le preia și să le prefacă în poezie.

Există aici și poezii care nu țin cont de ritm și rimă, sunt un fel de povești fabuloase și care te atrag hipnotic. Citești și totul prinde viață în imaginația ta, ești recunoscător, cititorule, că acest poet efervescent, tonic chiar și când arborează (morga nefericirii), poetul este cel care ți-a luat, pentru o clipă, vălul realității de pe ochii visării.

Moralizator, ca în „**bârfele străzii**”, alteori cu dor pentru femeia iubită, admirator de natură dar mai ales rebel, **Stejărel Ionescu** își scrie poemele, mai întâi pentru sufletul său. Sunt mărturisiri și admirație, bocet și blestem, alunecare elegantă pe gheața din paharul cu vodcă, veghe lângă crucea de piatră, pe care o deschide și acolo, acolo... spune poetul „este vântul”.

Un vânt potrivit să umfle velele caravelei în care el, **Stejărel Ionescu** și-a adunat, ca într-o arcă a lui Noe, sentimentele.

MELANIA CUC

În intimitatea poeziei

Poetă cu viziune modernistă, lipsită de stridențe și, în felul ei, originală, Cristina Emanuela Dascălu ar merita citită astăzi în compania scriitoarelor confesive ale secolului trecut. Decupajul biografic l-a practicat și Sylvia Plath, bunăoară, ce-i drept, într-o altă manieră, iar aluziile politice sunt reperabile și în câteva dintre poemele Marianeii Marin. În *Adorabila fiară. Poeme de ieri și de azi* (Editura Crigarux, Piatra-Neamț, 2009), ne întâmpină o literatură a eului, bine gândită, monocordă, cu efecte blagiene. Acest tip de discurs are la noi o lungă tradiție, dar și un epigonism consistent. Poeta nu renunță deocamdată la imaginea mitologizată a *ego*-ului detașat de societatea impură, dezorganizată, viciată, se pare, de o forță nefirească, obscură. Accentele cad pe momentele de asceză, stările cu adevărat lirice ale vieții. Pe cele așa-zis „epice“, romanești, le găsim în planul secund. De aici, un joc ingenios al poetei, mai puțin frecventat de moderniști: acela dintre *sermo sublimis* și *sermo humilis*, dintre stilul vorbirii ilustre și stilul simplu. Strategia este inteligent regizată și ține de o construcție textuală mai apropiată de registrul postmodern (pe care, uneori, scriitoarea îl asimilează). Exemplele sunt numeroase: „Eu mângâiam florile, clipele, șoaptele./ Ei le rupeau, le aruncau la gunoi./ Până aici!!!“ („Semnale adiționale“) sau „Doar prietenul meu Dan/ Se uita pe fereastră./ Fereastra lui nu avea obloane/ Scuipa semințe de lubeniță/ Pe trotuar/ Și...// Se scobea cu impertinență în nas...“ Nu sunt puține versurile care renunță la expresivitate în favoarea unui limbaj pe care Tudor Vianu l-a numit, cândva, „tranzitiv“, studiat atent de arta poetică a ultimelor decenii.

Dincolo de structura scenariilor lirice foarte personale, atent armonizate, trebuie înțeles acest fel de a face poezie, prin apel la coduri sau, altfel, prin direcțea discursului poetic. Prima parte a grupajului liric începe cu o enigmatică „Ars Poetica“, străină de programul optzeciștilor: „Port în mine adorabila fiară./ Colții-năuntru, doar ochii-n afară/ Încercărate idei

străpung/ Învelișul de solzi al mirosului scund./ Se bucură namila din labirint/ Cioburi de vase când o cuprind. Colții rupând carnea minciunii/ Scriu cu noroi pe treptele lumii.“ Retorica este a șaizeciștilor, a lui Nichita Stănescu și Ștefan Augustin Doinaș. În fond, scriitoarea ne propune o uvertură bine temperată, cu acorduri neomoderniste, despre poezie și despre acea tensiune metafizică a creației. Până la un punct, putem spune că există în fiecare creator o „fiară“, un motor care generează imaginația. Este, firește, și un alt mod – suprarrealist – de a-l înțelege pe vechiul *Deus absconditus*. Aici, ca și în alte poeme, ni se dezvăluie raportul dintre creație și creator, acel Cineva, energia vitală a operei de artă: „de asta cuvintele se scriu în tăcere, poemele au/obloanele trase, cine știe/ poate că Cel închis e obosit/ și doarme cu capul/ pe o frunză de mătase.“ Actul scrierii este o închisoare, fapt demonstrat de poemele următoare. Un fel de artă poetică este „Temnița“: „ne construim zilnic; un cuvânt, o piatră/ un cuvânt, o piatră,/ dăluim în jurul nostru edificii de sunete/ de aceea ne și auzim așa de greu unii pe alții/ închiși în propria noastră singurătate/ ca într-o temniță fără uși, fără ferestre.“ Distingem nu doar figura poetului, a creatorului în genere, neîmpăcat cu cei din jur. Pluralul ne indică ceva mai mult: în fond, fiecare dintre noi este un artist în felul său, un creator de lumi, iar momentele de ataraxie, tot mai rare în societatea postindustrială, comercială, sunt și cele salvatoare pentru creație. Cuvântul impune tăcere. Uneori, rostirea lui este mecanică, lipsită de orice funcționalitate. Pledoaria poetei se îndreaptă spre acel cuvânt interior, tainic, enigmatic, de esență divină (ca în „Risipă“ sau în „E loc pentru cuvinte“). Întreaga metafizică latentă

este concentrată în tăcere: „În adâncul clipei e tăcere./ E atâta tăcere./ Că au încremenit statui pe pedestale/ Tăcere!/ Liniștea-i atâta de rotundă/ Că poți s-o prinzi în palma unui copil./ Plouă./ Plouă./ Și ce?/ Las’ să plouă/ Tot e-atâta liniște, măcar să plouă/ Dar cu cine vorbesc?/ Întreb ridicând capul/ Lângă sobă doar motanul își mângâie blana.“ („Convorbirea“) Despre ce „convorbire“ este vorba aici? Vorbim, firește, despre o investigație atentă a propriului eu, despre un *intermezzo* autoreflexiv. Ploaia nu este simplă ornamentație, ci, ca la simbolizii, pornind de la principiul corespondențelor, ea reprezintă un prilej de meditație, dar și de rostire.

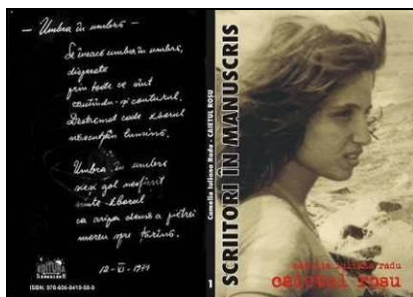
Pe de altă parte, există în acest volum și câteva demonstrații de extracție clasică. Aceste „exerciții“ lirice sunt impregnate de anumite surse literare, unele foarte cunoscute. În eminescienele „Sfaturi pentru mine însămi“, de exemplu, colecție de coduri etice, dihotomia este evidentă: „Nu spera să te-nțelegă/ Cel ce nu privește cerul/ Cel ce nu cunoaște marea./ Neuimindu-l efemerul.“

Ipostaza geniului neînțeleș de o societate nedreaptă ne este cunoscută de la romantici. Omul obișnuit ar fi, în cazul de față, chiar pseudocitorul, diletantul, cel care, în definitiv, nu poate înțelege și aprecia proiectul literar al unui artist. Un alt catren, la fel de sentențios, este construit pe aceeași concepție pe care o știm din *Glossă*: „Nu spera să creadă-n vise/ Cel ce nu iubește versul./ Cel ce-asemeni Omenirii/ Nu-nțeleg-e-n multe sensul.“ Mai trebuie să spunem că titlul constituie o replică feminină la celebrul manual de morală stoică al lui Marcus Aurelius. Nu întâmplătoare este, pornind de la morală stoică, ipoteza „liniștii interioare“, a ataraxiei care traversează acest grupaj de versuri.

Cristina Emanuela Dascălu sugerează că omul ar trebui să facă ucenicia unei singurătăți interioare. Este, din fericire, ipostaza cea mai sensibilă și profundă a vieții sale: „Cobor în mine ca-ntr-o catedrală de liniști,/ Pașii mei foșnind pe caldarâmul ideii de ieri./ Cobor în mine, îmi întind mâna/Printre gratiile sufletului:/ Mereu puterea din/ Nerostite cuvinte.“ („Cobor în mine“) Înainte de orice, omul ar putea învăța să fie poet.

DRAGOȘ PĂDURARU

Caietul roșu din sertar

Camelia Iuliana Radu este poet, artist plastic și psiholog. A publicat mai multe volume de versuri (*Tangerine Tango*; *Oman*), ilustrate cu desenele sale inspirate. Recenta apariție editorială, *Caietul roșu* (Ed. Singur, Târgoviște, 2013) reprezintă o surpriză, cuprinzând poezii și câteva „notații epice” (cum le denumește autoarea), scrise în perioada 1979-1981 (literatură de sertar), însoțite de versiunea lor olografă ilustrată cu desenele autoarei. Această carte-obiect inaugurează seria *Scritori în manuscris*, inițiată de editura menționată.

În prefața intitulată *Din partea autoarei*, Camelia Iuliana Radu mărturisește că a scris din adolescență dar, din cauza fricii de securitate, ascultând și de sfatul mamei, a distrus mai multe manuscrise. S-a salvat unul singur, *Caietul roșu*.

Manuscrisul începe cu o fotografie lipită pe interiorul copertei, reprezentându-l pe pictorul Picasso așezat lejer într-o cafea, studiind calm câteva hârtii împrăștiate pe masă. Această fotografie simboliza pentru autoare, viața liberă pe care o visa și pentru România terorizată pe atunci, de poliția politică socialistă.

Cum putea protesta în scris, ascunzându-și manuscrisul, fiindu-i teamă de a nu fi găsit, o fată de 18 ani, visând la libertatea cuvântului? Trimiterile la realitatea crudă trebuiau transfigurate estetic, aluziv, dar recognoscibil. Să dezvăluim cum a procedat Camelia Iuliana Radu în *Caietul roșu*.

Trimiterea directă, la cuvântul libertate, se face în două-trei locuri: „în ochi/ păsări speriate/ căutau libertatea.” (*Accident*), sau: „Lanț în lanț,/ rotire din rotire/ rotundul exista/ încă odată închis sieși/ prin libertate.” (*Ideea*)

Același ideal e reprezentat simbolic prin zborul păsărilor. Nu întâlnim un zbor spre înălțimi, eliberator, ci unul obositor, obstrucționat, coborâtor: „Se aude iar/ zborul fără odihnă/ rămas în toate.” (*Aripa lui Icar - I*); „Se otrăvesc conturele lumii/ sinucigașe/ nasc un alt zbor/ în cădere.” (*Aripa lui Icar - III*).

Și cel mai elocvent este zborul greu, al pietrei înaripate, obligată să coboare lut: „simte zborul/ aripa densă a pietrei/ mereu spre țărână.” (*Umbra în umbră*)

Opresiunea și lipsa de perspectivă se traduc prin imaginile nocturne, biciuite de cețuri, neguri și ploaie: „Poate plângând speriată/ de albastrele perdele de zăpadă/ poate sub tălpi simțind/ tăcerea serilor cu iarbă,/ poate uitată/ în umbra umbrei/ și-n urcușul ceții,/ sau poate inspirându-le otrava,/ în ochiul lor deschis s-a desfăcut/ ca-n pulsul ce nverșeste pomii, prinsă,/ seara.” (... *de iarnă*)

Revolta imposibilă de manifestat pe față, devine țipăt interior: „Tac./ Țipătul curge în mine/ și-i simt/ brațele negre.” (*Din drum*)

Viața inautentică, ștergerea personalității și obligativitatea de a lăuda regimul dictatorial, se relevă în numeroasele referiri la spectacolele monstruase ale circuitului comunist: „Să ne bucurăm, să ne bucurăm/ strigă balerina/ împachetându-și frumos/ saltul mortal,/ pentru eternitate” (*Carnaval cu lozinci*) Mult trâmbițata „Epocă de aur” este luată în răspăr: „Locuitorii de aur/ din palate de var/ amiezi coboară să dea foc/ cetății” (*Carnaval cu locuitori de aur*)

Clasa privilegiată a reprezentanților regimului este înfierată usturător: „Deasupra/ ghiftuiți cu idealuri/ ascultau murmurul scârilor rulante/ care funcționau într-un singur sens. (*Jocuri existențiale*)

Exită versuri premonitorii care anunță căderea regimului și a dictatorului: „Ești regele carnavalului./ și mai ai un ceas până la detronare./ Fugi, cât mai avem țigări/ și nu ne-am enervat/ încă.” (*Regele carnavalului*)

Sistematizarea satelor provoacă nostalgie: „Se mai ascundea într-o curte/ câte un colț de lan de porumb/ câte un piersic plin/ de fructe amurgite.” (*Carnaval cu iluzii*)

Poemele vaste, de dragoste, aduc și ele un aer de frondă juvenilă, prin aluziile la viața boemă eliberatoare din chingile comportamentale impuse „omului nou”: „ține, fată hoinară,/ vin roșu ca pletele tale/ bea-l și dansează desculță/ printre cioburile gândurilor/ încălzește-le” (*Curtezana drumului de seară - I*) Poemul menționat este construit antinomic, Eva păcătoasă stârnind dragostea sacră: „dar recunoaște,/ iubit învins de iubire,/ că prin sângele meu mincinos,/ prin palmele mele fățarnice,/ prin ochii mei prefăcuți,/ prin trupul meu ipocrit/ ai

deschis drumul spre cântec,” (*Curtezana drumului de seară - I*)

În lumea cenusie impusă nici dragostea nu se împlinește.

Fără a-și putea comunica gândurile: „Poeti ghemuiți/ în umbrele lor sugrumate,/ agonizează./ Dar nimeni nu-i vede,/ nimeni nu-i aude,/ toți sunt atenți la eșafod.” (*Carnaval cultural*)

„Notațiile epice” sunt pline de aluzii sociale. Mândrele nuci verzi, pot întruchipa clasa politică fățarnică, dar și ele se zbârcesc odată cu trecerea timpului și vor fi aruncate la coșul de gunoi al istoriei: „iar din ifosul de impertinență afișată va rămâne un mor-măit mofluz și mofturos.” (*Nuci verzi*)

Scrisorile, descriind destrămarea corporală și contopirea până la absorbție cu natura, trimit cu gândul la dorința de dispariție din viața socială opresivă. Orașul constituie un permanent prilej de pericol, neștiind de cine să te ferești pentru a nu fi turnat la Securitate: „Ne lovim unii de alții, iată, în pasta groasă nu vedem decât cioburile care ne rănesc, dar de unde se dezlipesc, plutind peste noi, nu vrem niciodată să știm.” Omul cinstit, neînregimentat a devenit un paria. Specializată în domeniul psihologic, autoarea îl caracterizează astfel: „Pentru că numai un om hărțuit este așa de nesocotit cu prietenii lui, lovește atât de incalculabil și declară cu inconștiență că nu-i pasă; numai un astfel de om se apără de oameni, tăcând fără logică și vorbind cu entuziasm fabricat despre lucruri fără de amănunt, niciodată probleme esențiale.” (*Omul hărțuit*)

Și iată finalul cărții: „apoi... măritișul!! și ... stop”.

Încă din *Caietul roșu*, se conturează stilul specific al Cameliei Iuliana Radu: spiritul neconformist exprimat în imagini fruste, aspre, adresarea directă, profunzimea meditațiilor existențiale, patosul verbului, focul trăirilor. Neliniștea existențială provoacă antinomii care înviorează textul. Influența nichitiană, vizibilă în *Rană de soare*: „mi-e soarele verde (...) mi-e albă lumina”, se va estompa treptat, pe măsura configurării sonului propriu.

Din păcate, nici după schimbarea regimului, condiția scriitorului nu s-a schimbat în bine. Chiar dacă ne-am câștigat libertatea cuvântului și granițele sunt deschise, guvernării marginalizează valorile autentice.

Rămâne zborul versului. „Zborul și-a închis aripa/ în propria-i nemurire.” (*Piatra*)

LUCIAN GRUIA

Roman de strictă actualitate

Am început lectura cărții *Raiul și teama șobolanilor* de prof. Liviu Nicolae Dârjan, cu siguranța că voi întâlni un scriitor care s-a hotărât greu să scrie o carte. Am acordat o atenție deosebită lecturii tocmai pentru că îl cunosc pe prof. Dârjan, președintele Despărțământului ASTRA „Frații Popeea” din Săcele. L-am întâlnit de multe ori la evenimentele cultural-artistice ale Asociației ASTRA. De data aceasta, am fost curioasă să-l cunosc pe scriitorul Liviu Dârjan. Lectura volumului mai sus menționat mi-a confirmat ipoteza inițială că Liviu Dârjan este și scriitor.

Romanul *Raiul și teama șobolanilor* reprezintă un unicat prin abordarea unei teme deosebit de actuale și prin modul cum a fost abordată. În capitolul final intitulat *Prețuire*, autorul mărturisește că îi este recunoscător prozatorului contemporan rus Victor Erofeev (n. 1947) „de la care am învățat să-mi depășesc o anume prejudecată *pudică* într-ale scrisului realist” (p. 296).

Volumul lui Liviu Dârjan este autobiografic – multe din faptele zugrăvite le recunoaștem din spusele autorului în diferite ocazii. Ca o măsură de precauție, numele personajelor sunt născocite ca într-un adevărat univers românesc. Scriitorul rus Victor Erofeev declară într-un interviu din *Observatorul cultural* (noiembrie 2004), referitor la personajele romanului său *Stalin cel Bun* (ce titlu ironic!) că „ele devin ficționale atunci când le înfățișezi cu ajutorul cuvintelor. De aceea romanul meu nu e o fotografie ci o *pictură*, o urmă *nefotografică* a realității.” Este și cazul cărții de față.

Raiul și teama șobolanilor, carte subintitulată „roman”, cu explicația „sechele cu amintiri în cerc” trimite la structura discursului epic cu o compoziție circulară ce ne amintește de romanele lui Liviu Rebreanu.

În centrul romanului, spațial, se află o localitate „un târâm, un toponim drag inimii autorului”, anume Elecăs – de fapt, prin anagramare, este Săcele. Ca personaj, prezent în toate cele treizeci de capitole, se află profesorul Silviu Jăndar, asigurând unitatea cărții. Destul de ușor, cititorul avizat, care îl

cunoaște pe profesorul Liviu Dârjan, își dă seama că numele Jăndar este anagramă a numelui Dârjan. De aici caracterul autobiografic, dar și controversate ce se pot isca asupra încadrării într-o anume specie literară. Autorul numește cartea sa „roman”, adică o specie a genului epic, ceea ce este corect, având în vedere că este o *poveste* care cuprinde mai bine de o jumătate de secol din istoria societății românești aflată sub teroarea comunistă. Totuși, cartea este o scriere memorialistică cu puternice valențe subiective, este retrospectiva unei ample și fierbinți perioade din istoria României contemporane, concret dintre anii 1943-1944 până în actualitate, privind toate sectoarele societății cu îndelungă oprire asupra învățământului. Scriitorul Ion Popescu-Topolog, prezent la lansarea organizată în curtea *Muzeului Etnografic* din Săcele, referindu-se la volumul lui Liviu Dârjan, îl numește „povestea unei comedii umane”, considerându-l un „excellent roman satiric, pe baza formulei parodice”, realitatea fiind trecută în sfera satiricului, respectiv a comediei.

Ordinea capitolelor nu este cronologică. Lipsa unei acțiuni antrenante, ca în romanele propriu-zise cunoscute de cititori, este suplinită de farmecul limbajului și, mai ales, de adevărurile rostite.

Lectura este atractivă, plăcută, interesantă și pentru că aduce aminte cititorului de ceea ce a fost, de fapte și întâmplări prin care a trecut. Sunt capitole-rememorări. Cei care au trăit

perioada respectivă nu aflăm noutăți. Interesant este modul „spunerii”, al aducerii-aminte. Pentru tineri, cele zugrăvite în cartea lui Liviu Dârjan sunt poate noutăți și trebuie aflate. Am spus „poate” pentru că întâmplările din „povestea” ironic intitulată *Raiul și teama șobolanilor* sunt încă prezente în memoria părinților și bunicilor de la care tinerii mai pot afla multe.

Interesante sunt portretele și prezentările unor personaje, de fapt persoane din realitatea trăită de autor de-a lungul vieții. Acestea nu apar cu nume reale, ci cu nume de ficțiune sau cu inițiale. Suntem convinși că acestea sunt ușor de recunoscut, fapt pentru care considerăm că autorul și-a asumat un deosebit risc prin publicarea acestei „cărți-amalgam”, cum o numește, care s-ar putea „să fie pe alocuri umbră de misterioasele lacăte impuse de strategia necesară asigurării climatului de liniște, fără a-i deranja cumva pe aceia care, eventual, s-ar putea simți cu ... musca pe căciulă” (capitolul *Elucidări*, p. 8).

Dacă primul și ultimul capitol evidențiază structura și tematica circulară, celelalte capitole înfățișează situații concrete din diverse domenii trecute prin filtrul subiectiv-ironic al celui ce le narează. Titlurile multora se referă la învățământ, domeniul cel mai cunoscut și trăit realmente de profesorul-autor, exemplificăm prin *Ora de dirigenție*, *Lozi din a noua*, *Papagalul*, *Trombonist în misiune*, *Paștele mincinoșilor*, *Carierea și viața privată a Marhalinei*, *Dreptul retezat din start*, *Inspectoarea*, *felina și organul*. Toate aceste capitole explică „starea jalnică în care diriguitorii aduseseră ființa umană” (pag. 200).

Semnificative sunt finalurile capitolelor prin anumite „concluzii-constatări”, prin întrebările retorice care ridică multe semne de întrebare și care pun pe gânduri. Așa de exemplul capitolul XXIII, *Coada – blazonul gloatei la români*, se încheie astfel: „Coada la români, se pare, că se regenerează continuu ... o fi de natură cancerigenă? Poate!” (pag. 207). O tristă ironie constatăm citind capitolul XXIV, *Pădure, dragă pădure ...*, și finalul dominat de imprecăție: „Pădure, dragă pădure, să nu-i ierți pe ucigași, arde-i-ar focul de pungăși, hoți de viață ... →

LUMINIȚA CORNEA

De cine cumpărați? Nu se știe? Să aflați! Când? ...” Exemplele ar putea continua.

Evidențiem faptul că ironia este permanent prezentă, simțită și chiar anunțată.

Astfel în capitolul de început, *Elucidări*, autorul se explică: „Personajele din Elecăs, sau de aiurea, au existat în carne și oase (ciolane), iar unele încă mai viețuiesc printre noi (s-au reciclat). Asemănarea cu realitatea (inclusiv a zilelor noastre) nu e deloc întâmplătoare. Ficțiunea se supune tiraniei adevărului”.

Curioasă este mențiunea autorului, un fel de indicație pentru cititorii curioși de a afla adevărata identitate a șobolanilor, anume aceea de a se adresa celui care semnează cartea. Mai precis, acestora „li se rezervă privilegiul de a obține amănunte picante” de la cel ce „a însăilat aceste rânduri într-un roman, să-i zicem *parabolă*, sau mai grav ... *politic*” (pag. 9).

Nu dorim să ometem ideea finală din *Elucidări*, privitoare la cultivarea limbii române.

Este o idee pentru care profesorul Liviu Dârjan luptă de mult timp în cadrul Asociațiunii ASTRA. Din păcate, în zilele noastre, canoanele impuse de ortografie și punctuație „se află la pământ”, încât „Sfânta noastră LIMBA ROMÂNĂ a ajuns (rușine!!!) să fie pusă ... la colț de către niște ...”

Găsim multe semne de suspensie în cartea profesorului Dârjan. Desigur prin acestea autorul oferă posibilitatea cititorului de a gândi și de a reacționa conform sufletului său, conform trăirilor fiecăruia dintre noi.

Puțin obișnuită, chiar stranie pentru un cititor obișnuit de romane, dar care incită curiozitatea, este dedicația autorului: „dedic această carte harnicilor și curajoșilor lucrători din cadrul serviciilor de deratizare morală din toate timpurile și de mai toate culorile.”

Menționăm, în final, deosebita și sugestivă ilustrație a copertei în concordanță perfectă cu titlul cărții, autor Nicolae Căndea.

Preluăm îndemnul autorului de a-i extermina pe „șobolanii cu apucături omenești (vicii)” și vă asigurăm că volumul *Raiul și teama șobolanilor* oferă autorului posibilități certe de afirmare pe tărâmul literaturii.

O POVESTE TRISTĂ - SINGURĂTATEA

În 2002, când la Editura Hasefer din București i se publica volumul *Pe aripele poveștii*, cu un cuprinzător cuvânt înainte, semnat de cunoscutul și apreciatul de către mine Dorel Dorian, se împlineau exact zece ani de când ea oferise cititorilor o altă carte, la o editură cu activitate de început – ca și autoarea, numită Sapiens, despre ceea ce își aducea aminte, după ce stătuse mulți ani în Israel, că trăise la noi, în Frumușica. Adică la ea, acasă, acolo, în România.

Ați înțeles, deci, e vorba de nostalgia care ne încearcă atunci când împlinim o vârstă, sentimente de care nu scapă nici în noul volum. De aceea, se vede, i-au plăcut povestioarele și lui Dorel Dorian, dar și subsemnatului, că tot povestioare pline de duioșie sunt și amintirile din cartea de față.

Prozatoare de talent, Mariana Juster s-a impus în Israel cu un volum de schițe despre satul ei natal, Frumușica, așezare moldovenească cu nume de invidiat. A frapat, de la început, limbajul autentic al locurilor, capitol la care autoarea s-a dovedit inegalabilă. Toată lumea a înțeles că, asemenea atâtor alții, scriitoarea a venit în Israel cu un bagaj de *amintiri din copilărie*, de care se simte legată. Așa e firesc, așa e moral, scria în ianuarie 2002 revista lui Al. Mirodan, *Minimum*, justificându-i starea nostalgică dar subliniindu-i și talentul de care ne-am dat seama și noi, subsemnatul și Dorin Tudoran, prezentatorul cărții către care și-a îndreptat privirea autoarea, rămasă pe aripele realităților.

Cartea. O întoarcere în timp, mintal și afectiv, poate fi proiecția propriei vieți trăite, și de data aceasta, tot la Frumușica, în apropierea Hârlăului, a Cotnarului, a **Botoșanilor**, a lui Eminescu... Căci ce mi-i autoarea cu numele ei – Mariana Juster – și ce-i tânăra Hana Perl, îngerul ei bun cu care s-a cunoscut încă atunci când era mică și au crescut împreună, poate, fiind una și aceeași persoană ?!

Hana Perl a fost un produs al locurilor de la Frumușica, rămasă orfană de mic copil, crescută cum a dat Dumnezeu. Era înaltă, slabă, cu brațele lungi, ciolănoase, cu ochii de culoarea stânjelului, înfundați adânc în cele două gavane, dând impresia că privea cruciș. Părea a fi un copac uscat și găunos, dar era puternică, pentru că trudea din zori până noaptea, și unde nimerea. Își târșea papucii mari,

iar peste rochia flendurită își încingea pestelcuța, să fie protejată când argătea în curțile gospodariilor. Făcea de toate. Iarna, pe frig, despica lemnele cu toporul, le rânduia în stive, primăvara, mai ales în ajunul paștilor, lipea și vâruia casele, freca cu peria podelele până le scotea lună, era prezentă la nunți și botezuri, ca și la înmormântări, unde gătea și zorea toate cele necesare. Dar ce nu făcea Hana? Ea mesteca în cazanele cu povirlă, ea făcea săpunul, ea spăla rufe, ducea găinile la tăiat, se îngrija de jumulitul lor, de strânsul pufului, umplutul pernelor și saltelelor, de zestrea fecioarelor, încât, când sosea seara, cădea oboșită.

Dar nu adormea bine și, după un anumit ritual, o lua de la capăt, încă de la primul cântat al cocoșilor. Ducea o asemenea viață, fără de bucurii, de ani și ani. Și nu obiecta, până ce, s-a văzut o mare iubitoare de suflete rare, și-a găsit și ea un strop de bucurie.

Și s-a apucat de scris, încercarea devenindu-i o pasiune...

O POVESTE TRISTĂ – SINGURĂTATEA

Mariana Juster, pseudonim al lui Mery Orenstain din Frumușica-Botoșani, România, ajunsă în 1960 în Israel împreună cu soțul – Solo Juster – și fetița lor, pe atunci de doar șase ani, a dat tiparului și cititorilor cartea „**La noi, la Frumușica**”.

Dovada că debutanta în scrieri literare sosise în Israel cu un nu mic bagaj de amintiri din copilărie pe care nu putea să-l păstreze doar pentru sine. Era firesc și moral, chiar față de oamenii din Frumușica să le spună celor în mijlocul cărora se afla acum, cum i-a fost viața în așezarea →

ION N. OPREA

moldovenească de care sufletește nu se putea despărți. Lucru pe care l-a reținut și revista **Minimum**, Tel Aviv, în ianuarie 2002, și a încurajat-o.

...”Undeva, în ținutul Botoșanilor, printre dealuri domoale, dincolo de pădure, între imaș și gărlă, se află pitorescul copilăriei mele. Vă place numele locului ? Și obârșia lui o să vă placă. Legendele acestui meleag se pierd adânc în negura vremurilor. Chirvane burdușite cu mărfuri aici trăgeau peste noapte, ca în zori să se urnească greoi către târgul Iașilor. Umbla vorba că, pe când domnea **Ștefan cel Mare** peste Moldova și se călătorea spre Hârlău de dragul **Răreșoaiiei**, ar fi făcut popasuri la hanul Frumușica. Așa-i ziceau hanșitei. Că era nurlie foc și avea într-înșă har ce răspânda tainice chemări și doruri pătimeșe.

Viața se deapănă pe temeiul legilor și datinilor strămoșești. Frumușica deveni cu timpul târg”, scrie autoarea.

Iar un om de cultură, cunosător al acelorași locuri – **Costache Babii**, îi spune – notează: „Acolo m-am născut, în târgul cu numele Frumușica. Era pe vremuri, la marginea dinspre Botoșani, un han cu o hanșită plină de mustul locurilor, frumușică și hazoasă, de i s-a dus vestea.

- Undi ti duci, bre ?
- La Frumușica !
- Undi ai înnoptat, bre ?
- La Frumușica !

Și tot așa se purtau vorbele, cu întrebări și răspunsuri, până ce Frumușica a devenit numele comunei. A Târgului ! Oamenii se pregăteau de sărbători, Frumușica mirosea dulce, dulce a cozonac. **Sărbătorile aveau iz de religiozitate**. Cu timpul, asemenea preocupări au degenerat în distracții. Unele chiar de prost-gust. Spiritul moldovenesc are must, are căldură, rotunjime, precum dealurile, forma de relief geografic a locurilor, dar și har sufleteș. Moldoveanul are vorba domoală, dulce, caldă, îmbietoare. Nu degeaba îmi spunea tata să fac lucrurile rotunde, nu cu colțuri. Sunt legați sufletește de locurile natale, pe care le văd iar, foarte rar, și mă doare. E locul binecuvântat al copilăriei mele, aici se află mormintele părinților mei. **Nimic nu mai e ca altădată**.

Casa e mai mică. Părinții s-au dus. Închid ochii și revăd locurile de atunci, retrăiesc acele vremi...îmi e tare dor de ele”...

Cum să nu-i fie dor de ele și lui Mery Orenstein, astăzi Mariana Juster, scriitoare din România, stabilită de mulți ani în Israel ?

...După exact zece ani de la publicarea primei cărți - **La noi, la Frumușica** – Mariana Juster se întoarce mintal și scrie o altă carte - **Pe aripile poveștii** – Editura Hasefer, București, 2002, cu întâmplări, în majoritate, tot de la Frumușica...Dar nu despre vreuna din ele am să vă povestesc, ci despre Frau Mathilde Jaeger, cu locuința ei de baștină în **Tirol**. Aici a cunoscut-o scriitoarea. La poarta ei, într-un peisaj ca de basm, a bătut într-o zi de toamnă târzie. Ca să-i ceară găzduire. I-a primit bucuroasă de oaspeți, cu care s-a comportat de la început ca vechi cunoștințe.

Femeia aceasta era voinică, înaltă, cu părul blond, grizonat, căutătura ageră, pătrunzătoare. Trăia de una singură în casa ei cu cerdac, pe pervazul căruia înfloreau mușcatele.

Aici se născuse. Cu ani în urmă, căminul ei nu fusese decât un adăpost de munte pentru vite, iar pentru oameni doar pentru vreme rea. Străbunii ei făcuseră dintr-un asemenea adăpost, sălașul familiei, cu timpul mereu îmbunătățit, sporit, domesticit, și de ea cu soțul ei, apoi singură.

Ea, după ce i-a murit soțul, a rămas cu feciorul, iar după ce fiul s-a dus la învățătură, a rămas singură. Singură, și se confrunța cu dorul, cu munca zilnică, cu necazurile iernii, cu așteptările...

Iohan, feciorul, că așa îl chema, după ce și-a terminat învățătura la oraș, și-a găsit de lucru acolo, apoi și tovarășă de viață. Venea, de-acum, prin sat tot mai rar, după un timp, mai de loc.

- Ce mai faceți, scumpilor ?, suna și întreba la telefon Frau Jaeger.

- Bine, dar dumneata, mamă ?

- Bine, numai că nu știu nimic despre voi...

- Hei, asta! Noi suntem foarte ocupați... n-avem timp... i se răspundea.

Și mama intra și rămânea într-o altă clipă de așteptare. Ea și-ar fi dorit ca fiul ei, dacă nu venea acasă, să o întrebe măcar de treburile casei, de sănătate, de cum merge acolo cu dezăpezirea, despre cum se descurcă cu aprovizionarea, dacă are cu ce să și-o facă, dacă...

Intrată în clipa unei noi așteptări, noaptea reînnoa cuvintele și relua

dialogul întrerupt de tăcerea care o apăsa, și-i băteau timpanele, tâmplele, i se umezeau ochii:

- Johann, spune-mi, ce fac cei mici, cum arată ei, sunt măricei ? că veniseră în casa lor și copiii pe care ea nu și-i cunoștea ca nepoți.

- Copiii sunt bine, mamă. Cresc!

- Ascultă, Iohann, nu aveți cumva nevoie de ajutor de la mine pentru ei ? Aș putea să vin la voi un timp, să stau cu ei. Alo ? Să vin ? Ce zici ? Ce face Lieselotte, noră-mea, soția ta ?

- Ah, nuuuu, nouă. Stăm departe de locul tău...

Și Frau Jaeger a rămas acolo. Înțepenită în demersurile ei. Ca o stâncă de piatră. Cu chipul negru de amărăciune, uscată, topindu-se de dor și de altă așteptare.

- Și la voi se întâmplă așa ... cu părinții bătrâni și copiii lor ? a fost una din întrebările ei.

- Oare ? i s-a răspuns de către cineva, cu un oftat înăbușit*.

*

Acasă, în România, oare cum o mai fi ?

- Am un mare necaz acum, la bătrânețe. Îs tare singur ! Copiii m-au părăsit. M-au părăsit de două ori. O dată, că nu mai vin pe la mine, și apoi, că nu mai vorbesc românește, se destăinuie Alexa Vlad din Cernat, localitate situată undeva în lumea Transilvaniei, unde se înfrățesc românii cu ungurii, formând chiar familii trainice...

Nu i-am mai văzut de multă vreme, își continuă el gândul. Am o fată pe care nu am mai văzut-o de peste un an, deși stă aici, în **Cernat**. Are o fată, nepoata mea, care nici nu știe unde mi-i casa. M-am dus eu odată la ei, cu toate că am peste 90 de ani. Trăiește bine fata mea! Îs așa de bogați, de nici nu știu ce mai au în gospodărie. Când am ajuns la ei, era așa de fain la ei încât am întrebat-o:

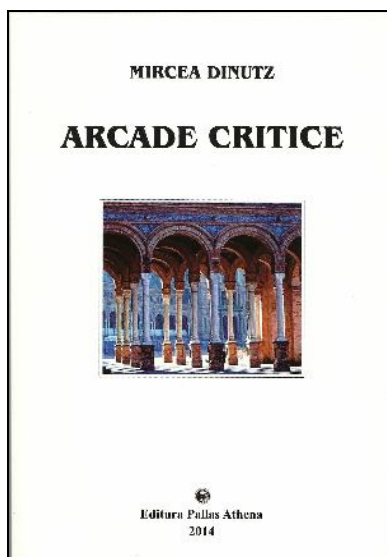
-Tu, pot să mă desculț la poartă ?

Au răs de mine. M-au lăsat acolo, în curte, al nimănu. Ce să fac ? Ei sunt tineri, iar eu bătrân. Nu ne mai prețuiesc pe noi. Când eram noi tineri, eu și Wilhelmina mea, unguroaica, nu era Paști sau Crăciun să nu mergem la părinți, la ai mei dar și la ai ei. Ajungeam, le sărutam mâna, ne îmbrățișam, le respectam vârsta, bătrânețea. Făceam sărbătorile împreună. (**Povești din care nimeni nu învață nimic**. Din revista “Formula AS” nr. 996-2011).

Chiar și de dincolo de moarte

De profunzimea dictonului latin „Habent sua fata libelli” ne convinge încă o dată, parcă și mai apăsător, cartea lui Mircea Dinutz (24 septembrie 1948-19 februarie 2013), **Arcade critice** (Editura Pallas Athena, Focșani, 2014), apărută prin grija doamnelor Nina Deșliu și Rodica Lăzărescu, la un an de la trecerea criticului focșănean în neființă. Cartea cu acest nume ar fi cuprins, dacă ar fi apărut antum, trei cicluri: I. **Identitățile lui Ianus. Cărturarii**; II. **Între confesiune și provocare. Poezii**; III. **Faptele realului. Prozatorii**. Forma actuală cuprinde doar ultimele două cicluri, întrucât primul a apărut într-o carte de sine stătătoare, în urma unui concurs organizat de Editura **Rafet** din Râmnicul Sărat, numărul de pagini fiind condiționat, prin Regulamentul respectivei și prestigioasei competiții literare, la circa 120. Unele capitole, ne spune într-un **Argument** doamna Rodica Lăzărescu, au fost revăzute de autor, altele au fost preluate din fișierele criticului așa cum acesta le-a pregătit și, respectiv, le-a publicat în diverse reviste din întreaga țară.

Studiul despre Liviu Ioan Stoiciu, intitulat **Călătoria în Țara lui LIS**, e prilejuit de lectura antologiei **Lațul**, apărută la Editura Tipo Moldova, în cadrul colecției de Poezie Contemporană **Opera Omnia**, și el face dovada seriozității critice, a spiritului său de obiectivitate și, deloc în ultimul rând, a forței de muncă și de discernământ valoric. De pe poziția criticului genetician, el compară masiva antologie cu volumele anterioare și salută judicios contribuția soției autorului - prozatoarea Doina Popa - la selectarea și reordonarea/ restructurarea pieselor, 292 la număr dintr-un total, la data respectivă, de 1072. LIS îi apare exegetului ca un poet profund, ce se singularizează prin aceea că nu aderă la o estetică a metaforei calofile și a formelor de versificație tradiționale epatante, ci e preocupat constant și înverșunat de exprimarea adevărului. Notele specifice ale acestui tip de discurs sunt melancolia, scepticismul, revolta. Poetul, aplaudat și hulit deopotrivă de contemporani, „dorește, nici mai mult, nici mai puțin, salvarea lumii prin poezie. Între ochiul său critic, totdeauna înveghet,

și ochiul său poetic, flămând de concretul imediat, dilatat enorm în desulele poeme ale sale, adesea depășind granița imaginarului în zona misterului și absurdului, exploatare cu ingeniozitate, nu există dezacorduri supărătoare. Autorul își domină discursul, așa cum era de așteptat din partea unui creator înzestrat cu o remarcabilă inteligență poetică” (p.17).

Un „întârziat cavaler al melancoliei, niciodată dispus să cedeze în fața spiritului alienant al urbei” (p.24) i se pare a fi Mircea Popovici, autor care a publicat șapte volume de poezie, din care editorul cu inițiativă Nicolae Panaite a selectat pentru **Cabinetul cu stampe**, 33 de „poezii alese” în care predomină tonul de romanță, spiritul ludic cu gustul pentru fantasmagorii, notațiile realiste cu suprealismul autohton, ca și regretul de a nu fi ajuns la esențe cu „amintirea pustiitoare a unei iubiri pierdute” (p. 24). Marcel Mureșanu, „poet de aleasă stirpe” este salutat pentru că abia după patru decenii de rodnică activitate poetică își întocmește prima antologie și-l opune „stihurilor din toate provinciile românești ce se antologhează o dată la cinci ani și-și numără cu adâncă venerație, volumele cel puțin o dată pe trimestru” (p.25). Mircea Dinutz se realizează comentatorilor care au evidențiat, în antologia **Poeme**, cu 406 texte selectate din 16 volume, plus 51 de terține imperfecte, trăsăturile pertinente ale autorului bucovineano-ardelean și anume: organicitatea, coerența, stabilitatea tematică, replierea în sine a poetului, seninătatea în „spațiul agitat al vieții și al morții” (p.26), diversitatea formulelor lirice mereu

credibile chiar și atunci când cochetază cu postmodernismul, excelența relație a poetului cu trecutul, buna priză la cotidian, ludicul, jocul de măști, alteritatea. Meditația asupra morții nu face decât s-o exorcizeze, s-o umanizeze și să îmbie la demnitate. Pe exeget îl intrigă faptul că acest poet de reală vocație și complexitate nu este luat în calcul de unii istorici literari în vogă precum N. Manolescu ori Alex Ștefănescu. Deci, discursul său are și o notă polemică și justițiară și pledează pentru reconsiderarea celui pe nedrept marginalizat. În aceeași ordine de idei, se arată contrariat sau cel puțin umit că un volum de versuri precum **Șoricelul Kafka pe foaia de hârtie** al lui Ion Tudor Iovian a fost aproape în unanimitate ignorat de critici, ceea ce se întâmplă frecvent pentru un poet ce trăiește în provincie într-o vreme în care circulația cărților și așa apărute în tiraje derizorii e strigător de deficitară. Perspectiva abordativă din acest eseu minimonografic scris cu nerv e una tematist-comparativă, mentorii săi principali fiind Baudelaire și Bacovia. Motivele asupra cărora criticul se apleacă sărguincios sunt: casa, fereastra, oglinda, livada, visul, lumina, călătoria, țipătul, frumusețea, creația, inima etc. Poetul din Buhuși e unul care se revoltă împotriva Răului social, respectiv împotriva confrăților ce se abandonează cu ușurință modelelor poetice și vânează succesul facil. Un alt mare neîndreptățit i se pare, și pe bună dreptate, Șerban Codrin, autor „iubit de muze, dar neagreat de cei ce au mânuit/ mânuiesc pârgurile puterii în Parnasul ante/postdecembrist” (p.429). **Testamentul din strada Nisipuri** e prin excelență o carte de sertar. Poetul ialomițean, disident neomologat, a trudit la ea peste un sfert de veac. O primă ediție a văzut lumina tiparului în 2002 (la Editura **Vinea**) și o alta în 2008 (la Editura **Helis**), dar ediția definitivă își caută încă sponsorii. Intransigentul exeget de la Focșani analizează această construcție unică printr-o minuțioasă și virulentă grilă ideologică, spulberând prejudecata că masivul op codrinian ar fi o replică la **Comedia umană** a lui Dante, ci acreditând-o drept „cel mai viguros pamflet anticomunist din câte au apărut în România” ori, dându-i Cezarului ce e al Cezarului, →

ION ROȘIORU

„un excurs inițiat în lumea bolgiilor comuniste, de care se apropie cu sensibilitatea monstroasă și vizionară a lui Arghezi, mereu sub semnul pamfletarului corosiv, dar și cu luciditatea dureros încordată a unui Urmuz kafkian pe care o poartă cu sine Cavalerii Apocalipsei. Prin această carte, Șerban Codrin se dovedește a fi una dintre conștiințele etice și estetice cele mai reductibile, în linia poeziei de umoare neagră, cu finalitate justițiară” (pp.53-54).

În poemele lui Dan Petrușcă evidențiază, cu lux de amănunte, retorica seducției, birunța lirismului asupra epicului și dramaticului, decelând planurile posibile de lectură: artă poetică, vibrant poem de dragoste, pledoarie pentru întoarcerea firească a omului la natură, protest energic în fața civilizației tehnologice agresive etc. Grija deosebită pentru formă nu sufocă niciodată mesajul poetic, ci îl potențează. Tot din perspectivă tematistă e abordat solar-optimistul Ovidiu Genaru, preponderente fiind: natura, cetatea, divinitatea, erosul. Decelabilă e la acest poet nostalgia celui ce în veacul trecut a frecventat asiduu marea literatură rusă. Într-un timp ce se desacralizează galopant, flori tute-lare din **Trandafir cu venele tăiate**, i se găsesc conotații multiple: „existența ingenuă, prospețimea culorilor „capacitatea de a ne redeschide în fața lumii prin iubire, un arhetip al sufletului uman” (p.67). În lirica lui Paul Spirescu, autor a cinci volume de versuri, comentatorul observă că aceste poeme „se organizează ca o tensionată spovedanie despre încercarea disperată a eului liric de a suplini, prin poezie, deficitul de sacru din constituția fragilă a Universului” (p.69). Cu toate că asimilează ecouri din Villon, Esenin sau Vasile Voiculescu, poetul adjudean își păstrează profilul său liric intact, ipostaza de **poeta vates** fiind și ea una priitoare și onorantă.

Lista de prozatori contemporani a lui Mircea Dinutz cuprinde nume ca : Nicolae Gheran, Constantin Trandafir, Petru Cimpoeșu, Constantin Stan, Viorel Savin, Victor Mitocaru, Petre Isachi și Ioan Neșu.

Ilustrul editor al operei lui Brebanu este și un prozator cu nimic mai prejos. Mircea Dinutz îi recenzează cu acuitate cele trei romane memorialistice: **Târgul Moșilor** (2008); **Oameni și javre**

(2010) și **Indărătul cortinei** (2012). Proiectată inițial ca tetralogie, trilogia descrie fapte biografice și istorice din perioada interbelică până în primul deceniu al secolului actual. Portretist neîntrecut și creator de atmosferă, memorialistul se detașează net de masa amorfă a celor ce au dat la iveală cărți de amintiri despre lumea prin care au trecut, dar care devin de cele mai multe ori prea pătimiși cu epoca de tristă amintire a comunismului pe care l-au traversat. Nicolae Gheran e un scriitor al nuanțării necesare. El nu condamnă în bloc sistemul comunist, ci polarizează cât mai just și mai obiectiv cu putință lumea editorială și scriitoricească din care a făcut parte: pe de o parte sunt oameni onești, principiali, muncitori, încrezători în binele cultural și în rostul lor pozitiv, iar pe de altă parte, oportuniștii, duplicitarii, carieriștii, impostorii, turnătorii din epocă și așa mai departe. Memorialistul „polemizează explicit cu prejudecata unora care anatemizează o întreagă epocă și pe toți cei care au deținut funcții, fără să-și explice rezultatele strălucite, în plan cultural, din acei ani, integri și eficienți” (p.88).

Proliferarea ca frunza și ca iarba, după 1990, îl determină pe Constantin Trandafir, cunoscut critic și istoric literar, doctor în științe filologice, „personalitate care înnobilează marginea și sfidează centrul” (p.94), să-și amâne publicarea cărții autobiografice, intitulată **1989. Vedere din provincie. Jurnal**, până în 2009. Autorul diarist devoalează, cu mijloacele prozei artistice, realitatea unuia din cei mai dramatici ani predecembriști care s-a dovedit a fi și ultimul dintr-o epocă extrem de neagră din istoria nu doar a poporului nostru, ci a întregii Europe. Jurnalul intelectualului de mare prestigiu constituie o impresionantă și necesară invitație la neuitare a unor vremuri în care cultul personalității dictatorului devenise insuportabil pentru orice intelectual român onest.

Sunt cunoscute preocupările lui Mircea Dinutz pentru înțelegerea fenomenului postmodernist, ca și rezerva sa față de înverșunarea unor scriitori și teoreticieni ai textualismului de a-i absolutiza efectele în defavoarea procedurilor narative tradiționale de creație. Din acest unghi e analizat, magistral, romanul

Gerda al lui Constantin Stan, roman în care se întretaie planurile realității visului și fanteziei, ca și întreaga operă a lui Petru Cimpoeșu la care salutăm mai degrabă aspirația „spre planul înalt-transcendental, ceea ce-l scoate definitiv din plutonul optzeciștilor, prizonieri ai unei viziuni și ai unor mecanisme epice prestabilite, clasate și catalogate” (p.105). Aplecarea sânguincioasă asupra unor romane cu miză socială, precum **Impostorul sau Arta înfringerii de sine**, scris de Viorel Savin ori **Ăștia**, de Ioan Neșu, ambele inspirate din realitatea coșmarescă a colectivizării agriculturii române de către un regim diabolic precum a fost cel comunist, pare cu atât mai firească și mai motivată. Dintr-o experiență spirituală supremă, „de purificare în fața Răului, proliferând monstruos într-o lume care și-a pierdut echilibrul și seninătatea” (p.125) i se pare a fi fost scrisă cartea **Călător prin Utopia Felix** a lui Victor Mitocaru, „un scriitor de atitudine și un talent bine strunit” (p.124) și care, ca evocator, „are mereu tentația să se întoarcă, cu sufletul vibrând, fie în spațiul matricial, fie în preistorie/ mit/ legendă, tânjind să trăiască/retrăiască - măcar prin ficțiune, dacă altfel nu se poate - puritatea unei vârste ieșite din timp” (p.125). Interesantă ideea că poporul român, chiar și în plină efervescență demitizatoare, se regenerează prin mit și recade răpus de nemiloasa istorie. Chiar dacă nu împărtășește întru totul pesimismul radical al lui Petre Isachi, exegetul i se alătură când moralistul deplânge disoluția învățământului românesc, când minciuna și impostura proliferază atentând la distrugerea tradiției și chiar a ființei naționale. Aderă la ideea că triumful omului gregar e doar vremelnic și că „omul religios va reveni în prim-planul vieții sociale, aducând cu sine iubirea pentru semenii tăi și pasiunea pentru idee” (p.132).

Mircea Dinutz face parte din galeria scriitorilor vizionari și de reală întregitate morală și estetică. Golul lăsat, prin dispariția sa prematură nedreaptă, în literatura română e unul incomensurabil. **Arcade critice** ne dovedește cu prisosință că pe cât de profundul pe atât de echilibratul și justițiarul critic ne privește și ne temperează izvoditor chiar și de dincolo de moarte.

CONSACRARE ȘI DIALOGUL CU SINE

Cu mare satisfacție am savurat, în accepția plenară a cuvântului, cartea Titinei Nica Țene, *Drumul spre suflet sau... fetița care și-a sărit umbra*, apărută la Editura Nico, Târgu-Mureș, 2014. Dintru început, atrage atenția faptul că apariția ei este legată strâns de împlinirea a 50 de ani de căsnicie, la 1 Mai 2014, impresionant și cuceritor totodată. Poeta și prozatoarea Titina Nica Țene încununează magistral o viață de jertfă, pentru familie și pentru semenii, în slujba cărora s-a pus neobosit. Acest volum autobiografic aduce, cu sinceritatea cu care deja ne-am obișnuit, din celelalte scrieri apărute, frânturi de viață, din fragedă copilărie și până azi. Larga deschidere cu care autoarea abordează viața, sinceritatea, umorul care o caracterizează, inteligența scilpitoare, delicatețea unui suflet de aur - îi marchează inconfundabil stilul.

Directețea și claritate expunerii faptelor, așa cum s-au petrecut, fără niciun fel de cosmetizare sau idilizare a tabloului, îl captivează din primele pagini pe cititor, invitându-l să participe la retrăirea unor clipe *care au fost*. Amintirea recuperează un timp apus; dragostea și căldura celor dragi ne ajută, după ani și ani, să îndulcim cât de cât, durerea pricinuită de ireversibilitatea trecerii timpului. Acele ceasornicului ne măsoară inexorabil pașii înspre un nou început, dar, pare a transmite cartea, contează felul cum trăim, relațiile interumane, în fond, cum ne raportăm noi la noi înșine, la ceilalți, la Dumnezeu. Faptele mărunte, aparent insignifiante, fac viața frumoasă, deoarece, dacă stăm mereu în așteptarea marilor fericiri, uităm să ne bucurăm de cele mici, risipindu-ne energia.

Cartea face apologia simplității, a modestiei, a discreției. Prezențe pitorești populează acest univers ingenuu, traversat adesea de umbre și răni ce dor. Evocarea prinde viață, sub ochii noștri, secvențele se succed uneori cu rapiditate, alteori trenează, acumulând tensiune și menținând trează atenția cititorilor. Imaginile caleidoscopice emană o forță de pătrundere extraordinară, se animă, înfățișând procesul de formare a personalității morale și intelectuale a eroinei centrale (viața însăși, cu toate solicitările și cu tot angrenajul ei, devine front, mucenicie, eroism pentru cei care știu lupta demn).

Întâmplările își urmează cursul lor firesc, fără sincopă sau salturi disconfortante, de asemenea, concizia exprimării, fără pretenții de împletiri savante

și prețioase, doar sincere și pornite dintr-o sete (mărturisită, de altfel) de autenticitate camilpetresciană. Atenția autoarei se împarte în mod egal între victorii și nereușite, cu bucuria ce le însoțește pe primele și cu luciditatea și responsabilitatea care învăluie ratările. Viața devine ironică, uneori, punând la încercare toate resorturile ființei noastre. Titina Nica Țene este un model de izbândă, de luptă neostoită, de zbatere continuă. Răsplata și satisfacțiile nu au încetat să apară. În primul rând, familia, model demn de urmat din toate punctele de vedere, profesia, chiar și aceea de scriitor - vocație, în fond, apostolat, de care scriitoarea este pe deplin conștientă.

O sete de viață transpare din paginile cărții, la o primă lectură, candidă participare la sublimul acestui univers, într-o deplină concordanță cu acesta. Însă, la o a doua lectură, mai de adâncime, vom sesiza rosturi nebănuite, semnificații profunde care secer decriptate. Lipsa de podoabe, de rafinament artificial, nu presupune neapărat lectură facilă, ci, din contră, atenție sporită, aplecare îndeaproape, matură, lucidă, întocmai ca asupra apelor limpezi, care întotdeauna ascund ceva. Epica ideilor, sentimentelor, faptelor, trăirilor, se desfășoară amplu, cinematografic. Impactul este unul neașteptat, fapt ce atrage după sine satisfacția edificării lăuntrice, bucuria urcușului spiritual. Cartea îmbogățește, o carte-treaptă spre desăvârșire.

În paginile cărții, găsim strecurate, cu grija celui preocupat de cele mai fine nuanțe, câteva poezii, a căror încărcătură ideatică depășește spațiul rezervat expunerii noastre. Cert e, însă, că gingășia, suavitatea și franchețea constituie amprenta acestor versuri de o fumusețe simplă, autentică, neîmpovărată cu farduri și spoială, ci păstrând naturalețea și prospețimea candorii sufletului din care au izvorât. Un aer rustic, de anotimpuri succedate în curtea casei de la țară, în spațiul atât de larg... al întregii ființe, strămutate pe unde nici nu ar fi gândit în anii copilăriei. Destinul ne duce pașii spre locuri de care nici nu știm poate, ne este rânduit să fim *undeva, să fim* nu pentru noi, egoiști, ci pentru alții, altruiști, jertfelnici.

Nicio urmă de echivoc nu împietărează receptarea plenară a acestui volum, închis cu câteva fotografii, surprinse de *Memoria clipei*. Emoționantă galeriede imagini, vii, cu ecouri puternice în sufletul celor care le *contemplă* (se cer astfel privite, ca într-un... templu maiestuos, de secvențe mărețe care au constituit, atunci, momente decisive, dar care, au fost lăsate în urmă de un

timp nemilos, pentru alăsa loc altor secvențe).

În câteva linii, decența, buna-cuviința, politețea, modestia ca apanaj al sufletelor mărețe, lasă o marcă de neșters asupra imagini generice pe care și-o face cititorul, la final de lectură. Disponibilitatea largă, multiplele perspective din care se poate privi universul conturat, și care, se pretează la plurivalente interpretări, fac din acest volum un dar de suflet, pentru cei ce știu savura în taină, profunzimi de gând și miezuri de cuvinte.

Memorialistică acum, după poezie, proză, primim cu bucurie, într-o complicitate fecundă (cartea poate fi o sursă de inspirație, un imbold la scris, o chemare la a crea, a plăsmui). Chipurile care se perindă prin fața ochilor noștri, familia, rude, prieteni, colegi, cunoscuți, pot deveni oricând sursă pentru alte chipuri calde, de protagoniști ai unui roman. De ce nu, dat fiind faptul că talentul, cartea, este ca o lumină, de Înviere, nu trebuie ținută egoist în sân, ascunsă (oricum, lumina nu poate fi pusă sub obroc), ci trebuie răspândită cu dragoste. Izbândă e sigură, dincolo de vicisitudini, de stihile pe care le poate impune destinul fiecăruia dintre noi, dacă pășim frumos, dârz și tenace, fără ezitări. Vântul este prielnic numai corăbierilor care știu încotro s-o apuce, nu celor indecizi, desigur, dar aportul familiei și al celor din preajmă e definitiv. De una singură, ființa e slabă, poate să cadă oricând, fără puțința de a se mai ridica. Sciirea de față e un apel subtil la cele mai intime fibre ale inimii noastre, la iubire, la dăruire, la dăruire de sine pe altarul iubirii de semenii, de Dumnezeu, de creație, la urma urmei, întrucât, știm prea bine, scrisul e altar, și munca trudnică devine sacrificiu. Nu oricine e dispusă să facă acet gest măreț. Titina Nica Țene a avut curajul de a răzbi, de a arăta sieși și lumii că, prin încordare permanentă, prin jertfă neobosită, piedicile și obstacolele pot fi surmontate. O carte vie, pulsândă, din care se pot trage multe învățături, fapt ce o recomandă deopotrivă celor mari și celor mici. O carte la ceas aniversar, scrisă într-un limbaj liturgic, dar tuturor celor care cred în valorile familiei.

PROF. DR. MIHAELA ROTARU

O carte despre un spațiu geografic

Cu puțin timp înainte de a pleca dintre noi, regretatul Petru Dronca, prieten și om de o rară frumusețe sufletească, mi-a trimis un volum masiv, într-o ținută grafică deosebită, apărut la editura timișoareană „Concordia” și intitulat *Țara Zărandului. Conscripții. Cronică. Documente. Imagini.*

Surpriza cea mare a constituit-o pentru mine autorul cărții, Vasile Faur. Pe colegul meu din liceul Sebișului arădean îl știam om cu preocupări serioase și solide în domeniul „realist”, excelând în special la chimie, așa explicându-se faptul că elevul doamnei Elena Bălțeanu, cu care mulți „universitari” de astăzi nu ar îndrăzni să intre în dialog, a devenit un apreciat inginer chimist.

Inginerul Vasile Faur publică așadar monografia Țării Zărandului, iar gestul său nu trebuie asociat unei intenții veleitare și nici unui iluzoriu orgoliu de autor.

După un scurt istoric al Țării Zărandului (cap I, *Cronica Țării Zărandului*), urmează o substanțială parte dedicată *Țării Zărandului în conscripții* și utile *Documente privind istoria Zărandului*. De interes sunt de asemenea anexele din cel de-al patrulea capitol, pentru ca în final cititorul să fie răsfățat cu un *Album zărandean* de foarte bună calitate.

Un *Argument* mi se pare cât se poate de semnificativ pentru cel care își semnează volumul „inginer Vasile Faur”.

Cartea acestui „zărandean de origine”, om cu studii superioare de bună calitate (Institutul Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara, promoția 1973, când fiecare examen era o probă greu de trecut) este scrisă în întregime „din dragostea”, mărturisită cu sfială, pentru un spațiu geografic (de ale cărui dimensiuni mitice, pe bună dreptate, autorul nu pare să se îndoiască) și pentru locuitorii lui.

Se remarcă la arădeanul Vasile Faur o seriozitate ce impune respectul cuvenit atât din partea specialiștilor, cât și din partea cititorului obișnuit. Lucid și rațional, inginerul dovedește o apreciabilă energie, menționând semnificativ că „am luat hotărârea” de a scrie cartea, mărturisire ce, păstrând proporțiile, amintește acea

biruință a gândului despre care vorbeau cei vechi. Înainte de toate, Vasile Faur cercetează, speriat probabil și el la gândul că „despre Țara Zărandului s-a scris mult”, ceea ce nu-l inhibă însă. În egală măsură, studiind „documentele arhivistice de cancelarie”, el constată, cu o amărăciune bine stăpânită, că o serie de documente nu au fost publicate și nici prelucrate, ultima mențiune motivându-i acțiunea energetică și recuperatoare.

Cu seriozitatea și rigoarea lui de inginer, Vasile Faur își înțelege, ardelenește, „misia” ca pe un emblematic destin. În modestia lui absolut sinceră, autorul, care își consideră cartea, nici mai mult nici mai puțin, decât „un modest efort la cercetarea tezaurului istoric al Zărandului”, și-a asumat în ultimă instanță „sarcina de a studia și aduna informații furnizate de conscripțiile din 1715, 1720 și 1766”.

O serie de termeni prezenți deloc întâmplător în *Argument* întregesc portretul chimistului ca autor al unei cărți ce intră fără îndoială în sfera preocupărilor unor specialiști.

Pe Vasile Faur îl definește, după propria-i mărturisire, în egală măsură „efort și meticulozitate”, totul pentru a-și duce la bun sfârșit „sarcina asumată”.

De reținut e faptul că autorul are în vedere două tipuri de cititori, unul fiind „cititorul de rând”, celălalt specialistul, cartea lăsându-le amândurora perspective adecvate de lectură.

Bucuria celui care a scris masiva lucrare despre Țara Zărandului primește accente aparte. Vasile Faur se bucură, firește că și-a dus la bun

sfârșit „misia” de care am pomenit mai sus, dar bucuria lui autentică trebuie căutată în altă parte, din perspectiva acestei bucurii eforturile inginerului chimist dezvăluindu-și la modul convingător autenticele semnificații. „Aș fi bucuros, mărturiseste Vasile Faur, ca efortul meu să constituie un ajutor pentru cei care, în viitor, vor întocmi monografiile ale localităților Zărandului”. Temeinic și gospodărește, el pregătește în fond terenul pentru cărți ce vor veni, semnate de specialiștii cărora el le-a întins de pe acum o mână.

Înclinat uneori spre metaforă (de care se ferește pe parcursul lucrării), folosită în limita bunului simț (volumul se vrea „o scânteie care să declanșeze marele foc al cunoașterii istoriei Zărandului”), dar netrădându-și deloc vocația ordinii și a rigorii („cititorii pot descoperi, într-o formă ordonată și accesibilă” aspecte legate de trecutul localităților zărandene), Vasile Faur nu-și maschează fiorul patriotic, asociat, după cum era de așteptat, ideii de datorie, atât de dragă locuitorilor Țării Zărandului. „A adăuga ceva la cunoașterea ținutului Zărand este o datorie de român” mărturiseste autorul.

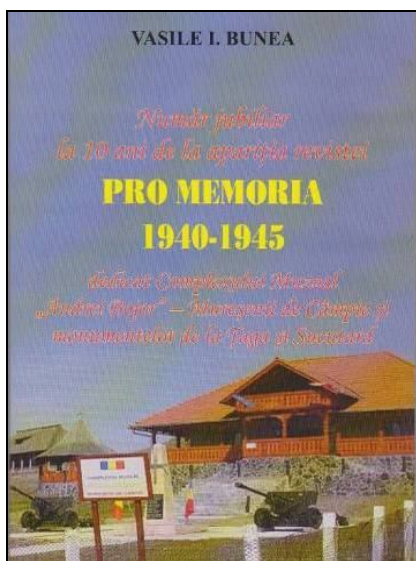
Nu în ultimul rând, este de reținut felul în care autorul însuși își definește propriul volum, trădând aceeași atitudine lucidă față de un demers motivat de iubirea pentru un spațiu și de datoria pentru trecutul lui. În ultimă instanță, e vorba de convingerea unui respectabil amator care așteaptă specialistul ce va construi din materialul pus la dispoziție marea carte, lipsită de imperfecțiuni: „Lucrarea de față încearcă să umple un gol, iar eventualele imperfecțiuni, criticabile, pot fi raportate la formația mai puțin filologică și istorică a autorului și mai mult inginerească, din care transpare aplecarea spre statistică”.

Spunea Vasile Faur că volumul său se adresează celor două tipuri de cititori. În ceea ce mă privește, atenția mea s-a concentrat asupra capitolului al III-lea, *Documente privind istoria Zărandului*, din care se degajă miresma inefabilă a vemurilor ce au fost.

...Primăriile comunelor din Țara Zărandului își vor fi procurat câte un exemplar din lucrarea lui Vasile Faur. Sau nu?

DR. MIRCEA MOȚ

PRO MEMORIA

În Statut, Federația Națională și Asociațiile afiliate ale românilor persecutați, refugiați, expulzați sau deportați din motive etnice își propun „să aprobe drepturile membrilor lor și să popularizeze suferințele acestora, pentru ca generațiile care urmează să nu le uite... și să facă tot posibilul ca ele să nu se mai repete”. Acest lucru se face de 10 ani prin revista *Pro Memoria 1940-1945*, din care prezentul volum include texte și imagini comentate de Vasile I. Bunea*, directorul Complexului Muzeal „Andrei Bojor”, și secretar general al FNRPE și care – așa cum arată în „Cuvânt înainte”, prof. univ. dr. Barbu I. Bălan, președintele executiv al FNRPE – „are meritul principal în realizarea edificiilor comemorative din localitățile Țaga-Sucutard și Mureșenii de Câmpie”. Volumul bine structurat, cuprinde următoarele părți:

1. *Argumente pentru solidaritate și acțiune* – cu materiale semnate de V.I. Bunea, Iustinian Pârvu, Ion Lăncrăjan, Ioan Vieru și Romeo Tarhon.

2. *File de istorie care sintetizează cum, de unde și de când ne vin necazurile* – include documente prezentate și comentate de V.I. Bunea despre „lupta acerbă și dementă pentru Transilvania”.

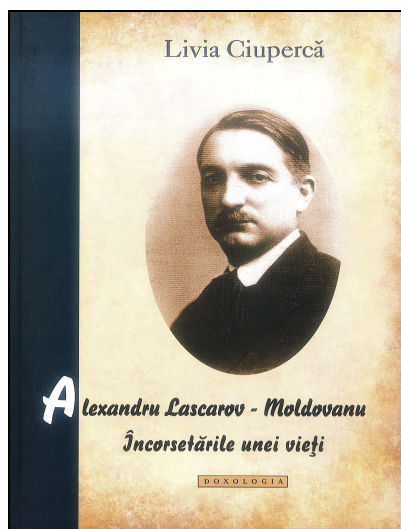
Tot Vasile I. Bunea în *3. În memoria martirilor neamului românesc de la Țaga, Sucutard și Mureșenii de Câmpie* – scrie despre motivațiile construirii muzeului și a celorlalte monumente pe care le și prezintă prin date, fotografii, comentarii, care vor rămâne prin semnificația lor, documente istorice.

4. *Oglindiri în presă* – ale activității oamenilor care au contribuit la edificarea acestor obiective, la dotarea corespunzătoare a centrului național pentru studierea istoriei și sociologiei refugiului românesc. Semnează: V. I. Bunea, Ion Drăgan, Adriana Botîrcă, Adrian Moisoiu, Dumitru Vatanu. Făcând bilanțul celor șapte ani de activitate intensă, V. I. Bunea scrie: „...nutrim ideea, sau credem că am avut bunăvoința de-a materializa trecutul dureros al Transilvaniei, într-un atom de gândire, într-un crâmpei de zîmbet șugubăț sau într-o Stea Polară, mai caldă ca un surâs de primăvară”. Parcurgînd cele 161 de pagini ale cărții, cititorul se va convinge că în condițiile în care mulți uită istoria sau sunt indiferenți la trecutul nostru, acești români adevărați au reușit în demersul lor.

IULIAN DĂMĂCUȘ

*) Vasile I. Bunea, *PRO MEMORIA 1940-1945, număr jubiliar la 10 ani de la apariția revistei, dedicat Complexului Muzeal „Andrei Bojor” - Mureșenii de Câmpie și monumentelor de la Țaga și Sucutard*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2014.

Opere uitate scoase la lumină

Timpul, acest mediu omogen și nedefinit, analog spațiului în care ne apare succesiunea ireversibilă a fenomenelor, trece tiptil, pe neobservate, dar lasă amprente, cu sau fără voia noastră, în toate domeniile vieții. Omul trebuie să facă dovada trecerii printr-o anumită perioadă istorică, într-un anumit spațiu, prin fapte

demne de făptura umană, să păstreze, iar unde este cazul, să modeleze ceea ce a moștenit, să trăiască prezentul cu gândul la viitor și să nu uite niciodată că prezentul este pe trecut clădit.

Arhivele, muzeele, colecțiile, bibliotecile și alte asemenea instituții, înmagazinează, păstrează, conservă comoara înfăptuirilor înaintașilor noștri, care va fi lăsată moștenire generațiilor viitoare, pentru cinstirea memoriei, și care va fi drept sursă de inspirație, de documentare pentru cei ce vor veni. Nu avem dreptul să distrugem nimic din ceea ce ne-au lăsat înaintașii noștri, fiindcă noi suntem doar beneficiarii de moment, nu și proprietarii valorilor lăuate. Din când în când, unele comori ale realizărilor din diferite domenii de activitate ale înaintașilor noștri sunt scoase la lumină, desprăfuite, făcute publice contemporanilor, fiind apoi conservate, deoarece ele aparțin urmașilor noștri.

O monografie, acest studiu științific amplu asupra unui subiect anumit, necesită, pentru realizare: pricepere, atracție deosebită, răbdare, fiind un act de recunoaștere, de cinstire pentru cel peste care s-a așternut uitarea.

Livia Ciupercă, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, scriitor și profesor, având calitățile mai sus menționate, dispunând de un bagaj impresionant de cunoștințe în domeniu, cu meticulozitate mai rar întâlnită, a realizat monografia istorico-literară **Alexandru Lascarov - Moldovanu, încorsetările unei vieți**, dând la o parte pulbera uitării care s-a așezat peste cel care a fost scriitor, publicist, traducător, politician etc., Alexandru Lascarov-Moldovanu, care a trăit între anii 1885-1971.

Autoarea a adunat între coperti, desprăfuind manuscrise, dosare, alte scrieri, date privind viața și activitatea tecuceanului, bărlădeanului, apoi ieșeanului mai sus amintit, încadrate în contextul istoric, social, politic al perioadei în care a trăit distinsa personalitate și prea puțin cunoscută după câte a realizat nonagenarul Lascarov, indicând și locul unde se găsesc aceste informații, date cronologice, descrieri geografice, istorice, texte, poezii etc.

Alexandru Lascarov-Moldovanu a fost un scriitor cu o paletă largă, →

VASILE LARCO

Cireșe amare

Mâna aceasta care face totul perfect:
netezește untul pe pâine;
transformă laptele în iaurt;
vremea rea, în vreme bună;
usucă lacrimile pe obrazul copilului
despărțit de păpuși,
la maturitate, în lumea păpușilor
mari,
mai fără suflet ;
dezleagă cuvinte încrucișate ;
și priviri și mai încrucișate ;
și temeri nerostite încrucișate ;
mâna aceasta care face vesteuțe pentru
cei mici,
și dulceață dulce de cireșe amare ;
Da, dulceață de cireșe amare !
Tu știi, mamă, că dulce este
mângâierea ta,
dulce dulceață vorbei tale,

dulce dulceața ta de cireșe amare,
Mamă, eu care nu mănânc dulce,
Mamă, mai dă-mi un borcan
de dulceață de cireșe amare,
să mai îndulcesc, puțin, viața...

Somn

Uneori, atunci când dormi, cu fața în
pernă, respirând ușor,
când oboseala de peste zi se dizolvă
ca zahărul cubic în cafeaua fierbinte,
când lumina lunii pătrunde prin
draperiile groase ale odăii și
sufletului,
Mamă, cred că ajungi undeva unde eu
nu mai sunt, dar exist !
coexist, în brațele tale, mereu somnul
începutului,
singurul loc unde răul nu pătrunde,

în brațele tale, pregătindu-mă pentru
o nouă zi,

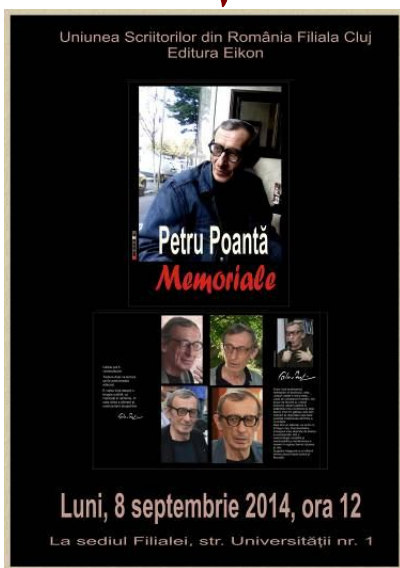
o altă dimineață,
un alt îndrăzneț început...

**CRISTINA EMANUELA
DASCĂLU**

Poezii dedicate mamei, scrise pe 14
Iulie 2014, din ciclul

*Mamă – întâiul meu rai: Psalmi și
alte poeme pentru mama mea*

Petru Poantă, Memoriale

La împlinirea unui an de
posteritate (7 septembrie), la Editura
Eikon s-a tipărit volumul Petru
Poantă, **Memoriale**.

Pe lângă texte ale lui Petru
Poantă, cartea mai cuprinde intervi-
uri, evocări, comentarii, dedicații
semnate de: Nicolae Băciuț, Ion
Cristofor, Flavia Teoc, Lucia
Dărămuș, Ioan-Pavel Azap, Ion
Maxim Danciu, Ion Brad, Horia
Bădescu, Vasile Igna, Adrian
Popescu, Eugen Uricaru, Ion
Mureșan, Aurel Șorobetea, Alexandru
Vlad, Radu Țuculescu, Marta Petreu,
Aurel Rău, Ion Noja, Ștefan Damian,
Dumitru Cerna, Doina Cetea, George
Vulturescu, Marcel Mureșeanu,

Cornel Udrea, Maria Pal, Gavril
Moldovan, Radu Constantinescu, Ilie
Rad, Rodica Marian, Sorin Grecu,
Lucia Sav, Persida Rugu, Mircea
Iorgulescu, Nicolae Manolescu,
Laurențiu Ulici, Al. Cistelecan, Ion
Pop, Ioan-Aurel Pop, Nicolae Oprea,
Doina Curticăpeanu, Cornel
Ungureanu, Radu Munteanu, Nicolae
Mocanu, Mircea Popa, Constantin
Cubleșan, Grigore Zanc... (N.B.)

OPERE....

→fiind: povestitor, romancier,
traducător, poet, fabulist, a scris
literatură pentru copii, piese de teatru.
Critical Stelian N. Cucu afirmă că:
„*prin epica „satirică-humoristică”,
Lascarov se apropie de I. L.
Caragiale, I. Al. Brătescu-Voinești
sau Ioan A. Bassarabescu*”. Distinsa
personalitate a desfășurat și o
îndelungată activitate radiofonică, de
peste zece ani (1930-1940),
emisiunile fiind concepute de
dumnealui și prezentate la Societatea
de Radio București.

Cartea este îngrijit realizată, ușor
de lecturat, e structurată pe capitole
distincte, cuprinzând vasta activitate a
monografiatului, unele din ele
prefațate cu câte un motto deosebit de
interesant, exemplificând câteva:
„*Nu-i nimic mai trist în viața aceasta,
decât dureroasa consolare a
uitării...*”; ... *totul nu e decât un fum
trecător, o sclipire de lumină într-o
mare de întuneric...*”; „*Numele*

*omului e ca și privirea lui, se
vede...*”.

Autoarea Livia Ciupercă ne
prezintă o amplă informare privind
activitatea lui Alexandru Lascarov-
Moldovanu, mai ales în domeniul
religios, „*rugăciunea fiind un
trandafir al sufletului*”, fiind un
motto-ul romanului-manuscris
**Convorbiri între un anahoret și un
ucenic**.

Dumneaei aduce un prinos de
recunoștință Înalțelor Fețe Bisericești,
pentru sprijinul acordat în întocmirea
monografiei de față, dar și Bibliotecii
Sfântului Sinod, B.C.U. Iași,
Bibliotecii Mitropolitane București
etc., care păstrează o parte dintre
manuscrisele autorului.

Monografia istorico-literară
**Alexandru Lascarov - Moldovanu,
încorsetările unei vieți**, este un
volum extrem de important, valoros
prin conținut, trebuie citit, nu doar
răsfoit, ne conduce pe firul istoriei de
la începutul secolului XX, până după
jumătatea acestuia, cu descrieri
geografice, aspecte sociale, politice,
de învățământ, pe care le-a lăsat
marele intelectual al vremii sale,
Alexandru Lascarov-Moldovanu și pe
care s-a depus pulberea uitării, dar,
iată, este îndepărtată, măcar pentru o
perioadă de apreciația scriitoare, pro-
fesor Livia Ciupercă, închinându-i, în
memorie, o frumoasă poezie:
„**Flacăra-lacrimă, tainic sălaș în
neumbrire sihastră**”.

noaptea toate sălciile sunt albe

o lună plină
cu brațele încolăcite de gâtul nopții
un cer spuzit privirea ta
eu râul răscolit
în care se-mbăiază pătimaș
toate stelele

apă de fior mă străbați
cum ar coborî sunetul infinitului
într-o lume finită

n-am să pot ridica între noi
decât un zid de fluturi
și zodia apei
ca o rugăciune de taină
într-o mânăstire curgătoare

lasă-mă
lasă-mă
lasă-mă înflorit să-ți pictez
sărutul din palmă
cum o iubire plină de iubire
când se așază în albia de sine

și doctorul e puțin poet

n-am văzut niciodată
copacul de rodie înflorit
dar trebuie că poartă gândul cireșului
copt
în privirea ta
când te cuprind șerpoaică

ți-e poemul estetică pe cord deschis
mi-aș vrea inima în perfectă legalitate
și viața ca un exercițiu de moarte a
morții
fericirea nu e un loc de muncă
îți iei visul alibi în fața orelor în care
să-ți fii femeia de aurul vieții
ca o alternativă la infinit
ne cufundăm într-o apă de maci
ca în iubire în prima zi de Paști
la întoarcerea din Ierusalim

vom învia un alt cer
scriind poezie
așa cum am murit de atâtea ori
făcând dragoste

înlănțuiește-mă șerpoaico

cum pui o floare în cămașă de forță

mă desfrunzesc de primăverile cu tine
de verile îndoliate
până la sinele poeziei
pe care o scriam de fiecare dată în
brațele tale

poți nega că te-am iubit

cum ai spune că păsărilor
le prisosește zborul
că minciuna e mai ușoară
decât genele fluturilor
că nu ai habar cum e să-i faci inimii
transplant de inimă pe viu

dezbraci florile de lanțuri
cât să pot muri frumos
ca săracii iubirii
mă ucizi cu atâta generozitate
sau poate așa arată de fiecare dată
sfârșitul lumii

măine voi mai scrie un poem

în visul tău niciun înger nu era părăsit

mi-ai reintrat în gânduri
precum aroma unui crâng de salcâmi
în pieptul dezvățat să respire

îmi rămâi printre bucățile de inimă
ca poezia unui lan cu maci de-abia
înflorit
într-o dimineață cu adolescența în
gene
și neuitarea sosită de la un click
distanță

în visul tău niciun înger nu mai e
părăsit
și rostești mereu cuvinte
de vindecat lumina

eu tac
regretele își vâra unghiile în carne
ca atunci când află
că ai lăsat cândva să treacă viața
pe lângă tine
și e prea târziu

călătorie de nuntă

îți porți ca pe-o gondolă de mătase
noua iubire
un Adam căzut din rai
care nu știe că n-a plecat de tot
Veneția în plin carnaval
azi voi purta ochii verzi
tristețea-i doar o moarte mai blândă
despre iubire numai de bine
în amurgul făcut pumn
plânge o metaforă nenunțată

nu-ți voi spune cuvintele
care fac luna să descrească
un înger mai trece prin ochii mei abia
șoptit
așa cum s-ar asculta inima mea
de către inima mea

când una din ele nu bate

apa degustă grafica albă a norilor
vântul prin valuri un strabism al
durerii
pierzi amintirea mea
ca pe o floare căzută de la butonieră
pe canale venețiene
când mor pescăruși de prea mult zbor
iar luntrașul se îndepărtează
grăbit

euphoria

încă un an înveșmântat
în lut
chinuitor de albastru
pune sigilii
te mângâi pe pleoape
ca pe-un copil
regăsit
după ce-a fost pierdut

atât de noi
încât silabisești
tăcerea mea
un fel de dializă cu cerul
a cui ești tu
azi sunt a ta

printre tușe calvin klein
arșiță
sărutul în care m-am risipit
ca nisipul cel mai fin
lihnită de lumina pământeană
mă sculpez încă o dată
divin
nezeiță

precum în ceruri așa

îndrăgostește-mă
ca și când n-aș mai fi umblat
prin cartea aceasta
vreodată

frământă-mă
de parc-ai fi aflat că
în mine au crescut nestemate
și vrei să le citești

iubește-mă
ca și cum ar trebui
să repopulăm cu îngeri
întreg pământul

dospește-mă cântec
până-mi va fi bun
inelul
veșniciei

VIOLETA DEMINESCU

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ

Mircea Iorgulescu

scriitor și critic literar (22
august 1943 - 7 iunie 2009)

La terminarea Facultății de Chimie a Universității București, am fost repartizată ca asistentă la Institutul de Petrol și Gaze, dar, când acesta a fost transferat la Ploiești, am devenit profesoară la un liceu din București, unde am avut-o colegă de cancelarie pe Sanda Iorgulescu, profesoară de franceză. După ce am plecat în Canada, am rămas în contact cu Sanda și, prin anii 90, când am făcut din Canada o vizită la Paris, cum ea era acolo, am hotărât să ne întâlnim.

Așa se face că l-am cunoscut, cu ocazia acelei întâlniri cu Sanda, pe Mircea Iorgulescu, soțul ei. Am fost împreună să luăm prânzul la un restaurant simpatic din Paris și ei m-au învățat să comand "cailles", Mircea insistând și spunând că n-o să-mi pară rău. Și a avut dreptate! Ba mai mult, toate încercările mele de a reproduce acasă gustul acelor "cailles" cu marfă cumpărată în Canada au eșuat total. Dar nu cred că "marfa" era de vină, ci "șeful bucătar", adică eu! A fost un prânz de neuitat. Nu-l cunoscusem personal pe Mircea. Eram familiară cu articolele lui din *România literară* și, mai târziu, din *Revista 22*, dar mă delectasem și cu cartea "Arhipelag, proză scurtă contemporană, o antologie de Mircea Iorgulescu" (Editura Eminescu, București 1981). Nu-l întâlnisem însă niciodată. De aceea, când Sanda mi-a spus la telefon: "Știi? O să vină și Mircea cu noi", m-am bucurat.

Timpul petrecut atunci cu el mi-a lăsat impresia unui om foarte inteligent și cu mult umor. Bineînțeles, ca în toate ocaziile de acest gen, am descoperit că aveam nu numai cunoștințe comune, dar și gust literar asemănător. El tocmai se pregătea să meargă puțin în România și îmi spunea că abia așteaptă să-și revadă prietenii scriitori la o bere. Venind vorba și de bragă, i-am spus și lui, cum îi spusese și lui Andrei Pleșu, că de fapt braga de la Bușteni era mai "specială" la gust și datorită paharelor groase, de cârciumă, în care se consuma.

Pe scurt, masa de la Paris, a fost o minune, am fost invitata lor și Mircea cu Sanda au acceptat că rândul viitor să fie ei invitații mei. Din păcate, aceea a fost prima și ultima întâlnire cu el.

După acest prim contact direct, am rămas în corespondență cu Mircea prin email. Ne scriam impresiile unor lecturi, idei despre viață, orice. Aveam să decopărt și un Mircea Iorgulescu, pe care nu-l intuisem: uneori trist, angoasat, lovit, lipsit de speranță, dar întotdeauna înzestrat cu luciditate și forță de acceptare. Când îmi povestea câte ceva din visele avute noaptea, mi se părea că dialoghez cu un personaj din Kafka. A fost o corespondență interesantă pe care, din păcate, n-am păstrat-o în arhiva electronică.

După câțiva ani, corespondența noastră a încetat, n-am mai știut o vreme ce a fost cu el, pentru ca apoi să aflu că, după o suferință cumplită, care a durat peste doi ani, în 2011 a murit. M-a impresionat dispariția lui prematură și m-am gândit atunci la mesajele lui triste, puțin maladive.

Mircea Iorgulescu a avut o activitate literară intensă, a luat premiul Uniunii Scriitorilor pentru cartea "Scriitori tineri contemporani", (Editura Eminescu, București 1978) și premiul Academiei pentru cartea "Ceara și sigiliul", (Editura Cartea Românească, București 1982). Toate informațiile despre bogata lui activitate se pot găsi pe internet, la http://ro.wikipedia.org/wiki/Mircea_Iorgulescu.

Eu aș vrea să mă refer puțin la cartea amintită de mine mai sus, "Arhipelag, proză scurtă contemporană", pentru că ideea alcătuirii ei mi s-a părut foarte originală. Deși este, cum o spune și titlul, "o antologie", ea nu este o colecție de autori, ci una creată de un critic literar pentru a reda tabloul anilor 1970-1980 din România. Iată ce ne spune autorul în prefața volumului: "*Un roman! - iată ce năzuiește să fie această culegere. Un roman ale cărui*

Potret de Adelaida Mateescu

capitole, fără legătură directă între ele, scrise de autori diferiți și independenți unul de altul, să poată da o idee despre universul, temele, preocupările și soluțiile prozei românești din deceniul 1970-1980. Selecția și organizarea materiei s-a făcut în virtutea acestui proiect."

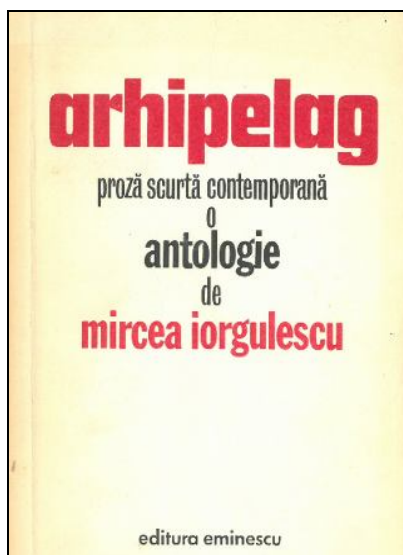
Mi-a plăcut ideea constituirii unui roman în care capitolele să fie povestiri ale diversilor autori. După cum mi-a plăcut și comparația pe care o face Mircea Iorgulescu, tot în prefață, între roman și povestire. "*Nu există un "dincolo de roman; spune autorul, există însă întotdeauna un "dincolo de povestire".* Cu alte cuvinte, criticul literar ne învață că romanul este literatură, povestirea este "viață".

Cum spune autorul antologiei, textele au fost selecționate pe baza tematicii, nu pe cea a autorilor, criteriul obligatoriu de selecție fiind nu numai conținutul, dar și cel al perioadei în care au fost scrise: între 1970-1980. Pentru cei pe care-i interesează totuși, iată și numele autorilor "capitolelor" acestui original roman construit de Mircea Iorgulescu: Horia Pătrașcu, Ștefan M. Găbrian, Nicolae Mateescu, Alexandru Papilian, Dumitru Dinulescu, Ioan Radin, Mihai Sin, Gabriela Adameșteanu, Norman Manea, Eugen Uricaru, Paul Georgescu, Radu Cosașu, Mircea Nedelciu, Maria Luiza Cristescu, Alexandru George.

Am vrut ca, prin cuvintele mele, să-l omagiez pe scriitorul și criticul literar Mircea Iorgulescu care, în luna august a acestui an ar fi împlinit 71 de ani, dar a cărui inimă a încetat să-i bată la numai 67. A fost un om care și-a iubit țara, meseria și limba și a cărui demnitate a fost - și este încă - un exemplu pentru cei care l-au cunoscut.

VERONICA PAVEL LERNER

Toronto

Cu sacoșa de doc

Blitz-ul taie orizontu-n felii
Și oglinda în care mă pieptam, dau
obrajii cu pudră
Și gura, cu ruj,
Sticla licărește ca chii pisicii gestante.
Sunt aproape gata de marele-bal
Și lumea întreagă se mișcă în vals
Odată cu mine
Prin aerul pe care îl înghițim
Linguriță după linguriță.
O da, ar trebui să stau la locul meu
În jerpelita asta de carte din joc,
O damă cu rochie de catifea ieftină
Și sacoșa de doc.
Liniștea-i tot mai densă
Și doar graalu-l aud
Cum se macină,
Ca un pahar ordinar,
La bețiv în măsele.

Generalii de steag

Nu mai dau randament
La capacitatea maximă a imaginației
mele,
Nici fluturii din luxul brodat peste
tiv
Nu-i mai prind
În duzina de agrafe cumpărate din
târg.
Bravez, fac piruete interesante
De-a lungul și de-a latul fitilului
Care arde între două sticle de lapte.
Trec prin viața mea nefardată
Revoluționarii și manechinele
La paradă.
Azi,
Cei mai vestiți dintre textiliști se
pensionează;
Generalii de steag cu decorații în
piepții jachetei.
Scame de vise se smulg, zboară...
Ne intră-n plămâni și tușim peste
spitalele
Închise cu yalle.
La noaptea va ninge negreșit
Din pernele nefolositoare
Am , așa, o presimțire,
Ca și când ar fi o zi în care
Ar ieși din pământ
Larva unui fluture-monah.
Între timp, nevăzut, neauzit,
Reumatismul a cuprins tot trupul
păpușii
Iar taftaua din juioane foșnește
În dulapul cu cheia pierdută.

Învieră încă nu-i terminată

Plătesc la nimereală biletul
Iau restul de mărunțiș
Pe încredere.

-Faceți-i loc controlorului!
Strigă careva din mulțime
Și din celălalt capăt al sălii
motoarelor
Se aude schelălăind aburul
În pâini fără sare.
Nu voi mai purta șireagul de perle
Peste pielea ce transpiră sub bluza
subțire.
Ai cheltuit degeaba o avere cu mine
În locul acesta sunt doar salahorul
Cu ecusonul așezat invers
Pe reverul de la salopetă.
Învieră încă nu-i terminată
Și vin degeaba mironosițele cu uleiuri
Și lacrimi legate în colț de batistă.
Curge laptele dulce din streășina lunii
Și macii sălbatici înfloresc pe hârtie.
E noaptea întreagă atelierul în care
Pictesz în vopsele de apă
Crucea-mi din tablă zincată.

Ochi în sticlă vitrată

Femeia repudiată
Își plimbă canișul în lesă
Prin piața cu stâlpul infamiei vopsit în
albastru.
Vagabondul azvârle primul cu pietre
În coșul de basket.
Scorul este la egalitate
În timp ce altă siluetă și-a dezbrăcat
vesta,
O așează pe iarbă...
Schița păcatului este ca și gata.
În anotimpul cu râuri închegate
Alunecăm somnambuli peste fața de
masă,
Printre pahare și cutii cu zahăr de
Havana.
Halucinogene ceaiuri se vând la
dugheană
Sâmbătă spre duminică.
Nu-mi pasă!
Sunt specimenul perfect de artă
contemporană;

Balazs Klara , "Liniștea din adâncuri"

Un ochi din sticlă vitrată.
Văd pe dinăuntru orașul
Cu Sfânta ce face târâșul
Spre Raiul în care
A înflorit din nou caprifoiul

În haine prea stânte

O noapte întreagă
M-am tăvălit prin foi de caiet
Și litere din cerneală acrită.
Ți-am scris pe pereți și pe masă
Scrisori despre frica
Ce crește pe sub unghiile-mi roase
din carne.
Acum până și liniștea urbei este
uriașă și tristă
Așa ca o barză cu piciorul legat în
atele...
Nu mă simt defel bine în situația dată
Deși ocup cea mai bună carpace
Din năvodul plin cu fructe de mare.
O, da,
M-ai crescut în haine preastrânte
Și nu mai am loc de punct și de
virgulă
Între două cuvinte!
Vorbesc ca o paiată în cârpe vopsite,
Râd ca nebuna, lovesc popicele
Cu jucăriile din cutii sigilate...
Mi-ai trimis, mamă, șosetele albe,
Eu contiui să le deșir rând cu rând;
Le adun pe mosoare și te mint
Că am învățat să am suficientă
răbdare
Să aștept în apartamentul meu
Primăvara.

MELANIA CUC

Din volumul „MONADE”, în curs de
apariție.

Absență

Luna s-a ascuns în agudul din față,
mă furișez pe prispa casei,
glasul nopții se așază-n poeme
pagină de pagină.

Nimic din ce am scris nu se știe,
aripile drumeților se frâng,
măduva nopții îngheață-n cuvinte.

Dimineața înveselită de rouă
își lasă umbra dusă de ape.

Tu n-ai așteptări, ai numai prevestiri,
la porțile zăvorâte ale inimii
care se deschid.

De atâta ger în sufletul pietrelor
pașii și-au luat urma înapoi,
și orbecăie pe cărarea unei absențe
unde eu nu-s.

Arborii au inima-n frunze

Trupuri de piatră cu mâini de piatră
prind la piept orizontul,
munții fac zid și așteaptă.
Izvoarele își sapă văile,
timpul se rostogolește în sine,
apele întâmplărilor neîntâmpilate
se varsă-n turbinele mării.
Arborii au inima-n frunze,
respiră cerul cu stele cu tot.
Verdele îmbrățișază anotimpurile,
trec în herghelii caii nopții
spre câmpiile unde ochii vântului
păzesc grânele semănate de veacuri.
Vorbele nu încap în cuvinte,
iedera se urcă pe ziduri și vede
lacrimile ploii și trandafirii
ce-ți strigă-n pustiu numele.

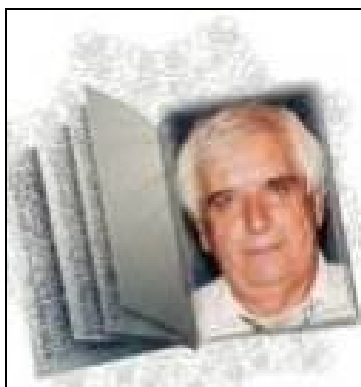
Înflorește bucuria

Sunt un compozitor al fluturilor albi,
înflorește bucuria
în cântecele luminoase de mai
și ploile ascultă cum cresc ierburile.

Fumegă verdele pe văile ochiului
zilele și nopțile se prind împreună,
piscurile munților trag cerul în jos
și-l scutură de stele peste câmpii.

Cireșii se coc mai devreme și
zâmbesc.

Piramide de poleială sclipesc,
păsări de aur palide
n-au aripi de zbor,
dar și le închipuie.

Vulturul

Când totul vine de unde nu te aștepti
tu-mi spui că n-avem ce face,
ne culcăm pe umbra fără asfințit,
semnele după care căutăm
nu pot fi pierdute.

Iubirea și ura se mențin,
împreună așteaptă lupii,
înghesuiți unul în altul de frică.

O să ieșim din infern,
oamenii fac experiențe cu oameni
abandonați în colții destinului,
nimeni nu se poate ascunde de sine
urletul animalelor flămânde
prefigurează noaptea.

Noi ca și ele am învățat să ne
supunem
acelorași legi nescrise
și-i urâm pe stăpâni
oricât de buni ar fi,
oricât ne-am preface.
Pentru noi liber înseamnă
vulturul în zbor deasupra munților.

Sentimentele lichide

O muză pe care am inventat-o
mi-a șoptit apropiindu-se prea mult
ca o piatră alunecând în apă.

O urmăream cum se lipește
de pieptul meu ca un coș de fum
și așteaptă căldura să o cuprindă.

Tot ce ne mai ține laolaltă
erau mâinile ca niște frunze
tremurate pe sub coaste.
Poate vroia să-mi smulgă una
dar fusese demult smulsă
de nevastă-mea.

O folosește ca pe o ispită pentru
bărbați.

Abia m-am desprins din încleștare,
locul a rămas gol,
pielea mă ține întreg dar vulnerabil
la orice femeie viscerală,
de aceea mă folosesc de cuvinte.
Ca să nu-mi pierd capul

mai bine cedez pentru ele
sentimentele lichide.

Nicio umbră

Zidindu-se fiecare-n fiecare pietrele
templor se plâng
de liniștea din interior.

Policandrul spânzurat își aprinde
luminile,
nu mai fumegă nicio ceață-n priviri.

Fețele se sfințesc umede și lucioase,
zâmbetele copiilor consimțind
cumințenia.

Nu predică nimeni dar se aud
cuvintele
în fiecare cum se clădesc.

Între linii punctele nu se ating de
marginii,
cercurile sunt ochiuri de cer în
oglinďă.

Oglinzile se pierd unele în altele,
nu există nicio umbră în cupele de vin

Limpede începe să ningă setea
și foamea se termină înainte de
vreme.

Tavanul puterii

Ceața se lipește de frunzele copacilor
pe frunte nu lasă urme.

Ochii se lovesc ca de un zid
înțelegem cum vor să o despice.
Orologiile nu mai suportă
rămân în urmă,

timpul de astăzi se grăbește fără rost
nu-l mai pot cuprinde,
e ca un hoț ce se pierde-n mulțime.

Vorbele prind a se rostogoli peste
marginii,

gura le cheamă înapoi
și rostește cuvintele Domnului.

Din tavanul puterii picură
în băltoacele lumii același dezinteres
care ne mânănește
și trăim cu groaza zilei de mâine.

Cineva încearcă să ne smulgă capul
umplut ca un balon cu minciuni
frumos colorate.

Noi rămânem mai departe pe internet
și ne dăm câte un link.

**LLELU NICOLAE
VĂLĂREANU (SÂRBU)**

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan Selejan

Arhiepiscopul Munților (II)

„Zaheu s-a suit în sicomor ca să-L vadă pe Hristos. Hristos S-a suit pe Cruce ca să vadă toată lumea.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în *Pastorală Învierii Domnului, 2014*, ați făcut o legătură între *Buna Vestire* și *Învierea Domnului*. Ce înseamnă concret aceasta?

Î.P.S. Ioan: De la Buna Vestire până la Cruce este un arc peste **Taina Întrupării lui Hristos**. Hristos trage vâlul de pe Taina Întrupării și ne arată că pe Cruce a suferit în trup. Hristos n-a fost o nălucă, ci din coasta Sa a curs sânge și apă. Hristos știa că, după Înălțarea Sa la Tatăl, vor apărea controverse și de aceea **Își scrie Testamentul cu apă și sânge**. Răscumpărarea noastră s-a făcut prin Jertfa lui Hristos. Jertfa a fost dintotdeauna actul prin care omul I-a adus mulțumire lui Dumnezeu.

Omul aducea jertfa la altar, însă, de data aceasta, Jertfa Se duce la Altarul Crucii. Nu ostașii Îl duceau pe Hristos la Golgota, ci El îi ducea pe ei. **Ostașul a luat atunci chip de jertfitor, de „preot”, care, cu sulița, coasta I-a împuns.**

Iată prima Liturghie săvârșită de un ostaș. El primise poruncă să săvârșească prima Liturghie Hristică la care erau de față Maica Domnului, ucenici și cete îngerești. Ce taină mare! Nu unui înger i se dă poruncă să jertfească, ci unui ostaș. Așa cum, atunci, ostașul a împuns cu sulița coasta lui Hristos, preotul din biserică împunge prescura pentru săvârșirea Sfintei Liturghii, unde Hristos Se jertfește de fiecare dată pe Altarul bisericii.

L.C.: Ați îndemnat indirect credincioșii să participe la Sfânta Liturghie, așa cum a venit Maica Domnului, cu lacrimi în ochi, la Liturghia Jertfei Fiului său.

Î.P.S. Ioan: Câți mai lacrimăm azi la Sfânta Liturghie, când, preotul, din Sfântul Altar, în numele lui Hristos, zice: „*Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, Care se frânge pentru voi, spre iertarea păcatelor*”? Hristos zice: „*acesta este Trupul Meu*” la prezent. Hristos ne cheamă să ne împărtășim cu El viu și nu zice: „*mâncați, acesta a fost Trupul Meu*”. **Hristos a înviat, este viu.** De aceea se zice și azi în Sfânta Liturghie: „*acesta este Trupul Meu*”. Viu este Dumnezeu! Ultima Cină I-a fost pregătită lui Hristos de Apostoli, pe Muntele Sionului, iar Hristos ne-a pregătit prima Cină pe Cruce. Fără Cina de pe Cruce, omul ar fi murit. Astfel, **cei ce se împărtășesc cu Hristos au viață veșnică.**

Ostașul, cu sulița, deschide izvorul Sângelui, izvorul Iubirii din care se adapă azi toți cei însetați. De atunci, acest izvor n-a secat și va curge mereu, căci, și la Cina Mielului, ne vom împărtăși tot cu scump Sângele lui

Hristos. Ostașul n-a ucis, ci a aprins pe Cruce focul iubirii lui Hristos. El nu ține în mână sulița urii, ci o torță cu care a aprins lemnul Crucii care ardea, dar nu mistuia Trupul lui Hristos. Acel foc ardea doar păcatele noastre cu care Se îmbrăcase Hristos. Hristos, la Înviere, nu iese din mormânt cu veșmânt negru, ci alb. Focul arsesse toate păcatele noastre.

Crucea aprinsă de ostaș pe Golgota rămâne singura candelă din univers spre care trebuie să ne îndreptăm și să luăm lumină pentru candela sufletelor noastre.

L.C.: Vă rog să insistați asupra semnificației ce există între Cruce și jertfă-răstignire.

Î.P.S. Ioan: Privind la

Cruce, ne aducem aminte ce a făcut Hristos pentru noi și ce facem noi pentru semenii noștri. În graiul nostru românesc, cuvântul „răstignire” stă în centrul actului de Jertfă. În alte limbi, actul Jertfei poartă pecetea cuvântului „crucificare”, punându-se accent mai mult pe felul în care o persoană era condamnată la moarte. Însă, în graiul nostru, cuvântul „răstignire” are un plus de valență și exprimă starea pe care a avut-o Fiul lui Dumnezeu atunci, când era pe Cruce. Dacă analizăm

cuvântul „răstignire”, vedem că este compus din prefixul „răs-” care are aici sensul de negație și cuvântul de bază „tihnă” (tihnă, tignă). În graiul nostru românesc atât de expresiv, cuvântul „răstignire” ne arată că, pe Cruce, a fost locul unde Fiul lui Dumnezeu n-a avut tihnă.

Hristos a fost judecat și răstignit de „drepti”, nu de păcătoși. „Dreptii” ar fi vrut ca Trupul lui Hristos să fie dat corbilor, însă Hristos a hotărât ca Trupul Său să fie dat păcătoșilor. **Zaheu s-a suit în sicomor ca să-L vadă pe Hristos. Hristos S-a suit pe Cruce ca să vadă toată lumea.** O singură cruce arde în univers. Acea este Crucea lui Hristos. Moise a lovit cu toiagul Marea Roșie și a despicat-o în două, ca să salveze poporul lui Israel. Ce mare minune!

Însă ostașul a lovit cu sulița coasta lui Hristos, de unde se deschide **izvorul iubirii nemărginite a lui Dumnezeu**. Anonimul ostaș n-a scris nicio carte cu condeiul, însă a scris cu sulița una din cele mai fascinante pagini din *Cartea vieții lui Hristos*. El este cronicarul vieții lui Hristos. El n-a scris pe un pergament, ci a scris atunci, pe lemnul Crucii, viața lui Hristos. Văzând, scria. Lui i s-au deschis ochii să vadă Taina Jertfei Fiului lui Dumnezeu. O, Sfântă Cruce, tu ești Cartea vieții lui Hristos!

Ostașul a scris această Carte a vieții lui Hristos cu slove pe care le poate citi și înțelege orice pământean. A scris în graiul iubirii și al iertării: „*Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac.*” (Luca 23, 34). Iată câteva cuvinte scrise în această carte: **iubiți-vă, iertați-vă, jertfiți-vă!**

Ostașul n-a scris cu cerneală viața lui Hristos, Liturghia Jertfei Sale, ci cu însuși Sângele Fiului lui Dumnezeu. N-a scris cu pana, ci cu sulița, pe care, pentru fiecare cuvânt, o înfîgea în coasta lui Hristos. →

A consemnat LUMINIȚA CORNEA

→Hristos i-a dat Sângele Său ca să scrie această carte pe brațele Crucii și am văzut că tot cu Sângele Lui a scris pe cealaltă față a Crucii și numele celor pentru care S-a jertfit. Undeva, pe ultimul rând, era scris și numele meu: Ioan din Carpați. De aceea, de câte ori citesc această carte scrisă cu Sângele lui Hristos, mai întâi o sărut.

L.C.: Foarte interesantă această idee, desigur pe Crucea răstignirii Mântuitorului nostru se află numele tuturor credincioșilor.

Î.P.S. Ioan: Trebuie să citești această carte și vei găsi acolo numele tău și al părinților tăi. Ea este **Cartea neamului lui Hristos**, a fraților Săi pentru care S-a jertfit. Pentru ei a venit în lume, ca să-i ducă în Casa Tatălui Ceresc. Aceasta este o carte vie. Ea îi apără și-i păzește pe cei ce o citesc la lumina lacrimilor. Ne punem mereu întrebarea de ce se citește tot mai puțin azi. Pentru că totuși se scrie mult, dar se scrie cu cerneală și nu cu lacrimi.

Omul nu este nenorocul istoriei. Omul nu este o pauză între naștere și moarte. El transcende moartea. Ea îl așează pe aripile veșniciei. **Mormântul este o aripă a veșniciei.** Prin el, omul coborând, urcă în veșnicie. Un fariseu – Iosif din Arimateea - Îl ajută pe Dumnezeu să-Și pună Fiul în mormânt. Dumnezeu Și-a ales ca gropar un fariseu. Ce ar fi azi Învierea fără Iosif – groparul din Arimateea?! După cum înaintea zorilor e noapte, tot așa, înainte de înviere e moartea. Mironosițele L-au căutat pe Hristos în mormânt.

Unii Îl mai caută și azi pe hartă. Mormântul lui Hristos a rămas gol ca în el să ne îngropăm noi și apoi să înviem.

Pe crucea părinților, noi am scris și: **Iisus Hristos Nika**, adică Iisus Hristos învinge. Ce mare cinste pentru un creștin ca, pe crucea lui, să scrie și numele lui Hristos Biruitorul!

L.C.: Aceasta înseamnă că și în mormânt suntem cu Hristos, nu suntem părăsiți.

Î.P.S. Ioan: Nici în mormânt nu suntem singuri, ci suntem cu Hristos. De aceea, nu mai plânge la mormântul maicii tale, că nu e singură nici acolo. Singurătatea nu mai bântuie acum în univers; ea a fost alungată de Hristos. **Toți cei adormiți în nădejdea învierii vor învinge moartea și vor învia.** Învierea este întoarcerea omului în nemurire. Sub cruce nu sunt cei învinși de moarte, ci cei ce au învins împreună cu Hristos moartea.

De aceea noi nu putem vinde pământul sacru, căci este un pământ cu sfinte moaște. Învierea este o mare provocare pentru filozofie. În existența sa, omul este în relație cu sine și cu „dincolo“. Omul are o relație istorică și directă cu Dumnezeu. Învierea transcende condițiile spațio-temporale ale acestei lumi; ea pășește dincolo de marginea minții.

Moartea despică temporar omul în țărână și suflet, însă nu se întrerupe relația cu Dumnezeu. Omul, prin moarte, depășește limitele spațiului și ale timpului. Omul trece prin moarte în metaistorie și rămâne în relație veșnică și mai presus de graire cu Dumnezeu.

Cu părintească iubire, Îl rog pe Bunul Dumnezeu să nu ne părăsească la ceas de cumpănă și la grele încercări! Îi îndemn pe părinți să-și iubească fiii iar pe fii să-și iubească părinții și cu toții să-L iubim pe Dumnezeu și scumpa noastră țară, așa cum au iubit-o Brâncoveanu și fiii săi.

Purtarea Crucii

Nu cu mult înainte de a se ridica la cer, Domnul Hristos a spus ucenicilor Săi: „**Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie**” (Marcu 8,34). De atunci, de aproape două mii de ani, creștinii se străduiesc să-și ducă Crucea, urmând pe Mântuitorul Hristos. Sigur, aceasta Cruce cu care ne-a „cinstit” Dumnezeu este o piatră de încercare și nu este deloc ușoară. Omul, păcătos și stricat, nu ia, din proprie inițiativă nimic în spate. Mai curând se arată cărtitor și caută motive să fie scutit de această sarcină. Domnul Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat (cum mărturisim în Crez) , putea foarte ușor să ridice în spate o cruce, putea lua și un munte, dacă ar fi vrut, sau chiar întreg universul! Iar dacă El s-a dovedit atât de slab să-și care singur crucea, ce să aștepti de la un muritor de rând. “**Și ieșind, au găsit pe un om din Cirene, cu numele Simon; pe acesta l-au silit să ducă crucea Lui.**”(Matei, 27: 32) Despre omul care a purtat Crucea Domnului Hristos, Scriptura nu mai zice nimic, dovadă că nu este mare lucru să porți o cruce în spate!

Cam așa cârtește omul când este răuvoitor și se face că nu pricepe adevăratul înțeles al vorbelor Mântuitorului, și recunoaște că prin această Cruce pe care o purtăm, înțelegem tocmai viața dată nouă aici, pe Pământ. Însă Domnul Hristos nu ne lămurește cum ar trebui să fie Crucea, iar noi încercăm să alegem, din multitudinea de cruci posibile, una mai pe gustul nostru, una care promite să nu ne aplece prea tare. Una cât mai ușoară, dintr-un lemn de calitate, din care să avem grija a ciopli cât se poate, doar-doar s-o mai ușura puțin. Dăm jos sentimentele, moralitate, bunul simț, curățenia ș.a.

Pentru că veni, printre altele, vorba și de „morală”, aia de care ne împiedicăm mereu, îmi amintesc povestirea aceea cu un om, care, rugat să facă o donație caritabilă, a răspuns: „Dar, știi tu că părinții mei sunt săraci lipiți, abia au ce pune pe masă, nici măcar în fiecare zi? Că frații mei sunt pe la aziluri de săraci, neavând cine îi îngrijii? Că până și copiii mei, iubiții mei copii, au fost evacuați pentru că nu au avut cu ce-și plăti chiria?” Bietul om, solicitantul, nu știa ce să mai zică, de jenă: „Vă rog să mă iertați, nu am știut că sunteți într-o situație financiară atât de dezastruoasă.” Dar acel om își încheie perorația, astfel: „păi, dacă nu le dau nici lor nimic, cum o să-ți dau ție ceva?” Acesta e numai un exemplu din numeroasele exemple de cruci degajate de orice greutate inutilă.

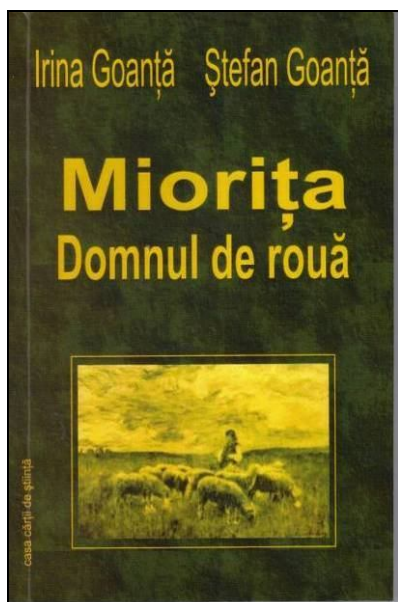
PR.DR. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Receptări ale Mioriței

O lucrare cu caracter de revendicare a sensurilor și semnificațiilor unor creații populare o reprezintă *Miorița. Domnul de rouă* a autorilor Irina Goanță și Ștefan Goanță. În acest demers, mă voi opri doar la prima parte, care face referire la *Miorița*. Această lucrare are ca argument indignarea, revolta față de comentariile despre resemnarea fatalistă a ciobanului mioritic față de amenințarea morții, privit ca atitudine tipică pentru viața și comportamentul istoric al poporului român. Autorii încearcă să supună unei analize pertinente opiniile care subestimează valoarea acestei creații populare sau împing granițele interpretării, îndepărțând-o astfel de sensurile inițiale.

Prima secțiune, (*De ce) mereu Miorița?*, cuprinde o serie de reflecții personale, sprijinite însă de un vast eșafodaj teoretic, reflecții realizate în formă retorică în care autorii au un dublu rol: pe de-o parte acela de a prezenta, anticipa argumentele pe care „detractorii” acestei creații populare le aduc pentru a încerca să definească spiritul românesc, ca pasiv, resemnat ceea ce ar și justifica situația actuală de inferioritate față de apusul raționalist; pe de altă parte, rolul de a combate aceste argumente de încercarea de analiză socio-semantică pornind de la *Miorița*.

Cea de-a doua parte, *Miorița între mit și simbol religios creștin*, face referire la fondul mitic, dar tratează creația populară și ca un simbol religios creștin. Autorii imaginează un periplu ancestral în vederea prezentării celor două aspecte. Fondul mitic e justificat prin însăși vechimea ei, tema fiind una universală: „Toate popoarele au plâns, cu plângeri modulate, pe junele ucis în floarea vârstei”.¹³ Blaga afirma că moartea este de o tragică frumusețe, ca un extaz al nunții datorită unei vieți curmate înainte de a-și îndeplini rostul în căsătorie. Starea sufletească a ciobanului impresionează prin faptul că nu se lasă copleșit de un „fatalism feroce”¹⁴, dar nici nu se încrede deplin în puterile naturii și ale

soții privind moartea ca pe o reintegrare în circuitul naturii, în „infinitul ondulat” reprezentat de conceptul de „plaiu”.

Caracterul mitic a fost însă cu totul ignorat de unii cercetători moderni, punându-se accentul doar pe caracterul național al operei, aceștia concentrându-și atenția doar asupra morții mistice a ciobănașului. Moartea ciobanului în mijlocul a ceea ce a iubit mai mult și prezentarea alegorică a acesteia față de ai săi face ca motivul să primească doar caracter etnic.

Chiar dacă lumea se relevă sacră, această sacralitate nu pare, la origine, de structură creștină. Mircea Eliade nota faptul că universul întreg este transfigurat în *Miorița*, iar în cosmosul liturgic în care suntem introduși se săvârșesc Mistere. Doar episodul în care măicuța bătrână își caută fiul poate aminti de peregrinările Fecioarei Maria în căutarea Fiului. Astfel, elementul creștin s-a sedimentat ulterior peste cel arhaic, dând naștere unei noi creații proprii sud-estului european, care poate fi numită „creștinism cosmic”, pentru că „pe de-o parte proiectează misterul cristologic asupra naturii întregi, iar pe de altă parte neglijează elementele istorice ale creștinismului, insistând, dimpotrivă asupra dimensiunilor liturgice ale existenței omului în lume.”¹⁵

Asimilat ulterior creștinismului, ciobănașul moldovean, ca simbol religios, reprezintă o prefigurare a lui

Hristos care coboară pe pământ la locul arhetipal („Pe-un picior de plai, /Pe-o gură de rai”) în ipostaza de păstor pentru a-i învăța pe oameni păstoritul sufletelor și care se jertfește pentru oile sale. Ciobănașul nu se teme de momentul morții, al jertfei de sine, fiindcă se coboară să aducă prin sacrificiu o recreare a lumii, ca și domnul Iisus Hristos¹⁶: „Mântuitorul ne-a dat ca pildă că jertfirea pentru binele oamenilor și din iubire pentru oameni e tot bucurie, iar ciobănașul a împărtășit această bucurie, deși era într-o dilemă de tragic sublim. Pe de-o parte, era colpeșit de dragostea de viață, pe de alta de datoria de a împlini *datul*, de a se jertfi pentru semenii. A optat pentru cea de-a doua și cu atât mai înălțător, prin biruința fără crâcnire a întâiului său imbold, este ultimul său gest al vieții de pământean. Un paradox? Mai poate fi vorba aici, în cadrul unei lupte interioare de proporții epopeice de fatalism și fatalitate, cu toate că acestea exultă o imensă măreție și frumusețe și o bucurie nepământeană?”¹⁷

În cea de-a treia parte, *Miorița – nunta - metafora morții, moartea-metafora nunții*, autorii încearcă să demonteze păreri potrivit cărora moartea mioritică, văzută și acceptată ca o fatalitate ar contraveni imaginii de robustețe sufletească a poporului român, optimismului său și în consecință ar impune o interpretare edulcorată a morții, care să pozitivizeze actul, să-l conștientizeze, transformându-l într-un act firesc, de tragedie optimistă, ale cărui urmări ar fi încorporarea deliberată a individului în circuitul universal al materiei. Îmbinarea de elemente specifice celor două ritualuri au menirea de a arăta faptul că „la fel ca viața, moartea este înțeleasă ca un dat primordial, iar datul este legea mai presus de orice lege, imună la plânsul sufletului. Numai conștientizarea acestui dat îl întărește pe om și îi aduce alinarea și puterea de a reintra în normalitate. Către acestea converg încercările de defulare, de reconfortare.”¹⁸ →

IRINA CIAMA

16. Alexandrescu, Emil, *Introducere în literatura română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007, p. 72;

17. Goanță, Irina, Goanță, Ștefan, *Miorița. Domnul de rouă*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010, p. 67;

18. Goanță, Irina, Goanță, Ștefan, *Miorița. Domnul de rouă*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010, p. 88-89;

13. Odobescu, Alexandru, *Cântecul poporane ale Europei răsăritene*, în „Revista română”, 1, (1861);

14. Blaga, Lucian, *Spațiul mioritic*, Editura Fundațiilor Regale, București, 1926, p. 24;

15. Eliade Mircea, *De la Zamolxis la Genghis-Han*, Editura Humanitas, București, 1995, p.254-263;

Moartea prematură a tânărului perturbă echilibrul statornicit de milenii datorită neparcurgerii unui moment important al existenței: nunta. Prin îmbinarea elementelor nunții în cadrul ceremonialului morții acest echilibru este restabilit. Nunta apare, așa cum remarcă autorii, ca o compensație pentru tânărul dispărut prematur, dar și pentru apropiații săi, care o meritau pentru recâștigarea liniștii: „viața și moartea apar și nu apar ca entități fizice, de sine stătătoare, omorul și pedepsirea ucigașilor vor fi fost sau nu vor fi fost date la iveală ca fapte palpabile, împerecherea dintre moarte, înmormântare și nuntă vor fi trăite altfel decât ca un colosal gest de fraternizare a două imposibilități devenite posibile și în măsură să arate că în lumea mare a lui Dumnezeu toate țin una de alta, iar omul, deloc neînsemnat în inventarul Necuprinsului își are locul lui?”¹⁹

Autorii menționează că la bază în această creație populară a predominat narativul. Datorită circulației orale, a zicerii în fața unui public, cuvintele erau însoțite de mimică și gesturi și urmau să transpună pe ascultători în locurile și timpurile evocate, să facă vie imaginea eroilor și a faptelor, cântecul devenind astfel un adevărat spectacol. Dialogul cu mioara năzdravană, care poate fi considerată un alter ego al ciobănașului, sporește caracterul dramatic al acestei creații. Atât epicul cât și dramaticul se subsumează liricului, bogat în simboluri și metafore ale vieții și morții. „Eposul trebuia să se esențializeze liric pentru a satisface pe deplin aspirația spre înalt a marelui anonim, poporul, în dubla sa calitate de creator și de consumator. Ciobanul avea nevoie de cântecul său.”²⁰ Prin imaginea morții ca nuntă, interpretul reînnoiește sensurile semantice ale arhetipurilor și le introduce pe cursul poeziei moderne, făcându-le capabile să miște masele de ascultători.²¹

Ultima parte, *Miorița-colind*, lămurește încadrarea în această specie. Autorii susțin că ea a fost impropriu numită baladă sau numai baladă, ea fiind la origine un colind, un cântec bătrânesc. Referitor la aceste mutații,

Ovid Densusianu afirma că „la depărtări mari și de loc și de timp, *Miorița* nu se putea să nu sufere numeroase schimbări, fie că poezia ei a pierdut vigoarea primitivă, fie că a degenerat într-un cântec redus la un motiv sărac, cu slabe reminiscențe de ce cuprindea mai înainte: prin unele părți, în special în Ardeal, ea se mai aude, schimbată în colindă, numai în câteva versuri scăzute și monotone.”²² Autorii remarcă faptul că în variantele din Sălaj, *Miorița* nu poate fi considerată o baladă, ci un colind, datorită caracterului ritualic, dar și datorită faptului că personajul central este lipsit de un nume propriu, ciobanul este de condiție modestă, iar în jurul său nu se țin întâmplări hiperbolizate care să depășească sfera realului. El este înzestrat cu alte puteri ce par a sfida omenescul, acelea care îl fac să înțeleagă și să sfideze moartea efemeră.

Variantele *Mioriței* arată nu numai că formele ardelene sunt mai numeroase și atestă o circulație mai vie decât cele ale baladei ciscarpatine, dar și faptul că ele „departe de a fi lispite de «vigoarea primitivă» ... nu numai că nu reprezintă balada «schimbată în colindă», ci constituie dovada peremptorie că ele sunt, de fapt, mărturia prețioasă și incontestabilă, perpetuată până în zilele noastre, că povestea cântată a acelui conflict ciobănesc amenințând, în ascuns, viața unuia dintre ciobani prin sfatul de taină al celorlalți, își are obârșia în străvechi rosturi rituale ale păstoriei cristalizate și cântate mai întâi de bătrânele colinde ardelenești, din care abia ulterior s-a izvorât și dezvoltat - desigur pe căile transumanței - balada moldo-munteană.”²³ Astfel, evoluția acestei creații de la baladă la colind stă sub semnul unei desacralizări de la cântec ritual la baladă care prezintă împrejurările păstoritului în variantele de dincoace de Carpați.

O altă idee prezentă în carte se referă la *Miorița* ca reper fundamental în descifrarea tainelor vieții. Este analizată astfel atitudinea ciobanului moldovean în fața morții care nu e

una lașă, ci una care-l împacă pe acesta cu întreaga umanitate. Ce să facă în fața iminentei morți? „Să se apere, să ucidă el întâi pentru a nu fi ucis? Ar însemna să răspundă unei fărădelegi intenționate cu altă fărădelege intenționată. Nu, după el trebuie să rămână în pace și în iubire. În numele acesta moare.”²⁴

Fatalitatea, simbolizată de resemnarea ciobănașului moldovean în fața morții, este o concepție antică răspândită în spațiul balcanic la daci, daco-romani, români. Astel, hazardul nu are loc în seria evenimentelor. Orice eveniment nu se poate produce fără a fi determinat de cauze strict necesare. Pentru omul antichității târzii și epocii premedievale, evenimentele întâmplătoare nu sunt altceva decât efectele unor cauze necunoscute încă și orice schimbare care se petrece dintr-o cauză presupune o schimbare și în efect. Cauzalitatea este efectul unei necesități absolute, iar necesitatea absolută e stăpâna întregului univers.

Dacă ar exista această cauzalitate absolută în univers totul ar fi dezordonat și haotic, dar unde ea există toate sunt la locul lor. În concepția creștină de început, cea mai mică perturbare și îndeterminare ar întrerupe un întreg lanț al evenimentelor și șirul acestora.²⁵

Forța destinului conduce tot ceea ce se lasă dus (înainte) și împinge tot ceea ce rezistă; ea se îndreaptă spre un scop final unic, în legea universală unică, comună care face din univers un tot armonios asemeni unei cetăți bine guvernate.

Destinul este în același timp principiul conducător, dar și logos (rațiune). El face ca în univers să domnească o simetrie perfectă, dându-i aspectul unei adevărate opere de artă. Această energie a destinului mai e numită „gândire prevăzătoare” sau providență care are grijă să conserve întregul unitar, să facă din unele existențe mijloace în vederea unor scopuri care până la urmă au drept țintă scopul suprem, logosul universal însuși.

Destinul sau fatalitatea stoicilor, a precreștinilor din spațiul →

22. Densusianu, Ovid, *Viața păstorească în poezia noastră populară*, Vol. II, Editura pentru Literatură, București, 1923, pp. 103, 149-188;

23. Amzulescu, Al. I., *Repere și popasuri în cercetarea poeziei populare*, Editura Minerva, București, 1989, p.33;

24. Goanță, Irina, Goanță, Ștefan, *Miorița. Domnul de rouă*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010, fpp. 92-93;

25. Constantin, Marin, *Ethos elenistic. Cunoaștere și libertate*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, pp. 63-69;

19. ibidem, p.35;

20. ibidem, p.97;

21. Vrabie, Gheorghe, *Poetica Mioriței*, Editura Academiei Române, București, 1984, p. 83;

„PÂINEA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE..”

Întotdeauna m-am întrebat, alături poate de unii dintre noi care se roagă pentru „Pâinea noastră cea de toate zilele”, de ce nu ne rugăm și pentru „pâinea noastră cea de toate nopțile”? Poate pentru că noaptea dormim, nu mâncăm.. Dar cei care lucrează noaptea?!EI MÂNÂNCĂ!

Pâinea noastră cea de toate zilele, pentru care ne rugăm... de Guvern să reducă TVA la 9%, are, actualmente, o calitate unică: se scumpește (nicio legătură cu „pește”) continuu și după cum spunea nu mai știu cine: „Dacă n-au pâine, de ce nu mănâncă cozonac!” (scuzați cacofonia!). Și să știți că nu suntem departe! Așa cum cartofii au ajuns să coste mai mult decât portocalele, așa și pâinea va fi mai scumpă decât cozonacul (simplu). De aceea, continuarea rugăciunii: „dă-ne-o nouă astăzi..” are o îngrozitoare ancorare în realitatea

imediată (vai ce modern mă exprim!), avându-se în vedere că mâine poate nu ne vor mai ajunge banii ca s-o cumpărăm.

Tot în legătură cu pâinea mai avem și expresia: „L-a scos din pâine!”, legată de pățania unei gospodine care a scos dintr-o pâine un șoarece mort, fapt care a bucurat-o enorm, atât pe ea, cât și pe familia ei. La reclamația făcută la OPC, i s-a răspuns că, probabil, pâinea făcea parte dintr-un nou sortiment: „PÂINE ÎMBOGĂȚITĂ CU PROTEINE!” Proteine de origine animală, așa zice, nu niște prăpădite de șroturi din soia. Normal ar fi fost ca brutarul care a făcut pâinea să fie scos și el din pâine conform proverbului la modă în partidele noastre politice: „Cine te bagă în pâine, te și scoate!”. Păi nu?!

Un lucru e cert. Guvernul nostru drag nu-și va lua pâinea de la gură pentru nimeni. De la gura altora da, a luat-o! De la gura pensionarilor, a mamelor care au copii mici, a bugetarilor, a persoanelor cu dizabilități (a

celor cu diverse abilități în „a scoate și ei o pâine” și ce pâine!, nu) etc..

Printre sortimentele de pâine existente pe piață, se numără și pâinea Graham, care a fost inventată, după cum susținea un vecin enciclopedizat, de unul Graham Bell, care după ce a produs-o, a inventat și telefonul ca să-i poată anunța pe distribuitori, să vină să ridice marfa. I se mai spune și „pâine neagră”, datorită unei consumatoare care s-a făcut neagră de supărare după ce a mâncat-o și a aflat că așa zisa pâinea neagră fusese colorată cu vopsea neagră ca să nu-și des-mintă numele.

Și iată că am ajuns, în final, la expresia: A avea și pâinea și cuțitul în mână”.

Mă gândesc cam așa; dacă pâine nu mai avem, ne rămân cuțitele, dar ele nu sunt comestibile.. Și atunci trebuie să ne decidem ce o să facem cu ele.. Ce o să taiem.. Cel mai probabil vom tăia sau pofta noastră de mâncare sau apetitul Guvernului de a ne lăsa fără pâine.

IOAN MARINESCU-PIIU

RECEPTĂRI ALE MIORIȚEI

→danubian s-a răspândit prin diferite mituri și motive religioase, etnice la începutul evului mediu așa încât precreștinii și apoi creștinii le-au conservat în formele de trăire a realului istoric timp de multe secole până la constituirea statelor balcanice și nord-dunărene.

Ele s-au contaminat și suprapus cu creștinismul de tip oriental bizantin și au dăinuit ca formă de cultură spirituală orală în tot arealul amintit și la daco-romani și la români.

Fatalismul nu însemna în acele vremuri, ținând cont de condițiile istorice ale marilor năvăliri, pasivitate, ci căutarea unor soluții de supraviețuire și în istorie, dar și a etniei, a neamului, a valorilor lui.

Eugen Lovinescu spunea referitor la ciobănașul moldovean că „trăit între cer și pământ, dedat unei vieți contemplative, spectaculare, apropiată lui asasinare nu-i trezește niciun fel de răzvrătire, o primește cu resemnarea fatalistă a lui «și de-o fi să mor» și dictează oiței ultimele dispoziții funerare cu rugămintea de a le comunica lui vrâncean și lui ungurean.

Trecute printr-un suflet contem-

plativ, elegiac, lista de reacțiune nu i-a acordat o biruință asupra tovarășilor, ci o biruință asupra timpului. Prin simpla armă a geniului poetic, învinsul, asasinatul, a călcat astfel peste moarte, în eternitatea creației artistice.

Omul care nu știe lupta cu violența tovarășilor își organizează înmormântarea și viața postumă cu un rar simț poetic.”²⁶

Astfel, rezolvarea artistică nu reprezintă rezolvarea realistă, opera literară e fictivă, nu reprezintă o situație reală, ci o modelare a realității după un principiu spiritual.

Balazs Klara, „Stea de pământ”

26.Lovinescu, Eugen, *Miorița și psihologia etnică* în „Aesthis carpato-dunărean”, Editura Minerva, București, 1981, pp. 135-140.

Frumoasă-i Țara...

Duminică, 17 August 2014

Frumoasă-i Țara ca o poezie,
Dar cine-i știe frumusețea ei?
Aici e partea mea de veșnicie,
Cealaltă parte încă nu știu ce-i!

Frumoasă-i Țara ca un măr
desprins
De pe ramul pomului din rai,
Cu ea din tinerețe m-am deprins,
Cum se deprind cuvintele din
grai.

Acel care i-a pus aici hotare
Slăvit să fie de un neam întreg,
Frumoasă-i Țara, Doamne, dă-
mi răbdare
Măcar până la capăt s-o înțeleg!

Și frumusețea ei ți-o las și ție,
Copilul meu, oriunde-n lume
ești-
Frumoasă-i Țara ca o poezie,
Numai timp să ai să o citești...

NICOLAE NICOARĂ

CALENDARUL POPULAR

În societatea noastră, au avut loc schimbări politice, economice și sociale cu urmări asupra vieții spirituale, a mentalității și a concepției despre lume și viață a țaranului de la Ibănești.

La sat, au apărut multe elemente ale civilizației și tendința puternică de a se apropia de viața de la oraș.

Țăranul a acumulat cunoștințe, s-a ridicat nivelul cultural al acestuia, munca a devenit mai productivă. În comparație cu orașeanul, țăranul este totuși mai conservator. Este credincios, respectă calendarul bisericesc, frecventează biserica și are un adevărat cult al morților.

În ciuda atâtor schimbări, în conștiința țaranului dăinuie gândirea magică care este „o permanență a structurii umane”, cum afirmă Lucian Blaga.²⁷ Gândirea magică se manifestă polivalent în conștiința umană și-l ajută pe om să-și explice misterele existenței.

Convins că în lume există forțe ale binelui și ale răului, țăranul se implică în confruntarea dintre ele. Omul mai ales acționează asupra forțelor supranaturale pentru a le capta și a le utiliza în favoarea lui.

Pornind de la aceste realități, observăm că ibășteanul respectă și desfășoară o serie de obiceiuri și practici rituale, unele arhaice, păgâne, precreștine, peste care s-au suprapus credințele religioase. Aceste obiceiuri sunt legate de diferite date de peste an și se constituie într-un adevărat calendar popular, numit și calendar bănesc. Calendarul popular se desfășoară în paralel cu calendarul bisericesc.

Calendarul popular respectă obiceiurile populare care sunt manifestări complexe, în cadrul cărora întâlnim practici rituale-magice, practici divinatorii, medicină populară, credințe și superstiții, interdicții, meteorologie populară, vrăji, poezie, legende.

Aceste obiceiuri sunt documente etnografice importante care ilustrează gândirea, concepțiile despre lume și viață și bogăția spirituală ale țaranului. Specialiștii au studiat și studia-

²⁷ LUCIAN BLAGA, *Gândirea magică și religioasă*, Editura Humanitas, București, 1996, p.106-107, 170.

ză aceste obiceiuri cu grija de a conserva și teazauriza repertoriul acestor adevărate comori. Nu este de neglijat și e actual încă îndemnul lui Tudor Pamfile, care spune că obiceiurile populare „trebuie cercetate, înțelese. Să nu le jignim, să nu le brutalizăm. Unele se pot explica sprijinindu-se pe adevăr și experiență populară, ca medicina populară și leacurile băbești”.²⁸

Pe Valea Gurghiului, deci și la Ibănești, aceste obiceiuri au fost studiate de colectivul de cercetători de la Arhiva de Folclor din Cluj, în perioada anilor 1965-1969. Studiul semnat de Ion Cuceu și Ion Taloș „Obiceiuri agrare și pastorale” prezintă multe din obiceiurile de peste an din această zonă.²⁹

La Ibănești, scopul acestor obiceiuri e de a asigura prosperitatea, belșugul și norocul în gospodărie, sănătatea țaranului și a familiei.

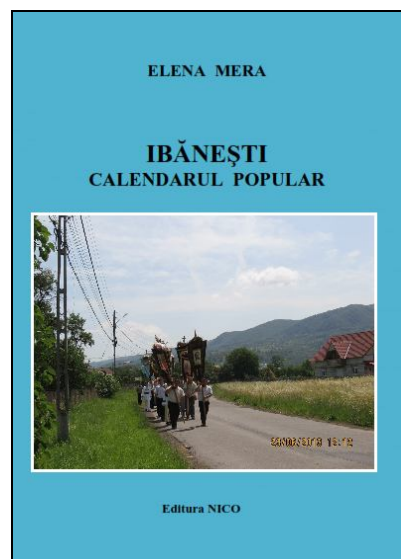
În zonă, există povestiri superstițioase, legende, credințe în strigoi și strigoaice, care alimentează perpetuarea acestor obiceiuri. Se crede că la 7 ani strigoi-strigoaicele se metamorfozează în diferite animale: broască, pisică, șarpe, șopârlă, apoi iar se fac oameni. Din acest motiv sătenii se poartă cu grijă cu broasca. Nu o omoară, iar dacă vine la casa omului, îi pune pe spate un ban și-i zice: Te-am plătit, să te duci de unde ai venit. Același tratament și față de pisică pentru că împiedecă diferite activități sau simpla deplasare a unei persoane. Aceste întâmplări au loc noaptea.

Balazs Klara, „Iarba verde de acasă”

²⁸ TUDOR PAMFILE, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, Editori și introducere de Iordan Datcu, Editura Saeculum, București, 2006, p.403-409.

²⁹ VALEA GURGHIULUI. *Monografie etnologică*, Coordonator I. Mușlea, D. Pop, I. Taloș; Ediția a II-a îngrijită de Ion Cuceu; Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2008, p.39-58.

Pentru a scăpa de pisică, se scuipe în sân, se face cruce sau i se pune un bănuț pe spate și dispăre. Numeroși informatori relatează întâmplări concrete, dând nume de persoane care practică activități periculoase pentru viața satului, dar cu rugămintea de a nu le nominaliza, din motive bine știute.

Este adevărat că obiceiurile populare se află într-un proces de degradare, unele secvențe au dispărut, altele se practică mai rar sau au trecut în repertoriul pasiv al țaranilor. Este tot atât de adevărat că există și nostalgia trecutului. De aceea, multe din obiceiuri le găsim pe scenele căminului cultural, ori cu ocazia festivalurilor județene cu această tematică. Pot aminti șezătoarea, țurca, strigatul peste sat, la care se poate observa și apariția noului.

Majoritatea informatorilor sunt persoane în vârstă, dar nici tineretul nu este străin de aceste practici. Obiceiurile din preajma marilor sărbători se practică cu succes, iar riturile de apărare a manei se respectă în fiecare gospodărie.

Au trecut patru decenii de la ultima studiere a obiceiurilor populare din zonă și constatăm cu surprindere că acestea sunt încă vii. O bucurie imensă ne inundă sufletul văzând că țăranul respectă și păstrează obiceiurile și tradițiile, elemente importante ale identității noastre naționale. Avem convingerea că lucrarea noastră aduce amănunte semnificative care ilustrează încă o dată, dacă mai este nevoie, bogăția spirituală a omului din popor.

ELENA MERA

Ancheta „Vatra veche”

Casa memorială „Nicolae Iorga”

Vălenii de Munte (II)

Notele caracteristice geniului relevă unitatea celor mai nete contraste care s-au îngemănat în ființa monumentală a lui Nicolae Iorga. Pe birou, mapa de piele care a închis în ea atâtea mii de pagini, o lampă și portretul Ecaterinei Iorga. Sub cristal, se află o pagină manuscris cu titlul *Încredere*, care ne-a reținut atenția prin bogata sa latură etică: „*Un singur lucru cerem și avem dreptul a cere oricărui om cinstit și muncitor din România: Încredere. Să nu creadă nimeni de pe bordul corabiei că vede mai bine stâncile și ghețarele decât pilotul care stă la cârmă. El e bătaia vântului. În mijlocul gerului, la ceasuri adânci de noapte, când toți se odihnesc, el e tot acolo. Aceasta e chemarea lui, și el și-o îndeplinește. Dar nu se poate găsi pe lume om care să primească sarcina de răspundere și suferință când unii i-ar tot da sfaturi, iar alții l-ar acoperi cu batjocuri. Pe corăbii stă scris chiar: nu vorbiți pilotului!*”.

Astfel de idei străbat și alte opere incomparabile, precum *Istoria literaturii române* ori memorialistica lui Iorga desăvârșită cu tomul *O viață de om - așa cum a fost*, construcție unică prin valoarea și cuprinderile spirituale – pagini în care găsim istoria luptei sale pentru „*un ideal moral și național.*” (*Supt trei regi*)

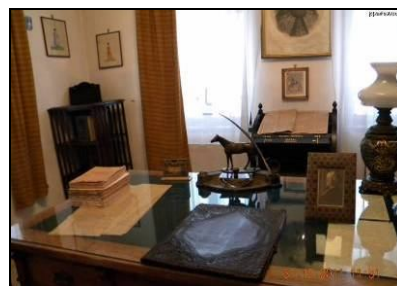
Fotografii de familie, fratele Ecaterinei Iorga, colaboratorul lui Iorga, Ion Bogdan, un tablou cu flori de Burada, o icoană din secolul al XVII-lea, biblioteca bogată, întregesc cadrul în care au fost așternute, în peste trei decenii, de marele savant numeroasele sale volume, articole, cugetări etc.

Alături de birou se află dormitorul cu trei icoane vechi și sfeșnice pe noptiere. În continuarea casei, în dreapta, o sală lungă, cu geamlâc, face legătura cu clădirea *Universității populare*. Pe pereți, printre alte tablouri, se află portretul mamei, Zulnia, crescută în casa postelnicului Manolachi Drăghici, și tatăl, Nicu Iorga.

În camerele laterale se pot privi documente, fotografiile, facsimile care prezintă momente din afirmarea sa în diverse domenii: Iorga, teoreticianul și mentorul sămănătorismului, structura sistemului său literar, care nu s-a revendicat niciodată descinzându-se din *Dacia literară*, deși l-a apreciat pe Mihail Kogălniceanu, pe care-l considera cel mai mare om politic și cel mai mare spirit democrat al secolului al XIX-lea.

Tot din documente, vizitatorul poate urmări și rolul pe care N. Iorga l-a marcat cu privire la *Convorbiri literare* și *Junimea*, subliniind importanța acestora pentru afirmarea spiritului critic. Alte exponate relevă modul în care a pledat în perioada *Sămănătorului* pentru o generație, pentru o direcție națională în muzică, pe tărâmul literar, dând valoare de etalon unor scriitori precum Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Emil Gârleanu, C. Sandu-Aldea, în artele plastice, unde relevă notorietatea absolută a lui Nicolae Grigorescu, evidențiind relația dintre pictura grigoresciană și idealurile estetice și etice ale curentului. Opera lui Grigorescu întruhipa pentru Iorga idealul frumuseții autohtone. Îl apreciază pe Grigorescu pentru că tablourile sale sunt reale, autentice, „*cu totul în același înțeles în care e autentic un vechi hrisov, cu scriptura sa deosebită!*”.

Alte exponate amintesc una din înzestrările superlative ale scriitorului Nicolae Iorga, aceea de portretist, portretele lui fiind opere de istoric, de moralist, de artist. El surprinde în portretele sale ipostazele diferite, cele mai nebănuite, ale sufletului omenesc. Mircea Eliade, în 1934, recenzând primul volum din *Oameni care au fost*, notează că față de aceste portrete o parte a creației contemporane pălește.

Nu putem să nu poposim, ca vizitator, asupra unor fotografii, facsimile care relevă alte fețe ale vastei personalități: pamfletele, oratoria, notele de drum, profesorul universitar ale cărui prelegeri erau marcate de ropote de aplauze, diplomatul. Fiecare în parte și toate laolaltă au pecetluit, cu caracter de unicitate, numele lui Iorga.

Temperamentul său vulcanic se conturează, mai ales, la catedră, așa cum îl surprinde magistral G. Călinescu, în a sa *Istorie a literaturii române de la origini ...*: „*N. Iorga avea multe afinități cu zmeul din poveste. După cum buzduganul acestuia își preceda stăpânul izbînd în poartă, în ușă, spre a se așeza apoi singur în cui, tot astfel glasul profesorului Iorga se auzea îndistinc pe scări și pe culoare, înainta, intensificându-se viforos, apoi întra adus de un val de studenți retardatari în mijlocul sălii cucernice. La sfârșit apărea și N. Iorga, identificându-se cu autorul glasului. Marele istoric își potolea respirația accelerată cu câteva spirite, căuta neliniștit prin sală, fulgera ușa cutremurată de spatele staționarilor pe culoar, se aprindea, vocifera, decapita cu degetul prin aer un dușman nevăzut. Apoi devenea vesel! Găsise legături spirituale (...). În sentințe biblice se ridica deasupra patimilor mărunte, se închidea în negura de fum a unei înălțimi inaccesibile și întocmai ca Moise, spărgând tablele legii aduse unui popor netrebnic, tunând asupra sălii profeții grozave, fugea întunecat de o justă mânie, în aplauzele ropotitoare ale auditorului!*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, Editura Univers, București, 1982, p. 615).

La 39 de ani (1946), Nicolae Iorga a fost primit în Academia Română. Privim costumele de Academician. Purtându-l, în cadrul →

LUMINIȚA CORNEA

ACUM ȘI ATUNCI

nimic nu mai poate fi ca
înainte: m-am
născut

acum mă ocup cu
dividendele pe care le
împarte – excesiv de darnic
moartea

acum sunt un câștigător al
unui singur dezastru
incredibil

atunci când totul se va furișa spre
sfârșit – voi fi
cu totul altceva decât cred

LINIȘTILE ȘI NELINIȘTILE POETULUI

ce capcane-ai mai întins și nu m-ai
prins
în năvodul tău - bătrâne cusurgiu?
vânt stârnit din razne a pretins
ca să fie vieții mele surugiu

din nămiezi pogoară moșii mei
cu dulame și căciuli de-azur
anii mei obscuri trec codrii cei merei
păsări-îngeri mi se-așează jur-prejur

n-am pe mine cer de sărbătoare
doar o zdreanță murdărită de speranță
orice trece-n fluture mă doare
speriat – îmi descânt soarta cu o
stanță
fierb văzduh - pământul deopotrivă
apele se despletesc în triluri

simt că nu mai am nici gură nici
salivă

vorba cântă-nvăpăiată în argiluri

nu dați bani calicilor de rouă
nu-mpărțiți nici cântecul în două:
vinul spumegă-n pocaluri nemurire
zeii grei de cap uită-a citire

s-a tras Dumnezeu mai la o parte
nu-ș' ce socotește-acol' cu dracul
e duminică în casă la săracul
tâlc cu tâlc nuntesc – iar orbi vin de
departe

fiți cu ochii pe pleiade-aprinse
nu vă dați în prada ceasului de
noapte:

ielele în horă joacă-ncinse
bufnița grăiește trează-n șoapte

nu cătați pricină omului cununii
nu pictați tablouri în pădure:
vine-o vreme când domnesc nebunii
vine ceas Hristos să nu îndure

credeți munții numai din privire
tot așa Poetul vă descântă

frate zeu să-mi ziceți – dați de știre:
fluturi ning pe umeri – crai se iau la
trântă!

din tufișul serii - Maica Sfântă
a ieșit cu turma liniștii în lună
roata nu se-nvârte – vorba-i iarăși
strună
mărilor-n extaze se frământă

ciorchini inorogii vin în empireu
se adună razele pe-altar
nu-l lăsați să-și scape harfa pe Orfeu
respirația bolțiți-o tot mai rar!

FĂLFĂIRE DE CORB

un corb trece-n zbor cernit spre
pădure:
o va aprinde-n urgia văpăii
acolo-i e vatra înaltă-a odăii
...corbul rubinul e dus ca să fure!

e mult întuneric și grea fâlfăire
iar gându-n incendii cumplite îmi
arde
din febra pădurii s-adapă-nalt Mire
pogorât din țării și vecii salonarde

lumina vestirii e-n jarul din piatră
și viața – ca moartea – îmi fost-a
mulatră!
deschidu-se porțile-n cer prea ușor

să-mi arate amurg m-a răpit-a un nor:
nu am talmaci - talmăcire să-l dau
pentru tot ce făcut-am și-acuma iar
vreau

ADRIAN BOTEZ

CASA MEMORIALĂ

→ festiv al Academiei Române,
Iorga părea coborât din șirul celor
mai mari voievozi!

Urmărim, omagiile care, ca unui
spirit renașentist, i s-au adus, prin
acordarea de titluri onorifice,
medalii, diplome. Peste 34 de
însemne ale geniului recunoscut pe
plan mondial; zece universități îi
acordă titlul de „*Doctor Honoris
Causa*”, șaisprezece Societăți,
Asociații din țară și străinătate l-au
ales membru de onoare, membru
corespondent sau membru asociat.
Este membru corespondent al
Academiei de Științe, Litere și Arte
din Lyon, din Stockholm, al
*Academiei Internaționale de Litere și
Științe* din Neapole.

Nicolae Iorga a lăsat posterității
o moștenire științifică de peste 1250
de cărți și 25.000 de articole, a fost
un militant neobosit în cadrul *Ligii
pentru unitatea culturală a tuturor
românilor*, conferențiar în țară și în
lume despre istoria și cultura ro-
mânească, organizator de conferințe
internaționale și întemeietor de
instituții românești atât în țară, cât și
peste hotare.

Lângă medalia omagială acorda-
tă cu prilejul aniversării vârstei de
cincizeci de ani, se află telegrama tri-
misă de scriitorul Mihail Sadovea-
nu: „*Vă urez (...) sănătate deplină
pentru înfăptuirea marii opere pe
care țara o așteaptă de la Dumnea-
voastră. Să trăiți ani mulți și
fericiți!*”

Sentimentul pe care-l încercăm,
la capătul acestui popas în casa
marelui Iorga este al apropierii de un
titan. Inegalabilă ni se pare
prezentarea lui N.Iorga de către G.
Călinescu în *Istoria literaturii
române de la origini până în prezent*
(ediția citată, p. 612-613): „*Iorga
este în istorie Virgiliu, Sf.Paul și
Beatrice laolaltă, (...). El cenzurează
epoca în numele unor idei vechi și se
așează în fruntea unor oameni mai în
vârstă decât dânsul ca un patriarh
(...) El e tipul vechiului boier cu
iubire de țară, vorbind ingenuu în
numele norodului, un cronicar
întârziat, muștrător ca și Neculce,
mare catehizator, ca un Arbore, de
regi, bârfitor, înșepător, dar om bun
al pământului?*”.

DOARTREI

- Ionescu, poftim la tablă! Ia și culegerea cu tine!

Elevul strigat făcu ce i se spuse și rezolvă, destul de repede, problema indicată de profesor.

Dascălul de matematică era un tip ciudat, disproporționat fizic: avea capul mare și lunguiet, un păr negru, tuns întotdeauna foarte scurt, mâinile prea lungi pentru înălțimea lui, iar când lua colțul, ținea mâna care se afla spre partea noii direcții de mers țepănă și dreaptă. Râdea numai după ce-și punea mâna la gură, de parcă îi era rușine să râdă. Nu se însurase, deși trecuse de patruzeci de ani, și nici n-avea de gând s-o facă.

- Ia spune, ce este *grupul comutativ*?

Ionescu se bucură că profesorul îi puse această întrebare, fiindcă știa răspunsul. Nici el nu înțelegea cum de a reținut o definiție din subsolul unei pagini de manual, dar cert e că o făcuse fără dificultate, probabil pentru a face o impresie bună noilor colegi de clasă. Îl turui deci cu bucurie abia simulată și încheie, triumfător:

- ...se numește *grup electrogen*.

- Mai spune o dată, te rog, definiția!

- ---se numește *grup electrogen*, încheie din nou elevul.

După ce, și a treia oară, *grupul comutativ* deveni *grup electrogen*, profesorul poreclit Doartrei îl trimise la loc pe bietul elev și îi puse un trei în catalogul care, speriat și el de mânia dascălului, nu voia nicicum să se deschidă la pagina unde se afla numele elevului examinat. Profesorul nu avea nicio îndoială că elevul Ionescu Vasile își bătuse joc de el. Apoi, oră de oră, l-a ascultat pe săracul copil, dându-i tot felul de note, dar niciodată mai mult de opt...

Și astfel a reușit Doartrei să-l determine pe Ionescu să renunțe la a mai fi pasionat vreodată de obiectul care se ocupa de „lumea cifrelor”...

Dar să-l lăsăm în pace pe elevul pentru care matematica devenise o știință inutilă și antipatică și să ne ocupăm de profesorul care nu glumea niciodată și care râdea la glumele altora cu gura închisă și acoperită ca o oală sub presiune.

S-a născut în urma unor calcule-spuneau cunoscătorii, conform cărora băiatul domnului Ionescu - că tot dintr-o familie Ionescu provenea și Doartrei - urma să aibă un destin fericit, aflat sub semnul cifrei trei, aceea pe care o oferea cu generozitate elevilor săi, chiar și atunci când i se părea că aceștia râd de el și de cocoșa lui (am uitat să vă spun că avea și o umflătură pe umărul stâng, ce aducea cu o cocoșă minusculă). Avea trei surori, trei frați vitregi, trei rinichi, a locuit întotdeauna într-un apartament cu trei camere, unde torceau nefericite (că mereu uita să le dea să mănânce) trei pisici. Primul cuvânt l-a rostit la trei ani, și acela a fost..., nu, nu trei, ci Maytrei, că auzise acest nume indian de multe ori în casa părintească, unde toată familia, rând pe rând, citise entuziasmată romanul lui Mircea Eliade, adăugând comentarii binevoitoare. Așa că, nu e de mirare de ce nota lui preferată, ca profesor de matematică, a fost întotdeauna trei, făcea ce făcea și aducea elevii în situația de a primi doar nota 3. De aici și porecla dată de prima lui serie de elevi: *Doartrei*.

La școală, Ionescu, viitorul profesor de matematică, a fost un elev oarecare, ce învăța foarte bine doar la matematică. Nu ridica mâna niciodată, când la lecție știa răspunsul la întrebările profesorilor; ridica mâna

doar când avea vreo nelămurire, spunând: „N-am înțeles nimic!”. Profesorii, oarecum iritați, mai explicau o dată noțiunea deja predată, ca să priceapă și școlarul din banca...a treia, adică Ionescu Oreste, care, după ce, în sfârșit, înțelegea și el ce este *apozitia* sau *mișcarea de revoluție*, spunea un „Aha!” tare și un „Acum am înțeles!”, foarte răspicat.

Facultatea o făcuse din pasiunea pentru matematică, dar întâmpinând mari greutăți când era vorba de examenele la obiectele ce nu aveau legătură cu aceasta, de exemplu, la limbile străine. Totul se învârtea la el în jurul cifrelor; dacă trecea de acest domeniu, lucrurile se complicau, dezinteresul lui pentru studiu scădea vizibil și viața devenea de... trei ori mai grea. Dar, toate au trecut și, după patru ani de facultate, a cântat și el, alături de colegii săi, la banchetul de absolvire, un *Gaudeamus igitur* înflăcărat, ba a și băut un pahar de vin și o cupă de șampanie de Zarea, deși el nu consuma deloc alcool, de obicei.

După ce a rămas, ca profesor de liceu, doar cu matematica, existența lui s-a simplificat considerabil. Până și notele pe care le dădea elevilor săi erau, spre norocul lui, tot ...cifre! Mai rămânea să semene cu o cifră! Însă, din nefericire pentru el, privit din profil, chiar semăna cu o literă: cu P. Capul tușuit și mare era parcă semicercul acestei litere, iar trupul lung și subțire nu făcea decât să o întregească, să o completeze.

- S-a pensionat profesorul Ionescu!

Vestea aceasta a bucurat sute de elevi. Dar, imediat, o alta i-a întristat la fel de mult: Ionescu nu a mai rămas în școală *doar trei* luni, cât se zvoinise, ci a mai predat încă... *trei* ani!

IOAN GHEORGHIOȘOR

Ketchup

îmi pare că sunt inima unei tomate
ce s-a născut din nimicul frământat
între axiome, stau în orizontul înțepat
de fulgere așteptând amurgul
spânzurat
pe-o eternitate să-și desfacă raiul
pavat cu sânge și licopen

sufală vântul țărături verzi de cuvinte,
iar ochiul îmi spunde că sunt o insulă
pierdută în roșia zidită în labirintul
surpat al grădinii

o elegie sângerie îmi curge prin
vene
dilatate de lumină și gândul topit
sub aripa unei raze luxate visează
că sufletul meu e o crâșmă vetustă
unde entitățile inutile dintre paranteze
beau ketchup din cupele plângând de
crin

MARIAN HOTCA

GRUPURI DIN NODURI

Eram înscris cu un paper prodevadasi la simpoziunul în aer liber, pe o terasă din mijlocul bulevardului Tolstoi din Kolkata, cu sute de scaune ocupate pe rând. Am mai plecat până la Sahitya. Din secretariat vedeam șefii în sala de consiliu la ședință cu o delegație de la noi, se pronunțau nume, și Anca, Anca is here, am zis, nu s-a auzit. Au ieșit patru securiști de afaceri, se uitau la mine cum le-ar fi spus gazdelor, ăsta e zațul din filtrul lui M. Am luat-o printr-un parc cu banyani. M-am întors, mi-am ținut paperul în altă academie.

Am încercat o comparație jaină și alta în anul Vivekananda, pe afinitatea sanscrită a lui Eminescu. Prelegerea scrisă în cronologie onirică. Nessuna traduzione umana. Zăpadă roșie în întuneric alb, unire mică, răzorită de avionetă. Șah viscolului din Stângăceaua, parazăpezi euforice-n agon. Mai bine urcă în avion, avionul în aer, sufletul ei la cer, săraca fetiță cu chibriturile. Poeții își citeau versurile cuiva străin, râdeau între ei și am zis străinului: venisem la timp, erau acolo, ați sosit și voi, așteptați, or mai fi așteptat vörnîc, că nu mi-a zis nimeni: zi ceva, c-ai venit, cât că tot îmi venea să-i zic: am venit, copii.

Augustinus - Contra Faustus - Contra paganos - non mihi, sed Deo - dialectica est bene disputandi scientia. Printre aneștri - berberi, latini, fenicienii - un punic - Jugurta, Apuleius, Piaf, Zidane. Gabriel Tarde i-a influențat pe Eugen Lovinescu, Sigmund Freud, D. Draghicesco. Editorii mulțumesc lui Carreira pentru corectarea misspelling-ului cu Draghicesco.

Perfect-simplificare sinuciderii, discretizare. Teama de sărărie și anexare. Am lăsat rejehtonul între noi, vlăstar-mlădiță-avort, cine a fi priceput, că ai tăi te-au aruncat de pe acoperiș, sau tu, din contrast, trăiai, te auzeai, mâine seară urmai, de-ai noștri cu Brâncovenii. Morții îngropându-și morții. La ambiție, în dominoul suprarăzboiului contrar. Retroactualitate previzivă.

Numai noi, în altă biblio, de-o condusesem, acum să recit, tot nu încropisem foi, n-aveam cărțile, lucruri, diverși vorbind, dispărând,

plecaseră toți când să mă adresez, că deseară la Mandir. E și aproape. Te-ai uitat la el? Femeile se strânseseră la fereastră, să-l aștepte să-l intimideze pe tata, eram eu în odaie și nu mă arătam, poate nici nu știam că sunt acolo, mai vedea, voiam să notez creșterea scenariului, că nu el era de vină, nu violent. Oare? La mata în carte, regi și comuniști, abia Ioana o dată, Virginia sau mumă-sa, la fereastră. Idem țărani. Nu te sinucideai, mureai în pușcărie, afla lumea de acasă opere din Franța, de le traduc eu acum, în amurg, tot neînchis. Milică m-o fi sunat c-a murit fratele Cici, tiz de poreclă cu doctorița, de-o mai via și ea. Jucam picata și mâncam smeură. Mama lor ne făcuse trei.

Mă și deschisei la mandir, răvaș răvășirii. Arhei pe sub comic de troc în existență metafizică, bravos Ana. Cine pe cine converti. Și nimicul meu anonim, incub, excub, intimitatea nemuririi momentane, represiunea prin ignorare, la toți anii, benedictiones, aprilii multe înainte. Sosește Blondel cu fasonul prea creștin. Preîncălcate axiomele corectitudinii politice. Glanda ghindă. Marshal aka barbarii. Mai ce? Vedem de decoruri. Drăghicesc traducerea. Am citit psaltirea la trei ani. Să trăiți cu numele. Moarte în trecut-prezent, fără viitor. Sinucigașii nu-și merită nemurirea 1945. Thriller anticipativ între războaie, unul isprăvit, unul început, altele nu. Timpul verbal viitor, sfârșitul morții.

*

Fulver. Bachanale rătăcitoare. Din mulți, mai la strâmt. Pe cine mai cunoscând treaz? Dau senzația că nu sunt oameni. N-ai mai aruncat cu

vapoare. O Diană fiartă. Cerneala în patron. Hai să trăim fără ei. Minte că se gândește la mine. European de viață. N-a făcut deliciul majorității nesanscritiste.

Radu sărise peste degetele tăiate, când sună un băiat de la Nemo că are un pachet, cu ce, nu știu, 13 milioane vechi, Donostea de Plata, și intră autoarea în depresie, că tot n-avem ce mânca, lasă, bine arată cartea, s-o mai citim, treaba Eshei când o scoate-o în engleză, am rămas cu Ion Pacea.

Glasul măgarului se, nu se aude în cer. Le Floch. Famina. Toarășa lu' Terente. Mergem la extras mucii. Nu răspusesse Parisului și ne-a sunat pe noi, apoi vorbiseră că la plecare fusese greu rău de tot, scenă medecă, el e fericit acolo.

Țeasta zdrobită de o mână criminală, creier ucis de o violență crudă. Se iscă plafoanele carierei. Sunanda lui Shashi moartă în hotelul Lila. Când n-ați fumat nimeni toată canasta. Comptines. Uleiul roșilor de pe pustii. S-a ciobit. Prea multe credințe. Una eștrutura mia mama. Ieftinește, Doamne, băutura. Nu m-am prins de scrisul revelat, mirosea a tutun, prelegere în cronografie onirică. Nessuna traduzione umana trovata.

Ce mi-ai făcut aseară, că i-am închis telefonul, că viscol, care dai, care zăpada, nu se vând plăcintele cu dovleac, Geamăna cu zăpezi, viscolire bărăgană, mort în Stângăceaua nașterii, probe mirosite de 40 de voluntari mirositori de boli. Societatea Mormintelor.

Alt Salambo. Hiponensis. Sempervirens. Parler à tort et à travers. Ancestors Berbers, a Punic. Verticala din berberii armatei romane pe Olt. Ești mândră că ai copilul tău și noi nu-l avem pe al nostru? Optical character recognition.

D. Drăghicescu, delegatul nostru la Societatea Națiunilor, avusese profesori pe T. Maiorescu și C. Dimitrescu - Iași (București), Boutroux, Espinas, Henry, Michel, Emile Durkheim, Th. Ribot, Tabaole, Gabriel de Tarde, Henry Bergson (Paris), Simmel Wognert și Schmalzer (Berlin).

Burtă de mere putrede, trădătorilor. Duși ciolane, întorși cadavre, încă opt pe Cretacic. Același haz nu poate să aibă nimeni în Pitești ca Gentea. Acumu-s humus. Cât oi →

GEORGE ANCA

mai trăi? Învață-mă mere, comă diabetică. Mi-ar mai trebui o frază.

Îmi voi pune în vedetă conviviile de prin debarale. Pe cap, nicio mângâiere. Picioarele, că restul merge. Mai unde cântă gena. Greștinism.

Penal special. Te învață sculptură Hegel. Plata stă după război. Hipofiza, în șaua turcească.

*

Am lăsat rejehtonul între noi, că vlăstar-mlădiță-avort, cine-o fi priceput că ai tăi te-au aruncat de pe acoperiș. Sau tu, din contrast, trăiai, te auzeai, mâine seară urma, de-ai noștri, cu Brâncovenii.

Că n-ar fi bine. Că vârsta. Că totul trece. Un stick la Nae. Să-l iau și să i-l dau lui Mil. Nae că nu i-a spus lui asta și c-a vorbit el cu Mil și că se întâlnesc când vine la analize și să-i dau textul despre mine.

Achim Mișu: *G. H. Mead și D. Drăghicescu*, în *Tribuna* 8/1981. L. L. Bernard: *Drăghicescu. Vérité en (sic) révélation*, in *Social Forces Book reviews*, IV (1938-1939). Verneux R.: *Vérité et révélation* (Etude critique du livre de Drăghicescu), in *Persée*, 1936, (pp) 159-65. Nicolas Berdiaeff: *Vérité et révélation*, traduit du russe par Alexandre Constantin, (Ed.) Dalachaux et Niestlé, 1954.

"Titu Maiorescu quien en el desarrollo de nuestra vida intelectual tiene la significacion que en Mexico asume don Antonio Caso. (...) Pero quiza el mas respetable de nuestros pensadores, en las disciplinas de la Estetica y de la Ciencias Sociales, haya sido Dobrogeanu Gherea, quien ne pudo dar todo lo que prometia, porque durate muchos anos tuvo que ganarse la vida arendando un restaurante en una stacion ferroviaria de provincia." (Ambasador D. Drăghicescu). Henri Corbin: *D. Drăghicescu - Vérité et révélation*, in *Recherches Philosophiques*, t. 4, 1934-1935.

Lectura lui Corbin, a americanilor, ca în ascuns. Ucigaș incognito, nefilmat? Jucam picata și mâncam smeură cu Milică și Cici. Principiul amânării temei. Arde-i-ar ficatul în propriul sânge. Improvements in usability. Metoda apelului la un neprevenit. Bendiciones. Centaur în jug. Balauri spartii. Al cui blestem? Plinul disoluției.

„Durkheim, whom he puts in a sociologic school along with the now mostly forgotten names of De Roberty, Espinas, Izoulet, Drăghicescu, and Cooley” (Pitirim Sorokin, *Contemporary Theories*, 1928).

Păcat că n-am avut cuțitul lângă mine. Reliturgic.

Mama preotesei m-a făcut frumos. Uitări onirice de bagaj. Marx: „rasele și clasele prea slabe – să dispară în holocaustul revoluționar” (1850). grupuri din noduri socio anomii mai cămine rituri sport pacifie stafie amici în rătăcire alții alte nimeni singur tuturor lăsat mai hai la a doua a treia cheie răscruci pline de diferențe diferenți gen uman proiectat chiu pietonal valand draft pe necorectat anume să sară ascunșii cumințirilor semn de accent previziv îngropat dezgropat de-o primire subliminală pastile grafem corben furtuni calificate așa face mereu altceva caprele

*

Fetusul făcuse și ochi, l-am smuls din găoace, ca de rață, să înoate în Valea Ruzii, cum azvârlisem puilul chel de veveriță din vârful fagului, sigur că, jos, va lua-o la fugă, cum făcuse mai înainte poate mama lui.

„Revelația și dezvoltarea mnemotehnică a Ontogenezei. - Să considerăm mai întâi evoluția ontogenetică, cea care are loc într-un ou în incubatie pentru ca un organism vivan să se poată naște. Închipuți-vă un biolog care examinează ceea ce se întâmplă în acest ou. El va vedea mai întâi cum, sub influența căldurii, blastodemu se suferă o elaborare întâi destul de simplă, apoi din ce în ce mai complicată. *Grosso modo*, această elaborare consistă mai întâi într-o multiplicare ilimitată a celulelor germinative și care se face printr-un proces de asimilare pe contul rezervei oului. Apoi, prin asocierea și diviziunea muncii între celulele sale, prin specializarea și diferențierea lor în țesuturi și organe, această elaborare ajunge la dezvoltarea morfologică a unui organism gata să părăsească a sa carcasă. Ce va observa biologul, în curs de trei săptămâni cât durează incubatia, este că, la orice moment, faza actuală a acestei dezvoltări nu se poate deduce *riguros din faza anterioară* și nu spune nimic despre particularitățile fazei ulterioare.

Evoluția germenului se prezintă mai degrabă ca o veritabilă evoluție creatoare; germenul conține o serie de virtualități care se efectuează într-o succesiune de creații originale inedite, înlănțuindu-se și diferind între ele, niciuna nelăsând a prevedea exact pe cea care-i urmează.

După teoria bine cunoscută a embriogenezei, fetusul trece, în timpul dezvoltării sale, prin diferite forme – pe care le ia un moment pentru a le părăsi imediat – și formele sunt cele ale scării zoologice, cele ale speciilor care-i sunt inferioare.

Este ca și cum fetusul, în fiecare moment al dezvoltării sale, voia să se oprească la una din aceste forme, dar o necesitate interioară îl împinge s-o părăsească, după o anumită ezitare, această ezitare seamănă unui efort de memorie pentru a-și aminti forma exactă pe care trebuie s-o realizeze plastic, recunoscând că forma deja realizată nu este cea de care trebuie să se țină.

Astfel evoluția unui fetus este ca o serie complexă de reminiscențe plastice dacă este adevărat că ontogeneza recapitulează filogeneza. Ontogeneza ar fi atunci ca un film accelerat al evoluției speciilor. În cursul dezvoltării unui embrion, ca și al evoluției formelor vieții, se asistă deci la un jet continuu de revoluții, și prin urmare de creații imprevizibile, ireductibile unele la altele, ca la o înlănțuire de miracole.

Acest spectacol n-are egal decât vederea unei succesiuni logice și continue de invenții tehnice și științifice.

După ecloziune, caracteristicile specifice ale puilului sunt destul de net indicate și desenate în el. Dar ca atare întreaga sa personalitate fiziologică rămâne încă indeterminată.

Un spectator care ar observa toată seria transformărilor prin care trece germenul inițial până ce dă un cocoș cu splendidul lui penaj, ar asista ca la o lungă serie de apariții originale, revoluționare, inedite, ca la atâtea creații din nimic, revelații și miracole, diferitele faze fiind ireductibile unele la celelalte.

Numai că, aceste miracole nu sunt pentru noi, căci ele se repetă sub ochii noștri și ne devin familiare.” (Dumitru Drăghicescu, *Adevăr și revelație*, Paris, Alcan, pp. 166-167).

Paris

Peisaj sonor

Toamna
aruncă cu păsări galbene
în creanga de-aramă
a copacului verde

și eu m-ascund
în coroana teilor nebuni

care singuri se pregătesc
de-a doua-nflorire.

Trompeta cazărmii
din colțul luminii sună stingerea
în mahalaua kakie
a soldaților.

Obosit, comandantul e gata
să doarmă iepurește
cu mantaua trasă peste ochii săi
mai verzi decât lacul.

Undeva

Pe cer s-aud plecările
unui gureș stol de cocoare.

De-acum ne pregătim
să trecem iarăși hotarele
acestor vremi în care,
de prea multă sfântă durere

ne apune în păr câte un soare
dintro grădina
încremenită-n răbdare.

Ta-ra, ta-ta, ta-ra...
sună o goarnă-n cazarmă
și ascult cum undeva
se tulbură lumea

cu roșii-albastre focuri de armă

Intâlnire ratată

Intr-o zi un emisar
din cercul de foc. a căzut
de-a latul pe glia-n care

de-o vreme

nu mai aveam loc
de-atâta moarte albă-n poeme.

M-am sumețit ca un leu

scos în lumină de ploaia
ce cădea cu aripa frântă
ca o sublimă cernere-ocultă.

Vino mai aproape
i-am spus celui nechemat,
privindu-l cum se îndoiaie
cu apele ce curgeau sinuos
pe chipul său desenat în șiroaie.

Îi priveam statura
cum privim intrușii

ce ne calcă mereu bătătura
și fără voie, el prinse
să urce pe prispă.

După un timp, emisarul pleca
îngrijorat de cuvântul ce nu mai
venea
de la sine.

Drumul

Șarpele nesfârșit de lung
a trecut sinistru, fluierând
prin inima mea ca un rug
cât o pustie de palmă

ori ca o pajiște sfârtecată

de glonțul înfrigurat al durerii
viu detonat dintr-o armă,
iar pajiștea se făcuse deodată
verzuie
atinsă de-o ploaie curată.

Așa cum eram, inocent,
loveam sacadat și absent
în necuprinsa frunte a tăcerii
și, copil fără minte,

Balazs Klara, "Lumina din
adâncuri"

liber săream din piatră în piatră.

De sus, stropii mari se prefăceau
în aburi pe străvechea
și încinsa mea vatră.

Trece-mă

Trece-mă tu, iubire solară,
printre mălinii
înfloriți a doua oară.

Mi-e tare dor
de sufletul meu de copil
pribegind printre stele,
învârstat
cu foșnetul vântului
de mătase ne bună !

Sunt încă
înmărmurit de chemare,
ca și când m-ai privi
hipnotic

cu ochii tăi
de ființă lunară
îmbobocind de avânturi.

O, și cum vin
peste noi crizantemele
din boiul toamnelor mereu
fulgerate !

Recunoaștere

A venit ea sub formă de unde
și de umbre ale amiezii,
tocmai când trupurile se-ntind

prin iarba vie a cuvintelor.

Cât de frumos scrii,
începu ea să vorbească!

Sunt sigură că noi
ne-am putea potrivi în lumină...

Apoi m-a prins de obraji
sărutându-i ca pe niște vecini
ce nu-i ma ieșiseră-n cale de-o
eră.

Am plecat
și două lacrimi de cristal
picurau sonor
pe mozaicul din blânda mea
închipuire mireană.

Mai stai, a strigat,
iar eu zburam peste timpul

abia dezbrăcat de imagini.
CORIOLAN PĂUNESCU

Starea prozei

E timp... pentru toate!

Încă o toamnă... încă un an... Așa ne-am deprins a ne măsura anii. De ce n-am zice: încă o zi împlinită, încă o lacrimă...?

Mereu ne luptăm cu Timpul și-l considerăm *dușmanul* nostru, fără a sesiza că, de fapt, el este *șansa* noastră! De aici se nasc multe dezamăgiri, depresii chiar. De la modul în care ne percepem, afectiv, durata pe care mii de ceasornice, de sute de ani, o tot măsoară.

De foarte multe ori m-am surprins spunând: "n-am timp!"... pentru a depune o floare la locul de odihnă al părinților mei, pentru a sta câteva minute, după serviciu, de vorbă cu sora mea sau cu elevii care mai au ceva să-ți spună, după orele de curs... pentru un film, un spectacol bun, un vernisaj... un consult la un medic specialist, pentru o problemă supărătoare... pentru a vorbi cu mine înșămi ori pentru a spune o rugăciune de mulțumire.

M-am trezit într-o dimineată, mai odihnită decât de obicei. Am așteptat troleibuzul, care mă duce spre serviciu, și, fără să vreau, am început să ascult câte persoane spuneau, în conversațiile directe sau cele de la telefonul mobil, la începutul zilei: "n-am timp!"

Copleșitor! Aproximativ 2/3 din cei care au vorbit, au spus cel puțin o dată "n-am timp!"

Brusc, tot programul zilei mele s-a reconfigurat!

Când am ajuns la școală, am stat la rând, alături de elevii mei, la aparatul de cafea. Două minute în plus, față de obiceiul încetățenit, de a intra înainte. Suficient cât să aflu că unul nu a dormit acasă, ci la un coleg, pentru că *banca* le-a dat termen părinților lui să evacueze locuința într-o săptămână, pentru că giraseră un amic... altul, își învățase toate lecțiile la Logică, unde are deja două note de 2... dar nu și-a mai făcut temele la mate... Una se plângea că nu a găsit loc bun de parcare, că mașina cea nouă e ceva mai lungă decât cea la care renunțase.

În cancelarie... fiecare, pe limba lui! Nu pot spune cine e mai gălăgios: un colectiv de elevi, nesupravegheați, sau un grup de dascăli, în zori.

O colegă povestea despre cățelul ei,

care plânge la ușă, în urma ei... alta, despre ședința cu părinții, în care s-a aprobat montarea camerelor video, în clasă... una, face vâlvă, cu recenziile citite fugar, ca să impresioneze... bărbații vorbesc despre bani, vin și politică. Una se tot miră cum de nu moare tatăl ei... ba e la reanimare, ba își revine și mănâncă singur. Mă uit atentă la ei... cred că fiecare vorbește... pentru sine. Cancelaria s-a transformat, în acel loc în care ne detensionăm, fiecare în felul nostru, astfel încât, până la clasă, să redevenim ceea ce se așteaptă de la noi: persoane zămbitoare, echilibrate... specialiști... în domeniu, dar și în educație. Mi-am propus să mă așez într-o zi lângă dama care mănâncă în fiecare pauză, tacticos, ceva. Poate o avea și ea ceva de spus. Eu cred că e modul ei de a fi... singură. Se protejează astfel de orice provocare la discuții. Sunt de 20 de ani colegă cu unii dintre ei... dar *n-am avut timp* să ne cunoaștem. Habar n-am ce-i cu ei, cu viața lor. De multe ori m-am gândit că... nu mă interesează... că, printr-o acțiune similară, or fi voind și ei să afle *ce ascund* eu, și situația asta m-a îngrijorat! Nu știu de ce... pentru că nu am nimic de ascuns.

După ore, trebuia să ajung la o grădiniță, unde se dădea concurs pentru un post și eram numită în comisie. Puteam să iau un taxi sau un troleibuz, dar *mi-am făcut timp* să merg pe jos. Un drum de 5-7 minute, cu mașina, l-am făcut exact într-o oră!

Am rămas mută de uimire și înfricoșată, oarecum, constatând cât de mult și mai ales cum s-a transformat acea parte a orașului, în care am locuit și eu, cu ceva ani în urmă.

La 90% dintre blocuri, la parter, e aprozar sau second hand sau cabinet medical. Oribilă imaginea cu hainele acelea vechi, expuse pe umerase, ca într-un oraș-bazar... pentru săraci... cu afișe de 2 metri cu 10%, 50% *reducere*... sau *Orice produs, 2 lei, azi!*

La aprozarele cu mărfuri expuse și stradal, nu am găsit prea multe produse autohtone... la unele chiar deloc. Stai și te uiți la prețuri și te gândești: *oare cât te mai ajunge o salată de legume? Dar de fructe?* Înghiți în sec și pleci mai departe, gândindu-te că e bun și ce mai ai acasă, gătit.

Mă uit cu uimire la câte tipuri de cabinete medicale au mai apărut... câte clinici... într-o bucătărie! Printre ele, zeci de cabinete de masaj, de înfrumusețare, pitite pe după blocurile de la șosea, dar anunțate cu indicatoare de-o șchioapă.

Pe drum mă întâlnesc cu foarte multe persoane cunoscute. Pleacă de la job sau spre job, după copii, la școală... sau la piață. De când, oare, *n-am avut timp* să-i întâlnesc?

Cea mai hilară și penibilă situație, pentru mine, a fost că am salutat o persoană, numind-o cu numele alteia! Știam bine că o cunosc... Eram sigură că e o dentistă, pe care o cunoscusem, cândva, într-o excursie, în Turcia... când, de fapt, era o fostă profesoară de-a mea, din liceu, de desen. Ne-am amuzat de... încurcatură... și am ascultat, cu răbdare și plăcere... povestirile ei... de bunică. Cum am putut s-o uit? Ea mi-a dat singura notă de 2 din viața mea, pentru că nu făcusem, după voia ei, nu știu ce, la o lucrare, cu *nuanțe de gri*.

La grădinița cu pricina, candidata, o femeie-pitic! Mi se părea inedită conjunctura.

Directoarea mi-a explicat că d-ra făcuse, încă din vremea studenției, ore de engleză cu copiii de aici și părinții au fost mulțumiți de serviciile ei. Deși nu are aceeași confesiune cu ei (fiind o grădiniță sub tutela bisericii), i-au dat acceptul cultului.

Dacă *Timpul* a transformat într-un peisaj *de mahala turcească* o parte frumoasă a orașului, măcar sufletele și concepțiile oamenilor s-au deschis... spre oameni.

E duminică. Renunțați la sloganul "N-am timp!" și faceți ceva frumos... pentru sufletul vostru! E timp... pentru toate!

CORINA-LUCIA COSTEA

Răsărit la Stânca Șoimilor

S-a rumenit geana de stâncă
În zori curați, scânteietor
Prin aburi fini de vale-adâncă
Sumeși pe vârful brazilor;

Surâde orice strop de rouă,
Mărgăritar de neatins,
Se naște-o lume, care nouă
Ne-apare împletită-n vis...

Și-n prospețimea și culoarea
Ofrandei către privitor,
Înnobilează etern valea
Cununa Stâncii Șoimilor.

Regăsirea mării

Te-am regăsit ca pe-o iubită
Cu trup și suflet fără stare
Și valuri albe de ispită,
Cu păsări, gânduri de chemare.

Bogat de zări, de cer albastru,
De profunzimi ce se măsoară
În taina sufletelor noastre
Prin clipe magice ce zboară,

Înmănunchiate în iubire
Sau risipite-n univers
La unii dar de fericire,
La alții fără de-nțeles...

Iar necuprinsele-ți hotare
Chemând adânc, răscolitor,
M-au fascinat fără-ncetare,
Învăluindu-mă în dor.

Și-acum, când sunt atât de-aproape
De clipa blând-, izbăvitoare,
Am apăsat nisipul umed,
Punându-ți inima-mi în cale!

Cătuțul

Natura modelând pământul
În palme, pricini de legendă,
A deslușit atunci cuvântul
Luat de-aceasta în arendă.

Și-a coborât în amfiteatrul
De pajști, sub o lună plină,
Însăilând ca nimeni altul
Mister din umbră și lumină.

S-a răcorit în ape limpezi
Lucind în stufuri răsfricate,
Purtat apoi de pașii umezi,
În rostul orelor de noapte.

Magie sub o lună plină
De taină, la un ceas târziu,

Cuvânt căzut ca o cortină
L-am deslușit atunci: Culpă.

Livezile de meri

Încolonate-n alb cuminte,
Livezi mărturisesc pe dealuri
Că primăvara ia aminte
La ancestrale ritualuri.

E zumzet răbdător de-albine,
În alb și roz, fără-ncetare,
E colbul cosmic care vine,
Prin nori punând peceti de floare.

O efemeră inocență
Înseninată-n stropi de rouă,
Când din fragila abundență
Petale albe parcă plouă...

Ce hârnice, ce speranță,
Urzite-n clipa matinală,
Au viitoarea importanță
Dintr-o ofrand-autumnală.

Mirare

Cum a trecut totul în zbor,
Acuma era primăvară,
Din energia tuturor
Mulțimi de muguri stând s-apară.

Zile de vară, nopți de dor,
În necuprinse paralele,
S-au scurs atâta de ușor,
Grăbindu-se parcă-ntr-ale.

Și-am poposit în tonuri vii,
De toamn-adusă pe-o tîpsie,
De prin livezile-aurii
Sau din păduri, de care știe

Doar luna cocoțată-n nori...
Și ca măsuri de prevedere
S-a-nveșmântat adesea-n zori,
Cu bruma multelor mistere.

Le-am dezlegat la Sfântu-Andrei
Când iarna se-mbia s-apară
Cu datini strânse de flăcăi...
Grăbindu-ne spre primăvară.

S-au șters bariere

Îți dai seama? Ia aminte!
Ce plin e cerul de cuvinte,
O simfonie minunată
De voci de-acum și altădată,

Fapte de arme și durere,
Speranțe, pilde ori plăcere,
Nemernicii neexplicate,
Devotament, umanitate,

Eterne fantezii și genii,
Banalități trăind milenii,
Neînfricatele credințe,
Stupiditate, umilințe,

Descoperiri miraculoase,
Îmbărbătarea unei șanse...
Ce evantai de voci spre stele!
Surprins ai rezonat cu ele

În tinda casei de pe munte.
Gonind singurătăți mărunte
Ați împlinit clipa-n tăcere
În noaptea când s-au șters bariere...

Mărturisire

Nu pot să nu rămân sentimental,
Deși în viață-adeșea m-am ciocnit
De nepăsarea "măștilor de bal"
Și de suficientul ipocrit.

Oricât de trist, eram un fericit,
Căci nu purtam balast ocazional
Și, chiar atunci când am greșit,
Am fost salvat de un... sentimental.

Stânca

Mereu de valuri s-a lovit
În drumul ei spre nemurire,
Mereu din valuri s-a născut
Ca o statornică iubire.
Pe ea un zeu s-a odihnit,
Poate, cu tâmpla în vechime,
Ori o sirenă și-a cântat
Aleanul cu suspine...
Ecouri lungi din veac în veac purtate
peste ea și mare
De păsări albe, mesageri din neguri
de uitare
S-au contopit într-un refren
Cântat ori pe furtună
Ori când iubirile se cern
În serile cu lună.
A petrecut cu ochii ei legende-n
realitate
Și tot o stancă a rămas
De-a pururi între ape.

DORIAN MARCOCI

Excelsior

Odă (în metru antic) Sumă și densitate de sensuri

Personalitate culturală de calibrul universal și de o genialitate netăgăduită, Mihai Eminescu se impune printr-o poetică a cărei dimensiune definitorie este armonia. În lirica eminesciană, raportul estetic primordial dintre formă și conținut este unul sublim, expresia desăvârșită a poetului reflectând în mod categoric un fond ideativ dens.

Dincolo de plenitudinea poeziilor rimate, irizează cazul capodoperei "Odă (în metru antic)", realizare de o valoare importantă la nivelul întregii literaturi române. Publicată în volumul "Poesii", apărut în decembrie 1883 și alcătuit de Titu Maiorescu, *Oda* a cunoscut opt versiuni, prima variantă a poeziei (1873-1874) fiind de fapt o odă închinată lui Napoleon.

Titlul este dispus contrastant în raport cu discursul poetic, semnificatul noțiunii de *odă* (specie a genului liric definită de prezența tonului solemn și a sentimentului de admirație) fiind surmontat și readaptat pentru formula unui logos al solitudinii și al înstrăinării de sine. Paranteticul "(în metru antic)" indică structura de ritm a poeziei, structură definită de alternarea silabelor lungi cu cele scurte în versuri fără rimă.

Tema poeziei – condiția complexă a omului de geniu – este una exponențială pentru întreaga operă eminesciană.

Regimul temporal al poeziei marchează în mod programatic devenirea ontologică a eului liric. Inițial, se remarcă ipostaza unui eu liric având impresia nemuririi ("Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;"), animat de senzația depășirii fatalității ("Pururi tânăr...") și de contiguitatea cu elementul cosmic ("(...) steaua/Singurătății."), verbele atestate fiind la timpul trecut, aspectul imperfect. *Steaua singurătății* devine un simbol al universului ideal, izolat, esențialmente intangibil și inexpugnabil ("Ochii mei nălțam visători...") care constituie azilul omului de geniu. În cea de-a doua strofă, este relevată o nouă ipostază a eului liric, a cărui condiție existențială este alterată în urma întâlnirii cu *suferința*, element pur-uman. Oximoronul ("dureros de dulce..."), prezent în cel de-al doilea

vers al celei de-a doua strofe sugerează ideea că descinderea în lumesc este atât organică și confirmativă în sensul inerentei condiții umane a geniului ("dulce"), cât și funestă, marcând un declin ontologic ("dureros"). Schimbarea produsă este pleneră ("Pân-în fund"), metafora "băui voluptatea morții/Nendurătoare.", fiind deictică în sens dicotomic, nesațul mundan fiind neutralizat de conștientizarea morții. Astfel, verbele la perfectul simplu înfățișează timpul prăbușirii ontice, suferința însemnând volatilizarea genialității, fapt datorat incontinenței eului liric în fața dorinței tipic-omenești. Timpul verbal truvabil în cea de-a treia strofă a poeziei este prezentul, actualitatea la nivelul diacroniei poetice a *Odei* stând sub semnul suplicului. Flăcările au conotații infernale, debutul strofei fiind dominat de o imagine eminentemente percutantă: "Jalnic ard de viu...". Valențele mitologice au o forță expresivă incontestabilă, comparația "Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,/ Ori ca Hercul înveninat de haina-i;" fiind ilustrativă în contextul hybris-ului despre care se pronunță și exegetul Mihai Cimpoi. Se poate avansa în direcția descifrării aceleiași figuri de stil, relativizarea la mitologic indicând întrucâtva egolatria eului liric, dar și zbuciumul acestuia; (având în vedere contextul mitologic elen, trebuie specificat faptul că relațiile dintre Hercule și Nessus au fost cu desăvârșire funeste, fiecare dintre cei doi cauzând moartea celuilalt – cel din urmă este omorât de Hercule cu o săgeată, iar ulterior, Hercule moare după ce îmbracă o cămașă despre care soția lui credea că ar fi îmbibată cu *filtrul lui Nessus*^[1], haina luând foc.), identificarea referențială succesivă cu cele două personaje mitologice opuse este relevantă la nivelul motivului înstrăinării de sine, motiv mai pregnant în sfârșitul poeziei.

Chinul se prelungește și se polarizează în următoarea strofă, interioritatea eului liric dissociind în ipostaza nostalgicului după timpul idealist, element, după condiția anterioară ce se proiectează deja în vis ("De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet") și în ipostaza suferindului de pe urma (de)căderii în lumesc și a deprecierei ontologice. Anaforicul *De/Pe-al meu propriu accentuează*

ză și confirmă ancorarea conflictului poetic în planul interiorității eului liric.

Speranța este estompată în limitele unei întrebări retorice, comparația, de asemenea din material mitologic, "ca/ Pasărea Phoenix" sugerând dorința profundă de revenire (glorioasă!) la poziția primordială și de redevenire ontologică. În ultima dintre cele cinci strofe ale poeziei sunt notabile verbe la timpul prezent, modurile conjunctiv și imperativ.

Din punct de vedere ipostatic, se afirmă un eu liric resemnat, care a învățat lecția morții. În locul dorinței de ideal al reintegrării și reintegrare în ideal, se manifestă cu paloare (epitetul personificator "nepăsare tristă") aceeași speranță de redevenire ontologică pusă deja sub semnul regăsirii și al reîntregirii pre-tanatice, finalul pregnant "pe mine/Mie redă-mă!" sugerând faptul că, din cauza tranziției ipostatice, eul inițial reprezintă o entitate distinctă și distantă în raport cu eul ulterior, asemănător cu destinul *Odelor* eminesciene – deși derivată din "Odă către Napoleon", "Odă (în metru antic)" se diferențiază cu desăvârșire de cea dintâi.

Funciarnamente, discursul poetic este unul anular, dominat de elementul morții, element care se manifestă deopotrivă ca premisă, dar și ca finalitate. Traectoria existențială a eului liric este, în fond, cea a cunoașterii, implicit a cunoașterii de sine. Or, cunoașterea de sine este frizată în condițiile în care ea se relevă în pandant cu sentimentul subordonării față de moarte, iar →

VASILE GRIBINCEA

faptul că poezia este deschisă dar și împlinită în cheia tanaticului impune o viziune pesimistă asupra existenței – la Eminescu viața devine lecția morții, pregătire conștientă pentru aceasta. Reprezentativ în sine, primordiul poeziei ("Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;") concretizează perspectiva filosofică de interpretare a *Odei*; Platon afirma că "A face filozofie înseamnă să înveți să mori.". E foarte puțin probabil ca Mihai Eminescu, om de o vastă cultură generală și un bun cunoscător al filosofiei, să nu fi știut această apoftegmă platoniciană, și, prin urmare, e foarte puțin probabil să nu fi calculat efectul acesteia în cadrul *Odei* (*în metru antic*).

Avansând pe acest segment de analiză, valorile ipostazelor eului liric pot fi redefinite, caracterul involutiv al cursei sale ontologice diminuându-se considerabil.

Nemurirea primară este absolut iluzorie, contemplativitatea siderală evidențiază același hybris, ipostaza liminară a eului liric devenind cea a omului rupt de realitate, contaminat de sentimentul invulnerabilității și de cel al unicității superioare ("Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi"). Căderea în umanul propriu-zis pune punct unei etape ontice nebuloase, cunoașterea suferinței și a voluptății însemnând de fapt calea cunoașterii primordial-maniheiste.

Asimilând condiția umană, eul liric are șansa de a-și propăși ființa, întâlnirea cu realitatea reprezentând o posibilitate de articulare a unei viziuni ontice; totuși, eul liric ratează filosofic, experiența omenească fiind percepută ca o cădere în suferința incendiată. În această perspectivă, focul reprezintă nu doar supliciu, ci și un intermediu de inițiere; astfel, degenerarea trupească este de fapt calea (re)generării imanente și a (re)cunoașterii condiției primordiale. La acest nivel, se poate vorbi despre o reverberație a misterelor eleusine, în contextul cărora inițierea era rezultatul unui drum tenebros, a cincea zi stând sub semnul unei așa-numite *procesuni a flăcărilor*.

Se face simțit și ecoul omului dacic, pentru care moartea, căpătând o dimensiune ritualică, devine sinonimul nemuririi. Catastrofa eului liric este de factură platoniciană – pentru cel care a scris "Phaidon", sufletul se definește prin dorința de

reîntoarcere, de eliberare din corp. Moartea devine antidotul acestei crize; or, deși conștientizează în final că filosofia vieții este absorbită de realitatea morții, eul liric își păstrează întrucâtva spiritul veleitar, învățând și acceptând să moară, nu oricum, ci *liniștit*, în speranța redevinerii, a regăsirii eului primar.

Spiritul progresiv al poeziei "Oadă (*în metru antic*)" este peremptoriu. Versificația este una mai rar întâlnită în contextul literar românesc, poezia fiind scrisă în strofe safice, care se alcătuiesc din trei versuri a câte unsprezece silabe și un vers de cinci silabe. Paseismul reprezintă un alt aspect de referință, Eminescu perpetuând ideea de gloriificare a trecutului (aici antic elen) prin referințele mitologice, relevante și în sensul formei de temporalitate poetică: eul liric are patosul trecutului primordial mitic, al pre-diacroniei implacabile, el încearcă să găsească soluția existenței proiectându-se în timpul olimpien al macrocosmului reprezentat de *steaua Singurătății*. Aici, trecutul este nu doar un plan temporal, ci este expresia imortalității pierdute și căutate cu vaier și cu înflăcărare terminală, Rosa del Conte opinând că "Omul lui Eminescu vine din neființă și din eternitate pentru a cădea pradă timpului strâmt...".

În contextul literaturii române, "Oadă (*în metru antic*)" se remarcă printr-un suflu inovator, Nichita Stănescu afirmând chiar că poezia românească începe odată cu epocalul "pe mine/Mie redă-mă!". Evident, una dintre trăsăturile modernității literare (a postmodernismului îndeosebi) este intertextul, or *Oda* (*în metru antic*), în special încheierea acesteia, constituie un autentic filon de intertextualitate. Debutul poeziei "Glosă *în metru Gauguin*", de Ion Hadârcă, este marcat de aceeași premisă a înstrăinării de sine ce se soldează cu pierderea apartenenței asupra propriului eu: "Dacă eu însumi nu-mi aparțin". Același Nichita Stănescu își încheie poezia "Învățăturile cuiva către fiul său" cu versurile "Eu te-am născut pe tine, dragule./Renaște-mă tu", redevinerea ontologică și reconfigurarea eului fiind puse, de această dată, sub semnul filiației. Intertextul este învederat în cazul poeziei "Morților, vă iubesc", de Dumitru Matcovschi, moartea – *coborâre în soarte* –

implicând, spre deosebire de modelul eminescian, nu reîntregire, ci, dimpotrivă, disocierea eului, separarea acestuia: "Ajută-mă, Doamne, să cobor în soarte:/ pe mine de mine izbăvește-mă, / pe mine de mine mă desparte...".

Oda este deschisă interpretării și în spiritul *mitopo(i)eticii* reperate de Mihai Cimpoi.

Dincolo de pregnantele valențe mitologice referențiale, "Oadă (*în metru antic*)" valorifică *mitul* eminescian al ființei superioare, străină iremediabil de lumea pur-umană, element trovabil și în poemul "Luceafărul": "Trăind în cercul vostru strimt / Norocul vă petrece, /Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece..".

Semnificativă e și valorificarea arhetipurilor în poezie, Eminescu pornind de la anumite elemente arhetipale, cărora le intensifică valențele. Pe de o parte, focul hindus al distrugerii se contopește cu focul budist al cunoașterii penetrante, iar pe de altă parte, fuzionează imaginile arhetipale ale lui Nessus și Hercule, aceasta fiind formula care proiectează cota acută a interiorității lirice; apa arhetipală – "origine a vieții, mijloc de purificare, centru de regeneresență"^[2] se înfățișează marin, neputința acesteia de a-l salva pe eul liric relevând faptul că forța torționară, la fel ca tribulația lirică, este paroxistică și imbatabilă: Focul meu a-l stinge nu pot cu toate/ Apele mării..".

Abandonarea imaginii lui Napoleon este exponențială, viziunea ființei superioare, incompatibile cu omenscul generic fiind valorizată și de posibilitatea ca Eminescu să se fi proiectat pe sine însuși în această reprezentare – el, creator hyperionic, publicist ferm și incomod în unele cazuri, om care s-a ridicat deasupra epocii sale pentru a-și înnemuri țara în memoria colectivă, sau, precum spunea Petre Țutea, el - *românul absolut*.

[1] Dar fals pe care îl oferă Nessus Deinairei chiar înainte de moartea acestuia.

[2] Chevalier, Jean și Gheerbant, Alain. *Dicționar de simboluri*. Editura Artemis. București, 1993, pag. 107

— Lucrare distinsă cu premiul III la Concursul de creație "Mihai Eminescu", pentru tinerii români din afara granițelor, organizat de Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni, categoria eseu.

Lidia, draga de ea

(Fragment)

Între timp, Lidia simți cum își cufundă fața în apa întunecată a unui izvor în care se răsfrâng câteva stele. Nu era nici rece, apa, nici caldă, era ca de mătase și se minuna cum de nu și strânge pleoapele. În jur, tăpșanul, pădurea, pământul, coborau vertiginos. Fata se întrebă unde o fi dispărut căbănuța lor. Acolo trebuie să fie niște oameni. Vedea totul dintr-o privire, dealuri, până departe, și luminile orașului amorf, vedea și dincolo de zări neșite și se mira. Oare frunzele uscate i-au acoperit gura, obrazii, ochii și au izolat-o de întreaga lume? Nimic nu mai e ca înainte. Parcă ape o strâng și ar vrea să-și facă loc în propria-i piele. Deodată, pluti pe un drum drept. Se aprindeau și se stingeau în jurul ei, lumini. Își aduna sub ea tălpile înghețate, iar privirile îi erau tot mai largi. Îi trecuse orice amețală, orice durere, orice slăbiciune și niciodată nu se mai simțise ca acum. Se înălța în toate cele patru zări deodată și nu se mai putea opri. Se întâmpla ceva și nu putea desluși anume ce i se întâmplă, era ceva...

*

S-ar fi putut crede că e spre dimineață, când noaptea se îngână cu ziua. Cine poate ști? Aici e ca la capătul pământului. În cabană, oamenii, bine afumați de alcool, sunt duși în împărăția somnului. De-a lungul văii urca o boare rece și umedă. Nu-ți vine să stai pe-afară, bombănea un bărbat ieșit să facă pipi. Nimerise ușa care dădea în spatele căbănuței. Coborâse cele trei trepte spre magazia de lemne și chiar se desfăcuse la prohab ferind puțin zidul cenușiu, de bărne. Începu să-și lanseze jetul de urină și răsucindu-și privirile într-o parte, o văzu. De fapt, silueta, sub pătură, parcă nici nu exista, într-atâta era de subțire. Îi zări doar fața ovală cu nasul parcă avântat, nefiresc. Făcu un pas spre adormită. Fața îi era albă, ca o coală de hârtie, încadrată de părul negru, răvășit. O vedea ca prin ceață și se apropie ca să înțeleagă ce-i acolo. I se păru, de la distanța aceea, că are capul plin de roua nopții. Parcă avea în păr bobite mici, mici, de rouă. Pe dealuri, prin păduri, țipete de păsări și triluri, zgomote de aripi în aerul jilav, lăptos.

-Mai stai, ce faci? se răsti bărbatul. Cum p.. mă-sii să dormi pe-afară pe timpul ăsta?! Brr!...era în maieu și în pantaloni de pijama. Un fior rece îl străbătu din creștet până-n tălpi.... Se grăbea să se întoarcă la căldură. Zise dezarmat:

- Bine! Cum vrei tu, și-apoi mâncăm! Îi venea să râdă de zicerea asta și de bancul cu pricina. „Ce-i cu fata asta?” În aceeași secundă îl trăsni o bănuială și se opri pe prag. Apoi sentoarse, coborând iar treptele de la bucătărie ca s-o vadă mai bine. Își lungi gâtul, mai făcu un pas pe tăcute, până ajunse lângă lemnele stivuite. I se strânse inima văzând-o. Ochii larg deschiși priveau în sus spre cerul dimineții. Îi cuprinse palma inertă, ușoară, aproape transparentă și o simți rece și înțepenită. Se trase înfiorat înapoi, își șterse înspăimântat mâna de pantaloni, băjbâi după mobil. Nu-l găsi, era sus, pe undeva, prin cameră, o fi pe lângă pat. Atunci, se porni să strige, să vină careva. Nicio mișcare prin cabană. Strigă mai tare și apoi răcni: „Măi, dați telefon careva la salvare!” și repetă. Nu se auzea și nu se vedea nicio reacție. „Hai, repede, că moare asta aici!” strigă iar, deși era sigur că „asta” era demult moartă. Ce naiba, visează? se întreba, dar știa sigur că nu e vis, că e aievea și se mira cum de nu mișcă nimeni, nici în casă, nici pe dealuri, nici prin împrejurimi. Unde-i lumea? Era plin pe-aici! Doar ecoul îi răspunsese cu glas omenesc, întretăiat... Cine-i tipa asta?- se întreba. Nu-i Lidia, șefa lor de clasă?... Fără nicio îndoială... Peste toate, de sus, chiar în acele momente, un soare încă nesosit își trimisese primele raze printre ramuri de brazi, sus, pe culme. Omul, logodnicul sau însoțitorul uneia dintre fostele eleve, privea chipul încremenit al Lidiei. Nu contenea să se mire: atâta de uscată, prăbușită, cu o piele alb-gălbuie sub care se contura harta vaselor de sânge, câțiva pistrui pe sub ochi. Și ochii! Ochii deschiși într-o lumină de neimaginat, de pe altă lume. Irisul de un albastru profund era inundat de pupila imensă. Pupila atât de extinse vezi doar la oamenii cei mai fericiți. Se înfioră. E moartă! De-a binelea! Se cutremură. Ce dracu se-ntâmplă aici?! Gura ei era foarte puțin întredeschisă și tivită vinețiu. Acolo se deschidea un adânc ca de mică peșteră ascunsă, pustie și se gândi dacă e adevărat ce

se spune, că sufletul are și el substanță și se adună de prin taințele trupului care își pierde viața, se strânge ca într-un oftat și îl părăsește, pleacă din trup pe-acolo, da, pe-acolo, prin fanta aceea care a fost o gură de fetișcană.

—Ce-i, mă, de strigi așa? Ai văzut ursu’?... Ți-ai greșit direcția! Baia-i încoace, mă, tembelule! Era și acesta un aparținător. Adică soțul uneia dintre fete. De trezit, se trezise nevastă-sa, care dormea mai ușor și care a auzit pe cineva răcnind pe-afară. Și l-a trimis pe el să vadă de ce strigă cineva pe-afară. Iar acest soț, văzând omul alb ca varul lângă pătura aia de pe lemne, a avut impresia că e ceva neobișnuit acolo și s-a dus să-l cheme pe dentistu’ ăla, medicul, că avea camera lângă a lor și era un om bolnav afară, grav bolnav, se pare. Dar, până să se îmbrace doctorul ca să coboare la „bolnav”, Petre-Petre, cu soția în capot, după el, aproape s-a rostogoli pe scări, presimțind nenorocirea. A privit-o înfricoșat, încercă s-o ia în brațe, s-o încălzească. Fu îndepărtat de ceilalți. „Nu atingeți absolut nimic!” Unii dintre cei ieșiți ar fi intrat să-și ia ceva de frig, dar nu se îndurau s-o lase singură, așa, moartă cum e. Gio, care privea cu ochii lipiți de somn, se-ntoarse și intră în bucătărie după o lumânare, un chibrit, o brichetă, ceva, orice și atunci, căutând pe-acolo, îi dădură lacrimile și o durere ca o gheară i se puse în gât: Ce-i și omul! Dac-ai ști dinainte...Ce faină era fata asta... și... uite!... Ajuns lângă stiva de lemne, doctorul Ionuț Ioșca, așa-i spuneau toți acum, îi luă Lidiei, pulsul. Își trecu degetele abia atingând-o de la frunte până la bărbie. Asta ca să-i coboare pleoapele peste strălucirea aceea de un albastru nefiresc de adânc. →

DORINA VLADI

N-o s-o mai vedem niciodată, șopti Petre-Petre. Începuseră să apară în liniște, unul câte unul, ceilalți, care încheindu-și nasturii, care aranjându-și hainele trase în grabă. Se mai auziră câteva tropăituri pe scări și șoapte. Ca într-o înțelegere tacită, se fereau să o trezească pe diriga. Doamna dirigintă doarme, desigur, s-o lăsăm deocamdată, cine știe ce reacție va avea.

N-aveau chef să audă urlete pe aici. Au adus vreo trei lumânări, le-au aprins. Careva mai căuta din lumânările parfumate. Nu se poate să le fi consumat. Pâlpâiau fragile, le stingea vântul subțire și rece care se pornise de niciunde.

Fata de la bucătărie a început un bocet în toată regula, cu voce scăzută, ca la ea în sat. Cineva i-a făcut semn să tacă, să se audă când vine mașina salvării, dar fata n-a tăcut...

Murmura bocetul ținându-și mâna la gură. Să-i anunțăm părinții, insistă cineva stârnind o explozie de indignare și de proteste. Loredana coborî și ea cu ochii umflați și părul ei frumos în dezordine.

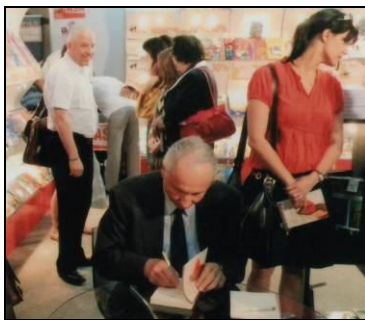
După ce a înțeles despre ce este vorba, ridică din umeri pe tăcute și se întoarce în bucătărie de unde luă un lighean de frământat cozonaci și ieși să adune de prin verandă pahare, farfurii, scrumiere și alte obiecte risipite peste tot.

Era plin de sticle goale. Se uită cum nimeni nu pune mâna să o ajute. O cucoană, pe care nu-și aminti s-o mai fi văzut în viața ei, îi spuse că trebuie să lase totul așa, să nu atingă nimic. Așa să rămână până vin procurorii. Ei, na! Asta acum! Așteptau oficialitățile!

Nu se mai gândea nimeni, absolut nimeni la gleznele ei de căprioară. Găsiră și câteva din lumânările parfumate, întregi. Le vor aprinde pe toate, desigur.

În partea cealaltă, cineva traversase parcare și se plimba prin rouă, pe fâșia cu ierburi aspre, spre păduricea de pe deal. Îl lăsară în pace. Fața nu i se vedea. După siluetă, nu l-ai putea recunoaște. Era, oricum, un om în vârstă. Mai degrabă femeie decât bărbat.

Mergea dintr-o parte în alta și iar se-ntorcea, fără grabă, cu capul plecat și cu mâinile ascunse în buzunarele treningului. Plângea? Nu se știe... poate... Vorbea de unul singur: Lidia! Lidia, draga de ea!

IPOSTAZE

Jocul hazardului

Îmi înalț privirea către soare,
Când sufletul mi-e greu și abătut,
Și-mi voiesc, frenetic, altă stare,
Și-un drum pe care nu l-am străbătut.

Și mintea-mi să cuprindă necuprinsul
Iar neînțelesul să nu fie
Un mister, ci un supus și prinsul
Dezbrăcat de taine și trufie,

Și mai voi și clipa mea astrală,
Ca să-mi dăruiască nemurirea,
Să înalț, grăbit, o catedrală
Să rămână veșnică Fiirea,

Dar zburându-și, arogant, aripa,
Timpul zboară fără pic de milă
Și, celestă dar infimă, clipa
Piere-nsingurată și umilă.'

Dând vieții

Colindând prin labirintul vieții
eu n-am fost musafir în paradis,
răsfățat cu voluptăți sublime,
în ritualuri sacre și cântări,
cu plăceri și alintări intime.

M-au snopit frustrări și deziluzii,
nemernicii m-au sângerat adânc,
iar cerul înstelat mi-a fost umbrat
și soarele mi-a fost furat și-ascuns
în fiecare zi, la răsărit.

Dar n-am căzut supus de mișelii.
Îmbăiat și botezat în rouă
luciferi m-au vegheat neconținut
și vraja lor celestă mă-ntrema
când deveneam firav și ostenit.

Truditor zelos și fără preget,
Migălind, am plâsmuit odoare,
mi-am păstrat, cerească, omenia
în închipuiri și în cuvinte
dând vieții sensul și-armonia.

Flacăra din mine

Nu sunt trufașul sfidător, teribil,

Ci truditorul ferm de neoprit.
Etern mă dărui, avid și sensibil,
Acelor ce-și voiesc un răsărit.

De când mă știu tot sap după izvoare
Și pentru semeni codrii răsădesc,
Cu aurul pulverizat de soare,
Comorile din inimi le sporesc.

Nu-s lumânare pâlpâind în sfeșnic,
Nu-mi pasă de sărutul otrăvit
Pe care timpul – ca un iuda veșnic –
Mi-l ținut pe obrazul istovit,

Veninul lui nicicând n-o să m-atingă,
-Căci sunt luntraș pe râul înșorit –
Și flacăra din mine n-o s-o stingă
Un vânzător netrebnic, ipocrit.

E timpul

E timpul
Să mă gândesc la timp;
La timpul stăpân,
La timpul implacabil,
La timpul absolut.
E timpul
Să mă gândesc pătimăș,
Cu obstinație astrală,
La timpul milioanei de flori
Care, fie soare, fie ceață,
Au înflorit cu neodihnă
Și împăcate cu ele
- Murind sublim -
Au nemurit clipa;
Clipa cea fără odihnă,
Clipa fulgerătoare,
Clipa cea fără-ndurare.
E timpul
Să mă gândesc mereu și mereu
La ploile reci,
La ploile calde,
La ploile rezezi,
La cerul senin,
La ceru-nnorat,
La cerul ce-a fost
Și la ce n-a putut fi.
E timpul
Să mă gândesc ne-ncetat
La timpul când nesupus
Visam la zei și la zmei
Și mai ales la cel în care
- Înverșunat -
Mă încăieram cu ei.
E timpul,
E timpul să mă văd,
E timpul să mă ascult,
E timpul să mă gândesc mult
Și să trag la roată și mai mult,
Cu disperată furie
Să mă cațăr în OLIMP
Pentru că ar fi timpul...
...Să nu mai fie TIMP !

IULIU IONAȘ

TOT MAI ADESEA

Tot mai adesea
mă întreb
dacă există cu adevărat
pârâul, copacul, pasărea
sau sunt doar închipuiri
ale ochilor văzători
și de ce, pe tărâmul visului
putem vedea totul
fără de ochi (cu ochii închiși).
Tot mai adesea
mă întreb
cum arată, dacă există
pârâul, copacul, pasărea
în ochii nevăzători
și dacă pe tărâmul visului
nevăzătorul vede cu ochii deschiși.

Tot mai adesea
mă întreb / îndoindu-mă
însumi de existența mea
și dacă nu cumva
sunt o închipuire
a gândului
că aș putea exista
și asta mă întreb
tot mai adesea.

CU TĂLPILE ÎNROURATE

Cu tălpile înrouate,
urc la trandafirul roșu
rup o creangă înspinată,
din care-mi fac un arcuș,
dintr-o coadă de iapă sură,
pregătesc arcuș de cântec, sub

grumaz duc o vioară,
dintr-un copac ales pe sprânceană
cânt și plâng fără de lacrimi,
joc de zguduiesc pământul,
sunt de parcă nici n-am fost,
cu tălpile înrouate.

DUMITRU D. SILITRĂ

Foto: Dumitru D. Silitră, cu Ion Mureșan și Ștefan Balazs

Starea prozei

A nu fi-OM

Era în ziua de Sânziene, zi sfântă pentru lumea ortodoxă din România. Ca și alți mii și mii de nenorociți ai sorții, Gheorghe Dodolea, mergând sprijinit în cârje, pândit și de o coxartroză inevitabil operabilă, își petrecuse timpul în bisericuța Mănăstirii Sfânta Maria din Techirghiol, participând la slujbă până la terminarea ei pe o caniculă amețitoare, serviciul religios ținându-se și în curtea locașului de cult. Acest invalid își făcea băile, în speranța recuperării parezei de la ambele picioare, în sanatoriul mănăstirii.

Cum de a fost lovit de această cruntă suferință? Din propria-i vină. Nicidecum. Îi nenorocise viața chiar un medic neurolog cu cabinet în orașul său natal, Bârlad, prin niște infiltrații practicate greșit. Bietul Dodolea nu l-a dat în judecată pe omul în alb, deși cazul ar fi intrat sub incidență penală. N-a îndrăznit să-i ceară nici daune morale, ci s-a mulțumit să se roage lui Dumnezeu, poate s-o mai vedea umblând cândva, ca înainte de nenorocire.

De Sânziene, unii credincioși s-au retras mai devreme de la slujbă, ocupând până la refuz sala de mese, o încăpere modestă, a sanatoriului, întrucât venise ora prânzului. Eu continuam să ascult rostirile preoților și ale măicuțelor, când, deodată, fără să vreau, l-am zărit. Era transpirat și oboseala îi schimbuse chipul într-o mască de un galben spălăcit, i se făcuse rău de căldură de foame posibil și de durere, deoarece își rătăcea ochii din pragul ușii deschise a

cantinei, poate o fi un loc... Din ogradă, unde mă aflam, urmăream invalidul cum se clătina. Una din cârje îi alunecase, omul trebuind să se sprijine cu mâna de cantul ușii. Desprinzându-mă iute de mulțimea de afară, am reușit să-i previn căderea ce-i putea fi urmată de consecințe previzibile. Și nu l-am părăsit până ce am putut să-l ajut să se așeze pe un scaun devenit liber. Cum nimeni dintre meseni nu se prea sinchisise de situația celui care i se făcuse rău, am simțit în suflet amarul decepției că, și aici, în mănăstire, e mare lucru să fii OM!

P.S Gheorghe Dodolea, rom deal nostru, înainte de pățanie cântase la acordeon prin Franța, câștigându-și banii oarecum cinstit.

De-acum, doar își va mângâia instrumentul, deoarece degetele îi vor aluneca greu pe clapele sale. După demersurile pe care le-a făcut, la un an de la trista întâmplare, ce i-a marcat viața profund, primește pensie de invaliditate gr. 1.

Nu le mai văd!

Poezia acestor locuri, în lipsa lor, și-a pierdut mult din farmec, și-mi dau seama că și pădurea este umbrită de tristețe, este mai singuratică și lipsită parcă de viață. O scrutez acum cu ochiul liber, cum procedam odinioară, și tresar, așteptând să-mi apară vreuna în spațiul privirii. Încerc s-o fac tot mai insistent cu binoclul ce nu-mi lipsește, rătăcind însă cu rost și mai ales fără, pe potecile munților din împrejurimi. Odinioară, le zăream la câțiva pași de mine, acum însă

preocuparea mi se pare zadarnică. Unde au dispărut?

Le-a oferit ascunzătoare străfundurile pădurii rămase sau și-au sfârșit existența inocentă în capcanele braconierilor sau ale vânătorilor de pe cele meleaguri străine. Bănuiesc că și unii oameni de la noi meniți să le apere, prin uniforma pe care o poartă, sau dat la ele ca lupul la oaie. Deși citesc cam orice ziar sau revistă ce-mi cade în mână, n-am aflat niciun semnal despre dispariția lor din locurile pe unde de obicei își duceau habitatul.

Organe care să-mi dea lămuriri cu fondul cinegetic al țării există. Nu știu dacă acestea dețin o statistică exactă sau măcar aproximativă cu sălbăticiunile ce se pot vâna liber sau cu o aprobare specială, acestea din urmă fiind ocrotite de lege. Surprins, am auzit că e nepermisă vânarea lupilor. Sunt animale, deși de pradă, se pare că deținem un loc de invidiat în ceea ce privește numărul lor prin munții noștri. Pentru că în alte țări devin treptat o raritate. Noi le păstrăm, deși ne înfioară numai când auzim de ele.

În schimb, despre câprioare nu mai amintesc nimeni! Le-au mâncat lupii cu patru picioare sau „cei cu două...”, parcă fără opreliște.

Astăzi, blândețele apariții, rătăcind chiar și prin afunduri de codru, nu mai sunt observate de mine, deși altădată coborau munții chiar în pășunea din apropierea casei mele. Nu. Nu le mai văd cu ochiul liber și nici vorbă despre ele folosind binoclul. Și codrul e mai supărat ca oricând. Dar cui îi pasă de asta, deși el a fost întotdeauna frate cu românul?

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Fericirea

Citesc *Cea mai frumoasă istorie a fericirii* (București: Editura ART, 2008, traducere de Marina Mureșanu-Ionescu)* și îmi amintesc că, înainte de 1990, singura carte despre fericire, existentă la BCU, aparținea filosofului polonez Tadeusz Kotarbiński (1886-1981), mai cunoscut la noi ca logician și praxeolog.

Nu știu câte cărți pe această temă dificilă s-au adăugat între timp introducerii semnate de Kotarbiński, în cuprinsul bibliotecii ieșene. Cert este că, după decenii în care tema fericirii a părut filosofilor minoră și chiar nereserioasă, unii gânditori se apleacă din nou asupra ei. Aș aminti, totuși, că fericirea a fost un subiect foarte serios în meditațiile unor filosofi precum Epicur, Seneca, Montaigne ori Kant. Mult timp, filosofia a însemnat investigație austeră a adevărului sau a condițiilor cunoașterii științifice. Problematika practică fusese părăsită.

Recent însă, măcar în spațiul francez, lucrurile au început să se schimbe. De exemplu, André Comte Sponville a publicat volumul *Le bonheur, désespérement (Fericirea, cu disperare)*, în timp ce Robert Misrahi nu s-a sfiit să-și intituleze cartea, la modul academic, *Traité du bonheur (Tratat asupra fericirii)*. Fericirea e definită de Clément Rosset, în *La force majeure*, drept “aprobarea necondiționată a existenței”. Pentru Bruno Giuliani, fericirea este “o bucurie senină, asociată unei gândiri a totalității vieții”.

Putem spune așadar că filosofi contemporani se întorc la etică în calitatea ei de căutare a unei înțelepciuni practice a cotidianului, cu expresia istoricului Pierre Hadot.

* Volumul *Cea mai frumoasă istorie a fericirii* cuprinde trei dialoguri inițiate de Alice Germain cu André Comte-Sponville (noțiunea de “fericire”), Jean Delumeau (fericirea ca paradis) și Arlette Farge (fericirea în secolul al XVIII-lea). Primul interlocutor este filosof. Ultimii doi sînt istorici.

Primul este destul de banal. Ceilalți doi nu prea vorbesc despre fericire.

Bun, dincolo de istoria ei minunată, până la urmă, ce este fericirea?

Răspunsul lui André Comte-Sponville m-a lăsat cu ochii în soarele sfârșitului de august: fericirea înseamnă a consimți la viața-viață.

Și încă: a trăi fără să-i (mai) cauți sensul. Numai oamenii nefericiți caută sensul vieții. Numai ei speră.

Așadar: ești fericit când nu (mai) încerci să afli niciun răspuns la întrebarea cu privire la fericire și, pe deasupra, renunți și la întrebare (și la speranță). Simplu? Prea simplu! Exact asta spune și Clément Rosset: să aprobi, să consimți, să primești viața așa cum e / cum se prezintă / cum ți s-a dat.

Dar dacă viața ta înseamnă durere (dacă ești M. Blecher, să spunem), dacă suferi de lehamite, dacă ești sărac-lipit (sau mai știu eu cum, filosof, crippled inside, da), mai poți consimți lin, și spontan, și imediat, și mătăsos, la faptul-de-a-fi-viu-și-lucid pentru a-fi-viu-și-lucid-și-fericit?

În opinia acestor gânditori cum nu se poate mai fericiți, toată lumea care nu gândește prea mult este, bineînțeles, fericită în gradul cel mai înalt (mai fericită decât însuși fericitul Augustin), cu excepția depresivilor cronici, a celor care nu aderă necondiționat la existență, fiindcă așa sunt ei făcuți, și au nevoie periodic de o corijare chimică (zoloft, cymbalta, tritico etc.).

P.S. În imagine: Gustave Doré, Dante et Béatrice contemplent la rose céleste du 10e ciel, l'Empyrée

VALERIU GHERGHEL

Draga mea toamnă,

Ai stins văpaia în frunzare,
Ghepardul tău înflăcărat
nu mai aleargă peste coroane
cu frunze de nostalgie
ți-ai înflorat fustele și te adâncești
în străveziuri de ceață.
Ia-mă cu tine! Mă lepăd
de veșmintele ofilite, de searbăd,
în rînd cu desfrunziții,
goală stare: un mic arbore inocent
în fața soarelui tău îndepărtat.
Ridic brațele – ramuri de rugă,
ating fructul tău, toamnă:
e roșu.
De neatins e fructul meu,
acunsul...

Mereu cu un pas înainte,

poezia
dă colți verzi precum grâu
semănat în cutii de conserve de tablă
așezate pe pervaz
cu un pas înainte
așa intra primăvara în clasă
Aricii cu țepi verzi
Însuflețeau ferestrele încă înghețate
și păreau că vor coborî de pe pervaz,
vor colinda prin clasă
printre bănci, să ducă mesaje
elevilor.

Așa colindă prin lume,
poezia;
mereu cu un pas înainte –
arici cu țepi verzi catifelaji
ducând mesaje de iubire.

Iulie 2014

Pălăria verde a ierbii

e cămașa de sărbătoare a pământului,
e cămașa mea albă
înverzită
din primăvară,
este cămașa mea de zi
cu ecuson verde.
Pălăria verde a ierbii
e vitraliul pământului
prin care Domnul
privește în adâncul planetei.
Lanul de iarbă e peria
cu care stelele apropiate
se curăță de praf.
Lanul de iarbă e făptura
cu infiniute antene, comunicând
universului
starea de sănătate a omenirii.
Iarba verde de acasă
călătorește împreună cu noi.

MARIA MĂNUCĂ

BIBLIOTECA BABEL

PETER KROK

Ceva lipsește

*Unde-i cel ce mă asculta?
A plecat puțin mai devreme,
fluierând după alții.
Poate că tu gândeași la fel,
în camera ta singuratică
unde numai păianjenul și degetele tale
întorcând paginile, fac zgomot.
Dar, este cineva care să mă asculte?*

Am mers noapți în șir și-am găsit
doar un cerșetor drept audiență.
Sunt eu oare atât de afon? Sunt
partiturile mele
astfel încât numai umbrele și
străinii le pot înțelege?
M-am dus la zidul murmurilor,
acolo unde se spune că sunetul
poate fi auzit și de partea cealaltă.
Îmi auzi tu oare șoapta?

Părăsire

O mănușă roșie
pe o bancă în oraș

așteptând un partener,
o mână.

Am cunoscut eu însumi
acest fel de singurătate.

Madonna

Ea stă la colțul străzii,
e ora 9 am, 5 pm, amiază.

Creionul albastru îi conturează ochii.
O mângâleală roșie îi deliniează
buzele.

Vopsea cărămizie în obraji.
Femeia vorbește oamenilor
necunoscuți,

își răspunde singură,
încearcă să agațe prieteni de
orișiunde.

Copii traversează strada de partea
cealaltă
în preajma ei.

Pierdută în fardurile sale

ea stă singură,

o musafiră
în propia-i lume.

Pereți

Orișiunde privești
există mereu o margine,
ceva rămas nespus
ori ceva care nu trebuia spus,
ceva rămas în urmă să rupă cuvântul
în două,
și ceea ce se aude, și tu;
așa cum Marcel Marceau
crează iluzia pereților
unde de fapt nu sunt pereți;
găsești astfel de ziduri,
o remarcă nepăsătoare, o replică
care desparte vocile,
o șoaptă în noapte,
o linie care
te separă de ceilalți.

O călătorie prin America: fragmente triste

Obscuritatea se lungeste.
Ai obosit de-atâta vară.
De aceleași nume și de locurile
cunoscute.
Roua argintie tivește dimineața
câmpiile.
O nouă răcoare plutește în aer.

Gâstele se arcuiesc
spre Georgia.
Copacii își schimbă culoarea.
Verdele se căznește
înspre ruginiu.

Frunze se desprind de pe ramuri.
E vremea.
Iei o greblă
Aduni epidermele căzătoare
grămadă și pleci.

Ecouri

Separăm tot ceea ce ne-a luat atâta
timp
să construim, ca niște copii
jucându-se pe covor cu jucării de
tinichea,
dar noi nu mai suntem copii.
Anii au acum scări proprii
și unghere ale timpului pe care noi nu
le-am părăsit vreodată.
Am văzut vârsta veștejindu-ne obraji
și punându-ne dinainte
alte trăsături în oglindă.
Liniile dedesubtul pleoapelor, zici tu,

Peter Krok este editorul revistei culturale Schuylkill Valley Journal, începând cu anul 2001. Revista a fost întemeiată în 1990. Este de asemenea director de studii umanistice și poezie în cadrul Centrului de Artă Manayunk Roxborough Art Center, unde coordonează întâlniri literare din 1990. Poemele sale au apărut în numeroase reviste literare cum ar fi Yearbook of American Poetry, America, Midwest Quarterly, Fulcrum, Connecticut Review, etc., În 2005, poemul său "10 PM At a Philadelphia Recreation Center" a fost inclus în Common Wealth: Contemporary Poets on Pennsylvania (publicat de Penn State University). Cartea sa Looking For An Eye a fost publicată la Editura Foothills Press în 2008.

nu erau de așteptat acolo, și eu te întreb,
pentru că sunt încă întrebări,
la ce ne așteptam, totuși?

Există numai vechile adrese
și ecouri aidoma sunetului reverberat
în scoică.
Trecutul, ca marea, se-ntoarce
înapoi.
Memoria evocă imaginile dragi
pe care nu vrem să le lăsăm în urmă.
Ca și atunci sub soarele de august
când, aidoma unei figurine egiptene,
cu brațele ridicate, țineai în mâini
globul portocaliu în zori.
Vara aceea, trupul tău pe malul
Atlanticului,
numai bronz, parfumat cu sarea
jerbeler
oceanului îmi revine în minte
perpetuu.

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

Biografie: Louise Dupré a publicat până în prezent mai mult de 20 de cărți, care i-au adus numeroase premii și distincții. Printre culegerile de versuri menționăm la Éditions du Noroît, *Tout près* (1998), *Une écharde sous ton ongle* (2004) și *Plus haut que les flammes* (2010), carte care a fost premiată cu Grand Prix Quebecor du Festival International de la Poésie de Trois-Rivières și Prix du Gouverneur général du Canada. Ea a publicat de asemeni cărți de artă și romanele *La memoria* (1996) și *La Voie lactée* (2001) precum și culegerea de nuvele *L'été funambule* (2008), publicată de XYZ. Textul teatral *Tout comme elle* (Québec Amérique, 2006) a fost pus în scenă de către Brigitte Haentjens în franceză la Montréal și în engleză la Toronto. Ultima sa apariție editorială: *L'album multicolore* (Héliotrope). Multe din cărțile sale au fost traduse în engleză.

Louise Dupré este profesoară la UQÀM, Departamentul de studii literare, și membră a Academiei de Litere din Quebec.

După chipul și asemănarea sa (Actul 2/Tabloul 8)

Mama mea: acest copil pe care-l inventez noapte de noapte ca să-i pot percepe fața dinainte de-a se înăspri. Îi desenez obrajii bucălați, gropițele, o mască de tânără copilă jucăușă,

care-și rostește atent numele. *Suzanne, Suzanne, Suzanne, Suzanne, Suzanne.* E timpul să te-ntorci acasă acum, nu-ți uita păpușile. Sunt două, una blondă și alta brună, mama mea face pe mama lor. E numai un joc, totuși. Păpușile nu fac gălăgie, nu plâng, nu cer nimic. Ele adorm în clipa în care sunt așezate pe cearceaful lor roz, și se trezesc când dorim să le vedem cu ochii deschiși. Suzanna devine o regină, o tirană, o zână atotputernică, ba chiar se preface în Dumnezeu, da, da, Dumnezeu în persoană. Este o încântare. Ea se visează deja cu fetele ei adevărate, blonde și brune, nu-și poate imagina ura mamelor contra fiicelor sau viceversa, așa ceva nu se poate imagina.

(Actul 3/Tabloul 10)

Dragostea nu este un cadou. Este mai mult o stare prelungită de răbdare. Ca și cărțile de joc pe care le întoarcem cu fața în sus încet, treflă, carou, pică, pică. Fiindcă există dezamăgiri, există agresivitate, izbucniri de furie, da, mânia crește uneori, și chiar ura, pe care-o înăbușim repede înăuntrul gâtlejului. Care mamă poate mărturisi că măruntaiele ei sunt mai puțin pure decât laptele său? Chiar, ce mamă poate face asta? Mama își descheie nasturii de la bluză, orbește, își oferă sfârcul, copila bea, copila o golește, copila adoarme sub pleoapele sale imposibile. Și mama nu se mișcă, își privește odrasla dormind fără să se miște, neîncrezătoare, zicându-și în sine sa, aceasta este fata mea, această copilă care n-a ales să fie fiica mea, chiar după ce mor eu voi continua să-i fiu mamă, voi fi mama ei nemuritoare, voi fi mama ei pentru veșnicie.

(Actul 3/Tabloul 12)

Și-apoi, apoi, vom fi două femei ce-au ieșit împreună din negura vremii. Două femei, două figuri, cu răsete, cu rochii în culori lucitoare. Mă voi minuna din când în când că ea, fiica mea nu îmi seamănă mie. Nu va fi ușor s-o privesc, jos în stradă, în plină lumină, ca pe o necunoscută pe care-o zărești de la fereastră, fără să știi unde merge. Îi voi regreta copilăria, voi regreta toate momentele când eram grăbită s-o văd deja mare, voi dori să fac să dispară fiecare lumânare din fiecare sărbătoare de aniversare, și n-o să-mi vină în minte decât vocea

bătrână a mamei mele cu vechile ei fraze: *Viața trece atât de repede, nu putem să recuperăm nimic din ea.*

Dar îmi voi spune că regreturile sunt ca și rugăciunile, ele ne imobilizează în aceeași durere mereu, și eu nu o să mă las să fiu imobilizată.

Actul 4/Tabloul 10

Această tăcere, acest bloc de tăcere, acest mormânt pecetluit, dinaintea mea, ca o iubire care nu iartă, o întrebare de la fiică la mamă de fiecare dată fără răspuns: *Ce faci tu cu durerea mea?* Mă văd pe mine însămi în ochii fiicei mele, îmi ascult propia-mi întrebare adresată unei mame fără răspunsuri: *Durerea mea, ce faci tu cu durerea mea?* Așteptam, stând dreaptă pe scaun, așteptam în fața mamei mele care-și bea ceaiul până la golirea burții ceainicului, până ce țigara mea nu mai era decât un mic morman de cenușă. Dar trebuia să mă ridic într-un târziu, să înfrunt noaptea fără răspunsuri, apoi ziua fără răspunsuri care urma nopții, până la seara care readucea umbra unei iubiri de nevindecă, și mă întorceam la mama cu întrebarea mea pe care o știam de fapt fără răspuns: *Ce faci tu cu durerea mea?*

Actul 4/Tabloul 12

În picioare, această ameteală insuportabilă în fața ferestrei, în fața seriei care coboară. Dar mă apropii, deschid obloanele, mă aplec înapoi pentru a auzi încă odată vaietul infinit al fiicelor adresat mamelor lor și fără un răspuns. Și sentimentul de vinovăție. Vinovăția. Ascult, până când simt cum rezonază în pântecul meu toată durerea lumii, apoi mă ridic cu greu, încep să merg, merg de una singură în singurătatea mea, până la revolta scandalosă a nudității mele. Sunt eu aceasta? Sunt oare eu această femeie care poartă înăuntrul său toate mamele din lume, ori o fată anonimă care învață să se ridice împotriva morții? Puțin importă cine sunt de vreme ce merg, avansez pas cu pas în singurătatea mea, puțin importă numele meu de vreme ce reușesc să nu mă las doborâtă de durerea indescriptibilă a mamelor și a fiicelor, dacă avansez pas cu pas, încă în viață, trăind singura viața ce mi-a fost hărăzită, ca într-o dragoste liberă de acum înainte și pentru totdeauna.

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

BIBLIOTECA BABEL

ZHIVKA BALTHADZHEVA

(Bulgaria)

ORFEU

Mi-o înapoiază pe Euridice
dar nu voi mai putea să-i văd
umbra.

Mi-o înapoiază pe Euridice
însă fără memoria iubirii
ce coboară în infern.

Mi-o înapoiază pe Euridice
însă fără drumul dus-întors
unde? și cui?
Cum să mă găsec?

Sunt lira pe care o smulg
cu dinți și unghii
bacantele?

Fără amintiri
nu văd lumina
de care mi-au vorbit zeii
Tartarului
și razele – farmece
ale scrisului.

Mi-o înapoiază pe Euridice.
dar în ce parte
mă urmăresc pașii ei?

Am coborât în adâncul meu
și m-au alungat.
Fără umbră.
Fără privire.

Până și sângele meu
arde
în rana Altuia.

Nu sufăr deloc.

Și cânt.

Pentru că nu simt.

VEGHE

Singurătate vegheată,

asistată de mulțimi,
care îmi uzurpă dreptul
de a decide

propriile mele ne-lupte.

TREMUR

Primăvara teii înfloresc pe strada
mea
îndepărtată. Mișcă aerul.
Mii și mii de nano-mecanisme
zburătoare
ce anesteziază haosul și
insomnia. Aromă
de timpuri de nanoarchaeum
primordiale
și primitive, timpuri fără grabă
și fără durere.

Reminiscente? Premoniție?
Mai tăcută ca niciodată
lumina. Iar eu

nu mai am întrebări.

Poem

Câte voci sunt necesare
ca să nu înțelegi lumea?
Câte voci inflamate?
Câte corzi vocale rupte?
Câte cuvinte prefabricate?

Ca să nu înțelegi.
Rămâi preplex sau indolent.
ieși din odaia de zi.

Ieși.

PERPETUU

Incertitudine. Necunoscute.

Nicio mantră din cer
pentru a le tămădui.
Antecedentele lovesc.

Și post-viitorul.

STRĂINI

În fața ordinii existente.
Și
după iubire.

Poem

Am în venele mele un cuvânt de
iarnă,
un coagul
ce avansează și avansează. Un
absorbant de lumină,
o lamină de aur negru nano-
structurată,
și absoarbe toată lumina. Un

Poetă, traducătoare, scenaristă.
Publică articole de investigație și
eseuri. Autoare bilingvă, scrie în
burgară și spaniolă. Membră a
Asociației de Scriitori și
Traducători din Bulgaria.

Deține un doctorat *Cum
Laude* în Filologie Slavă și
Lingvistică Indoeuropeană la
Universitatea Complutense Ma-
drid, Spania.

Licențiată în Filologie Bul-
gară, a doua specialitate: Limba
și Literatura Rusă, la Univer-
sitatea Kliment Óhriski (Sofia,
Bulgaria). Profesoară la Depar-
tamentul de Filologie Romanică,
Filologie Slavă și Lingvistică
Generală, Colaboratoare INTE
Madrid, Reporter la Radio
Național din Bulgaria etc.

Poemele sale sunt traduse în
aproape douăzeci de limbi,
colaborând cu ziare și reviste din
mai multe țări.

Dintre cărțile sale amintim:
Fuga de real, *Soare*, *Ovidiu
privește Dunărea* ș.a.

Dintre scriitorii bulgari, a
cărora operă a tradus-o în limba
spaniolă îi amintim pe: Hristo
Botev, Blaga Dimitrova,
Nikolay Kanchev etc.

---

cuvânt lipsit de dragoste,
un cuvânt autist. Lovește
zidurile cu fruntea însângărată.
Se agită. Se agită. Ceea ce a fost
imaginat și obloanele albastre
ale amintirii se topesc în durerea
lui. Doar șarpele
continuă să fie o rază ce
deschide focul, galben și
imediat,
pe prag.

**Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

BIBLIOTECA BABEL

André Cruchaga

André Cruchaga s-a născut în Nueva Concepción, Chaltenango (El Salvador), în 1957.

Licențiat în Științele învățământului, profesor în științe umane, a ocupat funcția de director și docent în Educație bazică și superioară.

O mare parte din opera sa poetică a fost tradusă în franceză de Daniëlle Trottier și Valérie St-Germain; în limba bască, Miren - Eukene Lizeaga; greacă, Lia Karavia; olandeză, Michel Krott; română, Elena Liliana Popescu, Alice Valeria Micu, Elisabeta Boțan, Maria Roibu, Tanase Anca, Ioana Haitchi y Andrei Langa; catalană, Pere Bessó; portugheză, Tania Alegria; engleză, Grace B. Castro H.; și, albaneză, Fahredin Shehu.

A făcut parte din juriul concursului literar **Poesía de la XVI Bienal Literaria "José Antonio Ramos Sucre"**, Venezuela, din 2007 și **I Concurso de Relato Breve "El PortalVoz"** organizat de Asociación de Televisión Educativas y Culturales de Iberoamérica (ATEI), cu sediul în (Madrid) Spania.

Mare parte din opera sa a fost publicată în reviste digitale și pe suport de hârtie în America și Europa și a primit numeroase distincții literare.

Dintre cărțile sale publicate se pot menționa: "Alegoria cuvântului" (1992), "Viziunea morții" (1994), "Enigma timpului" (Plachetă, 1996), "Veghe roșie" (Plachetă, 1977), "Murmur de păsări" (2002), "Obscuritate fără dată", ediție

bilingvă spaniolă-bască (El Salvador, 2006); "Pas pe uscat" (2007), "Drumuri închise" (Mexic, 2009), "Călătorie prin cenușă", ediție spaniolă-franceză, (El Salvador, 2010), "Poet în Barataria" (La Habana, Cuba, 2010), "Sublimarea nopții", ediție bilingvă spaniolă-catalană (El Salvador, 2010), "Tablou de cenușă", ediție bilingvă, spaniolă-română (El Salvador, 2013), "Balcon de vârtej", (El Salvador, 2014), "Post-Scriptum", ediție spaniolă-română (El Salvador, 2014).

CENUȘĂ

Timpul agită cenușa aripilor.
- În gândire se odihnește
însăși istoria: poate cândva orizontul
nu va mai fi acest cumul
de decese pe care unul îl are în
rătăcirea căpătăului...

Barataria, 1.IX.2013

TROTUAR

Încă îmi mai strigi numele ca
un vechi clavicord. Între inele
rătăcitoare
și câini vagabonzi, anotimpul secetos
alungă păsările:
- se pare că presimțirea și-a pus
haina eternității (*șofranul nopții
încolțește*); eu rămân, pentru orice
eventualitate, în speranța că
Dumnezeu
va vorbi cu mine...

Barataria, 03.IX.2013.

Balazs Klara, "Lumini călătoare"

SFÂRȘITUL TIMPURILOR

Ceva îmi vorbește din piatra care se
perindă prin apă:
e același limbaj pe care l-am învățat
în uraganul parabolelor;

— culorile descoperite în ultimul
design, și dizolvate
în clocotul focului care se întetea în
ultimul potir al mirajului.
*(Mereu mă invadează depărtarea
cerului cu întrebările sale:
de la despuiere am învățat toată
filozofia vieții; vânzoleala se
prăbușește
într-un singur cuvânt: mă arăt
ochiului ultimei fericiri)...*
Folosesc la ceva conclavurile atunci
când primează orgasmul rafalei?
În transatlantice crește norul de
reziduri...

Barataria, 04.IX.2013

APARIȚIE

După epifania cernelei, furtuna cu
trompetele sale; arcurile
păsării cu strălucirea lor: nu există
zid care să reziste cuvintelor,
nici candelă care să nu dezvăluie
umbrele apuse ale vijeliei.
- După profeția pleoapelor, ochiul se
obstinează timpului, despuiată
claritatea săvârșirii.
*(La urma urmei, ieșim din amețeală
și-l punem – ochiul -
pe pragul îmbălsămat al
încălecărilor. Călărește această
ciudată
senzație de atavisme.)*

Barataria, 05.IX.2013,

RAMURI

Dacă ar fi doar corpolența
învelișului, catedrala aurorei,
Dacă ar fi doar strălucirea continuă
din urna sufletului,
Dacă ar fi doar grafitul din zilele
scrierii...
-Există ziduri în care fantasmale
foșnesc: va mai fi timp pentru
devierea acestei uneltiri, numele
ignorate care au crescut cu timpul?
În primul ecou al ostentației atărnă
nepăsarea ramurilor:
îmi pare rău că triumfă lehamitea și
anxietățile...

Barataria, 06.IX.2013

**Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

Am văzut sfârșitul lumii. Ușhuaia (V)

Toți cei care aveau aparate fotografice s-au înghesuit în față. Ori știau, ori le-a spus cineva, căci dintr-odată pădurea s-a sfârșit, și drumul a continuat liber spre malul mării. În față noastră, cuprins de înserare sclipea Oceanul Pacific! Dincolo de el, blocându-l, se profila sumbru un lanț muntos.

Luminițele orașului construit pe înălțimile care înconjurau un golf, clipeau încurajator, aproape cald, și te făceau să uiți unde ești, fiindcă erai de fapt, la capătul lumii!

- Mira, mira, auzeam.

Știam că înseamnă: uite, uite, sau, privește.

Când autobuzul a oprit în sfârșit, ne-am dat toți jos cu o expresie de bucurie pe față. Dacă ar fi fost de-ai noștri, sunt sigur că ar fi încins o horă acolo, la marginea unui trotuar care mărginea un mare loc de parcare. M-am dat deoparte și i-am lăsat pe ceilalți să-și ia bagajele. Rucsacurile „sobă” au dispărut în direcția orașului care se întindea ca o panglică colorată de străduțe cocoțate în pantă. Am rămas singur. Șoferii s-au uitat un timp la mine, apoi mi-au pus valiza pe trotuar.

Am rămas acolo, fără să mă mișc. Am descoperit cu mirare că nu era frig. De ce oare crede lumea că la capătul lumii trebuie să fie frig? Probabil că intră în „clișeu”. Singur, lângă valiză, în lumina puternică a neonului, nu știam ce să fac. Ceva nu era în regulă. Am dedus că imaginea pe care mi-o formasem despre Ușhuaia, nu se potrivea cu realitatea. Nu se potrivea deloc! Mă așteptasem la o localitate modestă, ceva ca o combinație între un sat de pescari și un orașel... da... cam ca Punta Arenas! Asta era! Pentru mine, Punta Arenas arăta mult mai potrivit în rolul de „capătul lumii”, decât orașelul bine luminat, cu o mare clădire de beton, modernă pe care scria CAZINO, în care mă aflam. Mă așteptasem la un aer de tristețe, sumbru, răscolit de vânt și de valuri, cam ca peisajul care ne-a însoțit drumul până acolo. Eram ușor dezamăgit.

- Lasă, omule, dă-i drumul înainte, nu fii trist, am zis cu voce

tare, fiindcă oricum nu mai era nimeni în jurul meu.

Problema era, unde să mă duc? Am luat-o încet spre una din străduțele care urcau în pantă, cu valiza troncănind după mine. Când am ajuns la intersecție, am înmărmurit.

Strada era plină de viață, trotuarele pline de lume, cu vitrine strălucitoare, cu restaurante, cu tot felul de shopuri aflate la parterul unor case-căsuțe din lemn, cu un șuvoi de mașini care se duceau într-o singură direcție: spre mine, fiindcă era sens unic, iar eu proțâpî la capătul străzii. După o clipă de derutare, mi-am revenit. Am făcut semn unui taxi.

- Escusa, zic, când șoferul s-a uitat mirat la mine. Un hotel, un hotel medio... tres stars...

- A... hotel... mmm..., cerca Monaco, es bueno, no carro...

- Da' unde e hotelul?, am dat din mâini a întrebare.

- Acolo, zice, și cu mâna îmi arată de-a lungul străzii plină de lume.

- Gracias, am zis aproape sfârșit, și-am luat-o la pas.

„Auzi acolo, Monaco, ce nume, și că nici nu e scump...”

Lume, lume, șuvoi de lume. Uitasem că e sâmbătă seara, așa cum uitasem că după zece ore de autobuz, e și normal să te simți obosit. Unde mai pui emoția că eram acolo, că pășeam pe trotuarele „sfârșitului lumii”.

După ce m-am împiedicat de mulți trecători și trotuare sparte, și după ce am trecut de două ori prin fața hotelului fără să-l recunosc, am răzbit la recepție. O fatucă drăguță, m-a salutat.

- Hola, zic, cu ochii după vreun scaun pe care să cad.

- Un habitation? întrebă.

Am învățat după destul de mult timp, că o cameră de închiriat, indiferent unde, se cheamă „habitation”, și se pronunță fără „h”, ca și la HOLA. De câte ori nu-mi aduceam aminte și întrebam de „camera”, se uitau cruciș la mine. Mi s-a explicat că au tot dreptul să se mire oamenii, când apare cineva la hotel și îi întrebă dacă au aparat de fotografiat.

- Si, zic, un habitation.

- Six hundred pesos, zice pe englește.

Probabil că i se făcuse milă de mine și de spaniola mea. Mi s-a părut că nu aud bine. 600 de pesos, însemna 100 de dolari.

- Cât?

- 600 pesos.

Acum chiar că aveam nevoie de scaun!

- Aici e un hotel de lux?

- Nu, zice.

- Păi atunci cum, de unde așa prețuri mari?

Mi-am adus imediat aminte că singura dată când plătisem 125 de dolari la un hotel, a fost în Hong Kong, când am primit o cameră superbă la hotelul de lux al aeroportului.

Fata s-a uitat la mine și a dat din umeri.

- Așa au fost întotdeauna. Dacă vreți pot încerca la alte hoteluri.

La atâta amabilitate nu m-am așteptat. M-am dat înapoi până am căzut pe canapeaua din fața recepției.

- Dă-i drumul, am icnit străduindu-mă să mă așez cât mai comod.

După trei încercări din care am înțeles că prețurile erau și mai pipărate decât aici, i-am făcut semn.

- Oprește-te. Rămân.

- O noapte, două?

Primul impuls a fost să spun două, apoi am renunțat.

- Plătesc cu card, merge?

- Sigur că da.

- Eu zic să plătesc o noapte, pe urmă mai vedem.

- Fără nicio problemă zice, și-mi zâmbește.

Peste câteva minute deschideam ușa camerei. Două paturi, un dulap, un televizor suspendat, și baia. Am lăsat bagajele să-mi cadă din mâini.

ALEXANDER BIBAC

Atentat... la umanitate?!

5 august 2013. Liège. Belgia. Stagiul de formare obținut prin Programul Sectorial Comenius, secțiunea Mobilități Individuale de Formare Continuă, printr-un grant finanțat de Comisia Europeană și Fondul Social European, prin ANPCDEFP (Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale). Una din întrebările care facilitează cunoașterea noastră se referă la Amélie Nothomb: o cunoașteți? Ce știți despre ea? Îmi aduc aminte că i-am văzut cărțile pe net și că am citit despre ele. Deci știu că e scriitoare. E cam puțin. Un alt coleg, din Turcia parcă, știe că e de origine belgiană, iar o colegă din Portugalia enumeră câteva titluri. O parte din ele le-a citit. Cele câteva cuvinte prin care-i prezintă opera incită, așa că primul lucru pe care-l fac după ce ajung acasă este să-mi procur câteva din cărțile ce-i aparțin și să le citesc.

Încep, întâmplător, cu *Atentat* despre care *L'Express* spune că *rescrie, cu o ironie necruțătoare, povestea lui Quasimodo, cocoșatul de la Notre-Dame*. La fel de bine putem spune că reîntâlnim, în variantă modernă, tema *frumoasa și bestia*. Astfel, se pare că Amélie Nothomb reinventează teme arhicunoscute, abordându-le într-o manieră originală și neașteptată, surprinzătoare chiar.

Deși lectura primelor pagini trezește o senzație care iese mult din limitele semantice ale surprizei. Cuvântul potrivit e ... șocant. Descrierea urâteniei la gradul superlativ ne lasă fără replică. Primul impuls este să închizi cartea. Dar o deschizi din nou, uluit, scandalizat, dar provocat mai mult decât vrei să recunoști. Citești o pagină, apoi încă una, apoi... te trezești prins. Nici măcar nu ești sigur că-ți place. Cert e că nu o poți lăsa din mână.

Trama epică nu e foarte greu de urmărit. Personajul principal, Epiphane Otos – strigat de toți Quasimodo, în urma asocierii cu cocoșatul lui Victor Hugo – se naște hidos. Ajuns adult, în urma prezentării la un casting (*căutam bărbat hidos pentru un film de artă* – suna anunțul) o cunoaște pe Ethel,

actrița principală din film, de care se îndrăgostește. Tot atât de frumoasă pe cât e el de urât, Ethel se diferențiază de restul lumii prin simplul fapt că, în fața urâteniei de nedescris, nu reacționează cu oroare. Acest lucru îl face pe Epiphane să creadă că întâlnirea lor face parte dintr-un soi de predestinare (întâlnirea *frumoasei* cu *bestia*). Împreună se prezintă la cea mai cunoscută agenție de manechine pentru ca personajul nostru să-și găsească de lucru ca – surpriză! – antimanechin. Inteligența argumentării îi face pe cei de la agenție să-l primească, iar prezentările de modă iau o nouă turnură. Într-o lume în care *oroarea a devenit banală*, în care pentru a emoționa *trebuie să faci uz de o supralicitare tot mai smintită, fie prin minimalism, fie prin exces* figura de o urâtenie extremă a personajului nostru devine cunoscută de la un capăt al lumii la altul. Este invidiat de bărbați, devine pretext de pariu pentru dorințele femeilor. Relația celor doi continuă fără nicio aluzie amoroasă din partea vreunuia, până în momentul în care Ethel se îndrăgostește de un pictor mediocru care, în concepția lui Epiphane – ce-și suise iubita undeva pe un piedestal -, îi este mult inferior acesteia. Bolnav de gelozie, hotărâște să accepte invitația de a face parte din juriul concursului MISS Univers din Japonia. Îndopat cu cafeină, după o noapte nedormită, Epiphane îi trimite lui Ethel un fax în care își declară dragostea, ceea ce o determină să-l respingă cu brutalitate. Iar el o înjunghie cu coarnele pe care aceasta le purtase în film!...

Dincolo de povestea de dragoste (care, deși dusă la extrem prin urâtenia personajului, ilustrează o temă destul de des întâlnită în literatură, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre: majoritatea oamenilor nu iubesc unde ar trebui, fiecare căutându-și – de multe ori zadarnic - perechea originală, pentru a eșua, într-un final într-o relație banală, din care lipsește scânteia), romanul Améliei Nothomb este o ironie fină la adresa societății contemporane, ironie ce amintește de un alt contemporan, Eric Emmanuel Schmitt, și romanul său *Pe când eram o operă de artă*.

Societatea descrisă este una care și-a pierdut adevăratele repere. Sub

pretenția de a face artă, creatorii – în speță regizorul filmului în care joacă Ethel – dau naștere unor enormități departe de orice valoare, cu titluri pretențioase care au măcar meritul de a nu spune nimic (filmul nostru se numește - cum altfel? - *Condiția umană este un tropism evanescent*). Ceea ce șochează însă, dincolo de talmeș-balmeșul din film este atitudinea spectatorilor care *Nu știu dacă erau obligați să le placă sau nu ceea ce tocmai văzuseră, căci regizorul era bine cotate printre cinefili. Mureau de spaimă că se vor înșela, că vor afișa o opinie contrară celei pe care s-ar fi convenit să o aibă. Esențial era să nu rostească vreo frază ireparabilă. În felul acesta, peste câteva săptămâni, când criticii se vor fi pronunțat, ei nu s-ar fi compromis*. Deci, nu contează dacă îți place sau nu, contează doar să fii în asentimentul criticilor. O societate în care doar o mână de „specialiști” să dicteze moda, gustul, ce-ți place și ce nu? De fapt, aceeași societate care consideră prezentările de modă în care lipsește Epiphane *fade, plicitsitoare, neatractive*, în care călătorii cu avionul sau cu trenul consumă mâncarea care li se oferă în mijloacele de transport fără nicio plăcere, doar pentru că li se cuvine s-o primească, în care vernisajul unei expoziții e caracterizat prin *ridicolul comentariilor, falsa mulțumire a chipurilor, deriziunea vorbelor mondene, adevărurile sinistre ascunse în spatele acestor atitudini*. Și da, aceeași societate care în *Pe când eram o operă de artă* acceptă ororile pe care le realizează Zeus-Peter Lama în numele artei, în ciuda evidențelor.

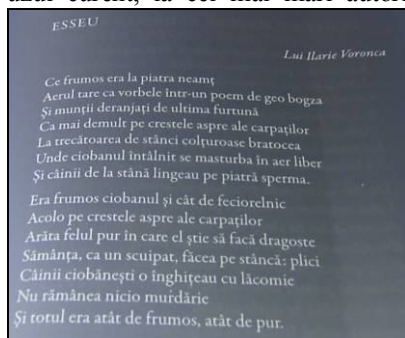
Nu în ultimul rând, romanul poate fi considerat un pretext pentru →

CRISTINA BÎNDIU

Colțul negativist

Poemul *Esseau* e cel mai curajos poem al lui Geo Bogza, poemul care descongesează o întreagă literatură amorțită și prin asta aflată sub aburul stabilității. Poemul face parte din volumul *Poemul Invectivă* (1933), volum important dar și cu destule poeme ratate, cele în care se încearcă o mitologie a acneeii dintr-o perspectivă ascetică. Poemul e în *Poem...* și se numește *Esseau*. Optica dereglajului e o frondă de exterior la fel de potentă precum cea internă, a asaltului. Acest lucru se întâmplă în destul de puține poeme. Nu se întâmplă, de pildă, în baladele din volum, care (*Poemul destrăbălatelor frumoase*) au ostentația visului ce salvează, până în onirism, fronda. Și le reduc din vigoare, le edulcorează. *Esseau*, remarcăm că e scris cu doi *s*, precum *Glossa* lui Eminescu, ambele titluri victimă a traducerii de subtext, din alte limbi. În cazul poemului scris de Geo Bogza, mentenanța livrescă de acest tip falsifică naturalismul, onanismul ostentativ al tabloului. Falsificarea e numai la primul nivel al recepției, căci mentenanța e cea care destituie pudibonderia și situează

Esseau între cele mai mari poeme ale literaturii române. Acel *s* precum figura tatălui în Hamlet integrează poemul în genealogia unei literaturi care încă se hrănea din traduceri și nu terminase de asimilat cuvinte pentru uzul curent, la cei mai mari autori.

Calchiera fructoasă e la Eminescu. Calchiera benevolă (un girant) e la Geo Bogza, în deplină cunoștință de cauză. Traductologia de subtext e cea care, din punct de vedere negativist, sprijină dintr-o orbită paralelă dimensiunea imaginilor *tari*, de pornografie pastorală, chiar animalieră. Anumite cuvinte de origine livrescă le-a introdus în limba română Dimitrie Cantemir, precum și elementele de bestiar. În acest caz bogzian, de Marco Polo valah, puritatea din finalul poemului e impuritatea fiziologică a faptului că traducerea (conștientă) are cusăturile

la vedere. Abia aici se produce excitația naturalistă. Abia aici există pornografia de subtext. Dezvirginarea ciobanului, sămânța ca un scuipat (*a lua poze înseamnă a face*, deci *a da* – a se vedea în *Manifestul negativist*), așadar negația care e creatoare și lăcomia câinilor ciobănești care ling sămânța pe piatră. Câinii sunt *ciobănești*, adică ai ciobanului. Dezvirginarea e o fantasmă estetică. Dacă sunt ciobănești, *ai lui*, masturbarea în aer liber e justificată și poemul nu e o împăcare în natură, ci o ciocnire de proprietăți. Pentru că *esseu* e o *încercare* de dezvirginare. Imaginea de subtext, a doxei, *s*-ul, ține această încercare în zodia ratării, fructificată superlativ de avangardă. *Mă săturasem de atâta tată*, sună un vers, pe aceeași filieră, al lui Gellu Naum. *Încercarea* lucrează cu materialul clientului de context literar și social. Literar fiindcă social. *Încercarea* tânărului fecundator Geo Bogza e marea lui probă de grație. Poemele bătrânului academician Geo Bogza nu au nicio valoare. Sunt pastișe vizibile după Nichita Stănescu. Și nici măcar cel mai bun Nichita Stănescu. Din contră.

DARIE DUCAN

→a filosofa pe marginea opoziției urât-frumos și a felului în care este percepută aceeași opoziție de către oameni. Ideea că frumusețea interioară contează mai mult decât cea exterioară se dovedește un slogan fără acoperire în viața reală. Până și Epiphane, care este conștient pe deplin de gradul de urătenie pe care-l întrupează nu se poate îndrăgosti de o femeie urâtă. Ba, mai mult, urătenia fizică îi repugnă, considerându-se un estet al frumosului. *Dacă asta vă poate liniști, să știți că eu nu cred în nimic, poate doar în frumusețe. Cred în ea așa cum primul creștin credea în Dumnezeu* – mărturisește eroul nostru. *Știți ce înseamnă să crezi în frumusețe? Înseamnă să crezi că ea va salva lumea.* Și, totuși, are pretenția să fie iubit dincolo de aspectul său exterior! Ipocrizie? Dacă ar fi, nu ar fi decât în acord cu întreaga societate contemporană al cărei cuvânt de ordine este acesta: ipocrizia. Poate chiar mai mult de atât, deoarece - sugerează autoarea -

credem ceea ce ni se spune să credem, ne place ceea ce ni se spune că trebuie să ne placă, facem ceea ce ni se spune că trebuie să facem. Nu mai avem curajul propriilor alegeri. Un singur aparent impuls de revoltă: ne îndrăgostim, absurd, de oameni care simțim că nu ni se potrivesc, proiectând asupra lor calitățile pe care sperăm să le găsim. E oare revoltă sau consens cu absurdul societății în care trăim?

Or, prin atitudinea sa, Epiphane pare mai uman decât oricare dintre cei care sunt prezenți în romanul Améliei Nothomb, pentru că își asumă propria viziune asupra vieții, asupra societății, asupra sexualității, asupra iubirii, chiar dacă e în profund dezacord cu lumea din jurul său (De remarcat că personajul este de o inteligență deosebită). E drept că unicitatea sa poate fi una din cauzele atitudinii sale. Nedreptatea nașterii sale îi conferă, probabil, din punctul său de vedere, dreptul de a fi el însuși (Să nu uităm că toată acțiunea este

prezentată din perspectiva eroului principal!), chiar dacă contrariază, contrazice sau șochează de-a dreptul. Ce e drept, însă, însăși existența lui șochează, așa că...

Episodul final, în care își înjunghie idolul, se înscrie pe aceleași coordonate ale unicității – o unicitate grotescă, a ororii - pentru că (așa cum sugerează episodul pe care-l evocă personajul ca profundă trăire erotică în urma lecturii romanului *Quo vadis?* – prin felul în care își imaginează zdrobirea trupului Lygiei de către taurul în care se întrupează adolescentul Epiphane), pentru a atinge plenitudinea trăirilor sale, adultul Epiphane trebuie să-și distrugă obiectul adorației. Distrugere simbolică? Asumându-ne părerile, gusturile, opiniile altora, nu ucidem și noi, în fiecare zi câte puțin din frumosul din jurul nostru? Sau chiar câte puțin din frumosul din fiecare din noi?

Ca multe din romanele contemporane, și acesta rămâne deschis altor interpretări.

Măicuța

Mă jucam de-a v-ați ascunselea
înainte ca măicuța să plece-n oraș
Prințesa purta coroniță
din plastic și mărgelile lipite
Măicuța împingea landoul
Frățiorul Philip glăsuia mofturos
Măicuța era tânără, îmbrăcată de
toamnă
Gândea cu voce tare
*Tânăra Jacqueline se joacă
de-a v-ați ascunselea în iatacuri
secrete
unde tapiserii agonizează de-a
lungul
săliilor de așteptare, cusute în
petit point
După-prânzuri, cu mișcări lente
de dimensiuni, din alte lumi
în pregătire - pajiștile serii
căutau
și scăpau vorbe de dor prin
iatacuri
stejari flămânzi să ascundă
lebede muribunde de grip-aviară
pe ape putrezinde în canalele
urbei
emoții uscate de voci iritate
în ecou de prin alte iatacuri -
o petrecere la aniversarea
zilei de naștere ar fi fost mai
dorită*
Neliniștea măicuței ...o zăpăcea
o gheruia în dimineața albastră
ziua se năștea indiferentă, cariată
gata să se-nece prin multiple
neașteptate erori și schimbări
documente treceau din mână în
mână
în alea victoriană
pusă la păstrare pentru pietoni
alea pietruită ducea spre teii
proaspăt plantați cu tambururi
timid sub coroane de frunze
reclamând imunitate vis-à-vis de
adulți
În mintea ei măicuța
meșterea cai verzi pe pereți!

Potopul

O altă zi, o altă noapte
rugineau râuri în răsfaț
De-a lung de nisipuri albastre
o preumblare lunară
Înțepenite grămezi
din lemn împletit
înserate în șorțuri de frunze
Pe plajă-n arcuiri
dune mărunte, dune uriașe
înfricoșate la Nord

de-o Cetatea-n ruină
O altă zi, o altă noapte

Înfașată strâns în pânza-nghetată
–
Nisip umblător se adună
la gura râului unde
bărți se fac grămadă
-Mamă, ține-mă de mână
-Te-aș ține, dac-aș putea
Înfașată strâns în alabastrul
răsufării -
Case priponite
se-nghesuie șfichiuite
sub cioplituri adânci de ape
-Mamă, mi-e frig
-Te-aș înfășa strâns, dac-aș
putea
Înfașată strâns de mâini aeriene –
Cât ochii pot să cuprindă
vântoase nemernice înfulecă
pustietatea-n derivă
-Mamă, hainele-mi sunt ude
- Te-aș schimba, dac-aș putea
Înfașată strâns în somn fluid –
Umbre-s prinse în noduri cu sfori
lângă apa care mușcă vitreagă
din cărămida căminului
-Mamă, m-am udat pân-la gât
-Te-aș sălta la deal, dac-aș putea
Înfașată strâns -
Gura căscată a apelor
duce la vale o jucarie din argint
de ici colo... din loc în loc.

În maquis arțari
se petreceau la mal tulburat
Abalone absconse
în nisipuri albastre
Dreptunghiuri din lemn chinuit
erau reazem și țință
ibisului conturat care
ciugulea prin șorțul de frunze
Bolți sprijineau dune mărunte pe
plajă
la porți de Cetate din nou
O altă zi la turnuri, o altă noapte

O zi din nimicuri

Platforma japoneză intactă
Plutise timp de un an
Atinsese plaja cu scoici
De cealaltă parte-a oceanului
*Plutise un an sa ajungă acolo
Pe plaja cu dune și lemn plutitor
Făcuse ȘTIRI-le pe Coasta
Pacificului
O macara fusese adusă s-o mute
de-acolo.*
A doua zi – familii cu copii,
Oameni cu câini, oameni singuri

Fură acolo buluc să se zgâie
La platforma japoneză intactă
Ce plutise din Japonia după
tsunami
*Macaraua înțepa nisipul și
scoicile
Mergeam de-a lungul cărării
Mărginite cu ierbi aromate
În ultima zi a platformei
japoneze intacte
Sequoias cu scoarța imună la
insecte
Fiul meu își căuta pijamaua
pierdută
Pe undeva prin acele locuri
bizare
Cu nisipuri solare și plante lunare
Orele devenau gravide-n minute
Și pâcla înghițea orizontul
Le îngrijea tinerețea fără
bătrânețe
Dintr-un hotel indiferent din
Eureka.*

Oglinda cu vise

Între pereți tapetați cu volume
legate în piele de zimbri
Cavaler navigai prin hârtii
și trofee câștigate la baluri
Îmbrăcat în beige, moșiaii tăcut
la masa de lucru cioplită-n ape
Cu ochii scăldați în tomuri lunare
-
Răscoală prin obiecte spartane
Te priveam... mă legănam
lunatică
de candelabru pestriț de Murano
Ferecate-n mintea mea cea
albastră
o răscoală de cărți și de zaruri,
fantome electrice și mășcarici
adormiți –

**MARIANA ZAVATI
GARDNER**

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vatra veche se poate citi și la adresa
<http://cititordeproza.ning.com/forum/topic/s/vatra-veche-nr-8-2014>
e-manuel

<http://cititordeproza.ning.com/>
<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>
https://www.rebelmouse.com/Cititor_de_Proza/
<https://www.facebook.com/cititor.de.proza.a.republica>

Mulțumesc, Nicolae! Inclusiv pentru corăbioara iuliană - tocmai mă pregăteam să pornesc la pescuit... Fir întins!
Cu cele mai bune gânduri, cu noaptea în cap,

Iulian Filip

Simate d-le Băciuț,
Foarte frumos numărul 8 al revistei, ca toate celelalte! O încântare! Mulțumesc foarte mult și vă felicit pentru grija și dragostea cu care vă aplecați peste frumusețea cuvântului, dar și a artelor vizuale!
M-am bucurat să găsesc amănunte despre întâlnirea de luna trecută de la Rohia în memoria lui N. Steinhardt și vestea că va fi inclusă la editura Polirom, în cadrul Integralei Steinhardt, și cartea dv. de convorbiri cu N. Steinhardt "Între lumi" mi-a făcut mare plăcere!!!
Alese felicitări și mulțumiri,

Veronica Pavel Lerner
Toronto

Am primit revista "Vatra veche" și vă mulțumim, Dle Nicolae Băciuț!
Am citit cu interes reportajul Dnei Codruța Băciuț despre o nouă ediție a Zilelor Culturale "Nicolae Steinhardt", activitatea culturală de la Rohia.
La Huși, la Mănăstirea "Sf. Petru și Pavel" a Episcopiei Hușilor trăiește părintele arhimandrit Mina Dobzeu cel care, în închisoare, l-a "botezat sub pecetea ecumenismului" pe Nicolae Steinhardt. Părintele însuși are scrise "Amintiri despre Nicolae Steinhardt" (2002). În noiembrie 2011 a împlinit o venerabilă vârstă, moment marcat de apariția unui volumaș "Părintele Arhimandrit Mina Dobzeu - 90", o culegere de articole pentru întregirea profilului spiritual al monahului. La cei

aproape 93 de ani, părintele nu se mai poate deplasa, nu mai vede decât cu "ochiul interior", viziuni demne de interes și de luat aminte. Îi dorim să ne mai binecuvânteze cu gândul, inima și cu degetele lui cerate de sfânt în viață.

Ne-ar interesa cartea dialogică Nicolae Steinhardt - Nicolae Băciuț - "Între lumi".

Cu alese gânduri,

Lina Codreanu

Dragă Nicule, îți mulțumesc pentru revistă și te felicit pentru acest număr excelent - ca de fiecare dată!

Ion Cristofor

Dragă Nicolae Băciuț,
Îți mulțumesc pentru revistă și felicitări pentru tot ceea ce faci pentru vechea Vatră.

Cu drag,

Ștefan Melancu

Mult stimat domnule Băciuț,
Vă mulțumesc că ați publicat și partea a doua a textului meu despre Ardeal. Și fiindcă am intrat pe linia celor "războinice", va rog mult să faceți loc și prozelor alăturate. Nu înseamnă că doar genul acesta îl abordez. Vă rog să faceți cunoscute cititorilor cele două cărți ale mele, apărute în vara asta. Anexez copertile.

Cu titlu informativ, vă indic și un link unde vă puteți uita pe tot ce am scris, și aș fi onorat dacă le-ați "frunzări" pe site.

Cu toată stima și recunoștința,

Horea Porumb

(în drum spre biserica de pelerinaj Vézelay, din centrul Franței).

Mulțumesc pentru revista densă, interesantă, plăcută. Succes în continuare,

Victoria Milescu

Vă mulțumesc mult! Toate cele bune!

Andra Dumitrescu

Mulțumiri sufletești pentru excelenta revistă!

Dăncuș

Mulțumesc, aveți, avem o REVISTĂ ȘI O VATRĂ MARE!

Daniel M.

Vă mulțumesc. o voi citi pe îndelete ca întotdeauna.

Mult succes în continuare,

Buni

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 8/2014.

O revistă reușită, poeme profunde, analize interesante, oameni pasionați de frumos. Temele diverse, stiluri diferite, o fotografie la zi a literaturii române care trece prin momente de excepție, rămân cei pasionați cu adevărat. Felicitări și pentru efortul depus!

Am postat revista pe blog, este căutată și citită, fiind un reper în cadrul publicațiilor literare și un factor de stabilitate: talentul își găsește un loc sigur în *Vatra veche*.

C.Stancu

Vă mulțumesc din suflet, stimat domnule Băciuț!

Maria Niculescu

Onorat, vă mulțumesc pentru trimitere, distinsă maestre, Nicolae Băciuț!

Perivădeanu Vica

Nicu, cred cu pot, ca vechi prieten, să te rog a publica analiza unui critic din gruparea ta privind cartea, antologia, mea "Cu tandrețe meximă". Sper să nu te superi, cu aceeași tandrețe.

G.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea materialului D-lui Ladislau Daradici. Și, ca să mulțumesc FRUMOS, adică încercând să sugerez un dram din ceea ce mi-a vibrat în suflet (începând cu picturile armonios - colorat - muzicale ale lui Mihai Nechita-Burculeț), dați-mi voie să inserez două citate.

Primul (pentru că sunt solidară cu aceia care simt cu tărie că "Noi nu suntem ai îndoielii, ci ai credinței..."), din interviul cu Alexandru Nemoianu, realizat de D-na Flavia Topan: "Brutalitatea și vulgaritatea lumii contemporane, ridicolul și cruzimea "globalismului", egradanta descompunere în uniformitate sunt un fapt. Sunt deplin încredințat că acest rău al clipei va trece. La fel de încredințat sunt că acest moment nu este lăsat la întâmplare. Este împrejurarea în care suntem obligați să ne dovedim libertatea de care vorbeam, obligația de a alege între bine și rău, obligația de a trăi faptul că suntem "chip și asemănare". (Alexandru Nemoianu).

Al doilea (un clopot de sentimente dureros-inefabile).

Ar mai fi noua "secvență" din "Amurgul iubirii", de Aurel Codoban, prima parte a eseului "Eminescu și Heidegger", de Mircea Popa, convorbirile duhovnicești, informațiile despre prezențe literare... Ar mai fi... Ne-ați obișnuit, de acuma, cu numere dense, de mare interes din toate punctele de vedere. E de mirare/admirare:) cum reușiți!

Încă o dată, mulțumesc.

Cu stimă,

Sânziana Batiște

Stimate domnule Băciuț,
Mulțam - cu întârziere - pentru acest număr valoros pin materialele informative publicate. Succes și pe mai departe.

Hans Dama

Mereu punctual, metodic, harnic, inspirat ! Mulțumiri, Domnule Băciuț!

Mă încântă revista toată, dar mi-au rămas gândurile la prezența solară a Domnului Pleșu, atât de bine evocat de Doamna

Veronica Pavel Lerner. Iar inima mi-a rămas la Darie Ducan, pentru că scrie așa de inspirat poezie negativistă.

"Cea mai tristă dovadă că a trecut e atunci când îți observi copilăria urcând tot mai mult în poezia pe care o scrii", spune poetul.

Ei bine, mie mi se întâmplă la fel cu proza pe care o scriu. Mirabilă întâmplare!

Numai bine, cu grație pentru pagina pe care mi-ați oferiți-o și de această dată!
Aceeși

Gabriela Căluțiu Sonnenberg

Multumesc mult! Toate cele bune!

Ana-Cristina Popescu

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru faptul că nu m-ați uitat nici de data asta și mi-ați trimis frumosul, interesantul și noul număr a revistei *Vatra veche*! Care dovedește nu doar că e o revistă literară de calitate ci și faptul că orice poet sau scriitor își are locul printre paginile sale, atunci când îi vine rândul, chiar dacă nu e o mare personalitate în lumea literaturii sau fără avea importanța a orientării sexuale unei persoane etc. Viață lungă și multe materiale de calitate să aveți mai departe!

Cu fidelitate,

Katalin Cadar

Mulțumesc f.f.f frumos pentru efortul pe care îl faceți lună de lună de a ne trimite revista d-vs.

Cu stimă,

Vasile Mesaros

Felicitări pentru noul număr din *Vatra veche*, stimate domnule Nicolae Băciuț. Trebuie să îmi fac timp să îl citesc pe îndelete. N-am observat eu sau nu aveți nimic despre Marin Preda? Poate în numărul următor, deși aniversarea lui a fost în această lună.

Cu deosebită prețuire,

Vera Maria Neagu

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit noul număr al revistei dvs. pentru care vă mulțumesc.

Cu prețuire,

Vavila Popovici

Mulțumiri vechi și noi,

Ion Fercu

Stimate Domn,

Vă mulțumesc foarte mult pentru preocuparea Dv. de a-mi trimite în mod constant Revista, pe care o citesc cu mare plăcere !

Cu sinceră considerație,

Prof. Cătălin Ilie

Vă mulțumesc mult pentru grija ce ne-o purtați. Citind revista dv., descopăr un vast material pentru a fi cercetat și promovat printre cei interesați de universul cultural și cel al științei.

Cu respect,

Elena Ciorici,

Prof., RM

Am primit-o! Mulțumesc și o citesc numaidecât!

E. T.

Mulțumim frumos și pentru acest număr. Sfânta Maria să vă ocrotească și să vă iubească!

Daniela

Bună dimineața. Mulțumesc din suflet pentru revistă. Să fiți binecuvântat! Și să aveți viață lungă și frumoasă.

Gina Agapie

Mulțumesc din suflet! Am citit pe nerăsuflă întreaga revistă!

Nicolae Stanciu

Mulțumesc pentru revistă, E DIN CE ÎN CE MAI DENSĂ. Nu pot însă să apar alături de (...). Am avut probleme cu el. Vacanță plăcută! Cordial,

Bianca din Haifa

Stimați cititori,

Am contribuit la ultimele două numere ale revistei „Vatra Veche” și, prin intermediul ei am fost identificat de către o rudă îndepărtată – un neam distanțat de mai multe secole pe arborele genealogic! Ce descoperire emoționantă...

Abuzez de această circulară, venită de la Redacție, ca să vă adresez tuturor invitația să-mi consultați aparițiile editoriale, disponibile pe internet. În particular, vă invit la ultimele mele apariții din acest an (ce an? Sunt din această vară!): „*Dincolo și dincoace de religii*” și, respectiv, „*Atlas. Prin lume și prin noi înșine*”. Documentul anexat vă arată cum le puteți obține pe situl „amazon.fr”. (Unele dintre ele sunt disponibile și pe „amazon.com”, dar, din motive pe care nu le pricep, ultimele versiuni, cele din 2014, apar doar pe situl francez – poate pentru că eu locuiesc în Franța?)

Vă cer scuze pentru intruziune și vă doresc un sfârșit de vară frumos, cu sănătate și pace! (Ultimele două ingrediente, sănătatea și pacea, sunt esențiale; mai ales cel din urmă începe să devină, iar, important!)

Cu toată stîmă și îmbrățișări românești,

Horea Porumb

Bună seara, urmăresc cu interes revista dumneavoastră, încă de când am descoperit-o. Am apreciat întotdeauna calitatea deosebită a acestei publicații, motiv pentru care aș dori să mă număr printre colaboratori.

Vă trimit și un mic articol, în speranța că dorința mea poate deveni realitate. Cu deosebit respect,

prof. dr. Cristina Ciobanu,

Colegiul National „Costache Negri”

Galați

Vă salut, cu mult respect !

Mulțumesc frumos pentru revistă!

Ce mai faceți ? Toate-s bune ?

Multă sănătate, spor la ceea ce faceți !

CHIFU

Vă mulțumesc pentru publicarea cronicii semnate de I. Stuparu pentru cartea „Aventurile lui Bobiță cinestul” în revistă și vă felicit pentru excelenta dumneavoastră prestație. Vă trimit fragmente din această carte pentru copii și vă rog frumos să ne trimiteți cu plata ramburs numerele 7 și 8 ale revistei, evident după ce apare și numărul 8.

Cu deosebită admirație,

Maria Mânzală

Sincere mulțumiri pentru momentele plăcute și reconfortante oferite prin revista *Vatra veche*.

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu,

Președinte Asociațiunea ASTRA

Vă mulțumim mult pentru "Vatra veche"! Vă mulțumim că ne învățați să reînviem. Și de curând am aflat că mai greu decât să înveți "a muri vreodată" e să înveți a reînvia și a te reîntoarce la viața intelectuală.

Carmen Sima

Mulțumesc frumos și felicitări pentru încă un număr de excepție!

A.G.Billig

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru publicarea poeziilor mele în minunata d-voastră revistă. Am citit revista doar pe internet și sunt foarte bucuroși că mă aflu și eu printre cei care semnează în paginile ei.

Vă doresc multă sănătate, spor la muncă și toate cele bune !

Mircea Daroși

Loc. NEPOS, jud. BN

Dragă Nicule, am primit revistele dar mi-ai trimis două în plus. Îți mulțumesc, mă voi achita de datorie. Deocamdată apelez la tine pentru niște traduceri ale conjuțenei tale, Elisabeta Boțan, originară din județul Bistrița. Trăiește la Madrid și s-a afirmat ca traducătoare și ca poetă în spaniolă. Pentru o femeie pornită de la țară, autodidactă, e ceva lăudabil. Îți trimit două traduceri ale distinsei noastre compatriote: O poetă bulgară și un sud-american, excepțional. M-aș bucura să le publici. O să te pun în legătură directă cu dânsa, s-ar putea să iasă o colaborare benefică. Dacă-i trimiți volumele, sigur te va traduce în spaniolă. Cu drag și sinceră grație,

Ion Cristofor

Vă mulțumesc mult pentru revistă, abia astăzi am reușit s-o citesc. Cu aceeași plăcere, ca de obicei.

M-am bucurat să aflu printre paginile ei și recenziia d-lui Roșioru la cartea mea.

Cu stimă,

Florentina Loredana Dalian

Îți mulțumesc, este plăcut să citești *Vatra veche*. Nicolae, te înconjur cu drag.

NG

Vă mulțumesc din suflet pentru sufletul dumneavoastră „poleit” cu aurul slovelor!!!

Succese tot mai mari, nu cred că aveți egal cu un alt ardelean în lumea scrisului stimate domnule Băciuț.

Doamne ajută!

Seul

Bună seara, domnule Nicolae Băciuț, Mi-ați trimis minunata revistă pe care o editați, m-ați provocat, și acum mă văd nevoită să vă rog și plasați și niște poezii de-ale Renatei de la Chișinău, dacă tot vorbim de un Festival de Poezie...

În speranța că ne vom întâlni la 1 septembrie la Chișinău, și veți aduce și pentru mine câteva exemplare a V.V., alături câteva poezii și niște poze.

Cu drag,

Renata Verejanu

Stimate confrate,

Lecutra revistei a fost, ca întotdeauna, foarte plăcută și edificatoare. Mi-ar place să apar și eu în paginile revistei, dar nu știu ce să trimit, ca să-i rotunjim sortimentajul: poeme, haiku, epigrame, poeme într-un vers, proză umoristică scurtă, aforisme umoristice, parodii etc. Ți-as rămâne îndatorat dacă a binevoi să mă luminezi. Cu stimă și considerație,

Ioan Marinescu-Puiu

Vă mulțumesc din suflet pentru aceste comori!

Cu stimă,

Judit Ionescu

Măine trimit suma necesară până la sfârșitul anului pentru primirea revistelor. Vă mulțumesc, din inimă, stimate domnule Nicolae Băciuț pentru onoarea ce mi-o faceți de a fi publicat în fiecare nr. al, de acum, îndrăgitei mele publicații *Vatra veche*, care-mi apreciază astfel calitatea textelor și ce satisfacție poate fi mai mare pentru un scriitor?

Să trăiți mulți, mulți ani pentru că *Vatra veche* - prin efortul, pasiunea și dăruirea dumneavoastră trup și suflet, cu gând curat de la Dumnezeu, renaște permanent păstorind-o cu o dăruire exemplară, pe frontul luptei cu cuvântul.

Al dumneavoastră colaborator, oricând,

Decebal Alexandru Seul

Doresc să Vă comunic, că Vasile a ocupat locul III la Concursul de creație "Mihai Eminescu" pentru tinerii români din afara granițelor, organizat de Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni, categoria eseu.

Lucrarea „Odă (în metru antic), de Mihai Eminescu – Sumă și densitate de sensuri” este publicată pe site-ul: <http://www.dprp.gov.ro/rezultatele-concursului-de-creatie-cu-premii-prilejuit->

[de-ani-versarea-a-164-de-ani-de-la-nasterea-si-comemorarea-a-125-de-ani-de-la-incetarea-din-viata-a-lui-mihai-eminescu-15-ianuarie-2014/cat-ii-loc-iii-vasile-gribnicea/](#)

Cu înaltă considerație,

Lilia Gribincea.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei online și vă asigur de colaborarea mea și în viitor, apreciind mult activitatea dv. pusă în slujba culturii naționale. Cu aleasă prețuire,

Corneliu Vasile

Mare mulțumită pentru această V.V. („Veche Vatră” Românească !

V.H.

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă. Aș vrea să vă întreb dacă săptămâna viitoare, marți sau miercuri, vă găsesc. Vreau să vă cer scuze personal pentru "tăcerea" mea. Cu deosebit respect,

Claudia Vașloban

Sunt foarte bucurată pentru revistă, stimate Domnule Nicolae Băciuț. Și acest număr al ei, din august 2014, are un conținut foarte bogat și variat. Se vede că nu treceți cu vederea nimic din cele ce le-au fost inspirate autorilor lucrărilor ce Vi se propun, și acesta e un gest de mare încurajare pentru ei. În special, Vă sunt recunoscătoare pentru că mi-ați publicat articolul *Indemn la ascultare*. Sper ca cititorii revistei să desprindă din el și un îndemn la lectură, întrucât e vorba de o carte nouă. Har și spor în lucru în continuare! Cu profund respect,

Ana Sofroni

Stimate si drag prieten, Nicolae Băciuț Vă mulțumesc mult pentru publicarea articolului închinat Domnului Profesor univ. dr. Ioan Radu (pp. 69-70)!

Vă rog să-mi trimiteți neapărat, contra-ramburs, pe adresa de mai jos, 10 (zece) exemplare din acest număr pe august al revistei minunate pe care o coordonați exemplar!

Cu aleasă considerațiune și călduroase mulțumiri,

Persida Rugu

Balazs Klara, "Pasărea Phoenix"

Vioara de gheață

Sunetul viorii
E lacrima ce se scurge
Din ochii lui Dumnezeu
Peste mănăstirea unde credința
E rodul purității.

Sunt visătorul ce doarme
În gheața viorii
Pe care o topesc
Deschizându-mi inima
În rugăciunea lui Iisus.

Muzica ei se contopește
Cu lumina Raiului.

Reșița -orașul cu poeți

Afară plouă și poetul
Își așteaptă steaua
Picăturilor de lacrimi
De pe cerul unde poemul
Mângâie tâmpla sa.

În oraș plouă, plouă
De patru ori pe săptămână
Peste tăcerea ce se îmbracă
În haina durerii
Copilului ce adoarme
În inima lui Dumnezeu
Lângă graiul străbunilor.

Medjugorje

Puritatea îmi trece
Sufletul prin stâncă
Unde Fecioara Maria
Se arată copiilor,
Transformând pietrele în drum.

Îngerul calcă desculț peste
bolovani,
Purtând de braț
Pe bătrânul tată bolnav
Ce prin lacrima prelinsă
Pe obrazul său din ochiul durerii
Spune rugăciunea care-l duce
La picioarele lui Dumnezeu

Pironul ajunge până în pământ,
Lăsând un semn
La poalele dealului,
Unde copacul e atât de tânăr
În credința ce na poartă
Prin inima lui Iisus

IULIAN BARBU

A SOSIT TOAMNA

SEPTEMBRIE e luna-n care
Se termină vacanța mare,
Parlamentarii sunt la sediu
Să poată fi și în... concediu!

VIN ALEGERILE

Vin cu urne-mpodobite,
Cu speranțe, rânduieli
Și promisiuni menite
Să devină păcăleli!

RONDELUL OPTIMISTULUI

**Vie fie-vă speranța,
Viața nu-i atât de grea,
După cum ni se părea,
Când plângea în noi romanța**

**Cât ai ce mânca și bea,
Spun cu toată cutezanța:
Vie fie-vă speranța,
Viața nu-i atât de grea**

Chiar de s-a mărit distanța

**Între a putea și-a vrea,
Fie soarta bună, rea,
Să adăugăm nuanța:
În alegeri e speranța!**

PROVERBIALĂ

**„Paie-n cap eu mi-am aprins
Cu o vorbă din popor:
Hoțul care nu e prins,
N-o s-ajungă cerșetor.**

ANOMALII SOCIALE

**Omu-n viață cât trăiește
Doar o casă-și construiește.
Un corupt cu bani și... pile
Își ridică șapte vile!**

RONDELUL SCHIMBĂRII

**Nu avem de ce ne teme,
Ne-angajăm pe drumul bun,
Ascendent, aș vrea să spun,
Însă nu de multă vreme.**

**Doar răbdare și tutun,
De averi pământul geme...
Nu avem de ce ne teme,
Ne-angajăm pe drumul bun.**

**Că-s o groază de probleme
La oraș, dar și-n cătun,
Să se schimbe-i oportun
Cei ce sunt fixați în scheme...
Nu avem de ce ne teme!**

LA ALEGERI

**Alegătorii de-astă dată
La urne vin cu măturoaie,
Ca să înlăture îndată
Din liste... vechile „gunoaie”.**

UNUI DON JUAN

**S-a-nsurat de multe ori
Doar cu „tinere din flori”
Ca apoi, să vezi, stupoare:
Umblă el din „floare-n floare.”**

TEREN PROPICE

**Se știe că, de ani de zile,
În lume e aceeași pată:
Când vremurile-s instabile,
Corupția-i stabilizată.**

ȚAP ISPĂȘITOR

**Pentru unele probleme
Care te-au făcut să tremuri,
Vina ori se dă pe vreme
Sau, discret, pe triste vremuri.**

SOARTA UNEI ROTI (fabulă)

- O, cât ești de îndoită,
Și ce lată, ca o spadă!
Zise-o spiță alungită
Spre o biată de obadă.

Și întruna prăfuită,
Plină de noroi și udă...
Cum poți sta așa mânjită,
Într-o soartă-atât de crudă?

Însă de-nvârtit o roată
Fără spițe nu se poate,
Pe deasupra, vezi, surată,
Te mai ducem și în spate!

Dar, ce-a fost mai dureros!
Când era în toi buclucul,
Pe un drum cam mocirlos,
Nu s-a mai rotit butucul.

Se căzniră ziua toată,

Zi de vară, mi se pare,
Însă vai! Bătrâna roată
Nu se puse în mișcare.

Ani s-au scurs de-atunci și iată,
Neștiind pe unde-i vina,
Stă și astăzi nemișcată
Și se bucură rugina.

MORALA

Cât va dăinui pământul,
Omul, gândul și cuvântul,
Când sunt certuri multe-n țară,
Profitorii-s din afară

VASILE LARCO

COLOCVIILE DE LA LIEBLING

Fundația „Ateneul Cultural Ștefan Goanță organizează la Liebling și Timișoara, în 10-11 octombrie „Colocviile de la Liebling”, cu tema „Convergența culturale” – Simpozion Național de Literatură și Arte..

Pentru organizarea acestei activități, cei interesați sunt rugați să confirme participarea la lucrările simpozionului până la data de 20 septembrie 2014. Confirmările de participare vor fi transmise prin e-mail la adresele: fundatiastefangoanta@yahoo.com; igoanta@yahoo.com sau prin poștă la sediul Fundației, 307245 Liebling nr.969, jud. Timiș.

Rezumatul lucrării va fi transmis până la data de 25 septembrie 2014, ca fișier atașat pe e-mail la adresele indicate sau prin poștă la sediul Fundației.

Textele vor fi redactate în Microsoft Word, format A4, font Times New Roman, cu diacritice, corp de literă 12, tehnoredactare la un rând. În partea stângă, se va scrie numele autorului (Times New Roman 12, Bold). Sub nume, titlul va fi scris cu majuscule, 14 Times New Roman, Bold. La două rânduri de titlu, se începe scrierea lucrării (Times New Roman 12). Textele vor avea maximum zece pagini.

Lucrările prezentate la Simpozion vor fi publicate în volumul *Literatura și artele la răspântia veacurilor*, cu ISBN.

Persoane de contact : Irina Goanță – 0256-396463 ; 0723128019; igoanta@yahoo.com ;

Maria Nițu – 0769682344; maria_nitu2001@yahoo.com;

Elevi scriitori

Nota 3: Citate

Simt nevoia să scriu ce gândesc și ce cuvinte port în suflet. Citate personale, brute, scrise pe moment sau șlefuite, purtate în memorie zile, săptămâni sau chiar luni.

Le voi înșirui mai jos, iar când jurnalul meu se va plictisi de mine și va scrie și el o carte, un jurnal pe care-l va umple cu gândurile pe care le-a ghicit din gesturile și tonul meu, gândurile pe care eu nu le-am scris, pe care nu le-am brevetat încă și care probabil se vor pierde, îl voi avertiza că dacă le va copia îl voi acuza de plagiat și vom merge împreună la tribunal, unde voi ține un lung proces împotriva sa și împotriva celor care l-au învățat să scrie, să citească și să gândească!

1. Nu te aștepta ca un om care te iubește să nu îți spună adevărul despre tine și să nu te critice. Reține că doar animalele fac asta, fiindcă nu pot vorbi!

2. Cărțile sunt pentru iubitorul de lectură ca apa pentru călătorul însetat.

3. Judecata de Apoi nu e în niciun caz așa cum ne-o imaginăm. E mult mai subtilă, fiind făcută pentru a ne dezvălui sufletul în fața lui Dumnezeu. Toți vrem să ajungem în Rai și poate că doar oamenii care își recunosc greșelile și aleg iadul și suferința veșnică pentru păcatele lor se înalță și se mântuiesc.

La judecată, lumea pe care am trăit-o este refăcută într-o variantă pentru fiecare suflet în parte, numai că în această lume omul rău se deosebește de cel bun datorită faptului că el câștigă mereu, râde mereu de altul și e victorios asupra altuia, ridicându-se deasupra tuturor și răzbunându-se pe toți care i-au făcut vreodată rău. Toate acele plâmuiri îl satisfac mereu. Le umilește, le scupă, le bate și se răzbună pe ele. Și, în nebunia sa, se consideră stăpânul lumii, refuzând să intre în Rai și rămânând în acea lume în care el câștigă mereu, fără să conștientizeze că se află în iad, amuzându-l pe Diavolul care crește și se hrănește cu orgoliul și sufletul său, golindu-l și consumându-l.

4. Principiul modei: ceea ce a fost ieri

urât, astăzi este frumos și invers.

5. Să nu uiți ce și cine ești. Nu de alta, dar poate într-o zi te vei trezi altcineva și nu îți vei mai recunoaște trecutul, amintirile și planurile de viitor și vei deveni victima uitării.

6. Ceea ce scriu acum va fi citit abia peste luni de zile. Predicțiile pentru viitorul apropiat nu sunt permise.

Nu știu ce voi face cu aceste gânduri. Le voi atribui personajelor din următoarele mele texte? Le voi închide în dialoguri, oferindu-le aripi? Sau le voi expune, alături de altele, fără să le construiesc habitate naturale, în cărți de aforisme, de silogisme?

Nu mă pot decide încă. Știu doar că nu am mereu chef de scris și că sunt leneș. Foarte leneș...

Mă gâdulesc?

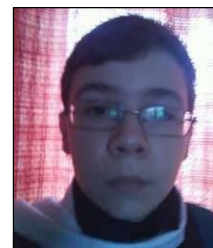
Nota 4: Comparații

Cred că mă asemănăm cu personajul principal din *Romanul adolescentului miop*. Un căutător de glorie. De faimă, rezultat din nimic. Aveam și eu voința și speranțele sale, deși știam că un om nu poate câștiga faima singur și trebuie să muncească pentru ea. Eram și poate mai sunt leneș, fiindcă nu mă străduiam să îmi cultiv talentele și nici nu știam cum să le canalizez pentru a crea ceva.

Hm, acum trag concluzia, citind mai multe interviuri și biografii, că pentru un artist adevărat, faima este în același timp o confirmare a faptului că este cunoscut, dar și o otrăvă, atunci când acesta se culcă pe laurii pufoși ai victoriei.

Am citit un scurt fragment în engleză al unui interviu acordat lui Gabriel Garcia Marquez în 1981, în care vorbea despre cât de nocivă este faima, chiar cu un an înainte să primească Premiul Nobel. Până la urmă, aceasta reprezintă o „frână” pentru un scriitor, dar și ceva dorit de toată lumea. Câți nu vrem să fim faimoși? Însă fără muncă, fără talent, fără strategie și fără publicitate nu putem reuși nimic. Doar dacă ne naștem americani, ne naștem în familii bogate și, deși nu avem calități deosebite, avem norocul că ne naștem prinți, doar așa ne putem scuza fiindcă nu suntem cunoscuți. Câți nu și-ar dori să se fi născut regi? Și mă

întreb: oare, din miile de suflete care sunt gata să se nască, cum este ales unul care să vină pe lume ca fiul/

fica unui rege? La întâmplare? Sau este vorba de merit, de compatibilitate, de viețile anterioare? Vorbesc despre reîncarnare, nu? Însă, singurul lucru care ne diferențiază de aceasta și de credința în Rai și Iad este locul în care ajunge sufletul după moarte.

Nu, nu fabulez decât puțin. Bine, puțin mai mult.

După ce murim, ajungem în Eden sau în Infern, unde probabil trăim o nouă viață. Ei bine, și când vine vorba de reîncarnare, sufletul, după moarte, trece în alt trup, și trăiește o altă viață. Singura diferențe dintre reîncarnare și viață de apoi este lumea, realitatea în care își duce viața, trăiește noul suflet.

Ei bine, am ajuns de la Eliade la moarte. Ciudat traseu, nu? Poate datorită profunzimii lui, datorită modului în care descrie mobilitatea sufletului, transformările lumilor noastre interioare.

Ciudat, dar au trecut două zile de la moartea lui Marquez și deabia acum am observat un amănunt vital: în cartea sa, *Un veac de singurătate*, el descrie cum, după moartea unui personaj, începe să plouă cu flori minuscule, galbene. Și în realitatea mea, atât joi seara, după ce probabil a murit scriitorul, cât și vineri și sâmbătă, a plouat, atât acasă cât și la bunici, cu flori mici, albe, provenite de pe degetele cireșilor. Probabil că acesta e cel mai mare omagiu adus unui scriitor: să schimbi măcar un detaliu din lumea ta ca să fie asemănător cu un detaliu din realitatea creată de acesta, pe care și tu ai citit-o. Un eveniment, o sărbătoare sau orice alt lucru cu adevărat excepțional, precum felul în care o întregă natură plânge trecerea unui om special în neființă.

Astfel încât mai rămâne doar o întrebare legată de asemănările pe care le-am descoperit (și la aceasta doar voi puteți răspunde): sunt sau nu coincidențe?

SEPTIMIU MOLDOVAN

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(IV)

ACTUL II

Repetiția IV - 15. 02. '85

Aici sunt multiple probleme. Nu e complicată trecerea de la actul I la doi, depinde și de scenografie. Trebuie să găsim... Eu pot să-mi închipui că după ce Ania doarme și Trofimov îi spune... într-un mod convențional să intre tehnicienii și să scoată dulapul și patul. Sau Varia, Duniașa, Epihodov și Trofimov (Cornel Popescu) scot patul – ne mutăm în altă cameră.

Monica: Cântând!

Harag: Nu, nu e bine! Deci, modalitatea o vom găsi pe scenă, va urma firească din cursul acțiunii. Mai există aici o formulă în care apar toate personajele – în subactul ăsta. Iarăși depinde de stilul spectacolului. Să se întrerupă scoaterea dulapului cu introducerea șaretei care vine din fundul scenei. Să se treacă da la o situație la alta...

Livia: Glissando!

Harag: Așa! Vreau să nu se rupă legătura de stil între actul I și II. La actul II, la început, să vedem, vă spun câteva idei absolut anarhic și fără nicio hotărâre de a se aplica în spectacol. Ce-am văzut eu azi dimineață, când eram între somn și trezire: pe scena asta goală, apare Charlotta...

Cristian: Goală!

Gimi: Cu o charlottă!

Harag: Am crezut că sunt aici poante mai... apare Charlotta cu flinta de vânătoare și începe să împuște în stânga și dreapta. Am văzut un copac singuratic care e și naturalist, dar mai are și ceva straniu. Oricum, aș vrea să încep în felul următor actul II, chiar dacă nu e exact pe text. În șaretă, stă Ranevskaia și Gaev, iar ceilalți toți stau în jurul șaretei, împing, trag, cântă, îmbrăcați ciudat, ca la o serbare câmpenească, chiar și Lopahin vine, dar nu participă. Se dansează în jurul șaretei, este o atmosferă de carnaval în care, la un moment dat, Pișcik dansează rusește, Duniașa cu batista, alții dansează vals...

Vasile: Și orchestra cântă tango!

Harag: Vasile! Nu știu ce-i cu

voi astăzi! Au fost 5 glume foarte ...! Această întrebare ar exprima foarte multe. Petreci și dansezi uitând de necazuri. În actul II, intervin destule probleme care ne complică puțin, dar ne și sprijină, că sunt scene unde participă într-un mod destul de realist (veți vedea citind textul), e o scenă cu pătura mai joasă... Iașa... și apoi intervine Ranevskaia și atunci se amestecă societatea... în primul rând după această debordantă scenă ar urma o tăcere lungă. După grotesc urmează trezirea la realitate. Parcă a ieșit toată energia din ei. Încep să se miște fiecare cu o stare de neputință. Se plimbă, se duc, se vede că nu mai au ce face. Unul pleacă încolo, altul încoace. Epihodov cu chitara, altul doarme. Tu poți cânta, Dane?

Dan: Nu știu, în tinerețe am... dar cred că o să pot.

Repetiția V

16.02.1985 pag. 32-40

Harag: Fraților, e frig. M-am gândit că introducerea copacului în ambianța asta e stângace.

Nelu Bucur (regizorul tehnic): Niciodată un copac nu arată bine în scenă.

Harag: Depinde. Ce-ar fi dacă Ania ar rămâne în scenă și trecerea să fie (de la actul I la actul II), să fie visul ei. Nu știu, să vedem, copacul, ideea mi s-a părut puțin șubredă. Se întâmplă multe lucruri când treci pe scenă. Contează mult ideile care vin din stofa piesei și a acțiunii. Când pui o acțiune „în vis”, parcă pui între ghilimele. Domnilor, e formidabilă scena asta. Acest act II este foarte dificil de realizat și tocmai asta mă incită. Actul I e plin de acțiuni, de acțiuni primare chiar. Actul III la fel. În IV e plecarea. În II nu se întâmplă nimica, de-aia și ca stil e diferit. Ca să nu devină filozofie ori estetizare, trebuie găsite situații interesante. Mă opresc la figura lui Trofimov. Dacă

citești cele trei monoloage despre om în care sunt câteva idei care-ți dau de gândit, intervin două lucruri: acțiunea lui Trofimov - n-aș vrea să fie purtătorul așa ziselor idei progresiste. Comportarea lui contravine tot timpul cu ideile care se spun. Pe parcursul monologului toată lumea se plictisește, părăsește locul, el rămâne singur. Numai Ania ghemuită se uită la „minunea asta deșteaptă”.

Cristian: ... care vorbește ca în Hyde Park.

Harag: Nu. În Hyde Park e altceva, acolo-s nebuni. Țasta e revoluționarul care nu e în stare să facă ceva. Se exprimă caraghios. Nu-și formează gândurile cu o conștiință a acțiunii. Tipic pentru o pătură mare de intelectuali care se agită, vorbesc, dar nu fac nimic. În contrast cu Lopahin, care acționează, e forța. La Stanislavski, momentele astea erau făcute cu tragedie, lui nu i-a plăcut să fie oamenii grotești. Și Lopahin e într-un fel poetizat. Mai în toate spectacolele, Lopahin era la fel ca ceilalți, purta aceeași imprimă poetizată și lirică, nu ieșea din atmosfera generală, nu făcea corp străin. La Belgrad, am văzut un spectacol cu Livada, unde actorul era un tip mai energic, în contrast cu moliciunea celorlalți. Eu vreau ca Lopahin să fie de pe o altă lume, a managerilor, a bussinesmanilor. Partea a II-a secolului aduce în viață acești necruțători, care sunt răi, dar dau bani pentru săraci în mod organizat, calculat. Nu dau bani la cerșetori, dar depun 100 de dolari la Crucea Roșie. De exemplu, Ranevskaia e așa ciudată și egocentrică, vorbește deschis în fața tuturor, dar tratează superficial toate problemele. E fără voia ei, dură, crudă (când îi spune lui Lopahin: „s-o iei pe Varia de soție”) Nici în zgârcenie nu e consecventă. Bine, astea-s stări, dar ca să devină atractiv pentru public, e cel mai dificil în acest act II.

CRISTIAN IOAN

Scena

C.P. - sau profesionalismul prin excelență

Nu îmi este foarte ușor să scriu despre un prieten care nu mai e ... să aștern amintiri despre un om cu care am împărțit atâtea clipe de viață - cu bucurii sau cu momente mai puțin fericite... Gândurile dau năvală și tot ce-ți dorești este să nu cumva să omiți vreun amănunt care pare important (poate cel mai important), încercând să faci portretul unui om dispărut de pe pământ nedrept de repede.

Ne știam din 1969, când am intrat la I.A.T.C - institutul având un număr foarte mic de studenți, după o lună cunoșteai pe toată lumea, colegi, profesori - inclusiv pe cei de la Casandra - din anul IV, ultimul. Dacă mai stăteai și la cămin, posibilitatea de a te întâlni zilnic cu studenții ce locuiau acolo creștea exponențial și astfel prietenii (sau chiar animozitățile) aveau toate condițiile să se dezvolte firesc. Oricum, ne unea același țel - toți voiam să ajungem artiști mari - actori, regizori, operatori de film.

În perioada aceea, studenții de la I.A.T.C. au fost (fără să știe) foarte norocoși - profesorii noștri, mari personalități artistice, se străduiau să fim cât mai puțin atinși de realitățile politice sau sociale și ne ocroteau ținându-ne în școală ca într-o cochilie. Profesionalismul și munca erau țintele ce ni se puneau în față. Sigur, înainte de toate mai era și talentul, dar la noi, pe vremea aceea, circula o vorbă, foarte adevărată de altfel - cu cât talent intri în școală, cu atât termini !

Pe Cornel l-am văzut prima oară pe coridorul facultății, la etajul doi, - mi-a apărut în față brusc, după un colț, aproape să ne ciocnim - mi-aduc aminte că am tresărit amândoi - ne-a apucat râsul și ne-am spus „Salut !” plecând mai departe... de unde era să știm că soarta ne va aduce împreună după ani la Teatrul Național din Târgu Mureș ?! Era un tânăr subțirel, cu părul lung și ondulat, cu ochi pătrunzători, buni parcă pentru un aparat Roentgen! Am aflat apoi despre el că e unul dintre cei mai buni studenți ai lui Iani Cojar - era în anul doi, cu un an mai mare decât mine. O viitoare speranță a teatrului românesc - se vorbea despre el prin școală.

Sigur, totii studenții se credeau viitoare staruri ale teatrului și filmului, doar că unii erau mai aproape de adevăr...! Cornel era unul dintre ei - de altfel, a și fost invitat încă din studenție să colaboreze la Teatrul Mic, unde ar fi putut rămâne după terminarea facultății, dar el a preferat un teatru de provincie foarte promițător la vremea ceea, Teatrul de Stat (așa se numea) din Târgu-Mureș - acolo se dusese și regizorul Dan Micu, acolo se afla și Gyury Harag... despre trupă, numai câteva nume... Mihai Gingulescu, Vasile Vasiliu, Ștefan Sileanu, Valentino Dain, Ion Fiscuteanu, Liviu Rozorea, Aurel Ștefănescu, Florin Zamfirescu, Gelu Colceag, Iolanda Dain, Fana Geică, Constantin Doljan, Victor Ștregaru.

În anul trei de facultate, după ce s-a căsătorit cu colega lui de clasă Marinela Băițan (acum Popescu) s-a născut prima lor fiică, Sânziana (astăzi medic și un inspirat dramaturg pentru copii) și fiindcă eu împreună cu Sandu Bălan și Titi Băcioiu aveam o cameră mai spațioasă la căminul din Polizu, unde stăteau studenții de la teatru, am pus-o la dispoziția proaspetei familii. Dintr-o dată, atitudinea căminiștilor (altfel foarte vocali și fără frâne în a-și demonstra pe scări și coridoare progresele făcute în urma orelor de canto și impostajie) s-a schimbat radical. Păcat că niciun coleg de la operatorie nu a fost inspirat să filmeze, merita să fie immortalizați cum schimbau ritmul și umblau în vârful picioarelor fără să scoată niciun sunet atunci când treceau prin fața camerei unde se

găsea ceva ciudat pentru noi toți, un copil mic de câteva zile/săptămâni ....

... Nu aș dori să trec foarte repede peste ani fără să pomenesc aici despre pasiunea și talentul de pescar al lui Cornel - și în acest domeniu s-a dovedit un perfecționist, demonstrându-și calitățile de lider ! În toate teatrele din România (nu am făcut de-a dreptul o statistică, dar cunoscând foarte multe teatre sunt convins 100 % !) există o confrerie aparte, un grup mai special de actori, regizori, maeștri de sunet, de lumină, regizori tehnici, mașiniști etc. care au toți ca numitor comun același hobby - pescuitul ! Toți sunt în stare să se trezească cu noaptea-n cap, să pornească zeci de kilometri cu te miri ce mijloace de transport pentru a ajunge în locul secret și magic, numai de ei știut (!) - vreo baltă ascunsă neinițiatilor, unde crapii sunt de peste 10 kilograme iar știucile mai vorace decât rechinii tigrului ! Din experiență, mai știu că unii dintre acești împătimiți chiar au talent și prind, dar cei mai mulți povestesc. Nu pot să uit o asemenea expediție pe lacul Fărăgău, lângă Tg. Mureș, lac despre care fusesem informați că ar conține atât de multe plăci încât nu au încotro și sar direct în juvelnic ! După o oră fără nicio trăsătură, am furat (acesta este un autodenunț !) o barcă de pe mal și am pornit cu ea pe umeri peste 2 kilometri până la o altă bălăuță anonimă despre care unul dintre noi știa vag că s-ar afla undeva după un deal. Pe drumeagul de țară ne înșiram în noapte ca indienii, cărând piroga pe uscat, următorii : Cornel Popescu, Ion Fiscuteanu, Dan Guga și subsemnatul ... În cele din urmă, cu umerii zdrobiți, dar mândri și victorioși, am ajuns la malul fâgăduinței și, lansând ambarcațiunea la apă, am purces să navigăm spre mijlocul bălții, unde se afla un plaur. Spre norocul peștilor și ghinionul nostru, barca lua apă în ritm vioi așa că foarte repede ne-am trezit scufundați până la brâu, astfel că ne-am întors la mal cu mâinile sus să nu se udăm ranițele cu efecte și lansetele - parcă eram un mic pluton care se predă nemților la Dunkerque ! Menționez că autodenunțul se auto-anulează fiindcă operațiunea ”Plătica din Fărăgău - ” se întâmpla prin 1976 iar trei dintre martori, din păcate, s-au dus să pescuiască pe alte planete ...→

CRISTIAN IOAN

... În 1996, m-am reîntâlnit cu Cornel Popescu director (din păcate pentru foarte scurt timp) al Teatrului Național din Târgu Mureș - m-a invitat să pun în scenă una dintre cele mai bine scrise comedii englezești, "Noises Off", de Michael Frayne. I-am propus să joace rolul principal, dar m-a refuzat, să nu provoace în interiorul trupei vreo discuție gen "directorul joacă tot" ! Păcat ! Cornel era un actor făcut să joace roluri principale, asta s-a văzut încă din studenție și apoi de-a lungul întregii lui cariere. Iar trupa unui teatru, știm cu toți că oricum comentează, actorii fiind nemulțumiți în doar două ipostaze - atunci când joacă și atunci când nu joacă.

Soarta a făcut ca în anul 2000 să ajung director general al Teatrului Național Târgu-Mureș și primul spectacol la care am colaborat cu Cornel a fost "Amorphe d'Ottenburg" de Jean-Claude Grumberg, un dramaturg și scenarist francez care tocmai venise în România pentru filmările la "Amen" - realizat de Costa Gavras, film la care Jean-Claude scrisese scenariul.

Pentru o mai bună înțelegere, am să pornesc povestea mai pe ocolite ...

Fiecare dintre noi, cei a căror viață și profesie se desfășoară pe scenă, avem clipele noastre de glorie, pe care ni le amintim cu plăcere și care ne motivează cumva în bătălia asta inegală pentru existență. Dar cum toată această istorisire se leagă în cele din urmă de personalitatea lui Cornel Popescu, sper să fiu iertat pentru lipsa de modestie în cele ce urmează.

În primăvara anului 2002, Teatrul Național din Tg. Mureș era principalul organizator și pilotul unui program comun franco-român, care se numea "Le francais, un espace de parole". La premiera spectacolului cu "Amorphe d'Ottenburg" în 2001, spectacol în care Cornel juca rolul regelui d'Ottenburg, rol principal, fuseseră invitați toți dramaturgii francezi contemporani ale căror opere fuseseră puse în scenă în România deceniului 1990-2000.

În primăvara anului 2002, Ambasada României de la Paris și Societatea Autorilor Dramatici din Franța organizează sub înaltul patronaj al Președintelui Institutului Internațional de Teatru, domnul Radu Beligan, o serată la care sunt invitate

personalități culturale din România și autorii francezi ale căror piese de teatru fuseseră reprezentate la noi. Cum eram directorul teatrului care a inițiat programul, mă aflu și eu în splendida sală de recepții a ambasadei. S-au ținut cuvântări, amabilitățile și curtoazia erau numitorul comun al vorbitorilor. La un moment dat, a fost invitat și Jean-Claude Grumberg să-și expună cuvântul... și a început astfel ... "Eu am fost invitat în România de echipa de filmare a filmului "Amen". Stăteam în București la un hotel frumos din centru (Athenee Palace) și mă simțeam foarte bine când am primit o invitație de la T.N. Tg.Mureș la premiera spectacolului cu piesa mea, Amorphe... am acceptat și la data fixată, a venit după noi (era împreună cu soția) o mașină antideluviană (Dacia Teatrului) cu un "conducteur" (șofer) care nu știa nicio limbă străină și cu care ne înțelegeam doar prin semne - așa am pornit pe un drum "affreux" (însăpământător) și plin de gropi." (Într-adevăr, la vremea aceea, porțiunea dintre Brașov și Tg. Mureș era sub orice critică și, colac peste pupăză, Petty, șoferul, când au traversat pădurea Bogății, le-a explicat cu mijloace rudimentare că pe acolo se obișnuia ca bandiții să atace călătorii - iar Grumberg a înțeles că și acum se mai practica acest obicei !)

Am început să mă fac din ce în ce mai mic, căutând o metodă să mă fac invizibil sau să mă bag sub scaun!

Jean-Claude continuă... "Am ajuns în sfârșit la hotel la Tg. Mureș - voiam să facem un duș și să ne ducem la teatru. Dar la hotel am aflat că premiera nu era la ora 20.00 cum credeam noi, ci la 19.30, așa că extrem de nervoși, obosiți și transpirați, am pornit în grabă spre teatru !"

... Acum căutam deja cu privirea cea mai apropiată ieșire ...

J.C.Grumberg: "Nici nu am intrat bine în sală și a început spectacolul ! Dar când s-a ridicat cortina, s-a deschis sub ochii mei o lume cum nici în cele mai frumoase vise ale mele nu mi-am imaginat ! Totul era surprinzător, plin de forță, decorul fantastic, costumele, muzica, de excepție - iar actorii extraordinari! Cu doi ani în urmă, piesa mea a fost pusă în scenă la Comedia Franceză de Jean-Michel Ribes, iar rolul regelui l-a jucat Thierry Hancisse - dar spectacolul de la Tg.Mureș a fost mai bun, mai plin de fantezie, iar actorul care a interpretat regele (Cornel Popescu) a fost de-a dreptul "incroyable" !"

Din nou mi-a venit să mă ascund sub scaun, dar din alte motive ... !

Cornel a și luat în acel an premiul pentru cel mai bun actor în rol principal la Festivalul de Teatru Contemporan de la Brașov ! Cred că și UNITER-ul ar fi trebuit să fie mai atent în acel an în ceea ce-l privește pe Cornel !

Ultimul său rol (și ultima noastră colaborare) a fost în 2008, la spectacolul cu piesa "Mirandolina", după Goldoni, conceput special pentru toți actorii pensionari ai Teatrului Național Tg.Mureș - spectacol care a și fost invitat la Festivalul Internațional "Theatre European Regions" de la Hradec Kralove din Republica Cehă. Juca rolul lui Fabrizio, un băiat tânăr (ca toate personajele piesei de altfel, doar că erau interpretate de actori în vârstă, în spatele unor superbe măști de carnaval comandate special la Veneția !) Nu se mai mișca cu aceeași ușurință ca altă dată și nu mai avea aceeași viteză în reacții, dar rigoarea în construcția rolului încă de la lectură și insistența asupra fiecărui amănunt cât de mic care l-ar fi ajutat să-și aducă personajul în forma dorită îi erau în continuare reguli de bază, iar ochii la fel de vii și expresivi.

Nu am cuvinte să exprim cât regret dispariția lui atât de nedreaptă !

Sevalet

Eminescu în viziunea luchianescă

Ne aflăm, din nou, într-o perioadă în care nu putem să nu ne reamintim de mari valori ale culturii noastre. La data de 15 iunie s-au împlinit 125 de ani de când marele poet Mihai Eminescu s-a stins pentru a străluci ca un luceafăr în cetatea stelelor. Iar la 27 iunie s-au împlinit 98 de ani de când Luchian nu a mai păstrat alte flori pe pânza-i magică. Dar nemuritoarele opere ce le-au lăsat în urmă îi fac să fie mereu viu și să strălucească tot mai puternic pe cerul culturii și artei noastre, luminând mințile și inimile iubitorilor de frumos. Se cuvine, așadar, să îi cinstim mereu și să transmitem mai departe din lumina lor.

Un Poet Național și un Poet Plastic al Florilor

Câți iubitori de frumos nu au găsit alinare, mângâiere și dreptul cuvenit la visare în opera celui ce și-a pus pecetea pe inimile lor: Mihai Eminescu? Pe câți nu i-au inspirat versurile lui, pe câți nu i-au marcat într-un fel sau altul? Unul dintre cele mai frumoase exemple e însuși maestrul Ștefan Luchian. În anii studiilor sale în străinătate, cuprins adesea de melancolia cauzată de dorul de meleagurile natale, de casă și familie, Luchian își alina sufletul sensibil cu poezia eminesciană. *Poetul Florilor*, iubitorul de artă, găsea în poezia *Lucafarului* multe răsunete ale propriilor sentimente și întrebări. De pildă, ediția a II-a a *Poeziilor* lui Eminescu purta numeroase adnotări, semn că pictorul reflectase îndelung asupra frumuseții și profunzimii versurilor. Deseori sublinia imaginile metaforice preferate sau nota: „*concepție genială!*”. Uneori lăsa penele deoparte, găsind timp și pentru condei. Poezia „Sub cămăși de borangic” a avut mândria de a o vedea publicată în nr. 1 din 1890 al revistei „Generația viitoare”. Dar chiar și așa, cel mai bine s-a priceput să scrie poezii cu penelul său, încălzit de o mână a cărei atigere s-a dovedit a fi magică.

Poezia din cuvinte vs. poezia din culori

De altfel, mitul eminescian cucerea imaginația unui tot mai mare număr de tineri intelectuali ai sfârșitului de secol XIX. Cum putea Luchian să nu se afle printre ei când se simțea atât de legat de poet prin dragostea pentru artă, pentru frumos, natură și oameni, prin tainele creației și aspirația spre absolut? Luchian se arată unul dintre cei mai mari admiratori ai poetului și fiind adânc impresionat de sfârșitul tragic și nedrept al acestuia, ia hotărârea de a-i

dedica un portret.

Îi recita cu nesaț versurile și, fermecat de cele cu care se încheie poemul „*Din valurile vremii*”, simte nevoia a-i aduce un omagiu: desenând chipul poetului. Îl înfățișează interiorizat, aplecat asupra lui însuși, cufundat în visare, cu ochii închiși, cutremurat de meditație... Imaginea, desenată cu fine trăsături și modelată de umbre vapoase, reflectă nu numai sentimentul poetului, ci și atitudinea creatorului față de poet. Figura Poetului pare aureolată de raporturile subtile dintre lumină și umbră – contrast tipic romantic, subliniind viața lăuntrică a personajului.

Astfel, maestrul oglindește pe acest chip însuși tâlcul poemului, dar totodată ceva din sine, rememorând la rândul său povestea de dragoste, neîmplinită, cu Cecilia, marea sa iubire. Apoi, pentru a fixa și mai precis ceea ce se străduise a transmite prin portret, scrie pe desen ultimele două versuri ale poemului: „*Zadarnic după umbra ta dulce le întind./Din valurile vremii nu pot să te cuprind.*” Luchian caută astfel să recheme „din valurile vremii” chipul lui Eminescu. Dar gestul ce dovedea afinitatea pictorului cu cel mai mare poet al patriei nu a găsit înțelegere din partea lui Titu Maiorescu, căruia îi trimite desenul cu speranța că „marele pontif al Junimii” îl va publica undeva, ca un umil, dar sincer omagiu. Din păcate, dorința sa nu se materializează, întrucât Maiorescu pare că nu-i înțelesese gestul și scopul acestuia. Desenul trimis a fost însoțit mai apoi și de o explicație: „făcând portretul lui Eminescu, am căutat să-l reprezint așa cum el adesea obișnuia să stea în odaia lui tăcută, lângă masa de brad și să cugete, să trăiască în lumea ce o visa. Departe de a face numai un simplu portret, mi-am dat toate silințele (...) ca oricine l-ar vedea să-l perceapă ca pe un om care a trăit în

sfera artelor.” Pictorul a înțeles, mai bine poate ca oricine, spiritul romantic al poeziei eminesciene. Acest poem al lui Eminescu însă a avut puterea de a genera, în mintea scilpitoare a pictorului, și proiectul unei capodopere. Cu gândul la aceste versuri, mai târziu, Luchian dă unui tablou titlul „*Amințirea unui vis frumos*”. În chip dramatic, soarta nefericită a lui Eminescu se repetă, în unele privințe, și în cazul lui Luchian.

Cronica unor „întâlniri” memorabile

De-a lungul existenței pictorului, în biografia sa au apărut „trimiteri” către alte personalități de seamă ale țării noastre. S-au consemnat unele întâlniri, directe ori indirecte, între aceste valori. Foarte interesant e faptul că personalitățile pe care sunt pe cale să le evocăm au cel puțin două puncte comune: meleagurile moldave și nețărmuita dragoste pentru artă și cultură. Nume mari au plecat de pe aceste meleaguri, ce au căpătat cu timpul rezonanțe naționale și internaționale. Așadar, într-un perimetru relativ redus, „geografia spirituală” a locurilor consemnează existența satului Ipotești, a Livenilor, Botoșanilor și a Ștefăneștilor – Eminescu, Enescu, Iorga și Luchian... Drumurile vieții și creației lor i-au purtat în orizonturi îndepărtate. Porniți pe cărări diferite, spre nemărginirea lumii și a artei, le-a fost dat celor patru fii iluștrii ai Botoșanilor să-și încruciceze liniile vieții.

Pe Eminescu, maestrul Luchian nu l-a întâlnit, dar față de el simte o chemare spirituală mijlocită de poezie și măreție, de artă în general. Îi recită și adnotează versurile și îi dedică, din adevăratele surse ale sufletului, un portret memorabil. Cu Enescu s-a aflat alături în spațiul de fascinație al muzicii, dar și al unui mare regret, în cazul lui Luchian: vioara. În final, pictorul s-a conștientizat că flautul. De numele lui Enescu se leagă un moment de înaltă ținută morală, un gest admirabil, consemnat în biografia lui Luchian. Când viața pierdea din puterea de a-i mai anima trupul greu încercat de boală, în atelierul ultimilor săi ani și-a făcut apariția un virtuoz al viorii: Enescu. I-a cântat o oră, apoi a plecat fără a-i mai spune ceva, și-a rosit șoptit doar numele, ca pentru el. Gestul însă e unul măreț, pilduitor, e darul unui mare artist pentru un artist mare. Alte cuvinte sunt de prisos. Cu Iorga „s-a întâlnit” în chenarul îndoliat al unui necrolog: „... lucrările lui Luchian sunt contrasemnate de acel sever și mare verificator: Adevărul”.

COSMINA MARCELA OLTEAN

Pictorița Balazs Klara

În căutarea unui stil personal, Balazs Klara pictează cu fervoare, desăvârșită tehnicitate și incontestabil talent în diverse stiluri – de la tradițional (icoane) la modern și chiar abstract. Întâlnirile cu picturile domniei-sale nu te lasă indiferent, pentru că ceea ce se revarsă din ele este o trăire intens pasională, o mare dragoste și înțelegere pentru subiectul pictat (atunci când există un subiect – ca în icoane) și o reală propensiune pentru explozii coloristice, care denotă existența unor intense trăiri interioare – undeva, acolo, în străfundurile Eului creator – numit în felurite moduri: minte, spirit, suflet – în cazul lucrărilor circumscrise registrului modern / abstract.

Din biografia sa aflăm că s-a întâlnit cu pictura la vârsta deplinei maturități, „întâlnire” providențială – atât pentru noi, spectatorii, „consumatorii” de frumos, cât și pentru dânsa – pentru că-i oferă ocazia și limbajul potrivit pentru a-și exprima preaplinul sufletesc, trăirile intense, dragostea de frumos, zbulciumul și tristețea – ca în unele dintre icoane, în care – expresia din ochii Maicii Domnului, a lui Isus sau a unor sfinți – șochează – și totodată o individualizează.

Icoanele pictoriței Balazs Klara, din păcate, nu au nume. Greu pentru un cronicar să le elogieze sau să le critice, să le individualizeze, să-și exprime preferințele – în cadrul unui comentariu. Ele nici măcar nu sunt numerotate. Voi încerca totuși.

Icoanele – pictură tradițională ortodoxă cu origini în pictura bizantină – se fac după „izvod”, după model. Există un „standard”, câteva personaje, câteva situații, câteva atitudini și reguli fixe. Câteva simboluri! Înafara acestora, arta iconarului își pierde atributul și devine creație liberă, fără „izvod”. Ceea ce nu înseamnă că nu există mici (dar semnificative) particularități, care în cele din urmă reușesc să individualizeze „școli” (cum ar fi cea de la mănăstirea Nicula, de ex.) sau „iconari” de renume, al căror stil este recognoscibil tocmai datorită elementelor proprii incluse în tipar, care îmbogățesc simbolismul icoanei, oferindu-i ceva din fiorul local sau personal al trăirii în planul meditației pe subiectul sacralului, sacralității și a legăturii lui cu umanul.

Ce notă distinctivă are „iconarul” Balazs Klara ? Nu numai una. Foarte „puternice” coloristic, la primul impact îți decupează din context ființele sfinte înveșmântate într-un roșu-cărămiziu – care dă impresia de cald, intens, apropiat și șocant. Iar dincolo de figura de prim-plan – figură ai cărei ochi îndurerați o umanizează, o apropie de registrul trăirii umane, îi conferă sensul de „raisonneur” la nesfârșitele, inepuizabilele drame pământești – dincolo, deci – de aceste figuri – în icoanele Klarei B. se desfășoară o întreagă „poveste”, pe care dacă o privești cu atenție – o poți descifra.

O paranteză este necesară: icoanele bizantine sugerează o lume a ordinii și geometriei; totul este și se desfășoară conform unor reguli bine stabilite, implacabile precum destinul, cu bune și rele, cărora omul le este supus și deasupra cărora sacralul veghează drept, sever și imparțial. Artă icoanei, poposită în România, câștigă din specificul locului cele mai neașteptate elemente întru definirea sacralului: Isus nu mai stă în grădina Ghetsmani – de exemplu – ci sub un imens trunchi de viță de vie, ai cărei struguri de dimensiuni neverosimile îi stârne în pumni pentru a le culege licoarea în pocale la fel de supradimensionate. Desigur – un „motiv” călător dintr-o altă străveche religie a locului – migrată de aici

până în Grecia și apoi în întreaga Europă (cultul lui Dionisos, Graalul). Acest motiv – extrem de răspândit în România – îl regăsim tratat cu talent - și la pictorița Klara B., în icoanele sale pe sticlă.

Sau – în arta meșterilor iconari de la sate – dintre care unii au ajuns vestiți, iar alții au rămas anonimi – surprindem o invazie de motive florale, care înlocuiesc motivele geometrice de sorginte bizantină – cu trăirea autohtonă a înfrățirii cu Natura.

De menționat că în icoanele pe sticlă libertatea de creație, abaterea de la model (cu păstrarea specificului cadrului dat, totuși) depășește cu mult pe cea din icoanele pictate pe lemn, pe pânză sau sub formă de frescă.

Și la Klara B., specificul oarecum transilvan (il regăsim și în Moldova sau Oltenia, dar cu flori mai stilizate), al împodobirii icoanelor cu flori pictate în fundal – se regăsește. De-a-lungul seriilor sale de icoane, apar flori roșii, roșii-cărămizii, cu sau fără frunze – trandafiri, zorele, maci, chiar și flori „imaginare” (imaginate), chiar și o revărsare de anemone de pe un vrej fermecat care urcă spre cer, ca-n povești, care adăpostesc la rădăcina lor un Adam și o Evă

sanctificați prin simbolul specific sfinților, nimbul, dar recognoscibili datorită golicunii și simbolului șarpelui. Această icoană despre care vorbesc (fără nume, o voi boteza eu: „Adam și Eva, iertați, în rai” – N.B. am o preferință pentru ea) este emblematică pentru pictura și opera de iconar a doamnei Balazs Klara. Căci, în icoane Klara B spune: „eu cred că...” și ne arată ce crede ea, ne arată că gândește, că gândește complex. Ne oferă o meditație pe o temă dată. De exemplu, în câteva dintre icoanele pictate pe sticlă și montate în rama unor ferestre cu 6 ochiuri (original !) se repetă imaginea unui Crist pe cruce, la picioarele căruia – pe aceeași cruce este fie simbolul morții (craniul cu două oase încruciate), fie o figură feminină, un cap de femeie, care îți pune imperios întrebarea: Cine ? Cine a suferit empatic până la identificare chinurile și al cui suflet este crucificat acolo, la picioarele Mântuitorului ? Maica cea Sfântă ? sau Maria-Magdalena ?

Elementele locale (cu specific local) abundă în icoanele Klarei B. Astfel, într-o icoană (să-i zicem „Închinarea Magilor”) – Isus prunc este reprezentat înfășat ca în satele transilvane, strâns cu o față / bentiță decorativă, între cei doi părinți ai săi – care sunt mărginiți de două lalele imense (simbol specific culturii populare maghiare din zonă), iar la baza tabloului – un ciobănaș cântând din fluier își duce oitele la păscut – fericită integrare transilvană a Mioriței române în context. Un amestec uimitor a celor trei culori care simbolizează cele două etnii care coabitează în teritoriul transilvan „sfințind locul” – individualizează de asemeni artista.

Simbolistica de sorginte cosmică abundă și ea: stele mari, bogate, strălucitoare și mici stelute abia sugerate, Soarele și Luna – simbol de pe stindardul moldav de odinioară (inclus atât pe stindardul actual al României, dar și pe stindardul secuiesc), cântat în acea de neuitat baladă autohtonă: „Soarele și Luna mi-au purtat cununa” (Miorița), sau - cometa biblică, iar în câteva icoane – ciudate spirale sugerând galaxii – se învârt în jurul unui Crist – amestecate cu ghirlande de nori.

Într-una dintre icoane, să-i zicem „Încoronarea” – jilțul pe care stau în ceruri (în ceruri, deoarece picioarele lor se →

VOICA FOIȘOREANU

odihnesc pe nori) Tatăl și Fiul Sfânt, întruchipați în aceeași figură – aduce ca formă a emblemă nobiliară și a coroană consacrată în istorie, iar Duhul Sfânt – este întruchipat întru ființă, încoronat cu triunghiul cunoscut pentru a-l simboliza și ținând protector pe genunchi Pământul. Ființele supreme țin o coroană, cea a „Încoronării” – deasupra unei ființe așezată în registrul de jos al picturii, evident un Sfânt, foarte probabil Sf. Ștefan (foarte multe simboluri îl sugerează). De cele două părți ale jilțului-emblemă sunt figurate Soarele și Luna. Uimitoare această simbioză (repet) de simboluri aparținând celor două principale etnii transilvane – într-o icoană, care respectă principiile de bază ale artei icoanelor și totuși este încărcată cu atâtea elemente noi !

Uimitoare este și icoana „Învierea” (nume pe care i l-am dat eu) în care un Isus cu aspect athletic pășește triumfător și extrem de sugestiv peste marginea unui sarcofag și peste o lume adormită și amorfă, înveșmântat în roșu, purtând un steag roșu, înconjurat de flori roșii – vestind printr-un gest sugestiv – salvarea - și acea imperioasă chemare – atât de fericit exprimată de Romulus Guga într-una din piesele sale, și care se potrivește perfect aici, la această icoană a Klarei B.: „Treziți-vă, oameni ! Mai este timp !”

Alte elemente autohtone rătăcite pe ici, pe colo în icoanele Klarei B., sunt turnurile de bisericuțe; sugestia / schițarea unor porți cu aspect tradițional, decorația florală de pe hainele prea-sfinților. Și nu e totul: într-una dintre icoane Isus stă așezat pe o tipică „ladă de zestre”, iar în altele este sugerat steagul dacic (pe corabia lui Noe sau în vârful crucii).

Cele două lucrări care deschid seria de icoane din albumul doamnei Balazs Klara – editat în 2013 la Editura Nico, Tg. Mureș (excepțional realizat!) includ încă o particularitate: - o propensiune spre plutire, călătorie și alte culturi. În prima – Sf. Duh, personificat sub formă de sfânt cu formă umană, dar împodobit cu triunghiul simbolic, plutește deasupra lumii și a lui Isus răstignit pe un covor fermecat format din nori (amintind de Insulele Preaferițiilor – localizate deasupra norilor – din Taoism). În cea de a doua, apar și îngeri plutitori, iar privirea Maicii Domnului - cuprinde toată durerea lumii.

***

Dar doamna Balazs Klara mai are și altceva de spus. Descătușată de canoanele artei tradiționale, pictorița Klara B. irumpe în arta abstractă precum un șir de fântâni arteziene iluminate savant în acordurile unui imn triumfal, revărsându-și în tablouri percepția intensă și profund pasională a „întâlnirii sale cu lumea”.

În ceea ce privește arta sa abstractă, fie ea din seria intitulată de autoare „Abstract”, sau cea din seria „Strigăt tăcut”, sau din oricare din celelalte prezentate în expoziții și unele în excepționalul volum amintit – reflectă o știință a culorii, a armonizării tonurilor, a echilibrului compozițional (chiar și atunci când sunt realizate adevărate explozii reverberante coloristice), cât și o foarte puternică capacitate de sugerare cromatică a unor stări, impresii, trăiri. Unele dintre aceste trăiri sunt numai ale artistei – dar ne-o dezvăluie – nebanuit de ardentă dincolo de aspectul său „social” calm și civilizat, alte trăiri din alte tablouri ale sale devin și ale noastre – deoarece vibrăm sincron cu ele.

De la pictura tradițională (icoane) la arta abstractă – saltul este neașteptat și incitant. Este evident că pictorița Klara B. vrea să încerce și să trăiască totul și să filtreze viața și simbolurile ei prin implicare directă și foarte personală. Ceea ce înseamnă că, mai devreme sau mai târziu, ne va uimi (și bucura) cu altă modalitate, probabil sincretică, de realizare în acest domeniu al artelor plastice, domeniu căruia, indubitabil, îi aparține.

OCHIUL CICLOPULUI

Balazs Klara, „Între lumi”

Literatură și film DE LA FREUD LA BUDISM

Psihanaliza freudiană analizează complexul lui Oedip, adică legătura erotică inconștientă cu părintele de sex opus, care generează o stare nevrotică și un sentiment de vinovăție. În Grecia antică, Oedip își ucide tatăl, pe Laios, și se căsătorește cu mama sa, cu Iocasta. Mai aflăm și despre teama de castrare, care ar putea surveni în mod vindicativ.

Celebrul regizor din Coreea de Sud Kim-ki-Duk a realizat în 2013 un film în care personajele nu vorbesc, însă mimica și sunetele ajung ca să pricepem intențiile și mesajul. E vorba de *Moebius*, film prezentat la festivalul TIFF de la Cluj, în acest an. Joacă actorii Young-ju Seo (fiul), Jae-hyeon-Jo (tatăl) și Eun-woo-Lee (mama). Femeia geloasă (vede cum soțul o înșeală) vrea să suprimă penisul bărbatului și, pentru că nu reușește, îl taie pe al fiului. Tatăl se simte vinovat și își donează falusul fiului, pentru transplant. După o vreme,

mama revine acasă și se simte atrasă de fiu.

În revista *Film Menu*, din februarie 2014, găsim un articol interesant semnat de Andrei Ducea, la pagina 14, care încearcă o analiză a resorturilor ideatice, scriind că asistăm la „o formă de dramă oedipiană inversată, în care nu copilul, ci mama decide soarta triumfului amoros freudian”. Ajungem și la elementele budiste, deoarece eliminarea sexualității face parte din necesarul cod al ascezei, care duce spre iluminare. Pentru budism, trupul reprezintă lăcașul răului.

În ciuda acestui melanj de idei, filmul e prea violent și abordează exagerat orgasme bizare, incest, masturbare, mult sânge, delir ritualic. Ne amintim și de filmul lui Lars von Trier – *Antichrist* -, unde eliminarea plăcerii sexuale atinge scene de cruzime. Mi-e dor de acel Kim-ki-Duk din 2003, când realiza filmul-capodoperă *Primăvară, vară, toamnă, iarnă...și iar primăvară*, cu sugestivul hieratic și cu viabilitatea empatică a demonstrației.

ALEXANDRU JURCAN

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica

Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2014 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

